

Y.M. LUZHKOV

# Tarihin tekrarı



21. yüzyılın toplumu ve Rusya'nın geleceği



Y.M. LUZHKOV

# Tarihin tekrarı

---

21. yüzyılın toplumu ve Rusya'nın geleceği

Y.M. LUZHKOV

## TARİHİN TEKRARI

21. YÜZYILIN TOPLUMU ve RUSYA'NIN GELECEĞİ

Bilimsel Yayın  
Yuriy Mihayloviç Lujkov  
**TARİHİN TEKRARI**  
XXI. yüzyılın toplumu ve Rusya'nın geleceği

Yayın Müdürü : Aydan Bakır  
Kapak Düzeni : Enver Saral  
Dizgi : Demet Ulutaş  
Editör : Nur Öztürk  
Renk Ayrımı ve Baskı: Mataş Matbaası  
Birinci Basım: Haziran 2003 (10.000)

040414, 18.04.1997 Moskova Üniversitesi Orduna  
"Znak Paçyotn" yayınevi tarafından yayınlanan  
"Tarihin Tekrarı" kitabının Rusça'dan birebir tercümesidir.

ISBN 975-92648-1-1

Yayın hakları Ring Reklamcılık A.Ş.'ye aittir. İzinsiz kullanılamaz, alıntı yapılamaz.



Y.M. LUZHKOV

---

# TARİHİN TEKRARI

21. YÜZYILIN TOPLUMU ve RUSYA'NIN GELECEĞİ

Çeviri

Tuğba Oğuz

## Okuyucuya Sesleniş

---

Bu kitabı Türk okuyucularına ulaştıran tüm yayıncılara teşekkür ederim. Bu kitap dünya uygarlığının güncel problemlerini analiz eden, onların etkin çözümünü sunan bir denemedir.

Başlayan XXI. yüzyıl, yeni çağrıları ve tehlikeleri göstermektedir. Dünya uygarlığının ve gezegenimizin geleceği tam anlamıyla olacak mı sorusu bugün gelecek hakkındaki sorundur. Dünya, yeni gelişiminin eşliğindedir. Değişim, bu radikal karakterle birlikte bugünkü tarihsel geçişin gerginliğine bağlıdır. Dünya değişiyor ve biz hepimiz buna hazır olmalıyız.

Elbetteki kitabımda asıl olarak ülkemizin gelişim problemlerine ve onun değişen yeni dünyadaki yerine dikkati çekmek istiyorum. Özellikle Rusya gibi Avrupa ve Asya'da şu anda dünyadaki yeni yerlerini arıyorlar.

Gerçeği kendi düşüncelerimden talep etmiyorum ama özellikle devlet ve demokrasinin değişimi, küreselleşme gibi sorunlara, derin ve içerikli tartışmalara okuyucuların ilgisini çekmeyi hedefliyorum.

Türk kültürüne çok değer veriyorum. Barışın ve huzurun, mutluluğun ve refahın olmasını tüm kalbimle arzuladığım halkınıza sevgi ve saygıyla yaklaşıyorum.

Moskova Belediye Başkanı  
Y. M. Luzhkov

# İçindekiler

---

Önsöz	IX
<b>I. Eski Yerkürenin Batışı</b>	<b>1</b>
1. Çağdaş Evrenin Gelişiminin Çıkılmaz Yolları	3
1.1 İlerleme Düşüncesinde Kriz	3
1.2 Sürekli Gelişim Sorunu	9
1.3 "Kapitalizm Ruhu" ve Ekonomi Gelişimin Dini	16
1.4 Post Endüstriyel Dünya	21
2. Küreselleşme Durduruluyor mu?	28
2.1 Küreselleşme ve Yatırım: Ortak Dünya mı yoksa "Geleceğin Özelleştirilmesi mi"	29
2.2 Yeni Dünyanın "Ekonomisi" ve "Politikası"	35
2.3 "Devletten Sonra": Klasik Devlet Modelinin Krizi ve Sınırlandırılmış Egemenliğin Sistemi	38
2.4 Parçalanmış Uygurluğun Fenomeni ve "Yeni, Yeni Dünya"	41
3. Tarihin Yeni Fenomenleri	43
3.1 Demokrasinin Geleceği ve Tüm Dünyada Ulusal Savaş Tehdidi	44
3.2 Terörizm Problemi ve Genel Terörün Etik Anlayışı	53
3.3 Değerlerin Rövanş ve Dildeki Anlamaların Geleceğine Verilen Cevap	57

<b>II. Yeni Dünya Nasıl Mümkün Olabilir?</b>	61
4. Kriz Öncesi Uygarlık: Tarih Bize Ne Öğretiyor?	64
4.1 Kriz Öncesi Gelişim Sendromu	64
4.2 Toplumsal ve Siyasi Organizasyonların Başlıca Problemi Olarak Dehşet Tapınışı	71
4.3 Hayatta Kalma Kanunları: İnsanlık Kendine Nasıl Galip Gelir?	76
5. Yeni Dünya İnsanı	84
5.1 Homo Post - Sapiens Yavaş mı Geliyor?	85
5.2 Ahlaki Problemlerin Gelişimi	92
<b>III. Rusya'nın Yolu</b>	100
6 Rusya ve Post Çağdaşlık: Yeniden Modernleştirme Problemi	104
6.1 "Rusya Ne Demek? Geleceğimizi İçin Ortaya Konan Önemli Soru	104
6.2 Ulaşılan Gelişimin Çıkması ve Gelişime Bağlı Olan Sorun	108
6.3 Strateji Seçimi: "Byurger Devleti" mi yoksa "Modernleştirilmiş Geçiş mi?"	113
7 Rusya İçin Devlet İnşasının Yeni Hedefleri ve Çağrısı	119
7.1 Benimsenmeyen Rusya - Ulusal Güvenliğin Asıl Tehdidi	119
7.2 Devletin Geleceği var mı?	124
7.3 Yeni Dünyadaki Hükümdar	129
7.4 Gelişim Subjelerinin Arayışlarında	132
8 Yeni Dünya İçin Rusya'nın Stratejisi	140
8.1 Değişen Global Dünyada Rusya'nın Kaynakları	141
8.2 Rusya'nın Dış Politika İdeolojisi ve Dış Politikada Olası Yönleri	155
Sonuç	180
Özgeçmiş	184

## Önsöz

---

*Evrenin yaradılışı bir anın değil, sonsuzluğun işidir.*

E. KANT

### TARİHİN YENİ BİR KESİTİ OLARAK ÇAĞDAŞLIK

Sayısal sıralamaya uyarsak, yirminci yüzyılın ondokuzuncu yüzyılın ardından, ondokuzuncu yüzyılın da onsekizinci yüzyılın ardından geldiğini söyleyebiliriz. Binlerce yılın sınırında, kendi başlarına hayata başlayan genç çağdaşlarımız, genellikle yirminci yüzyıldan sonra yirmibirinci yüzyılın geleceğini ileri sürerler. Oysa benim yaşımıdaki insanlar, bundan yaklaşık kırk sene önce yirminci yüzyıla girişin hiçbir şekilde karşı konulmaz olduğunu hatırlayacaktır. 60'ların başında politikacıların nükleer felaketi durdurabileceğine inanılmıyordu. Bilim adamları, atmosferde sürdürülen atom bombası deneylerinin insan yaşamına ve sağlığına olan olumsuz etkilerini dikkate alarak, ozon tabakasının ve insanlığın kaç kez daha yok edilmesinin mümkün olduğunu hesaplamışlardı. Bugün, insanlığın mantığı, sürekli uygar bir şekilde yaşamak için yeterince olgunlaşmış durumda.

Yirmibirinci yüzyılın başlaması, annelerimizin ve babalarımızın neslinin tarihsel çabalarının sonucudur. Olayların bu gerçeklikte geliştiğini ve sadece bu şekilde oluştuğunu belirtmezsek yalnızca nankörlük etmiş olmakla kalmaz, ihtiyatsızca unutmuş düşünmemiş oluruz; çünkü bu hatanın ardından başka hatalar da gelir ve artık bu bir kader olmayıp doğal bir sonuç halini alır. Yirmibirinci yüzyılın aynı şekilde yirmikinci yüzyılın temeli olduğunu elbette hissediyoruz, ama yüzyılın başlangıcı henüz eskisine benzer bir minnettarlığa zemin hazırlamıyor.

11 Eylül 2001, ABD’de bir dönüm noktası oldu... Diğer gelişmiş ülke vatandaşları için bu güne dek böyle bir dönüm noktasının yaşanmadığını ama Moskova’da yaşanan “Kara Ekim”<sup>1</sup> ve onu takip eden acımasız olaylarla Rusların benzeri bir sürece başladığını söyleyebiliriz.

Yeni yüzyıl, dünyadaki uygarlıklara yepyeni etnik, ekonomik, teknolojik, ekolojik, statik ve kültürel patlamalar yaşatıp, kendi kural-larını zalimce dayatıyor. Terörizmin varlığı ya da ortaya çıkışı aslında bu patlamaların sembolik bir göstergesi sayılmalı.

11 Eylül’de ABD’de, 23-26 Ekim’de Rusya’da yaşanan korkunç olay-lar bir önceki dönemin doğal sonucu olarak ele alınmalıdır. Bunları yeni bir çağın başlangıcı olarak değil, insanlık tarihinin yeni bir evresi olarak hatırlamak daha doğru olur.

Hiçbir zaman eskisi gibi olmayacağız, çünkü TARİH yeniden başladı. Çağdaşlaşmış olarak tanımlanan insanlığın büyük kısmı, zamanı yeniden saymaya başladı. Tarih tekerrür etti ve komünist sis-temin çökmesinden sonra 80’li yılların sonunda ortaya çıkan dünya uygarlığı illüzyonu, evrimin ileri bir aşamaya ulaşan sonucunu yok etti.

80’li yıllarda, dünyada hemen hemen tüm yüzyıllar boyunca yaşanan gelişimin sonucunda belirlenmiş iki sistemin oluşturduğu güç dengesinin bozulması, zorlanmadan elde edilmiş bir zafer gibiydi ama batı dünyasının uluslararası kuruluşları, standartları ve sınırlamaları önemsemeyişi onun sonu olabilir.

“Tarihin sonunda” ilan edilen doktrin, batı dünyasını, onun

1 Kara Ekim: 23-26 Ekim 2002 tarihlerinde Çeçen teröristlerin tiyatroyu basıp orada bulunanları rehlin alması.

değerlerini, pazar ekonomisini ve bu temellere dayanan dünya politika sistemini sağlama bağlıyor. Diğer ülkeler ve onların sistemleri, er ya da geç küresel sistem çerçevesinde "yetişen" Batı'nın gelişimine ve takibine göre benzer bir mantığa girecek. Diğer kültürler ve uygarlıklar, kendi arzuları yüzünden veya Batı'nın istememesi nedeniyle "güvertenin dışındaki" küresel sistemin gerisinde kalacak olurlarsa, "tarihsel sistemin" işlevinde yok olacaklar.

Zor arayışlar ve farklı gelişim modellerinin mücadelesinden çıkıp, çağdaş tüketici batı uygarlığının "parlayan zirvelerine" ulaşamayan ülkeler için, insanlığın geleceği, halk ve kültürlerin öğütölmüş mekanik gelişimine dönüşmekte. Batı dünyası, sadece yaratıcı dünyayı değil, bugün geleceği olan Demurg statüsünü de anında kendine mal etti.

Bu statüyü ve değeri taşıyan Batı, geri kalan dünyayı göz önünde bulundurma hakkına sahip. Aynı zamanda gelişimin "hümanist" düşünce ve değerlerinin korunabilmesi adına Yeryüzü'nün her noktasındaki her duruma müdahale hakkı olan "global egoizmi" ile yeni yaklaşımlar ve uluslararası ilişkiler için organizasyonlar oluşturuyor.

Ne var ki "tarihi kapatma" denemesi, illüzyon gibi görünmekte. Tarih tekerrür etti. Biz, onun nereye nasıl bir yoldan geçerek gideceğini, hangi ufuklara yelken açacağını bilmiyoruz. Yeni bir dünya oluşuyor. Çoğunlukla anlaşılmasız olan ve tesadüfi gelişimler gösteren bu dünyada yeni, belirsiz ve kontrol altına alınamayan güçler ve sebepler ortaya çıkıyor.

Dünyanın geleceği yine bir soruna dönüşmekte. XX. yüzyıl boyunca dünya uygarlığının geleceği hakkındaki soru, geleceğin nasıl olacağı ve kimin geleceğe dair daha iyi bir projeye sahip olduğu hakkındaydı. Bugünse dünya gezegeninin ve tüm dünya uygarlığının geleceği olacak

mı diye bir soru var. Dünya uygarlığının bugünkü durumuna en yakın olan durumu, milattan önceki ilk bin yılın ortasında "tarihin halkası" olarak adlandırılan dönemde yaşandı. O zamanlar Batı ve Doğu kültürleri, felsefeleriyle çağdaş uygarlıkların temellerini atıyor, dünya dinlerinin oluşma noktasını meydana getiriyorlardı. Tüm dünyanın tarihsel gelişimindeki mantık böylece ortaya çıktı. İşte o zaman insanlık, belki de ilk kez, kendisinin, sorunlarının ve amaçlarının bilincine varmadan, dünyanın yok olma olasılığıyla birlikte kendisini, kendi yok oluşunun eşliğinde buldu.

"Bilinç devrimi", insanı bugün olduğu şekilde yaratarak var etti. Bu evre, beklenmeyen tarihsel sonuçları uygarlıkla bütünleştirip, global krize geçişi sağladı.

Bugün uygarlığımız kelimenin tam anlamıyla geçmişin bu korkunç tablosunu hatırlatıyor. Biz, sosyo-ekonomik, demografik, ekolojik ve politik sorunların karmaşasıyla gelişim düşüncesinin ve acizliği yenerek yayılan gelişim imkanlarında var olan sisteminin gözle görülen sınırında, kendi var oluşu için yapılan çağrılara cevap veremeyecek çağdaş dünya uygarlığı olamadan, bilincin yeni, "yüce devriminin", "yeni tarih halkasının" eşliğinde duruyoruz.

Yerküre, kendi gelişiminin, yeni niteliğine geçişin eşliğinde bulunmaktadır. Tarihin bugünkü akışının gerginliği, değişimin bu nitelikteki karakterine bağlıdır. Evren değişiyor ve mutlaka değişecek. İnsanlıkla veya insanlık olmaksızın yapılan bu çağrı bizim içindir ve bu değişim mutlaka gerçekleşecektir. Bugün insanın ve insanlığın nasıl değişeceğini gerçekten de bilemiyoruz, ama yaşamaya devam etmeleri değişmelerine bağlı, işte bunu biliyoruz.

Toplumun, insanlığın gelişimine ilişkin düşüncelerden önce, kendini kontrol etmeyi öğrenmesi gereklidir. Evrenin yeni temellere geçmesi, uygarlığın sosyal mühendislik prensipleriyle yeniden yapılandırılmasına bağlı.



---

Bugün korunan yönetim şekli aslında “geleceğin yönetimi” olabilir. Gelecek, şimdiki zamandan demir perdeyle ayrılamadığına göre geleceğin sureti, sosyal bağların yapılanmasından sonra, yavaş yavaş insanların davranışını etkiler. Psikologların, sosyologların, ve doktorların yazdığı “kendini yaratan kehanetler” pek çok kez şaşırtıcı oluyor: İnsanlar, olayları önceden söylenen sonuca doğru bilinçsizce iterken, ister istemez telkin edilen perspektif yönünde fiziksel nedeni olmaksızın, ölüyor ya da diriliyorlar.

Evren, karar verilen, seçimi gerçekleştiren ve belirlenen bir gerekliliğin önünde duruyor. Biz, bilinçli olarak stratejik gelişimi formüle edip seçersek, tarihin bugün önümüzde duran ve eski evrenin batışını ifade eden sorularına cevap bulabiliriz.

## **I. Eski Yerkürenin Batışı**

## "GELECEĞİN ELEŞTİRİSİ"

Evren, prensipteki yeni ölçünün ve içeriğin çağrısıyla çarpıştı. Bu konu, dünya uygarlığının kurumsal ve kültürel temellerinde ortaya çıkan krizle bağlantılı olarak ilerlemekte.

Bu, eski dünyanın bir çıkmazıdır. En büyük sorun, yeni dönem insanlık tarihinin içeriğini ve anlamını belirleyen gelişim prensiplerinin tüm yönlerinin mantıksal bir sonuca ulaşması ve ulaştığı bu sonuçta insanlığın çıkmaza girmiş olmasıdır. İlerleme fikri, son yüzyıllar boyunca insanlığın gelişimini belirleyen ve kapitalizm olarak adlandırdığımız dünya organizasyonunda, ulusal devlet sisteminin, demokrasi fikrinin, bilimsel-teknolojik gelişmenin ve ahlaki, ideolojik açıdan insanlığın yapısal evriminin ardında duran ekonomik biçimdir. İşte bugün, uygarlığı bu tuhaf tavrıyla uçurum kenarına getiren Yeni Evren tarihinin belirgin özelliği, bu fikirdir.

Uluslararası alanda ekonomik ve politik açıdan bağımlı devletçiklerin egemenliği, devlet kurumlarının faaliyetleri, kuruluşlarının içeriği, kısacası var olan uygarlıkların temel noktaları ve sonuçları günden güne meydana gelmektedir. "Yeni dünyanın" ve "tarihsel tekerrürün" talebi akademik düşünceden çıkmak, şiddetle ve hızla gelen yeni yüzyılın "temel sorununa", "burada ve şimdi" var olan gereklilikle cevap verebilmektir.

"İsimlerin yeniden adlandırılması" günümüzde ilk iştir. Yaşadığımız ve bulunduğumuz yerde gerçek anlama ve bilince ait olan pek çok sözcüğün, derli toplu kavramın, insan uygarlığının gelişimi ardında gizlenen kaosu konusunda kendi kendimize hesap vermeliyiz. Sebepler sonuçlarla birbirine karıştığı zaman, siyah beyaza, değerler önemsizleşiyor, dönüştürülen dünya yıkılıyor.

# 1/ Çağdaş Evrenin Gelişiminin Çıkmaz Yolları

---

## 1.1 İLERLEME DÜŞÜNÇESİNİN KRİZİ

En kötünden en iyiye olan gelişimin, büyümenin, ilerlemenin sonucunda çağdaş ve uygar dünyanın kendi geçmişi hakkındaki açıklamalarının temelinde bugün ve gelecek yatar.

Gerçekten de bu üstün bir fikirdir, çünkü çağdaş dünyada çok az şey kendi etkisiyle kıyaslanabilir. Bu düşüncede daha iyi bir gelecek, insanın sınırsız imkanları ve uygarlığı hakkındaki zafer görüşleri yer alır. İlerleme, herhangi bir anda "tarihin temel kanununa", düşüncenin anlamına ve kendini aklamaya dönüşmüştür.

İlerleme düşüncesi, Aydınlanma Çağı'nda doğdu. O zaman insan soyu, dosdoğru ilerleyen tarih yolunda basitten karmaşıklığa, cehaletten bilgiye, ahlak körlüğünden vicdanın gelişmesine doğru ilerliyor gibi görünüyordu. Herhangi bir hareketin "ileriye ve daha yükseğe" doğru olması, gelişme olarak kabul edilmesine neden olur ve bu hiç de şaşırtıcı değildir. Üstelik ilerleme fikri, tarihin düz karakteri hakkındaki düşüncelere uzanan bir yol gibi ".....den, .....dan" biçiminde idealize olmuştur. Sonuç olarak bu düşünce, aşağıdan yukarıya, kötünden en iyiye, ilkelikten mükemmelliğe doğru gitmektedir.

Eğer bu hareket, sadece çok daha iyi bir tarafa yönelmişse, o zaman insanlıkla ve halklarla birlikte olan herşey daha kötude kalmış demektir. İlerleme ne kadar kaçınılmazsa, kötülüğün yok olması da o kadar zorunludur. Burada açıkça üç ayrı sonuca varılır: Birincisi: "Önceden" var olan herşey, er ya da geç bu noktayı bir yenisine bırakıp daha ileriye doğru gidecektir. İkincisi: Daha önce ayrışmalarına yardım etmediğimiz sosyal yapılar, bu tarihi süreci hızlandırmak için, ilerlemenin başlamasını teşvik edecektir. Üçüncüsü: Dışarıdan köhneleşmiş gibi görünen sosyo-politik yapılarda alıkonulan ülkeler ve halklar, "daha az gelişmiş", "geri kalmış" olarak nitelendirilir ve çağdaş toplumun görevi, onlara geleceğe yönelmeleri için yardım etmektir.

Kuşkusuz gelişim hakkındaki bu düşünce, basitleştirilmiş de olsa bilinçli sayılacak bir anlatımdır. Sonuçta böyle bir yaklaşım, ilerlemenin tüm gecikmiş, gelişmiş, yorumlanmış düşüncelerine karşın insan faaliyetlerinin gerçeğe uygun bir mekanizması olduğunu gösterir. Geçmiş yüzyılın deneyimi, gelişim değerinin, özellikle ilerlemenin ya da ona ulaşan yolun yerine, düşünmeye eğimli olduğumuz ütopya ve yanılırları tüm gücüyle ortaya koyar. Tarih, artık "karanlıktan aydınlığa doğru" bir vektör olmaktan çıkıyor: Gözle görülür bir hale geldi ve şaşırtıcı zik zaklar yapmaya başladı. Galiba XVIII. yüzyıldan çıkarılan son "kazık", gelişim hakkındaki düşünceler, stratejik planlama ve bilimde kökleşen sistemli yaklaşım, 1970'lerin sınırını "tıkadı". Bir başka yönde bulunan kişilerin ve toplumların geriliğiyle, herhangi bir yönde ilerleyen ve gelişimleri takip etme amacıyla olanların ilerleme parametreleri, sistem için kaçınılmaz bir yönelim saltanatı halini aldı.

Geçmiş yüzyılın son çeyreği gelişim fikri için, derin kriz dönemi olarak tarihe geçti. Özgürlük idealleri, mutluluk, maddi rahatlık, endüstriyel kültür biçimi ve bunların yarattığı krizden ayrılmayan rasyonalizm, bütün kaynaklara hükmediyor. Madalyonun bu yönü, tabiata ve insanın kendisine karşı saldırışını göstermektedir.

Bütün bu sebepler yüzünden gelişim düşüncesinden vazgeçmeyi isteyemeyiz ve zaten bu imkansızdır. Bu düşünceyi reddetmek, mantığın, ahlakın, hümanizmin başlangıcında dünyanın ve toplumun kendi imkanlarını reddetmesi anlamına gelir. Ayrıca bu reddedişle insanoğlu, yeni ve üstün bir düşünce seviyesinin ve sosyal uğraşın henüz olmayan sorunlarla uğraşarak bulabileceği cevabı önceden karalamış olur.

Eğer daha sonra, prensipte ilerleme imkansız oluyorsa, sosyal sorumluluklar, egoizm, vahşet, barbarlık, insanı ve tüm insan soyunu hor görme, çok sayıda illüzyondan bir tanesini temize çıkarır. Sosyal-tarihsel yaratıcılıkta anlam kaybolmaktadır: Eğer ilerleme, çok sayıdaki illüzyondan biri değilse, gelişimin objektif perspektifinde kendini aldatma, psikolojimizin özellikleriyle şartlandırılma ve tarihsel oluşumda gerçekliklerin toparlanması neden ve ne için gereklidir?

İnsana tarihte ilk defa XX. yüzyılın maddi uygarlığı, sağlam ve pratik bir temeli hayallerine taşıma imkanı verdi. Buna karşılık olarak da, bilinen ve gerçekçi hayaller talep etti. Eğer ideal toplum ulaşılmaz bir toplumsa, zamanın gerçekliği ölçüsünde çağdaşlarımız, hayal ve ideallerini hayatları boyunca reddedemez.

XX. yüzyılın başında ve hatta yarım yüzyıldan daha önce ilerlemeye doğru giden alternatif yollar farklı bir şekilde görülmektedir. Bunların yıkılması, herhangi bir ideal sosyo-ekonomik modelin kurulması en zor ve ağır yoldur. Beklenen ama garanti edilemeyen bir sonuçtur. Misyonerler ve sömürgeciler, yaşadıkları dönemde uygarlığın ve gerçeğin ışığını dünyanın her köşesine taşıdıklarına içtenlikle inanıyorlardı. Toplumun üçte ikisinde izlenen gelişimin dışında tutulanlar, bu duruma mahkum edilmiş oldular.

Herşeyi olduğu gibi bırakmak ve evrensel gelişime müdahale etmeden, onun doğal bir şekilde ilerleyişini sağlamak artık mümkün değildir ve

bunun için çok geç kalınmıştır. Evren, bütünüyle bağımlı bir şekilde oluşmaktadır. Bu bağımlılık içinde farklı yönlerdeki büyük ilgiler ve güçler çarpışmakta, en büyük tehlikeler ve sorunlar toparlanmaktadır. Bu şartlarda herhangi bir yerde oluşan herhangi bir afet, her yere ulaşabilecektir: Fakat son istasyon hiçbir şekilde ilerleme olarak görülemez.

İnsanlığın gelişim amaçlarının perspektif ve kriterleri için önemli bir yol ayırımı daha ortaya çıkıyor. İlerleme artık kaçınılmaz değildir ve daha önemli bir şekilde gözler önüne serilmektedir. Bir çatışma olmaksızın çıktığı ama dünyanın ilerleyen tablolarının rekabeti olarak önümüzde durduğu söylenebilir.

Doğaya ve insanlığın "bakır çağına" dönüş düşüncesi, tüm dünyadan büyük bir destek bulmaktadır. Bu tezde, başka türlü yaklaşımlara bağlı bir takım ruhani-felsefi doktrinlerle birlikte ekologlar, kapitalizme ve küreselleşmeye karşı olanlar ve dünya oluşumunun olağanüstü ahlaki temellerini kışkırtanlar birleşiyorlar. İnsanlığın tarihine yeni ve geniş kapsamlı bir fikir giriyor. Bütün dünya, uygarlığın gelişiminin devam etmesi düşüncesinde ve onun asıl kriteri olan sosyal paylaşım çerçevesinde buluşmak istiyor.

Ama bu gerçekten böyle mi? Bir yandan hiç kimse Batıyla çağdaş dünyanın en gelişmiş ve ilerlemiş bölümünü tartışmaya yeltenmiyor. Burada hiç kimsenin hiçbir şeyi ispatlamasına gerek yok ama "uygar insanlar için" çok daha tehlikeli olan sorunun bir diğer yönü açıkça ortada duruyor. Bugün teknolojik mükemmellik, bilim ve gelişmiş ekonomi insanlığa gurur vermek yerine intiharı ya da en iyi ihtimalle feragatı sunuyor. Bu, ilerleme düşüncesinden çıkan reddedişin neticesidir.

11 Eylül'de ve 23-26 Ekim'de terör olaylarını "coşkun bir şekilde" gerçekleştirenlerin islami temeli, aslına bakılırsa ilerleme düşüncesinin yadsınmasından ibarettir. Doğru yol, sadece ileriye, yeniliğe, bilin-

meyene götüren değil ama islamiyette önemli bir yere sahip olan uğraş ve işlerin kurallara uygun bir şekilde yapılandırılmasına doğru giden yol olabilir. Taliban'ın "Afganistan İslam Emirliği"nde yaşayan halkı "İslam dünyası" olarak adlandırdığı belge, bu ilerleme karşıtlığının uygarlık projesidir. Aynı şekilde "gereksiz şeylerden" bağımsız olan ve VII. yy.'daki gibi şeriat kanunları çerçevesinde kalan toplumun kaderci uygarlığı, Arabistan Yarımadası'nda belirgin bir şekilde oluşmuştur.

Eğer dünya ülkeleri için geleceğe dair gelişme düşüncesinde tereddütler varsa, bu tez uygun olabilir mi? Burada olumsuz ilerlemenin sonuçlarını yok etme veya sınırlama kaygıları bulunmamakta ama cehalet, fakirlik ve büyük bir çaresizlik çok net bir şekilde görülmektedir. İyiliğin ve kötülüğün sınır dışına çıkarılmasında tehlikeli denemelerden ve aşırılıklardan arındırılmış ilerleme parolası, Batı'ya uygun bir şekilde sık sık ses veriyorsa, o zaman dünyanın geri kalanının tümü için aynı parola gelişimin gerekliliğinin reddedilmesi olarak algılanabilir.

Eğer bugün dünyanın bir kısmının ve farklı ülkelerin sosyo-ekonomik gelişmeleri varsa, bu dengeli ve görece eşitlik belki de kendini sınırlayan basit düşünceyi, çok çekici ve göz alıcı kılabilir ama durum farklıdır. Evrende uygar toplumun "altın milyar" olarak adlandırdıklarıyla milyarlarca aç, hasta, fakir, cahil, perişan insan aynı yerde bulunmaktadır.

Hepsi bu kadar da değil. Eğer sorun yalnızca bu olsaydı, gelişmiş dünyanın az gelişmiş bölümlerine gerekli malları yeniden dağıtmak yeterli olurdu. Bu yaklaşımın, fantastik özelliği çok açık çünkü teknolojik ve ahlaki zorlukları olmayan "ideal şemalarda" yapılacak dağıtımın gerçek kriterleri dünyanın kapitalist yönetim sistemini göz ardı ediyor.

"İlerleyen insanlık toplumu" nun en önemli gelişimi işlevidir. Oysa sorun dünyanın geri kalan kısmının her zaman var olmasındadır.



Emperyalizm sömürsünün gelişim ve doğuş döneminde dünya, sömürgecilerle metropollerin birbirlerini etkileyen ekonomik ve sosyal mekanizmasına sahne oluyordu. Metropollerin büyüklüğü, sosyal entegrasyonun garanti edilmesi, yeni pazarlar, modernleşmenin ve gelişimin temeli olarak ortaya çıkıyordu.

Elbette Batı uygarlığı, kendi gelişiminin temelindeki yoksulluk ve geri kalmışlığa ilişkin sorulara gereken cevapları yarattı. Ama bu cevaplar bizi çok az aydınlatmaktadır.

Çoğunlukla bu durum, üzücü ama "doğal" ve "kaçınılmaz" olarak kabul edilir. Pazarın her şeyi çözümllediği, serbest ve sosyal ayıklanmanın olduğu her yerde bazı felaketler daima olacaktır. Elbette hümanizm için, toplumdaki istikrarı ve barışı korumak adına devletin yardımı gerekir. Ne var ki böyle bir yardım, prensipte durumu değiştirmez. İlerleyenlerin varlığı, geride kalanları onları izlemeye zorlamaktadır. Bu toplumsal gelişmenin motoru ve motivasyonudur. Bu yüzden eğer dünyanın gelişim kaynağının tümünde, ilerleme seviyelerinde, hayat kalitesinde bu parçalanma gerçekleşiyorsa "kazançların yönleri" arasındaki keskin fikir ayrılıkları korunmalıdır.

Bu model ilişkilerin sonuçta hiçbir problemi çözemediğini belirtmeliyiz. Dünyada günde bir dolar gelir seviyesine dahi yaklaşamayan veya yirmi dört saatte bin ve on binlerce dolar kazanıp yaşayan insanlar var. Gayri safi bütçenin iç denetimi uyumlu olan devletlerin kıyaslanması, dünyanın çoğu ülkelerinde "kazançların yönleri" arasında daha yüksek olarak yaklaşık 60:1'lik kesimi göstermektedir. Yardım, onun kullanılan tüm çeşitlerinde ve biçimlerinde bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler, diğer uluslararası kuruluşlar ve en gelişmiş ülkeler, kırk yıldan daha fazla bir sürede "üçüncü dünya ülkelerine" problemin kökünü çözmeyen böyle bir yardımı işaret ediyorlar ama bu süre içinde gelişimin devam ettiği zengin ülkelerle en fakir ülkeler arasındaki ayrılık, büyümeye devam ediyor.

Dünyanın en az gelişmiş ülkelerine yapılan yardım hacminin genişlemesi, problemi yine çözemez çünkü bu yardımın temeli, niteliğinde değil niceliğindedir. Yardım veren ülkeler tarafından net ve zorunlu olmayan hedeflerin belirlenmesi ve büyük bir yardımın sağlanması, dünyadaki istikrarsızlığın, dengenin bozulmasını artırır. Muhtaç olanların taleplerine ve ihtiyaçlarının gelişimlerine hiç imkan vermez ve zaman içerisinde bu ülkelerdeki elit tabakanın çoğalması kaçınılmazdır. Böylelikle gelişim fikirleri burada "duyulmaz" ve maddi yardımın yerine geçer. Bu şekildeki denemeler, "gelişim yolu için" hedeflerini göstermeyen ülkelerin, gelişimlerini teşvik edecek yardım taleplerinin şartlarını belirlemelidir. Oysa bugün bunun tam tersine, gelişmiş ülkeler kendi ekonomik istikrarını sağlamak, yeni pazarlar yaratmak ve isyan çıkmasını engellemek için açık veya muğlak tasarımlar peşindedir. Sonuçta eğer geri kalmış ülkelere gelişim yolu için izin verilerse, o zaman yolun kenarında kalırlar veya bu gelişimin yardımıyla geleceğe kendileri yol açarlar.

## 1.2 SÜREKLİ GELİŞİM SORUNU

Fakirlik ve geri kalmışlık sorununun bir yönü daha var. Birçok bilim adamı, çağdaş teknoloji yardımıyla dünyanın en gelişmiş bölgesindeki canlı varlıkların yaşam kalitesini ve seviyesini yükseltmeye çalışan ekonomik yükün ve sanayinin giderek artan talebine, dünyanın doğal çevresinin ne kadar daha cevap verebileceğinden kuşku duyuyor.

Ekolojik durumun felaketle sonuçlanması, belirsiz bir tehdit buluyor olması, doğal kaynakların fiziksel olarak azalması artık dikkate alınmıyor ve bugünlerde bu tehlikelerin en azından ikisini hiç kimse tartışmıyor. Ünlü biyolog V.G. Garşkov'un hesaplarına göre toplum, biyosferi dönüşümsüz tahriplerle riske sokmadan, biyotanın

temiz ürününün ancak %1'lik bölümünü kullanılabilir. Oysa biotan kullanımı artık %10'u geçti ve yükselmeye devam ediyor.

Daimi gelişim düşüncesi, insanların sonraki nesillerin hayatta kalması ve yaşam niteliklerini tehlikeye atmadan ihtiyaçlarının sağlanması amacıyla önerilmiştir ve bu hipotezin cevabıdır. Başka bir deyişle çocuklarımıza, torunlarımıza soyulmuş, kirlenmiş, yaşamın olmadığı bir çöl değil, değerli ve sağlıklı bir hayat sürdürebilmeleri için gerekenlere sahip bir gezegen bırakmaya mecburuz. Sadece insan için değil, yaşamın tüm diğer varlıkları için de yaşanılabilir bir doğa bırakmalıyız.

Bu düşünce, bütün dünya toplumlarının desteğini almıştı. Daha 1987 yılında Birleşmiş Milletler, bu düşüncenin gelişimine ve oluşumuna hep birlikte oy verdi. 1990 yılı boyunca uluslararası anlaşmalar peş peşe imzalandı. Birçok devlet, bu arada Rusya ve A.B.D. daimi gelişimin ulusal anlamdaki içeriğini kabul etti.

Pratikte ne yapıldı? Doğa daha sağlam, hava ve su daha mı temiz oldu? Eğer cevap evetse bile "ama pek az oranda" diye hemen eklemek zorundayız. Ekonomide geçtiğimiz on yıl içerisinde fark edilen iki değişim var. İlk olarak ekolojik bakımdan doğal mallar ve onların hizmet sektörleri olarak adlandırılan yeni bir Pazar oluştu ve hızla gelişiyor. Ne var ki az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere satılan mallara bir göz atıldığı zaman ekonomik ve politik etkilerle zaten zorluklarla uğraşmak zorunda olan bu ülkelerin şimdilerde bir de bu ek engelle didiştikleri gözleniyor.

Bu yüzden, atmosfere gönderilen zararlı atıklar için önceden belirlenen kotaların kullanıldığı ticari bir pazar oluşmaktadır. Anlaşmalara göre ülkelerin ekonomisinin büyümesiyle birlikte katılımcı her ülke, atıkların belirli miktarı üzerinde birbirleriyle orantılı haklara sahip. Bazı nedenlerden dolayı kotaları orantılı olmayan (Rusya gibi 1990 yıllarında sanayisinin büyük bir kısmı durmuş) belli ülkeler, ihtiyacı

olan ülkelere bunun bir kısmını satabiliyor.

Sonuç olarak doğanın korunmasındaki değişimler çok az. Gelişmiş ülkeler, az gelişmiş ülkelere oranla doğal kaynaklarının büyük bölümünü belirli bir dikkatle kullanıyorlar ama doğayı aynı oranda kirletiyorlar. Geri kalmış ülkeler gelişimin doğal kaynaklarına yönelemeyip, ilerlemiş ülkeler için yaratılan bir Pazar'a dönüşüyor ve bu Pazar, gelişim öncülerinin ekolojik sorunlar açısından daha aşağılarda yaşam mücadelesi vermesine neden oluyor.

Sonuçta gezegenin sosyo-ekonomik katmanlara ayrılması, sosyo-ekonomik durumu kadar net görülmektedir. Sosyal sınıf ayırımı sonuçları gibi insan ayırımlarının sonuçlarının da "ekolojik anlamdaki gönenç" şartlarına göre net, direkt, bilinen ve anlaşılır bir temelde olması yanlış bir tahmin değildir.

Muhtemelen olaylar, prensipte farklı bir senaryo üzerinde gelişmeye başlayacaktır. Gelişmiş ülkelerin nüfusu ve tüm ülkelerin elit tabakasının yaşam standardında, şimdi artık ekolojik olarak iyi (veya sadece daha iyi), katıksız, temizlenmiş su içerek, "ekolojik olarak temiz" daha kaliteli gıda ürünlerini, mal ve hizmetleri kullanarak yaşama imkanı var. Gezegenin nüfusunun bir kısmı için problem çözülmüş gibi görünmekte. Oysa sadece "elit tabaka" için çözülmekte ve asıl problem tam da burada doğmaktadır. Harcamaların ve atıkların büyük bir kısmına gelişmiş ülkeler sahiptir (A.B.D nüfusunun orta sınıfı, Bolivya ve Bangladeş'te yaşayanlardan yüz elli kez daha çok enerji harcıyor). Bununla sadece temiz hava, toprak ve su için uluslararası rekabetin dönüşümsüz sömürsü ve yeni dünya savaşının ortaya çıkış nedenleri hakkındaki tezler güçleniyor.

Çağdaş batı toplumları için ekolojik kriz, yaşam stilini ve ulaşılan yaşam seviyesini tehlikeye sokan ve bozulan şartların ortaya çıkışı ile yaşam kalitesinin korunamadığı bir durum olarak düşünülüyor.

Sorunun başlangıçta bu şekilde ortaya konulması zararlı, çünkü ekolojik kriz, insanlığın hayatta kalma koşullarının sınırlandırılmasındadır. Ekolojik kriz şartlarında yaşam kalitesinin desteklenmesi için yönlendirilen stratejiler, sadece toplumsal kaynakların giderleri açısından etkili ve rasyonel olmakla kalmıyor belirli durumlarda ahlak dışı da olabiliyor.

Bunun dışında Ekolojik felaket, atomunkine eşittir. Bu anlamda, herhangi bir şekilde sözü edilen felaketi öngören -her türlü çareyi ve özel gücü kullanarak- bir süre için korunabilse bile, ne zenginlik ne de toplumsal statü, ekolojik felaketin uzun süreli sonuçlarından tümüyle korunmabilmek için yeterli değildir.

Doğal çevrenin yıkımı, yeni tehlikeleri ve felaketleri doğuruyor. Çevre kirliliği ve sonuçları bütün gezegene yayılmakta. Bu kirlilik bitkilerde, canlı organizmalarda, yiyeceklerle ve bazen anlaşılması çok güç yollarla insanın içinde oluşmakta. Kirliliğin farklı türleri yalnız başına bir felaket olmayabilir ama farklı durumlarda her biri diğerine karıştığı zaman, insan ve doğa üzerinde çok zararlı ve beklenmedik bileşik etkiler gösterir. Sonuçlarından korunmak çok zor veya imkansızdır.

Geçen yüzyılın son on yılında bazı yenilikler ortaya çıktı. Doğa, bu duruma adeta belirli bir tepki göstererek mikroptan insana kadar bütün içerdikleriyle birlikte değişmeye başladı. Tıbbi istatistiklere göre Moskova'da yeni doğan çocukların sadece yüzde ikisi doğduğu anda sağlıklı kabul edilebiliyor. İşte bu, insan anatomisiyle çevrenin yeni etkileşim sonuçlarından biridir. Çeşitli alanlarda çalışan bilim adamları, bu değişimlerin yönünün henüz açık olmadığını, onların tek bir nitelik taşımalarının veya çevre değişiminin niteliği açısından zamanla organizmada bulunanları getirip toparlayabilmelerinin anlaşamadığını kabul ediyorlar. Bu durum asla net değil. Gezegendeki insanların uğraşları ve doğal çevreye etkileri sonucu ortaya çıkan bazı

iklim değışiklikleri eğer olumluysa, bunların tam olarak hangileri olduğu belirlenebilir mi? Er ya da geç belirlenseler bile aşırı uçlardakiler, doğal kaynakların ve uluslararası büyük tedbirlerin, ortak yaklaşımların, hatta henüz görünmeyen yaklaşımların etkisiz hale getirilmesini ve dengelenmesini talep edecektir.

Elbette biz, bugünkü ekolojik ve demografik tezlerin geleceği için, benzeri tahminlerin tümünü göz önünde bulundurmalıyız. Bu düzenlemeler, biyosferin ekolojik kapasitesinin ve onun tek yönlü gerileyişinin kesinliği hakkında, gezegenin enerji kaynaklarının gelecekteki tükenişı hakkında bir fikir vermektedir.

Gelişimde bugünkü "yıkım" düşüncesi daha çok bu tezlerle var olmaktadır. Örneğin doğal kaynakların kullanımının azaltılması, gezegenin nüfusunun hızlı bir şekilde azaltılmasıyla mümkün. Böylece hem bireysel ihtiyaçlar kısıtlanıyor (Filozof Panarin, "dönüşümün gerekliliğine" işaret ediyor) hem de biyolojik kurallar daha iyi işliyor.

Peki, bu senaryoları gerçekte uygulamak mümkün mü? Aslında insanların büyük bir kısmı, psikolojik rahatlığın değil, ekonomik işleyiş içersinde statü sahibi olmanın peşinde olduğu için, kaynakları rasyonel bir şekilde sarfetmek adına sınırlandırmaktan pek de memnun kalmaz. "Yoksulluğun yeniden iyiliğe dönüşmesi" için gerekli olan, yönetim kararları değil, yaşamın iktisadi düzeninin ve bilincin devrimidir.

Doğal kaynakların kullanımının azalması, gezegenin nüfusunun bugünkü oranda artacağı düşünülürse, pek bir anlam ifade etmez. Yaşayan insanların sayısı arttıkça, doğal kaynaklar yetersiz kalacaktır. En iyimser tahminlere göre dünya nüfusunun 12-14 milyarı, bazı hallerde belki de 15-25 milyarı bulacağı öne sürülmektedir. Bu artış 2030'larda ve 2050'lerde gezegenimizin tam anlamıyla bir yaşam mücadelesi vereceğini gösteriyor, çünkü doğal kaynaklar, toplumun

bugünkü teknolojik organizasyonu onca insanın ekonomik ve politik yaşamını sağlayacak evrim çizgisine asla ulaşamaz.

Eğer sözünü ettiğimiz sorunlar bir şekilde çözüme ulaşır ve dünyanın her bölgesinde gelişim gerçekleşirse (fakirler için daha iyi yiyecek ve sağlık olanaklarının sağlanması gibi), nüfus artışı sorunu daha da büyür. Bugün karşılaşılan çocuk ölümleri, salgın hastalıklar ve yoksulluğa bağlı diğer ölüm oranlarının düşmesi halinde, dünyanın diğer bölgelerinde de Batı'daki yaşam kalitesine ve yaşam sürekliliğine ulaşılmış olunacaktır.

Yerkürede nüfusun azaltılmasına ilişkin fikir tartışmaları ise korkunç düşüncelere yol açar. Nüfus, kimin için ve nasıl azaltılmalıdır? Bazı ülkelerde sorumluluk duyan politikacılarla aynı şekilde düşünen bilim adamlarının nüfus konusunda "kota" koyma konusunda yaptıkları araştırmalar bile, o ülkelerde yaşayanların tepkileriyle karşılaşılıyor. Genellikle nüfus artışıyla savaşmanın haklı olduğu kabul ediliyor ama bu savaşı başlatmak sanıldığı kadar kolay değil. Milyarlarca insanın doğurmasını durdurmak için "ikna edici" olmak ütopyadır. (Nüfus yoğunluğunun çabuk ve etkili bir şekilde azaltılması için doğumun sınırlandırılması değil, durdurulması gerekiyor. Çin'de böyle bir kanunun uygulandığı totaliter dönemde dahi nüfus azalmamış, yalnızca büyüme yavaşlatılabilmştir.)

Sonuç olarak "sürekli gelişim" konusunda yapılan ısrarlı yorumlar, etnik belirsizliği, tahammülsüzlüğü ve yabancı düşmanlığını artırmak için bilimin otoritesini kullanabilir. (Avrupa ülkelerinde "ekolojik dengenin bozulması" hakkında uzun zaman önce konuşmaya başlanmıştı.) "Altın milyarlar" anlayışı, sosyal ve doğal ahenge ulaşabilmek için, gezegenin nüfusunun azaltılmasının gerekli olduğunda ısrar ederken, yeni ve büsbütün iç karartıcı düşünceleri de beraberinde getiriyor.

Aslında uygar dünyanın, nüfus artışını durdurmak veya azaltmak hakkında bir sorun ortaya koymaması gerekir. Bizler, tüm sosyal



tarihimizle birlikte doğal seleksiyona karşı çıktığımızı göre, totalitarizm arzusunun ve ırkçılığın yeni tuzaklarına düşmeyi göz ardı ederek, nüfusun düzenlenmesinden söz edemeyiz.

Bazı çıkar çevreleri yetersizliklerine çözüm getirebilmek adına, kendi "iç sistemlerinde" ortaya attıkları radikal tedbirleri söz konusu ettiklerinde, bizler bu tedbirlerin neden olabileceği tehditler hakkında hazırlıklı olmalıyız.

"Gelişim sınırlarının" gerektirdiklerine farklı bir cevap bulunmalı. İnsanlığa tam anlamıyla uygar olma olanağı verebilen, yalnızca "altın milyarlar" için gelecek sağlamakla yetinmeyen, bilimsel-teknik ve teknolojik ilerleme yoluyla gezegendeki tüm canlıların yararına olabilen bir gelişim henüz pek mümkün görünmüyor ama yine de böyle bir gelişimi hedefleyenler var ve onlar yakın gelecekte doğal kaynakların nüfusun artışının sınırlanmasına gerek olmadan da yeteceğini, modern teknoloji ile üretim yapılırken yaşam standardının da yükseltilebileceğini söylüyorlar. Ne var ki gezegenin doğal kaynakları gerçekten de sınırlı. Akılcıca kullanılmaları şart, ama bu elimizdekileri bir sandığa kilitleyip anahtarını da denize atmamızı gerektirmez. Ekonominin gelişebilmesi için doğal kaynaklar mecburen kullanılacak ama tüketilmemeleri için de yeni yeni çareler araştırılacaktır.

Bu bakış açısını desteklemek adına ortaya atılan bütün iyimser düşüncelere karşın, insanlığın çağdaş durumu, teknolojik gelişmelerle yaratılabilecek mutluluk ve hoşnutluk duygusunun gerçekliğinden çok uzakta. Bunun sebebi nedir? Bunun sebebi bilimsel teknikte ve teknolojik gelişimin ta kendisindedir. Bilimsel ve teknolojik ilerleme, insanlığın gelişiminde önemli ufuklar açmakta olduğu için, son yüzyıl veya hiç olmazsa son birkaç on yıl boyunca bunu tartışmak gerekmedi. Ama Batı uygarlığının ilerlemiş toplumunu temel aldığımız zaman teknolojik ilerlemenin de başka sorunları ortaya çıkardığı, örneğin ekolojik sorunlar oluşturduğu görüldü. Bu arada batıya oranla dünyanın büyük kısmının



göze batan geriliği ve toplumsal dengesizliği o kadar belirginleşiyor ki gelişmiş ülkelerin ekolojik sorunları da önemini yitiriyor.

Dünya bir yandan yoksulluğun bir yandan da sürekli gelişimin sınırlarındayken, ortaya çıkan bunca açmaz için, tüm dünyada kabul edilen ekonomik modeller hakkında derinlemesine düşünmek ve yeni fikirler üretmek gerekiyor. Eğer sosyal hayat ve ekonomik organizasyonların teknolojileri sağlama alınmazsa, bilimsel teknolojik gelişimini gerçekleştiren insanoğlunun global sorunlara kendi kendine çözüm getirmesi çok anlamlı olmaz.

### 1.3 "KAPİTALİZM RUHU" VE EKONOMİK GELİŞİMİN DİNİ

Biz, gelişim hakkında yapılan tartışmaların temelinde yatan soruna epeyce yaklaştık. Gelişimin işaretleri ve en belirgin ölçekleri hangi anlama geliyor? Ekonomik, sayısal ve sosyal parametrelerde gelişimin ölçüsü ve en alışılmış ve en ulaşılabilir ölçüğü nedir? Gelişim, barındırdığı hilesizlikler ve zorluklarla mı ölçülüyor?

Çağdaş batı ekonomisi hem pratik hem de teorik olarak, ekonomik ilerleyişte, teknik ve teknolojik gelişimi tam anlamıyla ön plana çıkarılmaktadır. Ekonomik ve bilimsel gelişim adeta bir din gibi tabulaştırılıyor. Özellikle bu günlerde ekonomik gelişim, sosyal gelişimin ve istikrarın en önemli koşulu sayılıyor. Bir toplumun ekonomik rekabet ve yaşam koşulları, ekonomik gelişiminin tempolarıyla değerlendiriliyor. Bugün Birleşmiş Milletler'in resmi olmayan çalışanlarından istatistik uzmanlarına kadar tüm kadroları, bir ülkenin gelişmişlik kriteri olarak ekonomik gelişimini ele alıyorlar. Oysa aslında politikacılar, iş adamları ve ekonomiyle "uğraşan devler", sıradan insanlarla eşit oldukları zaman, gelişim gerçekleşmiş olacaktır.

Auguste Comte'un kelimeleriyle söylersek, pozitivism materyalist belirtileriyle birlikte, insanlık tarihinde insanın ahlaki olarak mükemmelleşmesini, hayatın anlamını aramasını sağlayan dini ve metafiziksel bir döneme ulaştı.

Sürekli rekabet kurallarına göre işleyen piyasalar, ekonomik gelişimin katılımcılarını, başarılı olanlar ve talihi yaver gitmeyenler olarak daima ikiye ayırıyor. Hem en büyüğünden en küçüğüne kadar iş verenleri, hem de en ağır işlerde çalışan işçilerden üst düzey uzman veya müdürlere kadar tüm ücretli işçileri farklı sınıflara bölüyor.

Gelişmiş ülkelerin devletleri, en yoksul sosyal katmanlarla yardımlaşma ve dayanışma kurumları oluşturarak, bu gelişimin birlikte yaşanabilir hale gelmesi için çaba sarfediyorlar. İflas noktasına gelmeden önce ülke ekonomisi için büyük miktarda iş imkanı sağlamış dev holdinglere kurtarma projeleri geliştiriyorlar.

Ne var ki, piyasaları yalnızca olumsuz koşulların olduğu yerler olarak değerlendirmek doğru olmaz. Piyasalar birer sosyo-ekonomik mekanizma olmaları nedeniyle çok önemlidirler. Ekonominin tüm ögeleri hem işçi hem de işveren olarak, sosyal motivasyon verimliliği oluşturabilmek için piyasalara muhtaçtır. Yüksek rekabet ortamı acımasız ve zalim olmakla birlikte, daha güçlü olanı motive edebilmek için kaçınılmazdır. Sosyal katmanların her katında bu var oluş savaşının, önemli bir fonksiyonu daha göze çarpmaktadır: Hoş olmayan ama sosyal açıdan gerekli olanlarla, sorumluluklarını yerine getirmeye hazır olanlar birbirleriyle bağlantı kurarlar. Genellikle ekonominin marjinal alanları diye değerlendirilen işler, emek isteyen ama prestijli sayılmayan uğraşlarla, az kazançlı ya da yüksek gelirli ticari faaliyetlerdir. Az kazanç için çalışmaya hazır olan insanların varlığı objektif olarak değerlendirilmelidir. Zaman içerisinde bu insanlar, yaptıkları işin düşük sermaye gerektirmesi yüzünden (onlar sonra büyük kazanç sağlayacak ama daha sonra) ancak belli bir kazancın

sağlanmasının mümkün olduğu sayılı yerlerde başarılı olacaklardır. Tüm ekonomi dinamizminin ve onun farklı sanayileri ile sektörlerinin temeli, aslında kendine özgü değişik şekiller oluşturur.

Her şeklin aynı ortak paydada bulunduğu düşünülse de, prensipte Piyasa'ya katılanların ve onlara ait olanların görece olarak geri kalmışlıkları başarılarını engellemektedir. Bunun yanı sıra piyasanın kendi varlığını sürdürebilmesi, esnek, dinamik ve hassas kapasitesini koruyabilmesi için, katılımcılarına her zaman kazandırması mümkün değildir. Katılımcıların kazancı açısından bakıldığı zaman da söz konusu Piyasa'nın, nasıl bir piyasa olduğu veya global düzende o piyasayı barındıran ülkenin önemi de bir anlam ifade etmez.

Bugün şu ya da bu toplumun ekonomik faaliyetlerinin nasıl sürdüğünü görebiliyoruz. Belki de bir toplumun gelişme imkanlarını yakalamışlığına ve maddi açıdan iyi yerlere gelebilmişliğine bakarak, bugüne kadar kapitalizme yöneltmiş eleştirileri gereksiz sayabiliriz. Ancak kapitalist ekonomik sistemin bugünkü görünüşünü, kapitalizmin gerçeği olarak kabul etmek, onun tarihsel anlamına uygun düşer mi?

Aslında tarihsel anlamıyla dünya ekonomisinin ve sisteminin kapitalizm olarak adlandırdığı prensipler, sosyo-ekonomik yapının temeline karşı koyan bir hareket olmuştur.

Tarihsel olarak kapitalizm, (batının yönetim modelinde görülen son - "ürün") M. Veber'in "kapitalizmin ruhu" olarak adlandırdığı etik ve dinsel devrimden doğdu. Kapitalizm, böyle bir ekonomik sistem yokken de vardı ve emeği ahlaka ve dine dayalı olarak değerlendirme yanlısıydı.

Bugünkü Batı'nın sorunu, tüketim toplumunda yaşamaya çalışılırken emek vermekte, "alın teri" dökmekte zorlanması ve emeğin amaçtan ayrı tutuluyor olmasıdır. Batı ekonomisi, insanı yaşamdaki streslerden uzaklaştırma vaadiyle, sürekli yeni yeni ihtiyaçlara taşımakta ve onda yarattığı bu yapay yokluklarla kendini en

iyi seviyede tutabilmektedir.

Böylelikle batı ekonomisinin büyümesi kaçınılmazdır, ama uygar dünya sadece "hayata yönelik arzulardan" oluşmadığına göre, insanlık insanın gelişim değerlerinin anlamlarından mahrum edilmemeli. Tüketim toplumunun insanları için emek, kaynağında tüketilen, zevk alınan bir ek kullanıma ve bir "kamuflaje" dönüşüyor.

Dünyanın en yeni ve en büyük paradoksu insanın gelişimiyle insanlığın gelişimi kavramları arasında. Post modernizm, bu paradoksa açıklamalar getirirken öylesine karmaşık bir yoldan gidiyor ki, yeryüzü nüfusunun büyük bir bölümünün "var olan sorunlarını" daha basit ve somut olarak tartışıp anlamamız güçleşiyor. Bu problemlerin, post modern çağa değil modern toplumun oluşum çağına ait oldukları unutulmamalı.

Biz, artık burada yeni dönemin ortaya çıkardığı sosyal sorunlarla da karşı karşıyayız. Uluslar, halklar ve çağdaş toplumlar gelişimlerinin farklı evrelerinde ve tarihlerinin farklı dönemlerinde önem verdikleri konuların çeşitliliği yüzünden birbirlerinden ayrılıyorlar. Bu durumda nicelik olarak değişen ama nitelik ve gelişimleri açısından hiçbir değişikliği olmayan sorunlar ortaya çıkmakta.

Gelişim, insanlığın bilinçli düşüncesinden hedeflere ve değerlere doğru ilerlemesine, farklı yönelimlerle karşılaşmasına, bilinmeyen güçlerle çatışmasına, dengesinin değişmesine ve kendi kendisiyle etkileşmesine dönüşüyor. Bron hareketinin vektörlerini gelişim olarak adlandırılabilmesi için, çok büyük bir gerilime ulaşmaları gerekir. Global ekonomi masasının altında "Pazarın görünmeyen eli", kapitalist dünya görüşünün ahlaki ruhunu hristiyanlıkla birleştirip refaha götürmeyi beceriyor.

Büyümenin gerekli olmadığını ya da ikinci derecede bir öneme sahip olduğunu ileri sürmek elbette anlamsız olur. Toplum ve kişi ne kadar sağlam, zengin ve farklıysa, materyalist temeli de o kadar

iyi, güçlü ve nitelikli demektir. Çağdaş dünyaya özgü ihtiyaçların ekonomik ilerleme açısından ne kadar önemli boyutlarda olduğunu da belirtmeden geçemeyiz.

Bu ihtiyaçlar, aslında tüm dünyada gelişimle ilgili sorunların ve amaçların diğer anlamında yaratıldı. Yoksulluğun ve geriliğin, "belirtilen" bu gezegene özgü olduğunu unutamayız. Global sorunların, sosyal sorunlara bir çözüm üretebilmek için "kapitalizm ruhuna" dönüştürülmesi, bu ruhla birlikte kullanılması, özellikle ekonomik büyümenin olmadığı yerlerde çok gereklidir.

Pazar, sadece en gelişmiş ve ileri ülkelerin değil, dünya ekonomisinin de gelişmesini "tamamen" kurmak zorunda. Çağdaş Pazarın, bu işlevi özellikle ihtiyaçların büyük olduğu ama dönüşüm imkanlarının olmadığı yerlerde önem kazanıyor. Eğer geçmişlerindeki ekonomik büyüme, XX. yy. başında, gelişmiş ülkelerin yönetimleri için bir temel oluşturup, hızla yükselmelerini yarattıysa, şimdi gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerin büyüme amacı da buna benzer hızlı bir yükseliş olmalıdır.

Bu büyüme söz konusu ülkelerin kendisi için değil, makro sosyal hedeflerin sağlanabilmesi için gereklidir. Gelişmiş ülkeler, ekonomik tarihlerinin ışığında bir gelişim modeli oluşturabildikleri için, gelişen ekonomilerinin ihtiyaçlarını taleplerine ekleyerek çalışmalarını sürdürürler. Gelişmemiş ülkelerle gelişmiş ülkeler arasındaki ekonomik büyümenin çelişkili olduğu çok açıktır. Bu paradoks, geleneksel "teknolojilerle" elde edilenlerin niteliğini azaltmıyor ama çağdaş insanlığın sorunlarını keskinleştiriyor.

Eğer XXI. yy.'in dünyası, büyüme masraflarını en aza indirmek arzusuyla yetinerek gelişimin eski model temellerini koruyacaksa, kapitalist yönetim modeli, kendi ahlaki temelinin kısırlığından sıyrılamayacaksa, bu yüzyıl istikrarını koruyabilecek mi?

## 1.4 POST ENDÜSTRİYEL DÜNYA

Sadece bir kesimin değil, insanlığın tümünün çok daha adil bir ekonomik büyüme elde etmesi ve gelişim sağlayabilmesi için düşünce üretirken, politik ve ekonomik organizasyonların yönetiminde çağdaş sistemin yetersiz kaldığı ortaya çıkıyor. Bu gerçekten böyle mi?

Sık sık post endüstriyel olarak adlandırılan çağdaş batı dünyası, gerçekte gelişiminin yeni bir evresine geçti. Finansal kapitalin ekonomik spirali veya bilimsel temelli teknolojik ekonomi gibi isimlendirmeler, çok fazla gelişen yeni global ekonominin oluşumuna bağlı çağdaş uygarlık faaliyetlerinin içeriğini daha net açıklamaya yarıyor.

Endüstriyelmiş toplumlar, ekonomik işlemleri ve organizasyonları açısından, geleneksel sisteme sahip toplumlardan, olanaklar aynı şekilde büyük olmasına karşın, çok keskin çizgilerle ayrılıyorlar. Belki de bizim giderek daha da gözle görülür hale gelen bu gelişim sorunlarının çözümünü de burada aramamız gerekiyor.

Dünyanın geleceğine ilişkin varsayımlar, bilimsel gelişmeler, bilimsel ve teknolojik gelişmelere yönelik düşünceler son derece ilginç görünüyor. Geleneksel ekonomileri zafere götürebilecek bir organizasyon modeli, Batı'nın post modern ekonomisinin yeni sınırlara ulaşma çabası olarak açıkça hissediliyor ve bir içtepkiye dönüşüyor. Marksist iktisat terimlerini kullanırsak, üretim sermayesinin ve insan emeğinin doğal kaynaklarının gelişimini sağlayan en önemli araçlarından iktisadi bağımlılığın zafer denemesini post endüstriyalizasyonda bulmak mümkündür. Yeni ekonomi, toplum hizmeti için farklı güçleri, teknolojik değişiklikleri ve her şeyden önce bilimin ve bilginin büyük potansiyelini kullanıp, onları teşvik ediyor ve ortaya çıkartıyor. Endüstriyel alanda, dev fabrikalarda üretim yapmak yerine ekonominin asıl öznesi olan kişi, bilgisayar

teknolojisine ve tüm dünyanın bilgi bağlantısına bağlandığı zaman, ekonominin çehresi değişiyor.

Farklı doğal kaynakların kullanımı, doğanın gelişimini durdurmadan yalnızca sınırlamalarla yetinilip, ilerlemenin yeni bir formülle gerçekleştirilmesi halinde, gelişimin çağdaş mantığını yakalamak kolaylaşır ve çeşitli analizler sonunda elde edilen kaynaklar, ilerlemenin zaferiyle bağlantılı olabilirler. Eğer tümüyle bilgilendirilen bir çevreye tüm dünyanın nasıl entegre edilebileceğini görürsek global geriliği yeni ekonomiyle aşmamız ve hatta en geri toplumların yaratıcı potansiyelini hayata geçirmemiz mümkün olur.

Bu çerçevede post endüstri, en başta insanlığın yaratıcı potansiyelinin gelişimiyle bağlantılıdır. Elbette bu durum, erken kapitalistleşmiş hristiyanlık etiğine benzemeyecek ama yine de dünyadaki genel anlayışın temelini ve dünya üzerindeki insan varlığı düşüncesine bağlı olan insan emeğinin kendisi, yeniden değerli bir anlam ve ahlaki bir ölçüt olacaktır.

Ne var ki post endüstriyel sistemlerin benzeri gelişimlerini sağlamak için hazırlanan tasarımlar, henüz kendi kendini haklı çıkaramıyor.

Yeni eğitim yöntemleri, teknolojik bilgilerle üretim imkanı, hem sosyo-ekonomik hem de bireysel büyümelerin temelinde yer alacaktır. Post endüstriyel dünya için teknoloji ve onunla birlikte "dünyanın çıkar sağlamadığı" herhangi bir ürünü yaratma imkanı önemli bir aşamadır ama uluslararası anlamda global ortaklıkların eski normları koruyarak ekonomide yer almayı sürdürme düşüncesi, maalesef eski görüşlerin mantığıyla gelişimin yeni kriterleri olmaya devam ediyor.

Gelişim sınırlamaları ve gelişim imkanları üzerinde var olan kontrol, batı uygarlığının temel kaynaklarında yer alır. Batının ve onun stratejisinin ekonomik üstünlüğü, imkanları, aşırı karla elde edilen çıkarları, teknolojik gelişimin yeni sınırlarının tekelleştirilmesindeki temel



avantajları tüm dünyanın var oluşunu sürdürebilmek için kullanılmalıdır. Üstün bilginin sonuçları, sadece onları oluşturan ayrı tutulmuş bir grup insana değil, tüm dünya devletlerine ve toplumlarına maledilmelidir. Bugünkü kutuplaşmalar, dünyada eşitsizliklere neden oluyor. Batı, teknolojik ve entelektüel üstünlüğünün sonuçlarını dünyaya satmayı hedefliyor ama üstün olmanın gerçek anlamı bu olamaz. Üstelik bazı ülkeler, batı teknolojisini ve bilimsel bilgilerin sonuçlarını satın alırken, bunu yeniden üretebilmek, hatta kullanabilmek için teknolojik ve düşünsel imkanlara sahip değiller. Beyin göçü, dünyanın birçok ülkesi için temel sorundur; çünkü böylelikle hem yeni üretim potansiyeli hem de bu potansiyelin yenide üretilebilmesi olasılığı kaybedilmektedir.

Borçlanma üzerine kurulu ekonomiler ve borsa oyunlarının finansal piramidine bağlı aşırı kar edinme kaygısı, gerek devletlerin gerekse çeşitli çıkar gruplarının yardımıyla global finansal ekonominin oluşumunu sağlıyor. Oysa post endüstrinin prensibi yaratıcılığa, emeğin yeniden değer kazanması düşüncesine ve insanlık yeniden keşfedilen ekonomik potansiyeline dayanıyor.

Finansal ekonomi spirali, aslında en alt düzeydedir. Para uğruna para kazanma düşüncesi yüzünden bu paraların bulunduğu yerde kendi etrafında sarmalanmasını sürdüren spiral, karın sistematik oluşumuyla, emeğin uzun süreli dağılımı ve üretimiyle bağlantılı olamıyor. Global bilgide üstünlük sağlayan Batı'nın elinde bulundurduğu bütün kazançlar, bilgisayarlardaki kuru rakamlarla bilgi fetişine dönüştüler.

Bu sistem, uzun zamandan beri gerçek ekonomi ile onun finansal araçlarından elde edilenleri arasındaki bağı kaybederek, sadece global ekonominin ertelenen iflasının bir mekanizması haline geliyor ve geleceğin tüketim sistemine dönüşüyor. Global ekonomide gelişimin evrensel mekanizması insanın finansal piramide duyduğu inancın sarsılmasına, gelecekte bu piramidin üst basamaklarda bir yerde kazanabileceği yeri aşırı önemsemesine, daha aşağıda dura-



çaklarınsa aldatanlar olduğuna inanmasına yol açıyor. Bu gelişim, globalleştirilen sistemde refahın ön koşuluymuş gibi sunuluyor ve dünyanın diğer bölümünün geri kalmışlığının korunmasında dünya liderlerinin kişisel çıkarlarıyla birleşerek tamamlanıyor.

Politika, bilgi akışlarının, sermayenin, kararların, kaynakların, bilgilerin ve ekonomik işlemlerin çok üzerinde ayrı bir spiral olarak gelişmektedir. Batının post endüstriyel ekonomisinin gelişimi, büyük oranda hem batıyı hem de dünyanın geri kalanını üretim sonrası (post üretime) ve emek sonrası (post emeğe) diye tanımlanabilecek bir noktaya taşıyor.

Dünyada, bağımlı gelişimin yeni bir tipi oluşmakta. Bu gelişim, sadece Batı gibi doğal kaynaklara bağımlılık, dış borçlanma ya da örneğin Rusya'daki gibi yatırım yetersizliğine bağlı finans sorunları olmadan da gerçekleşiyor. Bağımlılığın en önemli biçimi, gelişimin yeni sonucunun yaradılışıyla yakından ilişkili teknolojik bilgi bağıdır.

Gelişim bağı, yalnızca Batı'nın elindeki kaynakların diğer ülkelere ulaşması ve post endüstriyel dünyayla etkileşim kurulması ya da kurulmaması için oluşmaktadır. Kısacası bu bağ, teknolojinin ithali anlaşmasından ve yatırımlarından ibarettir.

Post endüstriyel toplumların gelişim sorunları sınırsızdır. Eğer amaç sadece yeni bir temelin yaratılmasıysa ve batı uygarlığının yeni, üstün teknolojisiyle sınırlandırılmışsa, biz uygarlığın ekonomik gelişim sorunlarının karmaşasında, yeniden üretim hakkında konuşılmaya devam edildiğini söyleyebiliriz.

Teknolojinin kullanılması, global durumun normalleştirilmesi ve gelişimin bugünkü tezler çerçevesinde yapılacak denemeleri için gereklidir. Dünya tarihinde yaşanan ekonomik krizler, eninde sonunda özellikle teknolojik verimin artırılmasına neden olmuş ve böylelikle atlatılabilmektedir. Gelişimin, romantik ve hiç gerçekçi olmayan bir sınırlandırma önerisiyle, tam olarak tabiatın başlangıcı gibi ele alınacak

"yeni arkaiklik" yaratabilmesi ütopya gibi görünüyor.

Gelişim çıkmazlarıyla baş edebilmek için, yeni teknolojik hamlenin yardımıyla bilinç düzeyini arttırmış insanlar, dünya üzerinde egemenlik ve üstünlük sağlamak dururken, kendilerini sınırlandırmayı düşünen diğer gruplar tarafından kontrol altına alınmayı istemeyecektir. O zaman gelişimin bilimsel ve teknolojik olarak hızla ilerlemesi ve post endüstriyel şartlarda iktisadi organizasyon prensiplerinin temel değişimlerinin gerçekleşmesi yeni ve çok daha tehlikeli işlemleri yaratacaktır. Bugün tasavvur ettiğimiz "geleceğin teknolojileri", yeni ufuklar açarak insanlığın sosyal, ekolojik, demografik sorunlarının çözümü gibi görülebilirler.

"San Makro Sistemleri" şirketinin ortaklarından biri ve aynı zamanda şirketin önde gelen araştırmacısı Bill Joy<sup>1</sup>'un Nano<sup>2</sup> teknolojisi konusunda yazdığı makalede beklenmedik ve çok şaşırtıcı bir düşünce yer aldı: "Eğer XX. yüzyıl, kitlesel imha silahlarının yüzyılı olduysa (insanlık bu gerçekle bir arada yaşamayı çok az ve kötü bir şekilde öğrendi), o zaman şimdi de kitlesel imha bilgilerinin ikinci yüzyılı başlamış demektir.

Atom bombasının üretimi için o kadar büyük sermaye ve hammadde gerekiyordu ki, yirminci yüzyılda sadece birkaç güçlü devlet bu talebi karşılayabilecek durumdaydı. Böyle bir silahın kullanılması ve ona bağlı olan herşey (bilimsel ve teknik dökümanlar, denemeler vs.) ciddi bir devlet kontrolü altında olmalıydı. Böylece kendi halkına karşı sorumluluğunun bilincinde olan hükümetler birbirleriyle anlaşmalar yaptılar.

1 Bakınız: Neden geleceğin bire ihtiyacı var. Wired. 2000 Nisan

2 Nanosette: Bir metrenin milyarlara bölümü - atomlarla ve basit moleküllerle ölçülebilen bir birimdir. Bu boyuttaki elementler, moleküle göre bir byte'ı, yoğunluğuyla bilgiyi kaydetmeye izin veriyor ve sonuçta "hesap makinaları" ve araç üzerinden ületilen sinyalin limitli ve hızlı ilerleyen geçişleri sırasında sınırlı olmayan hafızayı elde ediyor.

Nano teknolojilerin, genetik mühendisliğin ve robot teknolojisinin gelişimi, insanlar için büyük yararlar sağlamakla birlikte, karşılıklı kadiamları daha az travmatik olmayan ama daha az değer taşıyan yeni araçların da ortaya çıkmasına neden oluyor. Üstelik bu araçlar artık devletlerin kontrolünden yavaş yavaş çıkmaya başlıyorlar. Yeterince zengin dev kuruluşların veya küçük ve birbirinden ayrı grupların ellerine düşüyorlar.

Global para ekonomisinin ve yeni teknolojilerin gelişim spirali, ekonomik dünyada yeni etik anlayışı, hızlı gelişim, kanun dışı global ekonomi, korkulan hız olasılığını doğuruyor. Politik terörizmin giderek keskinleşen örnekleri, atom santralleri, kimya fabrikaları, askeri düzenlemelerin kusursuzluğu hakkında kuşkular oluşturuyor; muhtemelen yakın bir gelecekte atom "mikro bombalarının" ve benzeri sürprizlerin hazırlanması gerçek olacak.

2003 yılına doğru bilgisayar kapasitesinin 2000 yılına oranla milyonlarca kez artacağı hesaplanmaktadır. Bilinen sistemlerden çıkan işlemler, sosyal işlerin azalmasına neden olacak, en son sistemlerin yükselme "spirali" insanlığın tahribatını derinleştirecek ve bütün bunlar yaşanacak acıların sadece yarısı olacaktır. Programcılarının kişisel kaptisleri oranında, batılı insanın genetik özellikleriyle diğer insanları alt edebilecek nano virüsler (spiral olmayan virüsler değil, verilerin virüsleri) içeren bilgisayarlar üretebilecek.

En korkuncu, sadece devletler değil, ticari dev boyutlu şirketler de bu ucuz ve kolay elde edilebilen silahların üretimini kontrol altında tutabilecek durumda olamayacaklar. Bu üretim, yalnızca bilgisayar konusunda geniş bilgiye sahip bazı çılgın grupların elinde olabilir.

Joy, insanlık adına kontrolü mümkün olmayan nano virüslerin gerçekleşmesi muhtemel olan hatalar yüzünden üretilmesini istemiyor. Gelecekte canlı organizmalardan çok daha küçük, çok daha etkili ve

çok daha saldırgan virüsler, yeryüzünde istisnasız tüm albümin moleküllerini birkaç günde yok edebilir...

Teknolojik gelişim, ekolojik sorunların ve dünya görüşüne ilişkin kaygıların saflarını da değiştiriyor. Örneğin geleneksel tarım ekonomisiyle dünyanın sürekli artan nüfusunun gıda ihtiyacı talebinin karşılanması, yani global ölçüde yiyecek probleminin çözümü imkansızdır. Ancak genetik teknoloji yardımıyla, genetik açıdan biçim değiştirmiş ürünleri üreterek bu sorun çözülebilir. Bozulan ekolojik şartlarda yaşam niteliğinin ve sağlığın korunması, sadece tıbbın teknolojik gelişimleri yakalamasıyla mümkündür. Bilinen teknolojilerin ilerideki gelişim spirali dikkate alındığı zaman bireylerin ölümsüzlüğünün gerçekleşmesi hakkında ortaya atılan sorular bile çok yakında yanıtlanabilecektir. Ne var ki insanlar yaşamakta oldukları sosyal katmanlara ve ırklarına özgü özelliklerine göre birbirlerinden ayrıldıkları için, yalnızca ayrı tutulan bazıları için yaşamın sonsuzluğunun mümkün olabileceğini söylemek peygamberlik gerektirmiyor.

Tarihte insanlığın sezdiği ama engelleyemediği tehditler için "aptalca sistemler yapılandığı" açıkça görülmektedir. Sonuç olarak teknolojik alandaki gelişmeler de aynı şekilde önceden idrak edilmesi zor yeni sorunlar oluşturabilir.

## 2/ Küreselleşme Durduruluyor mu?

---

Çağdaş dünyanın ekonomik gelişim sınırları hakkında ne kadar çok konuşursak, yeryüzünün top yekün benimsenmesi ve dünyadaki karmaşıklığın netleşmesi o kadar kolaylaşır. Nasıl olsa küreselleşmenin temelinde, kaynaklarını çok daha fazla tüketmiş olanların bu güne kadar benimsemediklerinin yardımıyla sorunlarını çözebilmesi yatmaktadır. Dünyanın tümüne hızla sahip çıkılması, şiddetle sahiplenilmesi uygarlaşmış bölgenin yavaş yavaş genişlemesini sağlar. "Gelişim sınırları" düşüncesi, sadece "dünyanın kendi sınırlarına", yani yerkürenin fiziki sınırına ilişkin olarak ortaya atılmaktadır.

Küreselleşme, her şeyden önce ekonomik gelişimle ve uluslararası ilişkiler sisteminin oluşumuyla ilgilidir. İlerlemenin temelinde insanlığın kültürel özelliklerinin ve sosyo-politik organizasyonlarının da küreselleşmesi göze çarpar. Bunların her birinde küreselleşme olgusu kendi mantığını ve dinamiğini yaratır. Biz burada gelişimdeki çıkmazların kaynaklarını, postmodern dünyanın yeni sorunlarını, özellikle de küreselleşmenin ekonomik eksikliklerini görebileceğiz.

Özellikle üzerinde durmamız gereken konu, küresel ve sosyal modellere göre ayrı ayrı oluşmuş politik ve kültürel yapıların anlamlarındaki karşıtlıklar gibi, ekonomide, uluslararası politikalarda ve askeri örgütlen-

melerde de ortaya çıkan karışıklıktır. Bu nedenle "görmeyi" bekliyoruz. Dünyanın gelişiminde globalleşme trendine gösterilen tepki, farklı toplumların ve kültürlerin bilincine, bağımsızlık anlayışına göre değiştiği için, sadece gelişimin kendi perspektiflerini değil, global evrimin perspektiflerini de verdikleri işaretler ışığında gerçekçi olarak inceliyoruz. Farklı toplumlar için, yalnızca ekonomik alanlar değil, kendi geleceklerinin ve haklarının belirlenmesi de küreselleşme tezlerine ve gelişimin evrenselleşmesine bağlı olduğu için, büyüme kaynağının tek çaresi olarak global dünya ortaya çıkar. Küreselleştirme işlemi, bize dünyanın sınırlarını daha net olarak hissettiriyor ve güçlenme ihtimali yüksek yeni uygarlığın parçalanması fikriyle tamamlanıyor.

## 2.1 KÜRESELLEŞME VE YATIRIM: ORTAK DÜNYA MI YOKSA "GELECEĞİN ÖZELLEŞTİRİLMESİ" Mİ?

Gelişimin yeni stratejisini sadece kendisi için yaratan, "geleceği özelleştiren" "uygar insanlığın" muazzam kandırmacası, çağdaş Batı'nın tarihi açıkça gözler önündedir. "Uygarlaştırılmış dünya", bir taraftan kibirlenerek taleplerini arttırırken, diğer taraftan kendini koruma güdüsüyle uzun zamandan beri dengeleri sağlamaya çalışıyor. Batı'nın teknolojik gücü ve refahının yükselişi çok büyük bir illüzyona yol açmakta. Gelişim tehlikesi ve sınırlandırma kavramlarının anlamı, batının küçük burjuvasının ve iktidarı elinde bulunduran seçkin kesimin güncel ve sıradan bilincine göre şekilleniyor.

Bu durum yalnızca Batı'ya özgü bir sağlıksızlık değildir. Komünist ülkelerde de yaşanmıştır. Sonuçta çağdaş batı uygarlığı tüm muhalefetine rağmen komünizm düşüncesini "içselleştirildi". "Dünyada Tanrısal Egemenlik" ütopyası, "altın milyarlar" fikrinden çok da farklı değil. "Seçim" varyantlarından biri olarak batının iç seçimi ve batı

dünyasının iç çelişkisi olarak karşımızda.

Komünizm alternatifinin ve "ikinci dünyanın" iflası, Batı'nın üstünlüğü önünde sınırsız imkanlar hazırladı. "Global yayılışla" birlikte kaynaklar ve yaşam mücadeleleri için çeşitli düşünceler üretilirken, dünyanın zıtlıklardan oluşan sistemi daha da belirgin olarak ortaya çıkmıştır. Bunun yanısıra Batı, S.S.C.B.'ne karşı yürüttüğü büyük rekabet sona erdiği için dünya üzerindeki kontrolü elinde bulundurma, insanlığı kendi yörüngesine katma gibi iddialarını kaybederek, geleceği sadece kendisi adına yaratma çabasına düştü ve tüm dünyanın "kurtuluşu" için yıllardan beri öne sürdüğü ihtiyaçlardan vazgeçip, motivasyonunu tüketti.

Uluslararası ilişkiler sisteminde süper devlet ABD'nin, rakiplerinden, müttefiklerinden ve en yakınındakilerden kopmaya başladığı süreçte, küreselleşme konusundaki gelişmelerin de parçalandığı gözleniyor. Bu arada çağdaş ülkelerin gelişim gücü ve niteliği, bilimsel ve teknik alanlarda ulaştıkları düzey, ekonomik ve askeri güçler, finansal kaynaklar ve imkanlarla insanlığın geri kalanından tam anlamıyla uzaklaştığı biliniyor.

Bu olguların netliği, bir sorunun sorulmasını kaçınılmaz kılıyor: Globalleşmenin sonunda en yeni sömürgeci bu kez Amerikalılar mı olacak? (Burada gelişimin potansiyel tehlikesini gören ama istemeyi sürdüren güçler de bulunmaktadır.) Sorun, sadece batı ülkelerinin böyle bir gelişimi kendileri için istemelerinde değil, bu isteğin etkisiyle son on yıl içerisinde dünyadaki değişimleri "sonuçlandırın" düşüncesinin hangi amaca yönlendirildiğinde ve nasıl ilerleyeceğinde yatıyor.

Tüm dünyanın "kukla" haline getirmek ve "geleceği özelleştirmek" için sürdürülen yeni batı stratejisi, dünyanın global yerleşim sorunlarından söz etmeye başladı. "Geriye kalan dünya", "altın milyarlar" birleşen hak arayışlarını Batı'dan alıp kendi kendisine sunmuş oldu.

Geçen yüzyılın 90'lı yıllarının başında S. Huntington "uygarlıkların



çatışması" doktrinini yayınladığı dönemde, bugünkünden farklı olarak batı dünyası bazı sosyo-kültürel platformlarda ileri sürülen uygarlık sistemlerinin eşitsizliğine dair düşünceye muhalefet etmektedir. Bu durum, aslında batı bilincinin gözü gibi sakındığı "geçmişin sözcüğü" olarak tanımlanır. Sonuçta bu yaklaşımın kendisi, uygarlıkların içinde Batı'nın en çağdaş olması gerekirken etkilerini ortadan kaldıramadığı "tarihinin sonucunda" ilerleyen doktriner temalar içinde bir varyant olarak kaldığını gösteriyor.

Dünün ve önceki günün gündemine çok keskin bir örnek olan bu yaklaşım, aniden çağdaşlık olarak görülürse, bugünün ve geleceğin gerçek sorunları hesaba katılamaz hale geliyor. Kendisini dünya uygarlığının önderi olarak ilan eden Batı'nın temeli bu önderliği üstlenmesi için yeterli midir? Aydın Avrupalı'ların ve Amerikalı'ların çoğunluğu, kısa zaman önce tümüyle farklı bir görünüme sahipti. Şimdilerdeyse Batı uygarlığı, derin bir bunalımın ve değişimin eşiğinde bulunuyor. Bunun pek çok nedenlerinden birini şu sözlerle örneklendireceğiz: "Bunalım, aşağı yukarı batı kültürlerinin ve toplumlarının hepsine ve bunlara ait tüm önemli kurumlara aynı anda yaklaşıyor. Sanatta ve bilimde, felsefede ve dinde, kanunda ve ahlakta ortaya çıkan olumsuz görüntüler, aslında bu bunalımın belirtileridir. Sosyo-politik ve ekonomik örgütlenmelerde, evlilik birliğinde ve aile içinde yaşanan olaylarla birlikte krizin belirgin bir şekil aldığı gözleniyor. Kısacası bugünkü davranış ve düşüncelerde görünen aksaklıkların hemen hemen tümü yaşam bunalımına bağlı ve bu durum, son dört yüzyıl boyunca batı kültürünün toplumsal yapısının çöküşünü hazırlamakta."

Bu sözler herhangi bir komüniste değil, ünlü Amerikalı filozof ve sosyolog Peter Sorokin'e aittir. Onun tek başına olduğunu söylememiz mümkün değil. Yirminci yüzyıl boyunca, yeni Avrupa uygarlığının içine düştüğü çıkmazları, bizler özellikle batılı düşünürlerden öğrendik.

Batı uygarlığında gelişim ve ilerleme düşüncelerinin derin bir krize



neden olduğu kısa bir süre önce ortaya çıktı. Batı uygarlığı, bir taraftan yeryüzü nüfusunun artışına teknolojik gelişimle değerli ve anlamlı çareler araştırırken, diğer taraftan dünya kaynaklarının sonundan söz edip, bu özüre sığınarak gelişimin eşitsizliğini, varsıllarla yoksullar arasında giderek artan uçurumları daha da ileriye taşıyacak ve bunca sorunun üstesinden gelemeyecektir.

Bu tartışma, "tüketim toplumunun" hassas sorunlarını ortaya çıkardı. Yaşamın anlamındaki değerleri tehdit eden boşluk hakkında yapılan tartışmalar, incelemeler, tüketim toplumunun illüzyonu vs., esrarlı bir şekilde ortadan kalktı. Yeni oluşan benzeri durumlarda doğan çelişkiler ve sorunlar, "tarihin sonuna" pek benzemiyor. Radikal bir değişim ve düzelmeye gerektiriyorsa, bu model dünya için nasıl buyruk sayılabilir?

Batı dünyasının hümanist hedefleri esrarengiz bir şekilde unutulmuştur. Yüzyıldan daha uzun bir süredir, dünyada Avrupa tablosunun zaferine karşın çok zor bir iş devam ediyordu. Ortaçağdan kalma düşünceler, eski kabul edemediğimiz kurallar ve yabancı uygarlıklar, insanın ne için yaşadığı sorusuna cevap bulmaya çalışıyor. Aydınlanma çağında ortaya çıkan modern ve gelişmiş düşünceler, yazarların, filozofların, bilim adamlarının çalışmalarında güçlülük ve incelik olarak belirlendi. Onlar, yeni Avrupa uygarlığının temellerini, sürekli varoluş fikrinin rahatlığını gölgelendirerek, batı ülkelerinin finansal, askeri, teknolojik gücünü öne çıkardı. Şimdiyse Avrupa modelinin gözden geçirilip değiştirilmesiyle bir yere varılamayacakmış gibi görünüyor. Bu sorun hakkında yüzlerce kitap yazıp bir o kadar da konuştuktan sonra batı dünyası, birdenbire bir korku romanının yaşayan ölüsü gibi yeniden doğmaktadır. En büyük talihsizlikse insanlığın birliği ve kanunlar önündeki eşitliğini savunan hümanizmin düştüğü konumdur. Elbette hümanizm bir postülat yani bir önermeydi. Gelişmiş ülkeler, zayıfları korumayı sadece insan oldukları için bile

gerekli bir görev saymak zorundaydılar. Yoksullar, eğitimsizler, açlar hakkında endişe duyuluyordu. Refaha ulaşabilmelerini sağlamak için, onları gelişimin üst seviyelerine kadar çıkarmak gerektiği söyleniyordu. İnsanlar, yalnızca bu fikirleri üretmekle kalmıyor, ellerinden geleni yapmayı da deniyorlardı. Ne var ki hem çok zaman hem de pek çok imkan kaybedildi. Tasarılar ve anlaşmalar hakkında sayısız kitap yazıldı; ve yazık ki sonuçta elde edilenler yeterli olmadı. Üstelik artık daha zayıf olanlar ve aç insanlar için sorumluluk duyan hiç kimse yok. Her işi yolunda giden beyler, bu durumun onların seçimi, hatta onların suçları olarak görüyor. Bu yüzden, Batı'nın çıkarlarını doğrudan doğruya tehdit edebilecek olaylar söz konusu değilse, sıkıntı çeken ülkelere yapılan yardımlar en aza indirgeniyor.

Kısa süre öncesine kadar hümanist olan dünya artık bölündü. Batı ülkelerinin belirlenmiş stratejilerine göre, o ülkeye sığınmak isteyen insanlar arasında işe yarayabilecek olanlara izin verilmekte, gereksiz ve tehlikeli sayılanlarsa hemen uzaklaştırılmaktadır.

Bunun yanı sıra batı, "altın milyarlar", gelecek projesi ve "kendisi" için oluşturduğu stratejilerin tuzağına düştü. Endüstri çağında, batının ekonomik ve sosyo-politik modeli diğer toplumların gelişimi için gerekli oldu. Bugün dünyada gözlenen sosyal yapı ve yeni global post-endüstriyel ekonomi öncelikle batı toplumları için ek ve iç sorunlar yaratıyor. Diğer yandan "kırmızı milyarlar" da "doğal boşluğa dayanamadığından" hızla değişime yöneldiler. "Hıristiyan dünyasının yok oluşu" düşüncesine dayanan ve "İslam globalizmi"ne ilişkin tez, yeryüzünde yaşayanların büyük bir bölümü için İslamı bugün için cazip ve uluslararası bir yapı haline getirdi. Bu durum yalnızca Batı için değil, batı karşıtları için de geleceğin özelleştirilmesi fikrinin çarpıcı ve açık bir kanıtıdır.

İslami düşüncenin dayandığı mantık çok basittir: Eğer gezegenin kaynakları her şeye rağmen sınırlı ise ve herkesin hayatta kalması mümkün değilse neden biz değil de batı uygarlığı var olmalıdır?

Batı dünyasının elde ettikleri, çağdaş uygarlığın kendisi, bilimsel ve teknik ilerlemeler, Batı'nın çıkarlarının üstünlüğünü aklamaya yönelik denemeler olmaktan öte bir anlam içermezler.

İlk olarak, "uygar dünyanın" karşıtları, insanlığın büyük bir kısmı, yani "ezilenlerin çoğunluğu" adına konuşmak için hak iddia ediyorlar. İkinci olarak ise insanlığın ilerlemesini sağlayan entelektüel ve teknolojik liderlik için Batı'nın gösterdiği örnekler genellikle "doğadan uzaklaşma", "sahip olduğu bilgiler nedeniyle kibirlenme", "şeytanın doğuşuna benzeyen bilimsel ve teknik ilerleme" tanımlamalarıyla yok ediliyor ve insanlığın global sorunlarının yaratan unsurlar olarak sunuluyor. Bu yüzden dünyanın varlığını sürdürmesine izin veren gelişimden vazgeçiş, liderlerin bulunduğu tarih gemisini terkediş, doğa ve tanrı korkusu geleneğine geri dönüş, batı dünyası karşıtlarının mantığında bulunuyor. Bugün egemenliğini yitirmiş toplumlar seçtikleri yoldan geri dönmeyi istemiyor ve teslim olmuyorsa, bu ideolojik kavgada geride kalanların ve bilinçsizlerin "öncü ve medeni uygarlıklar" tarafından cezalandırılmaları kaçınılmazdır. Militarizmin genişletilmesi, gizli servislerin engellenmesi, değişik silahların yaratılması ve artırılması pek de önemli olmayan işlerdir.

Eninde sonunda "batının seçtiği" gericilik, batı karşıtlarının gericiliğiyle tam da bu noktada çarpışır. Gördüğümüz gibi, bu tartışmada kazanan taraf olamaz, çünkü belli bir aşamaya geldiği zaman bu kez de bir başkasının başarı sağlamasının imkansız olduğu yeni bir hedef ortaya çıkacaktır.

Sonuçta önceden sezilen "uygarlıkların çatıştığı" çağ, uygarlıkların birbirini tahrip edebilmek için, herkesin herkese karşı savaştığı "yeni ortaçağa" tehlikesini doğuruyor. Teknolojik gelişimin çağdaş seviyesi bu topyekün ve karşılıklı yok edişi ne kadar hızlı gerçekleştirirse, dünyanın varlığına sürdürmesine ilişkin herhangi bir düşünce o kadar çok imkan sunar. Dünyanın kendi kendini tümüyle yok edişi sadece uzak geleceğin değil yakın geleceğin de sorunu olacak.

## 2.2 YENİ DÜNYANIN "EKONOMİSİ" VE "POLİTİKASI"

Batı'nın dünya üzerindeki üstünlüğüne bağlı sorunlar, bugün dünyayı birleştirdiği ve değiştirdiği için, küreselleşme söz konusu oluyor. Çağdaş dünyanın özellikleri ve tarihi gerçekliğiyle var olan küreselleşme, bugün zalimce yapılan tartışmaların ve sosyo-politik karşıtlığın tam ortasında yer almaktadır. Küreselleşmenin bugünkü gelişim eğrisi, tek ve karşılıklı bir bağ içinde, işlemlerin daralması ve azalmasıyla dünyayı tek bir oluşum haline getiriyor. Bu gidişin bizim imkanlarımızla durdurulması mümkün değildir.

Eğer bugünkü küreselleşme hakkında konuşursak, her şeyden önce bunun batı dünyasına ait olduğunu söylememiz gerekir. Tarihsel kesinliği olmayan bir gerçeklik olarak küreselleşmeyi, çağdaş dünyanın yeni jeopolitiğinde ortaya çıkan ve global işlemlerle yönetilen yapısıyla birlikte anlamak zorundayız.

Çağdaş dünya, yeni koşullardaki devletlerin, bölgelerin ve yönetim sınırlarının işaret ettiği anlamsız yapıyı reddeden veya dünyanın yeni politik haritasında yer alan yeni adacıkların görüldüğü yerde ortaya çıkan bir dünyadır.

Bugünkü dünya, ne çok yönlü ne de tek yönlü sayılmaz. Bu dünya, kutuplarının niteliği bilinmeyen, hedeflerin ve tepkisizliğin net olduğu yerlerde var oluyor. Bugünkü dünyanın kutuplarının sezilmesi ve gösterilmesi nasıl olacak?

Böyle bir durum devletin klasik modelinde ortaya çıkan kriz, sosyo-politik dünyanın yapılaşdırılması ve örgütlenmesi hakkında yetenekler geliştirilmesini öngören global fikri yansıtmaktadır.

Bugün "jeo-ekonominin" global biçimlendirilmesine ilişkin görüş daha da sağlamlaşıyor. Böyle bir yaklaşım insanlığın daha sonraki

değişiminde eldeki faktörlerin önemine, global iktisadi dünyanın ilk sıralardaki oluşumuna ve üstünlüğüne bağlı olan fikirleri yansıtıyor.

TNK<sup>3</sup> olmayan ama global finansal ekonomi spiralinin yeni sisteminde yönlendirilen ve düzenlenen rolün güçlendirilmesiyle, dünyanın farklı bölgeleri arasında emeğin ayırımını ve branşlaşmasını sağlayan global ekonomi, büyük bir dünya düzeninin oluşumunun yeni bir sistemi gibi önümüzde duruyor. Bu jeo-ekonomik ilişkiler, devletlerin bulunduğu bölgelerde dünyanın yapılanmasına paralel bir sistem içersinde ve ulusal devletlerle aynı yönde gelişmektedir.

Ulusal devletlerden hemen hemen tam anlamıyla bağımsız olan TNK'lar (milli cemiyetler) ortaya çıktı. Egemen devletler, kontrole izin vermeyen, süratle para transfer eden, gezegenin farklı köşelerinde yatırım yapan, devlet sınırları dışındaki serbest bölgelerde kazanç biriktiren uluslararası kapitalin temsilcilerinin önünde sık sık güçsüz kalıyorlar.

Bugün sanki iki paralel dünya ile karşı karşıyayız. İlkinde devletler, sınırlar, uluslararası taahütler var; ikincisinde ise bunların hiçbiri yok. İlkinde anayasalar, kanunlar, egemenliğin paylaşımındaki prensipler esas alınıyor; diğesinde sadece sermayenin bağımsız, çoğunlukla da kuralsızlığa benzeyen bir oyuna özgü kuralları bulunuyor. İlki, bir dereceye kadar sabit: Kararlarını bürokratik işlemlere devrediyor, yayınlıyor, kontrol ediyor vs... İkincisi, spontane ve esrarengiz: Burada insanlar takma isimlerle hareket ediyor, yoktan var olup, tekrar yok oluyorlar.

İlk dünyada sizinle yaşıyoruz. Bu dünya, anlaşılıyor ve görülüyor. Bu dünya, hayat hakkında düşündüklerimizi elde edebilmemiz için özel olarak oluşturuldu. İkincisi sır; gözümüzün önüne getiremiyoruz. Burada her şey çamurlu, hasır altında. Kanunlarını bilmiyoruz. Algılanmak için uygun bir hale getirilmemiş. Bu dünya, takma adıyla var olan

3 TNK: Tyumen Oil Company adlı Rus şirketi

bir dünya. "Liberal değerlerin korunduğu" yerde dönmekte olan bir dünya. İslam fundamentalizminin ve Taliban'ın komutanlarının "hisse senetleri fiyatının" global pazarda düşmediği ve değişmediği ana kadar, sözünü etmediği kutsal savaşa benzeyen bir fetiş.

Uluslararası devlerin dünyanın belirli ülkeleriyle sıkı bağları olan, içinde ilerleyen ve geri kalan sektörlerin görüldüğü hiyerarşileştirilmiş jeo-ekonomi ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde bugün global ekonominin üst (post)-endüstrilerinin, yüksek teknolojilerinin, finansal açıdan kontrol edilmiş sektörler paketinin sahipleriyle birlikte "Asya"-Pasifik Okyanusu bölgesi, dünyanın yeni endüstriyel merkezine ve bir dünya fabrikasına ağır ağır dönüştüğünde A.B.D. ve Batı tümüyle var oluyor. Alt katlarda ne yazık ki Rusya'ya daha da yakın olan hammadde dünyası bulunmaktadır. Bu surette gelişimin objektif mantığı, bu piramidin daha önemli ve uygun hiyerarşik seviyelerinde bulunan "korsanların", farklı devletlerin, bölgelerin ve dev kuruluşların rekabeti oluyor.

Aynı zamanda bilgi sahibi olduğumuz bu çağ, devlet sınırlarının dışında ve içinde, yaşadığımız rejim ne olursa olsun, global yönetime geçişe izin vererek gerçek globalleşmeyi sağladı.

"İnternet" gibi bilgi veren ağların yaygınlığı, coğrafi yerleşimlerin sürekli bağlantı halinde olmasıyla buldukları yerden bağımsızca bağlantı kuran kişiler arasında, bu bağlantının ucuz olmasını ve kolay ulaşımı sağlıyor. Bu, artık jeopolitik ve ideolojik sınırlamalardan sıyrılan insan ilişkilerini özgür ve güçlü bir hale getiriyor. Çağdaştırılan ve ucuzlaştırılan ulaşım araçları aynı şekilde ülkelerin sınırlarını anlamsızlaştırıyor.

Aynı zamanda malların değerleri değişiyor. Farklı bir şekilde söylersek: Gümrük ve sınır hizmetlerinde bulunan devlet organlarının coğrafi alandan, bilgilendirilmiş "spiral" alana yavaş yavaş kayması, yansımaları mümkün değildir ve ürün değerinin çok daha büyük bir

kısmını onun bilgilendirilmiş oluşumlarını sağlıyor.

Sonuçta dünyanın fiziksel alanı, global yönetimin politik, bilgilendirilmiş alanına bu fonksiyonları bırakarak geçerken önemini çok daha fazla kaybediyor. Politik ilerleme, toprakların fiziksel alanından çok finansların, egemen kararların, sembolik kaynakların ve bilgilerin devam eden spiral alanlarında parçalanıyor. Bu anlamda bugün dünyanın birçok devleti, dünyanın diğer bölgelerindeki ilerlemelere yardım etmeye karar verdiği zaman, kendi görüşlerine yakın bir karaktere ve global anlama sahip olan ilerlemeyi destekliyor diye düşünebiliriz; çünkü alınacak kararlara müdahale etme ihtimali yoksa kendi ulusal toprağını bile kontrol etmiyor.

### 2.3 "DEVLETEN SONRA": KLASİK DEVLET MODELİNİN KRİZİ VE SINIRLANDIRILMIŞ EGEMENLİĞİN SİSTEMİ

Çağdaş dünyanın önemli tezinin gelişimi sonucunda, ulusal egemenlik ilkesine bağlı ulusal devlet sisteminin temelinde belirli bir yıkım oluşmaktadır. Bugün artık ulusal egemenliğe ve bağımsızlığa dünyadaki birkaç devletin sahip olduğunu inandırıcı olarak söylemek mümkündür. A.B.D., Çin, Hindistan, Rusya bu şekilde adlandırılabilir.

Bilindiği gibi XX. yy.'ın ikinci yarısında var olan devlet egemenliğinin sınırsızlığı ve değişmezliği prensibinin yeni yüzyılda yeri yoktur.

Dünyanın ulusal devlet yapısı gelecekte değişecektir. Gerçekte yeni sömürü, daha güçlülerin daha zayıfları yutmasıyla Avrupa Birliği gibi global üstün devletlerin oluşumunda gerçekleşebilir. Her şeyden önce her iki yaklaşım, şöyle ya da böyle global coğrafi ekonomik sistemdeki gelişimin eşit veya farklı seviyesi, duruma göre ülkelerin gruplarına uygulanan özelliğini taşıyacaktır.



Uluslararası ilişkilerin yeni sisteminde devletlerin sınırlandırılan ve seçilen kanunları, uluslararası ilişkilerin sistemli bir şekilde oluşan temel öznesinin statüsüne sahip olan devletlerle kaybediş fikrini yansıtmaktadır; aynı zamanda sadece şu ya da bu devletin kanununu şüphe altında bırakmamaya değil onun sembolik, ekonomik ve güçlü tasfiyesine de izin veren üstün teknoloji egemenliğine sahip olan post-endüstriyel kanuna bağlı global egemenliğin yeni fikrinin oluşum tezini de belirlemektedir.

"Post-klasik devlet" çağı için, farklı kriterlere ve işaretlere göre yaratılan yerli toplulukların işbirliği ve ufukta görülen uğraşları oldukça fazla anlam kazanmaya başlıyor. Geleneksel siyasi dünya haritası ve ulusal kuruluşların sistemi, dünya haberleşme sisteminin kontrolünden çıkanların karşısında erozyona uğramıştır. Siyasi alan, ulusal politik ilerleme olarak adlandırılanı tahrip ederken, aynı şekilde "sıkışıyor", yoğunlaşıyor.

Eskiden devlet ve ayrı toplumların düzenini koruyan ve belirleyen ulusal sınırlar, kanun ve hak, dil, siyasi kuruluşlar, haberleşme araçları, mesafe ve zaman bugün global ve siyasi etkileri koruyamaz durumda. Eskiden dünyanın gelişmiş ülkelerinin temsilcilerinin global yayılış özelliklerini taşıyan ulusal özne, bugün politikada daha güçlü bir rol oynuyor ama bunlar sadece ticari olmayan farklı kuruluşlar ve organizasyonlardır. Bugün farklı global sosyal faaliyetlerin ve uluslararası kapitalin, farklı halkların, dini kuruluşların, devletlerin temsilcileri ve liderleri bu veya bir başka ülkede aynı anda siyasi özne oluyorlar. Onların bir kısmı uluslararası suçu ve siyasi gelişimini, dünyanın "karanlık tarafını" temsil ederek tam anlamıyla legal olmayan bir statü taşıyor. Dünya, tarihin yeni öznelerinin ortaya çıkışını, her zaman anlaşılır olmayan, çok daha tehlikeli ve yeni içeriğiyle dolduruyor.

Uluslararası siyasi kuruluşların yetersiz gelişimi ve krizi, sadece



kanun dışı siyasal teknolojilerin ve kanun dışı kuruluşların global siyasi gelişiminin çerçevelerindeki anlamı güçlendiriyor. Bu "dünyanın yeni ufkundan" Batı'nın üstünlüğüne bağlı, bugünkü küreselleşme modelinde belirlenmiş tehdit ortaya çıkıyor.

Eğer eskiden, yeni dünya ağının oluşumunda gelişmiş ülkelerin, yeni ulusal devletleri kapsamı çoğunlukla Batı'nın yayın araçlarıyla olduysa bugün ulusal, siyasi gelişim organizasyonundaki bu "iç" ve global faktör, aynı şekilde çok daha fazla gelişmiş ve en güçlü dünya ülkelerini büyük ölçüde üzerinde hissediyor. Yeni, global, siyasi özneler için sadece böyle bir gücü ve potansiyel etkiyi oluşturan en sağlam, durağan devletlere değil onların oluşmasına, hatta askeri siyasi ve ekonomik birliklerine ve bu devletlerin koalisyonlarına da karşı çıkmak zordur.

40  
Uluslararası terörizm (terörizm görüntüsü altında net olarak suikast savaşı bulunmaktadır), uygar dünyayla ilişkili olduğuna göre büsbütün dış bir olayla ortaya çıkmaz. Gücünü göstermesi için televizyon kullanmak sadece daha açık bir belirtidir. Ama aynı zamanda "dünya illegallığı", her gün dünyanın pek çok ülkesinin demokrasi kuruluşlarını, finansal sistemlerini, yayın araçlarını kullanıyor. 11 Eylül 2001 yılının saldırısı, çağdaş dünyanın A.B.D. gibi en güçlü devletinin egemenliğini şüphe altına sokan düşüncede önemli bir etki yarattı. Böylelikle sıradaki insan için yeni dünyadaki topraklar, bu topraklar üzerindeki egemen kontrol, yeni dünyadaki egemenliğin gerçek yapısıyla ilişkisine göre etkili ve ikinci derecede olmasına dair belirsiz bir düşüncedir bu düşünce aniden hissedildi, demek ki gerçekleşti.

Ulusal devlet yapısının zayıflığı, Batı'nın asıl problemi olarak burada ortaya çıkıyor. Özellikle bu zayıflığın üzerinde ve çevresinde "uygar insanın" global üstünlüğünün sistemi kuruluyordu, bu sistemin yardımıyla farklı çıkar grupları ve onların kendi oluşumları kontrol edilebiliyordu. Bu anlamda, uluslararası ilişkilerin gelişimi için öne

sürülen çağdaş yaklaşımlar bir tehlike yansıtıyor. Batı'nın deneyiminin, "yumuşak egemenliğin", "devletlerle birlikte iç yönetimin" "hümanist askeri müdahalenin" kavranması temelindeki dünya, devlet sistemini açıkça korumaktadır. Uygar dünya, yeni ulusal devletin idare edilebilirlik ve geçirgenlik kabiliyetiyle eskisinden ayrılmak üzere formüle edilmesini hedefliyor.

Başlayan bu ilerleme artık durabilir. Sadece dünya toplumlarının bir kısmının oluşturduğu anti globalizm hareketi, aynı şekilde uluslararası terörizmin ağı hakkında yaygınlaşan görüşler, Batı'nın bir kısmında ve "global şekilde kendini yöneten" ulusal devletin uluslararası sisteminin güçleriyle, zorlukla mücadele eden yeni dünyanın işaretleridir. Dünyada bu ağın oluşan gelişimi, bugün sadece Batı uygarlığının projesine karşı bir harekete değil, oldukça tehlikeli, sonuçları farklı olan alternatif küreselleşmenin belirtilerine dönüşüyor.

## 2.4 PARÇALANAN UYGARLIK FENOMENİ VE "YENİ, YENİ DÜNYA"

Uygarlığın doğrudan gelişiminin, "batı merkezliyetçiliğinin" ve küreselleşmenin talebiyle kurulan dünyanın gelişen tablosu, dünyanın eşitsizlik durumu ve fikirleriyle gelişmekte olduğunu gösteriyor. Çağdaşlığın ne şekilde rakip olmaya başladığını tüm açıklığıyla görüyoruz. Gelişim farklı modellerinde gerçek seçim ve çatışma alanına dönüşüyor.

Bu durumun özelliği, dünya bütünlüğünün, globalleşmenin oluşum şartlarında uygarlığın parçalanmasının karşıt fenomenini kapsamasıdır. En gelişmiş Batı ülkelerinin post-endüstriyel dünyası diğer ülkelerden bağımsız hatta göz önünde bulundurulmuş, var olan teknolojik perspektifteki engelleri aşmaya yönelik bağımlılık kaynağını, prensipte tam

anlamıyla kukla haline getirebilir. Batı, diğer ülkeler ve sistemlerden kendi üstünlüğündeki bu sektörün gelişimine ve öğretimine özellikle bağımlı değildir; bununla birlikte bilgileri, öğretimin post-endüstriyel sektörlerini, ana kaynağın niteliğinde bulunduruyor.

Aynı zamanda değişen dünya, geleneksel topluluklar ve çağdaş endüstriyel ülkeler, bugünkü görüşe göre tamamen önde gitmede yetersiz ama Batı ülkeleri olmaksızın yeterince yüksek bir seviyede kendi varlığını organize etmede yetenekli oluyorlar. Bu dünyada yaşamın sağlanması, yaşam seviyesi ve kalite giderleri bugünden yüksek olacak ama bu dünyanın da yaşamasına izin verecek. Bu şekilde iki dünyanın -post-endüstriyel dünya, postçağdaşlık ve insanlığın büyük kitlelerinin dünyası- birbirleri olmaksızın var olabilmeleri mümkün olacak. Ama onlar birbirlerinden bağımsız olarak, birbirlerine özen göstermeden ve aynı zamanda çağdaşlığı bulundurarak var olamıyor.

Yeni dünyayı Batı'nın zaferiymiş gibi düşünürken, en yakın 50 yıl içinde uygarlık gelişimine ait objektif düşünceleri, dünyanın kendi politik ve iktisadi yayıncılığını, aynı zamanda sıkışan küçük bir bölümünü ayırarak Batı'yı elde ettiklerini unutuyoruz. İnsanlık tarihi, gezegenin Kuzeyi'yle ve Batı uygarlığı tarihinin var oluşuyla kesişmektedir. (Dünya tarihinde bu batının tarihi artık yok) Eskiden tüm yeryüzü nüfusunun yarısından daha fazlası bu dünyada olduğunda biz hala konuşabilirdik.

Sadece yüce Yeni Batı'nın önündeki düşüş yükselişinin gösterdiği ve tarihsel ölçüye göre başlangıca ulaşmadan yaşanacak ve geçmişe gidecek olan sonun başlangıcını görüyoruz. Gerçekte ise, Yeni Dünya tümüyle bu sessiz çoğunluğun, bizi her taraftan sarmasına ve yavaş ama çağdaş dünya yapılanmasının içeriğine doğru sızmasına rağmen, bugün hakkında az şey bildiğimiz farklı bir dünya olacaktır.

### 3/ Tarihin Yeni Fenomenleri

---

Sonuçta belirlenmiş düşünce içinde, onların yönetimindeki evrensel, global modeli, daha fazla nasıl adil olabilecekleri ve dünyayı genel olarak ne kadar yönetecekleri hakkındaki soru, problemlili globalizmin anahtarı oluyor. Toplumsal gelişmeyle yönetim kilitleniyor. Kendi kendine gelişen dünya, bugünkü şartlarda her şeyden önce, kendi sonuna hızlı bir şekilde ulaşacaktır. Eğer bu böyleyse, eğer bir yönetim en önemli ve en temel anı oluşturuyorsa, bu yönetimin öznesinin kim olduğunu anlamak daha önemlidir.

Bu sorudan çıkanların çoğunu, insanlık tarihini göz önüne alarak anlayabiliriz. Yönetenin siyasi gücü, tüm sistemin durumu için önemli ve kritiktir. Dünyadaki hükümetlerin, uluslararası kuruluşların vs. farklı şekillerde belli bir model arayış biçimlerini merak etmeliyiz. Sorun burada değil. İlk önce kendi kendini yöneten, siyasi ve sosyal mekanizmasını taşıyan global sistemin, bu organizasyonunun sağlanmasındaki sorun ele alınmalıdır. Bu mekanizma nasıl olacak?

Bu soruya verilen cevap, toplumun ve uygarlığımızın gelişiminde prensip olarak yeni tezleri anlayabilecek ve yakalayabilecek olmamıza bağlıdır. Artık bugün yeni mekanizmalar ve global gelişim fikirleri hakkında ciddi olarak konuştuğumuzda, bizi daha fazla zorlaması gereken gelişimin sırasındır.

### 3.1 DEMOKRASİNİN GELECEĞİ VE TÜM DÜNYADA ULUSAL SAVAŞ TEHDİDİ

"Uygar insanlığın", sadece gezegenimizin tüm nüfusundaki "altın milyarın" geleceğinin projesini yapmakla kalmayıp, hesaplanan diğer problemler üzerinde düşünmesi gerekiyor.

İnsanlığın, gezegenin birliğini algılaması çok fazla problem yaratıyor. Belli bir düşüncede "Uygar insanın" tüm siyasi tarihi, uygarlığının sınırları dışında kalan dünyanın diğer bölgelerine ve ülkelerine yayılma arzusunun, sömürü kaynaklarının, otoriter potansiyelin, "taşınması" için (uluslararası kuruluşlar çerçevesinde Batı sisteminde ortaya çıkan ulus anlayışı sonucunda) büyük bir bütünleşmeye ve anlaşmaya, demokrasiye ve işbirliğine, organizasyona ve sosyal toplumların içindeki sosyal çelişkilerin kısmi galibiyetine ihtiyaç duyarak, birbirini takip eden geçişlerle kendisini ifade ediyordu.

Bu dünyanın sınırları ve ulusal savaşları, önce sömürgeci imparatorluklarının kurulmasıyla, sonra da global taşkınlığa geçilip Batı'nın iç birliğine sahip oluşuyla birlikte, tümüyle geçmişte kaldı. (Bugün İslam dünyası da birleşerek benzeri bir hedefe kavuşmayı arzulamaktadır. Elbette Birleşik İslam Dünyası fikrinin kendisi, bir propaganda mitinginden daha fazla anlam ifade etmez.)

Görme ve algılamamanın sosyal birliğinin farklı bir seviyeye -gezegen-geçişinde bir takım sebepler olduğu için, tüm dünyada elit tabakanın ve dünya proleteryanının oluşumu, global toplumun yeni ama güçlendirilmiş sosyal sınıflarındaki parçalanma riski, dünya ve "uygar dünya" olarak ortaya çıkmaktadır. Silahların görünüşleriyle ve gelişimin tüm gücüyle birlikte dünyanın, Avrupa'nın, Amerika'nın her şehrinin ve her ülkesinin yönetilen sorunlar rejiminde ve uygarlıktan uzak, artık yeryüzünün sınırlarında olmayan ama terörizmi ve bilgi

savaşlarını içeren yeni savaşlar olacak.

Yaşanmakta olan savaşları ve barışı, sosyal hafızaya bağlı olarak göz önünde bulundurmamak gerekir. Çağdaş bilim, yeni bir savaşın başlaması için eski bir felaketin acılarını ve korkularını hatırlamayan birinin gelmesinin, birkaç neslin değişmesinin gerekli olduğunu tesbit etti. Ama bugün sadece global dünya savaşının ne olduğunu bilmeyen ve bundan da önemlisi dünyayı kendine özgü algılayışında savaşı bir yarar olarak sayan halklar ve uygarlıklar dünya siyasetine ve tarihine girmektedir.

Aynı zamanda batı toplumlarına göre gelişimi sınırlandırılan politika, farklı ülkelerin ve kaynakların sömürsü ve değişimi suretiyle eskiden göze batmayan ülke içi sınıf çatışmalarının geri dönüşünü kışkırtabilir. İç gerginliğin geri dönüşü ve global gerginliğin dev yükselişi arasında gözle görülmeyen ama bundan dolayı da daha az olmayan acımasızlık ve hassasiyet Batı'nın seçimidir.

Elbette olayların gelişiminin bu senaryosu, "uygarlık çatışmasının" mümkün olabileceği global toplumun bugünkü durumundan çok daha tehlikeli ve yıkıcı olan Batı ülkelerinin egemen çevrelerine ve toplumsal düşünceye sunulmalıdır. Özellikle bu yüzden bugün biz, hiçbir şeyi değiştirmeden "yeni bir dünyaya" giren gelişimin eski paradigmasına dayalı deneylere şahit oluyoruz. Ama bir şeyleri değiştirmek artık imkansız.

Böylelikle batı dünyası için globalizm tehlikesi, "yabancılarla", "yeni barbarlarla" yapılacak kutsal savaş uğruna bireysel özgürlüğü ve insan haklarını sınırlandıran, yeni dönem uygarlığının demokratik fetihlerini reddeden, çok büyük bir çekiciliğe sahiptir. Buna rağmen demokrasi, ulusal egemenlik ya da halk adına yapılan yönetim egemenliği, tarihsel olarak egemen organizasyonun biçimsel durumunda bulunmaktadır.

Gelecekteki egemenlik organizasyonunun ne şekilde olacağını söyleyemeyiz. Ama bugünkü demokrasi anlayışı, büyük bir ihtimalle

demokrasi olmayacaktır. Bugün demokratik rejimler, en demokratik rejimlerin kendini yok oluŖa götüren siyasi adabının ve demokrasisinin ilan edilen prensiplerine bağlı, gerçek dünya problemlerinin karmaŖıklıėından rkenler yüzünden insan üzerindeki etkisinin, geniŖleyen imkanlarının ve nüfusun siyasi kesiminin kısmen azalması sonucunda etkilerini kaybediyorlar ama içlerinde bir tepki oluyor.

Bunun dıŖında aėdaŖ dünyadaki insan özgürlüğünün ilerleyiŖi sonsuz olmayabilir ve devlet ile geleneksel sosyal yapı tarafından totaliter dŖnce yaratılamayabilir. Ve bugün, Usama Bin Ladin'in Ŗahsında ki bu anlaşılır örneğin tüm belirtileriyle "devlet-insan", aėdaŖ dünyada artık anlamsız bir Ŗekilde görülmemektedir.

"Demokrasi krizi", bugün batı dünyası için gerekli talebin ve mutlak değerin var olmasını durduran prensiplerinde ilk sırada beliriyor. Uygur devletlerin iç ve dıŖ politikasında bu durum çok belirgindir.

Geçen yüzyılın 90'lı yıllarında uluslararası politikada hümanist müdahalenin yeni dŖncesi geniŖ bir yaygınlık kazandı. Her Ŗeyden önce ayrı, ulusal, siyasi rejimlerin hatta gezegenin eŖitli bölgelerinde demokratikleŖtirme gücünü oluŖturan A.B.D.'nin, Batı lkelerinin etkileyici ve aynı zamanda zc denemelerinin Ŗahitleri olmaya baŖladık. Bu iŖgal sonuçlarının tüm tartıŖmaları sırasında, uluslararası toplumun benzeri politik temelinde bulunan, batı uygarlığının askeri, siyasi ve ekonomik kuruluŖlarıyla daha sık olarak zdeŖleŖtirilen amacın kendisi deėiŖmeden kalıyordu. Her zaman global demokrasinin geliŖimini, ulusal siyasi kuruluŖun aynı standart ülkelerini zorlayan bu siyaset, tüm iktisadi, kültürel ve sosyal özelliklerin yok edilmesi için yaratılan Ŗartların, dünyayı ayıran bir geliŖimi gibi tümüyle kreselleŖmenin liberal mantığından çıkıyordu.

Fakat bugün, sadece batı dıŖındaki dünya için geçerli olmayan ama Batı toplumuyla algılanmaya baŖlanan etkisiz ve tehlikeli



yaklaşımlar gerçekleşmektedir.

Galiba dünyada tamamen farklı ve düşünce açısından buna doğrudan doğruya karşıt planda olan global demokratikleştirme gelişimini kullanabilen politik güçler var oluyorlar. Geleneksel olan politik ve sosyal kuruluşların zayıflatılmasıyla beraber, uluslararası yapıların genel istikrarsız gelişimine uyan globalizasyonun ve demokratikleşmelerin yeni imkanları, demokratikleştirme stratejisinin etkisizliği hakkında bir soruyu ortaya koydu. Siyasi kuruluşların kendi geleneksel prensiplerini reddedip, aynı zamanda sadece "uygar insanın" küreselleşme hedeflerinin önünde bulunmayan ama "karanlık global dünyanın" karanlık güçleriyle yardım almayan istikrarını ve etkinliğini kaybeden halkların ve ülkelerin büyük bir kısmı için sorumluluğu kendi üzerine alan batı dünyası, değerli hedeflerini ve amaçlarını yaygınlaştırarak uluslararası alanda bu soruyla birlikte yer alır.

Batı, değerli liberal yapıdan çok, bu büyük etkilerin talebine yöneliş tahmin eden uluslararası rejim istikrarının mantığına geçmeyi, demokrasileşme stratejisini reddeden karşı konulmaz çekiciliğin önünde duruyor. Elbetteki bu ulusal egemenliğin kendi sınırına yönelen fikrini reddetmiyor.

Anlaşılır bir şekilde söylersek, müdahalenin yeni stratejisi artık bu adlandırmaya göre hümanizme ve içeriğine bağlı demokratikleşme olmayacak ama uygar ve istikrarlı olacaktır. Batının, demokratikleşme amacını taşıyan müdahalelerden vazgeçmesini ve istikrarın sağlanmasına yönelik olarak müdahale etmesini bekleyebiliriz. Böylelikle istikrarın değerleriyle verilen bu üstünlük, bugün sadece otoriter, anti demokratik rejimlerin değil, görünüşte tamamen demokratik olan ama uluslararası durumunu dengelemeyen, güncel kaynağına ya da potansiyeline sahip sistemlere Batı'nın müdahalesini getirecektir.



Böylelikle bugünkü uluslararası durumda terörizmle ve diğer tehlikelerle mücadelede A.B.D.'ye ve onun müttefiklerine karşı dostluğunu, ülkenin siyasi rejiminin karakterini değil de, ülkedeki durumu etkili bir şekilde denetleyen rejimin sahip olduğu imkanın bir seviyesi olan bu veya bir başka ülkeyle birlikte tüm batı toplumunun ve A.B.D.'nin ilişkilerini kuracağı temeldeki kriterle birlikte bu ihtimal de bulunuyor.

Bugün batıda daha sık duyulan bir talep olan "yeni emperyalizm", ideolojik üstünlük veya alan kontrolü olarak yayılışın bir aracı değil, karşı koyuşun belirlenmiş koruyucu mekanizmasıdır.

Aynı zamanda ulusal birliğin ve siyasi sistemlerin etkisinin zayıflamasına bağlı olan benzeri işleyişler, Batı'nın kendi ülkelerinde oluşmaya başladılar. XXI. yüzyılın başlangıcıyla burada yükselen "yeni sağ dalga", küreselleşmenin muhafazakar olmayan fikrine dayanıyor. Ama geçen yüzyılın 80'li yıllarının başında "muhafazakar" dalgaya karşı çıkan bu talebin içeriği, sosyal kültürel karakterinden çok ekonomik bir karaktere sahip.

Batı ülkelerinde toplumun ortak beklentisi, toplumların içinde daha önceden tamamen soyut ya da belirli bir lokal karakter taşıyan yıprandırıcı tehdide bağlıdır. Bugün bu tehdit, son on yıldır batı toplumlarında oluşan yabancı kökenli kültürlerin çerçeveleri dışına çıkmıştır. Batı ülkelerini genellikle sosyal akıldan izole edilmiş ve yayılışları önlenmiş olarak yavaş yavaş dolduran etnik ve dini azınlıklar, -batı toplumları için "inşa edilen" aktif stratejiye geçerek çıkarılarının ve değerlerinin sayılmasıyla "değişimlerinin" kritik büyüklüğüne kadar kök saldı ve birbirinden ayrıldı. Paradoks olsa da bu stratejinin hayata geçirilmesi, batı toplumlarının kaynakları sayesinde gerçekleşiyor. Bu "yabancı çekirdekler" yıllar geçtikçe, sosyal nimetlerin çok daha önemli tüketicileri oluyorlar ve toplumsal yardım kuruluşlarının yükünü artırıyorlar.

Buna alternatif olan resmi yönetici topluluk ve Batı ideolojieri, göçmenlerin artık etnik karakterleriyle değil, kültürel değerlerinin donanımlarıyla belirlenen özdeşliklerini, bu veya bir başka devletin yegane siyasi üyelerine ağır ağır dönüşümünü her zaman onların bütünlüğü sayıyorlardı. Ama kökleri Amerika ulusunun oluşumunun başarılı ve tarihsel deneyiminden ayrılmış olarak verilen bu anlayış, çok eski geleneklerin ve değerlerin güçlü kalacak olmasına rağmen, her şeyden önce Avrupa toplumlarında ve diğer toplumlarda kayıplar vereceğini göz ardı edemez.

Hatta tek ve "yüce Amerikan ulusunda" yer alan tüm ulusları, halkları, etnik grupları, kültürleri ve dinleri tek bir kazanda eritmeyi başarmış en iyi örnek olan A.B.D. bile, bugün sosyal istikrarına gerekli eğitime derecesini daha fazla koruyamaz durumdadır. Siyasi adabın talepleriyle uyum içinde olan azınlıkların kültürünün nitelikli ve nicelikli gelişimi, Amerikan ulusunun temel kültürüne yaklaştırılıyor ve yıllar geçtikçe bu kültür, azınlıkların kültürü oluyor.

Batı ülkeleri için göçmenlerin anahtar problemi, yerli halkın sosyal refahının ve sosyal seviyesinin korunma talebi dikkate alınırken, dışarıdan gelen insanları kaynakları olmaksızın idare edememesidir. Rus vatandaşları tarafından daha iyi anlaşılın çağdaş Batı'nın hastalıklı problemi, alın teriyle çalışmanın ağırlığından kendini ayırmaya, bununla birlikte yaşamsal refahı artırmaya can atan tüketim toplumunun çelişkilerinin galibiyetinden ibarettir. Batı ekonomisi, insanı yeni bir şey istemeye zorlayarak ve çoğu zaman onu çağdaş dünyanın korkunç gerçeklerinden ve tatsızlıklarından uzaklaştırarak, tamamen yeni ve yapay taleplerin çok büyük bir düzeyde üretildiği bir üretim ekonomisi oluyor. Elbette hayatın konforunu koruyor ama halkları, sadece özgürlükten değil, insani gelişimin gerçek anlamlarından da mahrum ediyor. Tüketici toplumların insanları için emek, hayatın kaynağından hayatın kullanımına yönelmek, tüketmek ve bunun tadını

çıkarmak için var olan imkanların kamuflajına dönüşüyor. Vatandaşlar için iş imkanı, bu çalışmanın masraflarını karşılamaya izin veren, yeni iktisadi emekçi sınıf fetişine dönüşüyor.

Her şey için para ödemek gerekiyor. Avrupa siyasetinde göçmenlere karşı artan saldırganlık ve sağa kayma potansiyeli, bugün sosyal konsensüsün temelini oluşturan tüm sosyal gelişmeleri şüphe altında bırakıyor. Bu şartlarda Batı ülkelerinde ortaya çıkan ve Avrupa'nın pek çok ülkesinde son seçim kampanyalarının siyasi olguları olan, toplumsal talepler artık şaşırtıcı değil. Batı, kişi özgürlüklerinin ve haklarının üstünlüğüyle liberal demokrasi prensiplerinin ciddi olarak mantıklı bir şekilde yeniden düşünülmesinin geçiş döneminde duruyor.

Böylelikle bu durum, demokrasiyi her yerde tahrip eden global elit tabakalarda ve Batı ülkelerinde, toplumun temelini çıkarlarının paradoksal birliğini belirliyor. Paranın gücüne, demokratik topluluğun ideallerinden daha fazla inanan elitler, başbakan ve parlamento seçimlerinin sonuçlarını, parlamenterleri satın almak, devlet kuruluşlarına ve egemenliğe sahip olmak için bekliyorlar. Dünyanın modası geçmiş vatanseverlikten ve sorumluluk duygularından yoksun bu yeni sahipleri, devlet hizmetlerini, hedef ve sorun belirleyen kuruluşlar gibi kullanmak istiyorlar.

Seçilmiş egemenliğin ayrımındaki global elit tabaka, ulusal anlaşmalara, insanlığın etik kurallarına, program dahilinde verilen sözlere, toplumsal görüşe, kısaca hiçbir şeye bağlı değil. Kendi çalışmalarının sosyal sonuçları için sorumluluk taşımayanlar, ulusal ekonomiye saldırıyorlar, hükümetlere kendi çıkarlarını zorla kabul ettiriyorlar, insanların ve kanunların önünde hiçbir mesuliyet üstlenme ihtiyacı duymuyorlar.

Sanki egemenliğin ikili yapısını görüyoruz. Açıkça görülen her

olgu, seçim, şeffaflık, hesap verilmesi ve kontrol edilmesi gerekli durumlar yüzyededir. Her önemli stratejik kararın arkasında gizli kuruluşlar görülmektedir. Bir başka şekilde söylersek bugünkü post-demokrasi, tüm insanların beyinlerinin yıkanmasına ve gözle görülmeyen elit tabakanın ele geçirdiği egemenliklerin değişmezliğinin sağlanması için tüm altyapısının hazırlandığı düzendir. Egemenliğin sözde sahipleri ise kendi açılarından yeni elit tabakanın çıkarlarını gruplandırıyor ve ekonomisi bağımlı ülkelerin sınırlarını global Pazar'a açmaya zorluyor.

Sonuçta önümüzde "şebeke bağlarının" kontrolü altından çıkan ve erozyona uğrayan klasik demokrasi değil, yeni bir sosyal düzen bulunmaktadır. Sadece devlet liderleri değil, sınırları, kültürleri ve hümanist fikirleri tanımayan uluslararası sermaye temsilcileri de siyasi özneler oluyorlar.

Dünyanın temel ülkelerinin egemen sınıflarıyla bütünleşen global elit tabaka gibi, bu veya başka halklara, bu veya bir başka devletin vatandaşlarına artık bağlı olmayan yaşam hakkını ve "Altın milyarları" belirleyen cazip istek, diğer ülkelerin elit tabakalarında da ortaya çıkmaktadır.

XX. yüzyılda kitlesel toplumun olduğu her ülkede, (bireysel görüşün herhangi bir anlam taşıdığı her yerde), bu topluluk, egemen elit tabaka kastını yöneten zombileştirilmiş biyolojik kitleye ve yeni bir ucubeye dönüşüyor.

Bilgilere ve bilime sahip bir çoğunlukta oluşturulan yönetim sisteminin oluşumu geleceğin varyantı olabilecektir. Sadece yeterli derecede kapitale sahip olan ve "siyasi adabın", "insan haklarının" tüm seviyesindeki sınavları veren bu toplumların, devletlerin ve kuruluşların sahip oldukları seslerin ve hakların bulunduğu yerde demokrasinin global seviyesi oluşacaktır. Bu, sınıfsal olmayan yüce

"burjuva" devrimlerinin gelecekte yaşayabilmesi gereken yeni global, sosyal bir sınıfı olacak.

Siyasi dünya oluşumunun iki farklı prensibinin bir arada olduğunu, bugün görüyoruz. Bunun ardında açık bir dünya, diğerinin ardında kapalı bir dünya duruyor. İlkinin ardında ulus devleti, ikincisinin ardında küreselleşme düşüncesi bulunuyor. Açık olanın ardında geleneksel değerler, kapalı olanın ardında henüz bilinmeyen öğeler bulunmakta.

Bir soru ortaya çıkıyor: İleride ne olacak? Gerçektende globalleşme tasarısı var mı ve olayların ilerideki dönüşümünün perspektiflerini nasıl tasavvur etmeliyiz?

Üç hipotez vereceğiz. İlki küreselleşme karşıtlarına ait. Onlar, gezenin yeni sahiplerinin hedefinin, bir takım ulusal yönetimlerin önünde cevapsız kalan uluslararası bürokrasinin ve oligarşinin elit klübünün, dünya hükümeti olduğunu söylüyorlar. Toprağı kazmak için hala A.B.D.'nin pulluk kullanması gibi, şu ana kadar herhangi yeni bir şekil vermeden var olan uluslararası bürokrasiden ve TNK (milli cemiyet)'nin rüşvetçiliğinden oluşan yeni sınıf, bu tahmine uygundur. Her şey sonuna kadar olgunlaştığında süper devleti yıkacaklar ve onun güçlü kaynaklarını miras olarak alacaklar. Devletlerden herhangi birisine artık boyun eğmeyecek olan, NATO biçiminde yenilenen ulusal bir yapı ortaya çıkacak. Bu mümkün mü? Olabilir.

Diğer bir varyant daha da ilginçtir. Tahminçiler, birbirine paralel dünyaların bir çıkış projesinin olmadığını, oligarşinin, ulusal devletlerin egemen yapılarını değiştirmeye hazırlanmadıklarını söylüyorlar. İşletmeciler gibi hükümetleri, kendi kuruluşlarıymış gibi devletleri kullanmak, onların doğasına uygundur. Dünya elit tabakasının etkinliği, gölgesini yaratan takma adla ihtiyacını sağlıyor. Bu anlayışın tüm paradoksallığında ortaya çıkan bu varyant, çok daha gerçekçi görülüyor.

Ancak kısa süre önce, Fransızlar'ın, ondan önce de Avusturyalı'ların

seçimlerinde gördüğümüz sonuçtan sonra, artık imkansız olduğunu sanmadığımız üçüncü bir tahmin daha var. Bu konu, otoriter ve despotik rejimlerin tehdidi hakkında. Egemenliğin değişik yapısıyla yeni dünya düzenini inşa etmeyi, sadece finansal devler istemiyorlar. Bu çağdaş global kazanda farklı, ayrıca çok net görülen anti-demokratik düşünceler de var. Yeni dünya düzeni, sadece liberalizmde bulunmayı değil, istikrar içinde olmaya da ihtiyaç duyuyor. Devrimler, değişimler geçmişin işidir. Tüm dünyanın elit tabakası için, sonucu kestirilemeyen demokratik bir özgürlükten, despot rüşvetçilerle uğraşmak daha iyidir.

Otoriter rejimlere karşı çıkarken şu anda asıl itiraz edilen nokta, onların etkilerinin olmadığı ekonomilerin birinde toplanıyor. Bu tezi çürüten yeni biçimin despotik birliğini herhangi birinin inşa etmesi gerektiği zaman, demokrasi, kitlelerin gücü altında dağılıbilir.

### 3.2 TERÖRİZM PROBLEMİ VE GENEL TERÖRÜN ETİK ANLAYIŞI

Ünlü Fransız filozofu ve sosyoloğu Jan Bodriyar, kısa bir süre önce geniş olarak tartıştığı "Terörizmin Ruhu" adı altında yayınladığı makalesinde, dünyada teröre karşı bir terör savaşının ve hiçbir ideolojik çerçevede anlaşılabilen, sebepsiz yere terörü besleyen enerjinin devam ettiğini açıkça söyledi. Terör dünyayı değiştirmek istemiyor ama onu yıkmayı, "bir kurbanın yardımıyla daha radikal bir hale getirmeyi" deniyor.

Terörizmin ve sonuçlarının romantik kahramanlığı algılayışı, bizi oraya götürmez. 11 Eylül 2001 ve 23-26 Ekim 2002 yıllarında gerçekleşen olayların en büyük problemi etik yanısıdır. Olayın nedenini ve kaynağını gördüğümüz yerde, korkunç eylemleri ilham kaynağından ayırarak, bu soruya cevap vermek gerekiyor.

Benzeri terör olaylarında insanlığın ve insanın sınırlarını aşan etik yorum, ahlaki normların etkisindeki insanların bir kısım başka insanları yok etmesi noktasında yapılıyor. Terör olaylarının nesnelere, bilinen ve tahmin edilen aktif özneler olarak Ferdinand ve P.Stolipin gibi farkedilmiyorlar. Bugünkü teröristler için terörün gelecekteki kurbanları, "öldürme" diyen ilk etik emrin ve diğer etik değerlerin yayılmadığı ruhsuz ve kişisiz insanlar, düşük bir seviyede bulunan varlıklar ve maddenin parçacıkları gibidir. Vladimir Putin, teröristler hakkında net olarak "biz onlar için hiçbir şey ifade etmeyen bir tozuz" dedi. Özellikle düşmanın bu şekildeki değişikliği, onun için öldürme eylemleri, karşı cephede bulunanları yok etme gerekçesi olduğunda, yani savaş sırasında ortaya çıkıyor.

Terörizme imkan veren bir neden daha var. Geçmişte yaşanmış bir savaşa ya da devrime katılanlarla, sömürülerde ve haçlı seferlerinde yer alanlar arasında kolektif sorumluluğun taşıyıcılığından söz etmek açısından hiçbir fark olmadığı halde bu gerçek karşısında sessiz kalınmaktadır. İnsanlıktan reddedilen insanlar, global tarihsel kan davasının bir biçiminin hedefi oluyor.

Sonuçta teröristler, kime dua etmeli, kimi idam etmeli, kim olmamalı, hangi ahlaki normlara sahip olanı insan saymalı konusunda, ahlak "dağıtıcıları" pozisyonuna dönüşerek, ahlakın kutsal kaynağının imtiyazlarını kendilerine mal ediyorlar; Tanrı adına ortaya çıkıyorlar ve bedensel ölümden sonra katillerin bulunacağı cehennemde değil de, azizlerin arasında olacaklarına inanıyorlar.

11 Eylül ve 23-26 Ekim terör olaylarının sıradan olmayan ve sonuca ulaşan organizasyonları hakkında bilinen her şey, özellikle insanın terörizmle iş sahibi olduğunu gösteriyor.

"Gayri müslimler" - bunlar insan değildir, teröristler onları "domuzların ve maymunların çocukları" olarak adlandırıyorlar. Onlar



ölüme layıktırlar; çünkü onları sadece düşman "Batı'nın" bir bölümü olarak görüyorlar. Onların arasında suçlu da, suçsuz da yok. Teröristler, kendilerini Tanrı'nın isteklerini gerçekleştiren, dünya cihadının askerleri olarak görüyorlar ve cennette kendileri için hazırlanmış bir hayatın olduğundan eminler. Katılımcılarının durumuyla birlikte terör olayları, ahlaki yönden bir temize çıkma oluyor.

Büyük soru, dini otoritesi olduğu "Al Kaidenin" üyeleriyle birlikte kabul edilen Usame Bin Ladin adı altında, "usamecilik" şeklinde adlandırdığımız bir tür tarikat takipçileri olması muhtemel veya herhangi bir islam inancıyla yönetilen, doğası gereği anlaşılabilir olan, Tanrısal Adalet adına ortaya çıkan bu insanlara bu hakkı kimin verdiğidir.

Ama eğer insanlığa ne olduğunu anlamak istiyorsak, kabul edilebilirliği zor olan noktaları burada ortaya koymak zorundayız. Teröristlerin aynı biçimdeki ahlak anlayışında Batı dünyasının global ve tarihsel etkisi yok mudur?

Dinlerin ve özgün bilimlerin değerli hedeflerindeki düşüncelerin düzeyinde iki dünyanın karşılıklı "etik anlayışı" ortaya çıkıyor. Buna göre XXI. yüzyılın başlangıcındaki tarihsel durumlar, "yeni spiral dönemin" periyodunda "Batı-Batı olmayan" parçalanmasını oluşturdu. Kendi uygarlık potansiyellerini kaydederek, Asya-Pasifik Okyanus Bölgesi örneği olabilen "Batı'nın", Doğu'ya ne şekilde geçtiğini görüyoruz. "İslamın islam olmadığı" çizgi üzerinde büyük bir parçalanma gerçekleşiyor. Bu şekilde "islam dünyası" olarak adlandırılmış yerdeki merkezi güçler, küreselleşmenin alternatif tasarısını sunuyorlar.

En önemlisi diğer insanların yok edilmesi uğruna, kendi hayatını kurban etmeye izin veren değerler sistemini anlamaktır. Herhangi bir din, herhangi bir felsefe olan bu deneme, hayatın ya da ölümün ne anlama geldiğine dair birbirine karşıt olan iki soruyu çözmelidir. Daha



sonra dünya görüşleriyle ilgili soruların çok çeşitliliğini besleyen iç tepiden, hareket iç tepisi meydana geliyor.

Güçsüzlerin intikamı, yoksulluk ve dünyanın bir bölümünün çaresizliği hakkındaki bu tez, dünya görüşünün sorusudur. Onlar, bizde kimi görüyorlar? Belki de onların bu durumu, uygar dünyayı, insanların dünyası olarak saymadıkları içindir ve özellikle bu, Moskova'da ve New-York'ta mağdur olanların ve ölenlerin acılarına ve kederlerine farklı bir şekilde bakmalarına neden oluyor. Global "dünya" savaşının ne olduğunu bilmeyen ve bundan da önemlisi savaşı refah nedeni olarak kabul eden halklar ve uygarlıklar dünya tarihine katıldığında ne yapmalıyız? Dünyanın herhangi bir yerinde insanların, değerler hakkında herhangi bir tasavvur ve dünya görüşü olmaksızın, uygar dünya imkanlarından yoksun kalarak, açlıktan ve hastalıktan öldüklerini bilerek, her gün rahat bir şekilde yaşamamıza ve uygarlığın nimetlerini kullanmamıza izin veriliyor.

Bir taraftan "uygarlık bilinci", her insanın değerini, anlamını, özel yaşamının ve özgürlüğünün üstünlüğünü ilan ediyor. Ama aynı zamanda resmi işlemlere, kanunlara, teknoloji politikalarına ve çıkar dengelerine dayanarak siyasetteki ahlaki ve değerleri sırayla reddediyoruz. Bunun dışında, bizim için, insan yaşamının değerini farklı bir şekilde değerlendirmeye eğilimliyiz. "Bizim daimi düşmanlarımız ve dostlarımız yok sadece daimi ilgilerimiz var." Bu söz, bugün artık dünyanın önde giden devletlerinin siyasi üslubu oldu.

Problem, bizim "iktisadi", "pazar" uygarlığımızın, güçlüler ve zayıflar olmadan, birisinin yukarıda ve diğerinin aşağıda olmadığı durumlarda yaşayamamasıdır. Uygarlığımız, bu şekilde inşa edilmiştir.

Ama dünya politikasının yeni özneleri, siyasetteki değerleriyle güncelliği geri vermek ve sosyal bütünlüğün yeni karakterini eklemek için, hak iddia ediyorlar. Sosyal bütünlüğün ve toplumun farklı

gruplarının çıkarlarının ifadesi olarak sivil toplum, "umma" olarak adlandırılmanın baskısının altında olmaya dayanamayacak.

Buna göre, uygar dünyanın karşıtları, "uygar bilinç" için güçlü ve anlaşılır olmayan etkiyi yaratarak, aynı zamanda Batı'da ve Rusya'da bulunan teknolojik imkanları ve atadan kalma fanatizmi, çıkarları dahilinde kullanıyorlar. Onun etkisi, zayıf, doğal bağımsızlığı olmayan organizmanın, sera şartlarında yaşarken aniden vahşi doğanın ortasına atıldığında karşı karşıya kaldığı virüsün etkisini hatırlatıyor. "Bilgi çağı" toplumuna, insanın en hassas noktası olan kitlesel bilincine bir darbe vuruluyor. Ve bu "uygar organizma", aniden kendisine karşı kullanılan "bilgi üstünlüğünün" ve "kültürel yayılmanın" ürünlerine hazır değildir. Tek yönlü sokak, aniden orta şeridi olmayan, tabelaların ve işaretlerin karşı hareketine dönüşüyor.

### 3.3 DEĞERLERİN RÖVANŞI VE DİLDEKİ ANLAMLARIN GELECEĞİNE VERİLEN CEVAP

İdeoloji, tarihe yeniden döndü ve Batı'nın ilan ettiği "pazar uygarlığının" gelişen iktisadi kurallarında, evrenselliğin çürütülmesini talep ediyor. Bugün dünya, devletlerin ve orduların, en yeni silahların ve büyük teknolojilerin tehditleri karşısında değil, çok daha ciddi ve kuvvetli bir gücün, acımasız bir iradenin ve fanatik inancın karşısında duruyor. Bugün uygar dünya ve dünya birliğiyle çatışan "değerlerin rövanşı", siyasetteki pragmatik ve rasyonel üstünlük illüzyonunun çağrısıdır.

Bazı siyaset bilimcileri, son on yıl içinde gözlenen "dinsel rönesansı" gelecek için de tahmin edebilirler. Bu yazarların kendi tahminlerine yaklaşımları farklıdır: Bir kısmı, Yeni Orta Çağ'ı selamlamaya hazırken, bir kısmı da kederli bir kaçınılmazlıkmiş gibi ona boyun

eğerler. 1994 yılında bilimsel ve popüler edebi eserler arasında, best-seller olan Amerikalı bilim adamı Samuel Huntington'ın makalesindeki son durum, bu anlatımı ele aldı.

Huntington'un düşüncesine göre, dünya toplumunun siyasi geleceği, kendi içlerinde birbirleriyle sürekli olarak çatışan, yedi veya sekize bölünen "uygar" bölgeyi içermektedir. Özellikle mümkün olanlardan birini değil de, tarihsel gelişimin akla getirdiği bir bütünü gösteren bu senaryo önemlidir. Bu durumda herkesin herkese karşı olduğu savaş, gelecekteki yüzyılın asıl motifi olmayı vaat ediyor.

Tarih boyunca savaşlar insanlığa eşlik ediyor. İnsanlar, kendisine ait olanlar ve yabancılar olarak ayırarak, toplumu kaosa sürükleyip, savaşa "büyük bir anlam" yüklüyor. Dinler ise, onlara büyük ideolojik nedenler hazırlıyor. Korkuların büyümesiyle, bazen savaşa karşı çıkılıyor. Ne var ki savaş insanlığın tümünü ölüme götürmemiştir. Çözölen durum, bu yüzden göz ardı ediliyor.

Bin yıl boyunca mızraklarla, kılıçlarla, silahlarla, toprakla ve tanklarla savaşmıştı. Nükleer silahlar ve füzeler, bu durumu artık tamamen değiştirdi. Bugün çok daha etkili silah çeşitleri de yer almakta. İnançsızlara duyulan "kutsal" hoşgörüsözlükle, nefretle ve din düşönceleriyle belki de gezegen uygarlığında var olan yapının patlayacağı hesaplanmaktadır.

"Dünya dininin" tüm insanlar için bir tane olması, konusundaki umutlar bu tasarıda yapılandırılmıştır. Tüm dinlerin özü, kendisine karşı olan insanların birleşiminde bulunmaktadır. Din düşöncesi, düşmanın ve kılıcın biçimine hizmet eden temel biçimlerle birlikte, kim "Bana" karşı ve kim "Benimle" birlikte diye, inançlıların ve inançsızların üzerinde insanları ayırıyor. Tarihsel deneyim, dinin gerçek ve sahte takipçilerinin üzerinde yeni ayrımlar yaratan insanların büyük bir kısmını içine alan herhangi bir din biliminin olduğu yerde,

kutsal savaşlarda, baskılarda ve kanlı çarpışmalarda ölen isimsiz kahramanları ve uzlaşmaz inanca çağırın peygamberleri gösteriyor.

Sadece bilim adamlarının değil, din konusunda kehanet sahibi olan filozofların da değişen gerçekliğin ve tanrısal dünya görüşünün uyumsuzluğuna dikkat ettiklerini eklemek gerekiyor. Büyük hristiyan düşünürü, Gilbert Chesterton, geleceğin dinlerinin, mizahın çok gelişmiş duygusuna (bu durumda dini niteliğini koruyabilecek mi?) dayanacağını ve bu şekilde tam anlamıyla saldırganlıktan ayrılacağını düşünüyordu. Alman papaz ve hümanist Ditrih Bonhyöffer, Gestapo'nun elindeyken yazdığı ünlü mektuplarda "bugünkü dünyayı", "Tanrı hipotesini" reddedebileceğini, tanrı korkusunu yenebileceğini ve tam anlamıyla "inançsız" olarak Tanrı'ya bu şekilde yaklaşacağını belirtiyordu.

Sağlama bağlanan tüm sebepler arasında, tarihsel olmayan non sense ve absürd olmayan tiyatroya dönüşen din rönesansı, çağdaş tekniğin tüm silahlarına sahip Yeni Orta Çağ ve "uygarlıklar çatışması" vardır: Haçlı seferleri, cihada endeksli insan toplumunun varlığına son verdiler. Eğer olaylar bu şekilde geliyecekse, o zaman belki de yirmi birinci yüzyıl olmayacak.

Ama başka bir konuyu da hatırlamak gerekiyor. Geçmiş, gelenekleri alt üst edip, yeni dünyanın Pazar pragmatizmi uğruna değerlerin ve düşüncelerin reddini sunan mantık, bütünlüğün tehlikesini içertiyor ve zaman zaman da benimsiyor. Toplumsal yaşamın bozulan ahlakı ve ideal olmayan modernizasyona benzeyen gelişim anlayışı, "dini rönesansın" perspektifinde, önceden söylenen sorunlardan daha az tehlikeli olmayan inanç üzerinde bulunuyor.

Genellikle böyle bir durumda, kaynakların tüm çeşitleri için rekabetin artmasında, kitlesel imha silahlarının erişebilirliğinde ve siyasi gelişmelerin küreselleşme şartlarında, din fanatizminin uç noktadaki

tehlikesi ve imkansızlığı hakkında konuşuluyor. Dini ya da bundan daha net olan ahlaki rönesansı, toplumsal kuruluşların, insan ilişkilerinin, "Yeni Kültürel Yaşamın" ortaya çıkışında global dünyanın başlaması için, verilen cevabın tam tersi belirtiyor.

Eğer bu uygarlığın durumunu nasıl değiştirebileceğimizi sorarsak, o zaman her şeye rağmen er ya da geç dünya algılayışıyla, dünya görüşüyle ve diğer bir sistem değerleriyle bağlı ve farklı prensipler üzerine kuru bir uygarlığın olması gerektiği konusuna geleceğiz. Demek ki, belki de gelecekte bizi, dünyanın algılanmasının diğer bir seviyesine çıkışı ve "prensip olarak Yeni bir Tanrı'nın" doğuşunun olabileceği sonucuyla birlikte, farklı dünya dinlerinin global reformu bekliyor.

Tüm dünya uygarlığı, yeni bir global değer taşıyan devrimin eşiğinde duruyor. Çağdaşlığın global çağrısına verilen cevap, düşüncelerin dilinde verilen cevap olmalıdır.

## **II. Yeni Dünya Nasıl Mümkmn Olabilir?**

**GELECEĞİN VE ÇAĞDAŞ UYGARLIK KRİZİNİN,  
ZORLUKLARI YENEN MEKANİZMALARI**

Sonuçlarıyla uygarlık için felaket olabilecek bir kaos yüzyılı gibi başlayan yeni yüzyıl hakkında sık sık konuşuluyor. Global sistem, bir felaket olan gelişimin farklı yönleriyle aynı zamanda karşılaşılabilecektir. Korunan ve iyimser olanla, özellikle senaryoların felakete götürdüğü değerlerdeki bu çelişki şaşırtıcı. Gelişimin iyimser rejimine geçiş için, ne gibi faaliyetlerin gerekli olduğu artık hiç anlaşılmıyor.

Toplum, "doğal" durumuna mı dönmeli, yoksa tersine daha fazla mı uzaklaşmalı? "İnsan popülasyonunun" hızlandırılan azalışına mı (her ülkede ve dünyada), nüfusun sayısal olarak korunmasına mı, yoksa onun artmasına mı sevinmemiz gerekiyor? İleride bulunan yükselişe, düşüşe ya da hayatın maddi seviyesinin denkliliğine mi ulaşmalı mıyız? Etnik ve diğer özelliklerini koruyan kabilelerin ve halkların çoğalmasını mı, yoksa "tüm insani değerlerin" her yerde aynı şekilde kök salmasını mı teşvik etmeliyiz? vs...

Gelecekle ilgili düşünceler, buna paralel olarak yaygınlaşan senaryoların biçimi, en kötümser sonuca gidiyor: Dünya uygarlığı, yirmibirinci yüzyıldan daha fazla yaşayamayacak. Din coşkusu içinde ya da kısırlaşan tabii kaynaklar için yapılan mücadelede, insanların karşılıklı olarak yok edilişi, global, ekolojik durum, genetik azalış, ("doğal" veya gen mühendisliği ile) insanların robotlarla çarpışması, imha, ve bunların hepsi gezegenimizde biyolojik evrimin sosyal tarihinin sonunu getirebilir. Belirlenmiş faktörlerden hangisinin daha önemli bir rol oynayacağını beklemek gerekiyor. Sonuçta yüzyıl sonra, en iyi ihtimalle, hıristiyan takvimine göre yirmikinci yüzyılda (müslümanlar takvimine göre onbeşinci yüzyılda), artık dünyada yalnızca, yaşayacakları tahmin edilmeyen, ölüme mahkum edilmiş birkaç kabile kalacak.

Soru, var olan tehlikeli düşüncelerin gelişiminin kesinlikle tahmin edilmesini, uygarlık finalinin tablosunu önceden görmeyi kapsıyor. Belirlenmiş bir hedef olarak olayların daha doğru bir yönde gelişmesi mümkün müdür? Cevap eğer evetse, bu harcama ve kayıplar için belirlenmiş hedeflerin düşünce seviyesi nasıl ve ne şekilde olacak? Sonuçta tarihin akışının diğer bir yola geçmesi ve "kötü" olan geleceğin, "daha iyiye" doğru değişimi ne şekilde olmalıdır?

Önemli olan saf bir gözlemciye bile görüldüğü gibi, "uygun olan her şeyin" oluşamayacağı çağdaş uygarlık denilen karmaşık sistemle birlikte istikrarsızlığın evrelerinde, bunu anlamamız gerektiğidir. Mümkün olan senaryoların sayısı, her durumda sadece sonsuz olmayan birkaç değişkenle sınırlandırılmıştır. Diğer taraftan gelişim yollarından birisine girdikten sonra, eğer bu son, ölümcül değilse, diğer bir dört yol ağzına kadar gidersek başka bir yola devam edemez ve geri dönemeyiz.

Her zaman sınırlandırılmış olan bu gerçek senaryolar, geleceğin oluşturulmasının ve öğreniminin imkanlarını sağlıyor. Biz, gerçekten de insanlığın asıl umudunun bundan ibaret olmadığını buradan seçebiliriz.

Uygarlığın gelişimin yoluna çıkışını sağlamamız, bu yolda bekleyen tehlikeleri önceden görmemiz, geleceğe ilişkin senaryolarda yer alan insanlık için en uygun olanı ayırmamız ve açık bir şekilde belirlememiz gerekiyor.



## 4/ Kriz Öncesi Uygarlık: Tarih Bize Ne Öğretiyor?

---

### 4.1 KRİZ ÖNCESİ GELİŞİM SENDROMU

Henüz toplumu, insanı ve dünyayı paradoksal olmasa bile çok az tanıyoruz. Tarih boyunca insan, sınırlı kurallar gereği günlük hayatın deneyiminden alınan bilginin sahibi oldu. Soyut bilimlerin sadece antik dönemden itibaren gelişmeye başlamaları ve doğal soyut bilimlerin bilgilerini oluşturmaları için aşağı yukarı 2000 yıl gerekiyordu. XX. yüzyılın bilimsel teknik düşüncelerine erişimini bununla gerçekleştirebilirlerdi. Sadece bu erişimlerin fonunda ve onlar tarafından açılan yeni, pratik algılayış imkanlarının sonucunda devam eden ihtiyaçlarımızla yaptığımız kıyaslamada henüz ne kadar az şey bildiğimizi, öğrenmemiz ve anlamamız gereken ne kadar çok şey olduğunu anlamaya başladık. "Bildiğim tek şey, hiçbir şey bilmediğimdir".

Bilim alanları hayata dairken durum daha zor oluyor. Biyoloji, genetik ve bilimin diğer temel alanlarının bu safhasındaki bir dizi branş, sadece XX. yüzyılın başlangıcından veya daha geç bir süreden itibaren gelişmeye başlıyor. Topluma ve insana dair olan bilim dalları geçen yüzyılın ortasından itibaren gelişmeye başladı.

Bu, araştırma metodları ve tahmin sonuçları, uzun sürede ve özellikle tek anlam içermeyen bir şekilde kontrol eden ampiristlerin yavaş yavaş toplandığı yerdeki makro sosyal, tarihsel işlemlerin incelenmesi ve toplum bilimlerinin bu zamana kadar hipotezlere dayandığı ve özellikle dayanmaya devam ettiği anlamına geliyor.

Bugün biyosferin bir elementi olarak insan hakkındaki görüş umutsuzca eskidi. Hatta bazıları, onbin yıl önce var olan, belli bir şeyi yansıtan tarihsel anlayıştan daha fazla olmayan "biosferin" üzerinde başarıya ulaştı. O zamandan beri insanlar, tabiatı kendilerinin değişen taleplerine adapte edip "insanlaştırarak" değiştiriyorlardı. V. İ. Vernadskiy'e göre bu şekilde onu andro alana veya neo alana dönüştürdüler. Şimdi artık canlı varlık, kendini bağlayan oluşumunda değil, gezegen uygarlığının sisteminde kendini oluşturuyor.

Andro alanı "insan alanı" demektir. Neo alanı, "bilinç alanı" demektir. İnsan ve onun bilinci doğa gibi oluşumu ve yok edişi kendinde taşımaktadır. Bu yüzden sorun, vahşi biosferle kıyaslanmasına göre andro alanın "daha iyi" veya "daha kötü" olmasında değildir. Hiyerarşik seviyelerin ve kendisine bağlı sebeplerin, ölçülerin çok daha fazla miktarını kendinde taşıyan, nitelik olarak çok daha karmaşık olan oluşumun tabiat kurallarına uygun bir şekilde boyun eğmesi önemlidir.

İnsan, sosyal tabiat sistemini oluşturuyor ve inşa ediyor. Tabiat kanunlarına göre her bir yaratıcı işlem ve belirlenmiş periyottaki yok ediş, yok edilen etkilerle (biosferin insanlık tarihinde net olarak görünmektedir) mutdaka ödeniyor, bilinç üstünde yükselmeye başlıyor. Bu yüzden problem, insanlığın tüm tarihinin gözden düşürülmesinde değil, şartların ve durumların sezilmesini ve önlenmesini öğreten ve bu eğiliş ortaya çıktığı sırada onların açığa çıkarılmasında bulunuyor.

Yakın ve uzak tarihin kriz durumlarını analiz ederken bilim

adamlarının dikkatini, düşüncece sıradan olmayan bir benzeyiş ve kriz eşliğindeki insanların davranışları çekti. Aralarında hiçbir benzerliğin olmaması gereken bu denli değişik çağlar, kıtalar ve kültürler hakkında konuşmanın devam etmesi alışılmamış ve şaşırtıcıdır.

İnsanlar, tabiatı veya diğer insanları etkileyen yeni silahlara, teknolojilere ve imkanlara sahip olmaya başladıklarında akıllarını kaybettikleri ortaya çıktı. Bu yüzden eğitilmiş Avrupalı'lar, tarihteki atalarından çokta farklı bir şekilde ayrılmazlar.

Örneğin, üst paleolitik dönemdeki kriz, insanlık tarihinin "global", önemli krizlerinden biridir. Bu dönemdeki avcılarının ve toplayıcılarının sayısı gerçekten makul ekolojik sınırına yaklaştı ama krizin önemli sebebi bu olmadı. Aslında demografik büyümenin kendisi, av silahlarının gelişimine sebep oldu. İnsanlar, oklarıyla yayı, mızrakları ve diğer av aletlerini yarattılar, kazmayı ve tuzakları kurmayı öğrendiler. Bu, kendilerinin ardından şimdiki araştırmacıların onların izlerini gördükleri gerçek ekolojik problemi getirdi. El aletlerinin kullanıldığı dönemden itibaren korunan psikolojik klişeler, yeni ile çok daha kullanışlı av teknolojilerine uygunluğu bıraktılar ve intikam kendisini beklemeye zorlamadı. Özellikle Avrupa'nın ve Asya'nın ortasındaki kıtada insanlar, gezegenin nüfusunun yoğun olduğu ve teknolojik olarak ilerlemiş bölgelerinde kabileler arasında ölümcül bir rekabeti şiddetlendiren besin kaynağını kuruttular.

Böylelikle evrimin olağan "çağrısı", "psikolojiyle" "teknolojinin" dengesizliğinin, geleceği göremeyen insanın sonu olmuştur. Bazı kabilelerin geniş topraklara hızla yerleşme deneyimi olan tarıma ve hayvancılığa "tabiatla ortaklığa" geçişi bu çağrının cevabı oldu. Neolitik dönemin teknolojik devrimi, kabileler arasındaki ilişkilerde vb., düşünce devrimiyle (ilkel avcılar ve toplayıcılar için gerekli olandan çok, sebep-sonuç bağlamında daha net ve geniş olarak çiftçilerin ve

hayvan bakıcılarının bunu görmesi gerekir) bağlantılıydı.

Gelişimin bu mantığı, tarihte yine ve yine tekrarlanmaktadır. Hafifliğinden, sağlamlılığundan ve ucuzluğundan dolayı bronzdan çok daha üstün olan çelik silahın üretimiyle profesyonel orduların yerini halkın gönüllü milisleri aldı. Bu arada değerler, düşüncenin sureti ve kalıplar eski kalıyordu. Siyasetçiler ve komutanlar sarhoş yeni gücün oluşumundan dolayı ölen düşmanlarının ve yakılan şehirlerin miktarıyla övünüyorlardı. Esir askerleri öldürüyorlardı ama korku ve terör yoluyla sadece egemenlikleri altına aldıkları halkları yönetiyorlardı. Çarpışmalarda akan kanlar sınırı aştı. Orta Doğu'dan ve Yunanistan'dan Hindistan'dan ve Çin'e kadar en gelişmiş ülkelerin daha sonraki varoluşu tehdit altındaydı.

Zamanın devriminin çağdaş uygarlığı için başlıca amaç teknolojik gelişimden sonraki "çağrıya" verilen asıl yanıt oldu. Uygur ülkelerin büyük bir bölümünde, aynı zamanda birkaç çağ içinde politik değerlerin köklü bir değişimine uğradı. Sadece gerçekleşen "bilinç devrimi" bugün var olan insanı yarattı.

Çağdaş uygarlığın global problemlerinin diğer benzerliklerini tarihte bulmak mümkündür. Avrupa artık milattan sonra ikinci bin yılın birkaç yüzyılı boyunca ağır ekolojik krizi geride bıraktı. Toprağın işlenmesi çok daha fazla yararlı teknolojilerin icadı, nüfusun artmasına, tarım için ormanın tahribi, şehirlerdeki insanların bir araya gelmesine imkan veriyordu. Tüm kent yaşamının ve küçük sanayinin atıkları nehirlerle birleştiğinde mezbelelerin kontrolsüz büyümesi, epideminin daimi kaynaklarını oluşturuyor. Tarım teknolojilerinin gelişimi, eskiden olduğu gibi av teknolojilerinin gelişmesiyle sıradaki evrim çıkmazlarına dönüştü.

Bu çıkmazlardan ayrılış sadece üretimin izafi verimliliğinin artırılmasını değil, Amerikalı sosyolog Olven Toffler'in sanayinin

gerçekliği olarak adlandırdığı yeni kültürel dünyanın oluşumundaki dünya görüşlerine bağlı hedefleri ve değerlerin değiştirilmesini talep eden sanayi devrimine bağlıydı. Bu gerçeklik, özgür insanın seçtiği şartlar olarak aklın primatı olan insan tarafından tanrısal dünyanın pozitif bir şekilde değişimi olan hümanizmin ve aynı çizgide bulunan gelişimin düşüncesini zamanın diğer bir kavrayışını gerektiriyor. Asıl önemli olan endüstriyel ideolojilerden öncesi için özellikle klan ahlakının oluşumundan ve dinden bağımsız olarak tüm insanların yegane varlığı doğal hakkı konusundaki düşüncelerdir.

Burada lokal ve global antropoloji dönemindeki diğer krizleri yeniden anlatmaya gerek yok. Özel araştırmalar, hepsinin benzeri bir senaryoda geliştiğini gösteriyor ve kriz öncesi gelişimin sendromuyla psikolojik durumların ve gelişmelerin belirlenmiş biçimini geçiriyor. (Daha detaylı olarak A.A. Grigoriyev, A.P. Nazaretyan, ayrıca A.D. Armand, D.İ. Luri ve diğerlerine bakınız).

Eski teknolojilerin, etkileri daha az duyulan alışkanlıkların, sosyal ve kültürel olarak kendini idare eden mekanizmaların ümitsizce eskimesinden dolayı niteliğinin üstünlüğünü gösteren bu yönetimin yeni teknolojik imkanları, toplumsal periyodun bu dönemlerinde olduğu zaman çok güçlü bir sendrom oluşuyor. İç dengenin bozulması, ekolojinin ve (veya) siyasi - coğrafi saldırının ardındaki patlamayı körüklüyor.

Yayılan gelişimin başlangıç dönemi, belli durumlara eşlik ediyor: İnsanlara, her şeyi yapabileceklerine ve cezanın olmayacağına dair büyük ölçüde karışık duygular hakim oluyor. Dünyanın yok olmayacak kaynakları, bu fethin sınırsız ve pasif durumuyla görülmektedir. Başarıların sevinci sarhoş ediyor. Sıradaki başarıların ve zaferlerin beklentisi, mantıksız sayıları zamanla artan, direnen düşmanları, ılımlı bir şekilde aramak demektir.

Burada insan psikolojisinin tabiat kurallarına spesifik uygunluğunun

safhası, ileride en genel hatlarıyla bulunması gereken bu güce giriyor.

(Daha önce Marks'çılar, bunu ihtiyaçların artışının kanunu olarak adlandırıyorlardı) tüketimin artması, beklentilerin ve ihtiyaçların artmasına imkan sağlıyor, arzulanen hedeflerin yakınlığı ise sonuca ulaşmak için basit ama kural gereği yıkıcı araçların motivasyonunu kuvvetlendiriyor. Duygularının etkisi altında bulunan insanların düşüncesi, dünyanın tablosundan daha basit olmaktadır. Sosyal sistem tarafından korunan problem, daha zor bir hale geldiğinde bu problemlerin durumu, gerçekte teknolojik imkanların artmasıyla sıradan bir şekilde algılanmaktadır. Böylelikle akıl ile güç arasında büyüyen ayırım, toplum içi gücü zayıflatmaktadır...

Benzeri tabi-sosyal krizler, var oluşun yeni şartlarına adapte olamayan sosyal organizmanın ölümüyle veya azalmasıyla sonuçlanabilir. Ama sadece bu imkanlar olsaydı bugün benzer problemlerin tartışılması hiç gerekmezdi çünkü insanlık bu zamana kadar yaşayamazdı.

Teknolojik, psikolojik ve düzenlenmiş yapıların kökten değişimiyle birlikte toplumsal krizi çözümlendiğimizde diğer olayların oluşumu, bizim için tarihte daima kritik ve çok önemli oluyor. Sonuçta ise çok daha "doğal", vahşi durumuna geri dönüşmesi yerine giderek ondan uzaklaşan doğal çevreyle birlikte toplum oluşuyor. Buna inanmamız için örneğin avcılık ve toplayıcılığı, hayvancılık ve tarımla tarımsal uygarlığı, endüstriyle bilgiyi bir kez daha kıyaslamak yeterlidir. İnsanla doğa arasındaki (aynı şekilde insanlar arasında) psikolojik ve silahlanma organizasyonu konusundaki ilişkilerin derecesi adım adım yükseliyordu. Kontrol ve yönetim konusundaki suni, entelektüel faktörlerin izafi ağırlığı artıyordu.

Araştırmalar, tüm bunların tabi çevrenin tesadüfi değişimi için değil, her zaman toplumun iktisadi faaliyetiyle şartlandırılan değişimlerin

kendi safhasındaki yıkıcı ek etkilere eşlik eden değişimlere uygun bir hale getirilmesi için olduğunu gösteriyor. Bu etkilerin niceliği, niteliğine geçerken zaman içinde birikiyor. Sonuçta sosyal organizma eskisi gibi ileride yaşayamaz. Ama o zaman sosyal organizma geriler ve yok olurdu henüz dokunulmamış yeni bir ortam buluyordu ya da kültür farklılığının kaynağını biriktirebildiyse yaşamsal faaliyetin yeni, daha verimli ve daha az yıkıcı imkanlarını bu ortam için düzenlerdi.

Bu şekilde tabi-sosyal sistem yeniden değişiyordu. İnsanlığın ekolojik durumu ise genişliyor ve oluşmaya devam ediyordu. Ama bunun ardından nüfusun, özel ve sosyal ihtiyaçların çoğalması yeniden artıyor ve sıradaki çatışmaya yavaşça ilerleyen yol bu şekilde başlıyordu. İnsanlığın, biosferin tüm açık tarihi, birbirini takip eden değişimlerin "bir taraftan diğer bir tarafa" uzanan faktörlerini görüşümüze itiyor. Ayrıca bu faktörler ya da gelişimin yönleri oldukça paradoksal görülmektedir: Şaşırtıcı uygunluğuyla toplum ve biosfer değişiyordu. Görünmeyen bir el sanki dünyayı basitlikten ve dengeden çok daha büyük bir dengesizliğe ve karmaşaya sürüklüyordu.

Eski durumda var olan sistemin tüketilen imkanlarıyla krizlere zemin hazırlayan tüm bu "dönemsel geçişlerde" çok daha önemli bir sebep bulunmaktadır. Aynı zamanda burada bir paradoks oluşuyor: Büyüyen gerginlik, sistemlerin basit ve dengeli duruma dönüşümüyle değil, daha büyük bir gerginliğe göre dengesizliğin içindeki yüksek seviyeye geçişle çözümlendi.

Elbetteki bu basit bir şemadır. Ve bu şema antropojen (yani insanlığın etkinlikleriyle oluşan) krizlerin etkisi hakkındaki başlangıç görüşünü tarihsel gelişime veriyor. Ama biz, bu şemanın yardımıyla gerginlik mekanizmalarını ve geçmişteki uygarlık krizlerinin galibiyetini öğrenebiliriz ve çağdaşlığın global problemlerini ve kazançların görülen perspektiflerini daha iyi anlayabiliriz.



#### 4.2 TOPLUMSAL VE SİYASİ ORGANİZASYONLARIN BAŞLICA PROBLEMİ OLARAK DEHŞET TAPINIŞI

Aşağı yukarı tüm yazılan tarih, sadece savaşların, sorunların, zorba Din'in gerçekleştirilmesine bağlı olan tarihsel kayıpların ve zararların tarihini değil, gelişimin en tutucu çelişkilerinden biri olan çözüm yollarının arayış tarihini de oluşturuyor.

Eskiden zararın gücü ve ölçüsü ne kadar büyüktü. Şiddetin potansiyeli, hiçbir zaman Yeryüzünün tüm nüfusunu yok etme imkanının ölçülerine ulaşmadı. Başka bir seçeneğimiz yok: Ya davranışın belirlenmiş örneği gibi zorbalığı yok ederiz ya da canı varlıkların yeryüzündeki bir görünüşlü olarak zorbalık, insanlığı yok edecektir.

İnsanlık tarihi şiddetten elde edilen yararın nadiren geçici olduğunu ve çabuk eridiğini gösteriyor. Ama sosyal açıdan zenginliklerin yeniden dağıtılması, zorbalığın yardımıyla onların yeniden dağıtılmasından daha yararlı olarak cevaplandırılan şiddete dayandığında zorbalığı getiren kayıplarla birlikte bu şiddetin masrafları bu derece büyük bir hale geliyor. Savaşların tarihinden ve diğer çatışan şeylerden çıkan sonuçlara dikkat verelim. Bismark'ın yaşadığı dönemde savaş hakkında söylediklerine göre insanlığın askeri araçlarla politika yüzünden verdiği kayıplarını, son iki binli yılların tüm doğal afetlerinden çıkan kayıplarla kıyaslamak mümkün değildir. Bu, uzmanların sürekli görüş alanında bulunan ilginç ve o derecede önemli bir sorudur. Burada size sadece en etkileyici olayları göstereceğiz.

Her şeyden önce savaşın maddi taleplerindeki gelişimin daimi eğiliminin bunu gösterdiğini belirtelim. Buna göre ilk sırada silahlanmada ve askeri donanımda aralıksız olarak talepler artıyor. Bir savaştan diğer bir savaşa giderken taleplerin üretimleri için harcamaların izafi ağırlığı da artıyordu.



Savaş içinde teknisyenlerin rolünün artması, bu rolün niceliğinin artırılması, seri ateş eden silahların artması sonucunda eski savaşlarda yeri olan silahlanma harcamalarının izafi ağırlığı, Birinci Dünya Savaşı'nda çok daha fazla arttı ve genel askeri harcamaların %60'ını oluşturdu. İkinci Dünya Savaşı'nda silahlanma ve askeri teknik araçlar için yapılan harcamaların izafi ağırlığı %70-75 arttı. İkinci Dünya Savaşı'ndaki harcamalar Birinci Dünya Savaşı'ndakilere oranla yaklaşık olarak 4-5 kez arttı.

Askeri teknik araçlar için izafi ağırlığın artması, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra askeri güçlerin maddi desteğini sağlamak için devam ediyordu. Bu, aynı zamanda maddi güçleri dahilinde taleplerin artışına yol açan ve buradan da manevra kabiliyetini ve ateş gücünü artıran ordunun teknik teçhizatının gelişmesiyle ortaya çıkarılmıştır.

72

Şiddetin ve askeri gücün yan yana olması, barış dönemi şartlarında askeri gücün üretim miktarının büyük gelişimine sebep oluyor. Örneğin A.B.D.'de 60'ların sonuna doğru savaş öncesi dönemdeki kıyaslamaya göre bu miktar 40 kez arttı. 70'li yılların başlangıcına doğru Amerikan sanayisinin hemen hemen %3'ü doğrudan veya dolaylı olarak savaş için çalışıyordu. A.B.D.'nin Savunma Bakanlığı'nın değerlendirmesine göre 1983'te sanayinin 62 kolunda üretilen mallar doğrudan doğruya Pentagon tarafından satın alındı.

Savaş sonrası deneyimin gösterdiği gibi çağdaş silahların üretimi için dev kaynakları talep ediliyor. 80'lerin başında gelişmiş kapitalist ülkelerde askeri hedefler için üretilen tüm alüminyumun yaklaşık %15'i, titanyumun % 40'ına kadar olanı harcanıyordu. Bilindiği gibi bu maddeler füze ve havacılık sanayisinde temel maddeler olarak yer alıyor. Birleşmiş Milletler'in uzmanlarının hesaplarına göre 70'lerin sonunda dünyadaki bakır üretiminin %15'ini-16'sını, kalayın, nikelin, kurşunun, çinkonun %10'una kadar olanını askeri üretim tüketiyordu.

Kapital harcamalar, yol inşaatı, havaalanları, limanlar, hava üsleri, poligonlar, koğuşlar ve depolar vs. için sürekli artmaktadır.

XX. yüzyılın ilk yarısında askeriye için toplam kayıpları analiz edelim. XX. yüzyılın ilk yarısında (İkinci Dünya Savaşı'nı kapsayarak) savaşların hazırlanması ve sürdürülmesi, yine aynı şekilde bu savaşların sonuçlarının yok edilmesi için yapılan müşterek masraflar, yaklaşık 4 trilyonun 700 milyar dolarını oluşturdu. Gerçektende bu astronomik miktarın büyük kısmı olan 4 trilyon dolar İkinci Dünya Savaşı'na aitti. Yıkımın toplam miktarı, tüm savaşan ülkelerde 316 milyar dolardan daha fazla bir miktara yükseldi, 110 milyondan daha fazla insan, askeri güçlere iştirak etti. Sivil toplumun arasındaki kayıplar fazlasıyla arttı.

XX. yüzyılın ikinci yarısında iki büyük askeri güçten biri diğeriyle savaşmadı ama dünyanın askeri harcamaları sürekli olarak artıyordu. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra (1975'teki fiyatlara göre) yapılan harcamalar 6.000 milyar dolardan çok daha fazla tuttu. A.B.D., 1975'te tüm dünyanın müşterek VNP'sine hemen hemen eşitti. Hatta kişi başına 200 dolardan daha az gelir düşen en fakir ülkeler, (genellikle VNP ile kıyaslanmasına göre bu ülkeler mütevazidir) tarım üretimine ne kadar sermaye harcıyororsa askeri faaliyetler içinde o kadar çok para harcıyordu.

Çelişkinin açık olmasına rağmen İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Almanya'nın yeniden silahlanması döneminde ortaya çıkan işsizliğe ya da en azından onun sonuçlarını yumuşatan araçlara hizmet eden muazzam askeri bütçeler hakkında kökleşen mit var olmaya devam ediyor ama objektif rakamlar farklı bir şeyi göstermektedir.

A.B.D. senatosunun hesaplarına göre askeri harcamaların 1 milyar doları, 76 bin işçiye barınak sağlıyor. Eğer bu tutar sivil programlara

harcanırsa o zaman 100.000'den daha fazla işçiye barınak sağlanır ve özellikle bu maddi güç yönlendirilirse daha fazla barınak elde edilir. Ne yazık ki Rusya ve diğer ülkeler için hazırlanmış benzeri istatistiklerin bulunması başarısız oldu.

Sadece XX. yüzyılın ilk yarısındaki savaşların yarattığı zararın giderilmesi ve bunun yönetilmesi hazırlığı için yapılan muazzam harcamaları algılamaya çalışalım. 4 trilyon 700 milyardan (bu, o dönemin fiyatı) daha fazla tutan bu hesaba hatırlayacağız. Eğer verilen bu tutarı, bu savaşlarda ölenlerin sayısına bölersek her ölen insanın ortalama 100.000 dolara "malolduğu" sonucuna varacağız. Hata sanayi üretiminin normal döneminde bu araçların kullanılmasının Avrupa halklarına ne kadar çok yarar sağlayacağını göz önünde bulundurmamak zordu. Şiddet harcamaları, tüm Avrupa'nın birkaç yıl halka bedava yiyecek dağıtmasını, konut problemini çözmesini sağlayabilirdi.

Getirilen olaylar ve rakamlar, şiddetin yaygınlaştırılması devam ederken insanlığın kendine yüklediği bu muazzam harcamaları haykırıyor. Devletlerin genel harcamalarına yeniden bakmak için uzun zamandır bir sebep yaratabilen bu harcamaların düşük etkisi, en azından bu anlamsızlığa güvenerek mümkün olabilirdi. Silah ve mühimmat, sistematik olarak yok edilebilseydi global, askeri olmayan projeler için kaynak akışları yeniden yönlendirilip yakın geleceğin dünyasındaki uygarlığın kaderini değiştirebilirdi.

Pek çok yabancı ve yerli psikolog, bin yıllık savaşın o kadar çok olayla değil, insanların bu denli fonksiyonel talepleriye (aynı zamanda ruhsal olarak) şartlandırılmış sosyal bir fenomen olduğu sonucuna ulaşıyor. Bu kompleks, egemenlik gücünü, etraflıca düşünülmemiş saldırganlığı ve afiliatsiyayı,<sup>5</sup> kendini kurban etme olarak "özgeci"

5 Afiliatsiya: Bir gruba aidiyet.

hareketleri, hayatın anlamını vs. kendinde kapsıyor.

Eşit olmayan sistemlerin bu paradoksal özelliği, farklı branşlardaki bilim adamları tarafından kaydediliyor. Bir taraftan organizma, mevcut durumunun korunması için harekete geçiyor. Diğer taraftan uzun süren refah, bıkkınlık veriyor, iç gerginliği yaratıyor, aktif bir arayış içine sokuyor ve keskin duyguların, çelişkilerin, tedirgin edici bilinçsiz kışkırtmaları başlıyor. Denemeler ve araştırmalar, canlıların bu niteliğini, bedensel ve psikolojik faaliyetleriyle orantılı olarak gösteriyor. Bu, en çok bilimin tanıdığı subjelerden çıkan, en orantısız varlık olan insanda yansıyor.

Psikologlar, insanların ilk hedefi, "ritüeli" için çatışmaya ve başarıya yönelik kültürün çeşitli örneklerini oluşturuyorlardı. Bilerek yapılan çatışmalar er ya da geç bıktırıyor. Tüm bu örnekleri, bilinçsiz isteği gerçek duygular için güçlendirirken gerekli fakat sınırlı etkiyi vermede kabul etmeleri gerekiyordu.

Bilindiği üzere savaşın çatışmaları (elbetteki her zaman herkesin bu şekilde algılamadığı ama gerçekte var olan) insan varlığının öfkesini ve tepkisini yaratıyordu. Bununla birlikte geçmişte, insanların derin, psikolojik isteklerini sadece memnun etmekle kalmayıp sosyal gelişim faktörüyle de sık sık ortaya çıkıyorlardı. Bu nedenle silah gücü, kültürel değerlerin niteliğini, yaşam faaliyetleri olmayan toplumsal yapının bozukluklarını bir şekilde dengeliyordu. Ama burada zamanın değiştiğini ve yakın gelecekteki sorunların bir kısmının açığa çıkacağını tekrarlamamız gerekiyor: Ya uygarlık savaşını yenecek ya da savaş uygarlığı yenecek.

Asıl şu sonuç önemlidir: yaşamsal ihtiyaçları tatmin edilen ama henüz hazırlanmamış yeri doldurulamayan mekanizmalarıyla savaş tarihindeki eylemsizliğinin üstesinden bir türlü gelemeyen insan hayatına objektif olarak nasıl bakabiliriz.

Uygarlığın ve çevrenin gelişimi, diğer nesnelere ve olaylarla fiziksel olarak

değil, insan hayatında tahmin edilebilen duyguların, olayların, düşüncelerin, şahısların karşılıklı etkileşimi ile gelişiyor. Bu, insan tarihinde ve ilişkilerinde şiddetin zaferinin varyantlarından biri demek olan spiralliktir. Gerçeklik içinde ve şimdiki zamanda olmazsa bile "spiral olarak" yeniden tasarlanmış ve yakın bir dönemde tüm insanlığa gösterilmiş olan IV. Dünya Savaşı'nı dışlamak mümkün değildir. Bugün dünya, "canlı yayında" Irak'taki savaşı, Yugoslavya'daki bombardımanı, New York'taki patlamaları, Afganistan'daki savaşı veya Moskova'daki baskını gördüğünde bir sonraki sağlam adımı atmak gerekiyor. Bugünkü düşüncelere göre ilerideki gelişimde ortaya çıkacak olan herhangi bir olaydaki kişisel kaderini bugün her topluma, her devlete, her insana göstermek gerekiyor.

#### 4.3 HAYATTA KALMA KANUNLARI:

#### İNSANLIK KENDİNE NASIL GALİP GELİR?

Gelişim krizlerinin insanlarla kazanılan mantığının öğrenimi, uygarlık evriminin belirlenmiş kanunları hakkındaki bahsin devam etmesine izin veriyor.

Teknolojik potansiyelin büyümesiyle toplumun yeryüzündeki sağlamlığı yani onun dışarıdaki -tabii ve coğrafi siyaseti- çevresinin değişiminden bağımsızlaşma seviyesi sürekli artmaktadır. Ama bununla birlikte kitlelerin psikolojik durumundan, siyasi kararlarından, faaliyetlerinden ve iç değişiminden kaynaklanan bağımlılık ve zorlaşan sosyal sistem ile biçim değiştiren faktörlerin elementi giderek hassaslaşan bir dengeye doğru ilerlemektedir. Askeri teknolojilerin ve üretimlerin gücü ne kadar fazlaysa, saldırganlığı engelleyen etkili araçlar sosyal yaşamın korunması için o kadar gereklidir.

Kabaca söyleyecek olursak, yanlış bir çözümden ortaya çıkan hata ve toplumsal bağımlılık, sosyal anlamda kendini oluşturan güçlerin "kör

oyununu" körükleyebilir, yani "bir aptalın" sosyal rolünün artmasına yol açabilir. Ve artık teknolojik potansiyelinin gelişimi ile sosyal, siyasi teknolojilerde insanın öğrendiği geri kalmışlık arasında görülen eşitsizliğin hissedildiği sosyal yapılanmanın dengesini bozmak için anlamsız küçük bir olay veya küçük bir sebep yeterli olabilir.

Eğer teknolojik gücün gelişimi, regülatör araçlarının (emniyet güçlerinin, toplumsal görüşün, kanunun, ahlakın, kendini sınırlandıran kültürlerin) mükemmelleştirilmesiyle desteklenmiyorsa toplumun yaşam imkanı, içindeki sağlamlıkla birlikte azalır. O zaman toplum, eşit hale getirilen, birbirleriyle orantılı, kültürel sınırlamanın değil, kendi gücünün kurbanı olur.

Çağdaş problemlerin algılanmasında önemli bir yer tutan tabiat kanunlarına uygunluk, çok derin tarihi, antropolojik hatta biyolojik köklere sahiptir.

Asıl sorun canlı bir varlığın anlamlı faaliyetlerinden biri olan (hayvanların yok edilişi, rekabet etme, yaşam alanlarını fethetme ve konrunma vs. için diğer organizmaların yok edilişi pahasına özgür enerjiye ulaşmaları gerekiyor) doğal saldırganlığın iç ve dış etkilerle tabiatta sınırlı olmasıdır. Bu arada ünlü Avusturyalı hayvan psikolojisi uzmanı Konrad Lorens, "tabii ahlakın" ve gücün dengesi olarak adlandırdığı duruma göre bir hayvan çeşidinin doğal saldırganlığı ne kadar güçlü ise kendinden olanları öldürmeyi engelleyen içgüdüleri o kadar sağlam olur demiştir. Aslında insanlar birbirlerini tanklar ve bombalarla öldürüyorsa aslanlar ve diğer vahşi hayvanlar kendine benzeyenleri daha çok öldürüyorlar.

Lorens, bu düşünceleri geliştirirken ilginç bir düşünce ortaya attı: Biyolojik olarak masum Avstralopitek'lerden<sup>6</sup> çıkan insanların

6. Avstralopitek: İlk İnsan

tarihinde savaşlar önemli bir rol oynuyor.

Başlangıçta doğal silahtan hemen hemen yoksun bırakılan insanlar, bu sebepten dolayı saldırgan içtepkilerini içgüdüsel olarak frenlemeyi ve kendi gücünü fark etmiyor. Ama yaşam, uzakta kalan atalarımızı, hemen hemen çıkışı olmayan bu durumu ortaya koyduktan sonra onları var olmak için değişik imkanları aramaya zorladı. İnsanlar, korkudan ve açlıktan kurtulmak için kendilerine gerekli gerçek silahın olmamasından dolayı kemik, taş ve sopa kullanırken zaman içerisinde belli bir düzen içinde daha keskin ve etkili silah yapmayı öğrendiler. Ama saldırganlığın suni araçları, doğal korunma araçlarını keskin bir şekilde geride bıraktı ve iç saldırganlık için frenlenen zayıf içgüdüler daha önemli bir yer tuttu.

İnsanlar, doğal içgüdüleriyle değil, kültürel ve ahlaki normlarla birlikte düşüncenin ve rasyonalizmin gelişimine bağlı olarak saldırganlığın yeni bilinmeyen regülatörlerini yaratıp ahlaki krizlerini atlatabilirlerdi.

Başlangıç ve temel prensibe göre özellikle içindeki potansiyel saldırganlığın "taşması" doğa ve yabancı topluluklar için gerçekleşti. Bu şekilde insanlar içlerindeki saldırganlığı sınırlamayı, kendi kendini ve "kendi" toplumunu yok etmemeyi öğrendiler.

Bu seçim formu, doğal seçime kıyasla daha güçlü özellikler barındırıyordu. Bilhassa iç ilişkilerinin daha fazla olduğu yerde fiziksel zayıflıklarına göre daha zayıf olan sinir sistemleriyle yaralı, güçsüz bu insan grupları, rekabet içindeki nesillerin artışı ve yiyeceklerin eşit paylaşımı imkanlarına sahiplerdi. Onlardan, klasik seçim sırasında kişisel, yaratıcı etkiye izin vermeyen diğer faaliyetleri gerçekleştiren, silah üretimine daha çabuk uyum sağlayan, ateşi temin eden çocuklara eğitim veren en iyi yaratıcıların "ustaları" çıkıyor. Bu şekilde eski ya da yeni komşularla rekabetin problemlü yükselişi devam ederken önemli bir faktör olan içsel farklılık kendi kendine oluşuyordu.



Tüm tarih boyunca teknoloji, sosyal kuruluşlar, insanların düşünceleri ve aralarındaki ilişkiler yavaş yavaş değişiyordu. Baskının ve terörün kaba formlarının yerine gruplararası uzlaşmaların kabul ettiği yetkinleşen grup özdeşliğinin ölçüsünün genişleyen hassasiyeti ve yumuşaklığı geçti.

Artan teknolojik olanaklar için kendisini kontrol edemeyen toplumlar ise kültürü zamanında adapte etmediğinden toplumlararası uzlaşma ve hassasiyetten uzak bir konumda bulunuyordu.

Gezegemizdeki uygarlık, insanların doğanın kudretli güçlerini kullanmaları ve nüfuslarını artırmaları sayesinde hala yaşıyor. İnsanlar, davranışlarının sonuçlarını görerek hem saldırganlık içgüdülerine engel olmayı hemde tabii ve içsel anlamdaki sosyal ilişkilerini daha etkili bir şekilde denetlemeyi öğrendiler.

Tarihin binlerce yılı içinde silahların öldürme gücünün ve insanların yaşam alanlarının artması sayesinde nüfusun total miktarında sosyal dehşetin kurbanlarının yüzdesi artmıyordu. Yirminci yüzyıl savaşlarında bilinen tarihin binlerce yılından çok daha fazla insan öldüğü bilinmektedir. Eğer sosyolojik gerçekliği farklı bir şekilde ele alırsak tarih boyunca sosyal nüfusun sadece teknolojik güce paralel olarak yükselmediğini, tam tersine azaldığını görürüz.

İnsan uygarlığının kaderinin yalnızca şimdiki zamana kadar var olduğunu biliyoruz. Teknolojik keskinlikler yeniden ortaya çıkacak mı, eğer cevap evet ise o zaman uygarlık buna uzun süre dayanabilir mi? Eğer cevap hayır ise koşulların kesin değişimi için ne yapılabilir?

Dehşetin sınırlandırdığı, yeni şartlara tam anlamıyla uyum sağlamayan sistem çalışmaya başladığında insanlığın nitelikli yol ayrımına yaklaşması bugün kendi gelişiminde açıkça ifade edilmektedir.

Yüzlerce yılda oluşan saldırganlığın düzenlenmiş prensipleri, bugün



artık yeterli değildir. Bu sebepten dolayı insanın davranış potansiyelinden üstün olabilen harcamalar, kendini yok eden yıkımın enerjisi ve doğanın yeniden değişimi böyle bir güce ulaştı. Hiç olmazsa doğa üzerindeki saldırganlık artan sonuçlarıyla bize geri dönüyor ve biz, global, ekolojik krizin ya da insan genetiğinin yok edilmesinin kontrol edilmeyen işleminin başlangıcında kendisiyle birlikte bizi yok edecek olan bozulan biosferi öngörülen tarihi perspektifte tam anlamıyla elde edebiliyoruz.

Diğer yandan "dışındaki saldırganlık izinin" stratejileri, lokal ve izole edilmiş sistemden yegane ve karşılıklı bağımlılık sistemine dönüşürken insanın dünyasını sıkıştırarak tüm anlamını kaybediyor. Hem de insanın sahip olduğu uygulamaların sonuçlarını lokalize etmenin imkansız olan bu karakterini elde eden teknik silah donanımı ve imha araçlarını kaybediyor. Silah ve nükleer silah arasındaki farklılık sadece onların bu kullanımlarının kendisine düşmanın yok edilmesinin potansiyelini getirmesin de değil sadece karşı olan insanı değil aynı zamanda bu silahı kullananı da kaçınılmaz olarak öldüren ve yok eden nükleer ve benzeri kitlesel imha silahını getirmesinde bulunuyor.

Uygarlığımız, er ya da geç yeni prensipleri ile şiddetin sınırlandırılmasını sağlamayı ve ilk sırada tabiatın tahrip edilmemesi gerekliliğini, "yabancılara" karşı olan ama kendi içinde "şiddet kültürü" ve "kendini yok etme sendromuyla" mücadele eden insanlığı, tek bir toplummuş gibi düşünme imkanını bulmayı gerektiriyor.

Bunun ne kadar mümkün olduğunu bilmiyoruz. Ama eğer böyle bir potansiyel varsa o zaman çağdaş insan toplumu içinde olması gerekiyor. Düşünüp taşınılan bu mantık, gelişim prensipleriyle, sosyal olan tüm karmaşık sistemler için en mantıklısı gibi görünüyor.

Krizlerin keskinleştiği dönemlerde sosyal organizmanın perspektifine bağlı şartları incelemeyi deneyerek içsel farklılığın anlamıyla her zaman karşılaşıyoruz.

Sistem, kesin bir dönemde genellikle büyük değişikliklere ihtiyaç duymaz. Eğer kriz büyüyorsa kuram gereği sistem, "hedetlenmeyen yönde" belli bir numuneden uzaklaşma olarak değişimlerin defolanması için yeterince "liberal" olur. Ama hızla değişen şartlardan dolayı hazırlanan numunelerde sık sık yığılma olur ve karşıt etkilere maruz kalırlarsa bu sistemin kaderi, davranış biçimi, fonksiyonel olarak önce yararsız elementler, gereksiz fazlalıklar hanesinde birikmesine göre belirlenir.

Eğer cevap hayır ise o zaman değişime geçemeyen bu sistem yıkılır, onu tutan şartlar ve çevreyle birlikte geçmişte kalır. Eğer cevap evet ise birşeyleri kaybederken sistem yeniden bir şeyler edinerek ilerideki gelişimine devam eder ve yeniden doğar. Eskiden fazla ve kenarda duran elementlerden bazıları şimdi merkezi işgal ediyor ve onların etrafında yeni yapının oluşum organizasyonu başlıyor.

Dikkatlice yapılan analizin gereği daha önce ortaya çıkan biyolojik organizmaların yeni biçimleri, teknolojik uygulamalar, yaşamsal faaliyetlerin biçimleri, edebi karakterler, din öğretileri, bilimsel ve teknik düşünceler vs. nitelikli bir şekilde gösteriliyor. Fonksiyonel olmayan hatta fazlasıyla çeşitli olan bu kuralı, İngiliz matematikçisi ve biyoloğu William Ross Eshbi'nin geçen yüzyılın ellili yıllarında ortaya koyduğu iç çeşitliliğine uygun olarak sistemin evrimsel potansiyeline ve sağlamlığına göre gerekli çeşitliliğin ortak kanunun sonuçlarından biri olur.

Ama eğer çeşitlilik belirlenmiş bir değerse o zaman politik saldırganlığı ve teröre hüküm vermeli mi, mahkumlar cezalandırılmalı mı, ahlak ve hukuk normlarını vatandaşlara uygulamayı talep etmeli mi ve hatta gramer hatalarını düzeltmeli mi? Acaba genel davranış biçimleri ve normlar insanların buna uyması sonucunda çeşitliliğin doğal gelişimini sınırlamıyor mu?

Elbette filozoflar, hukukçular, ahlakçılar, ekonomi uzmanları ve

siyaset uzmanları tarafından yüzyıllar boyunca düşünölen bu soruları, ben bir şekilde burada mübalağa biçiminde gösteriyorum. Ama onlar, "parçalanana" globalleşmeyle tüm aktüelliği elde ediyorlar.

Örneğin bu talep, insan hakları, her bir kültür ve yeryüzündeki tüm insanlar için birliğin ve insanlığın ortak değerlerinin düşünceleriyle çözümlenmemiş çatışmasına giren her emsalsiz kültürün ve her etnik topluluğun özgünlüğünü korumalıdır. Çünkü geleneksel değerler, davranış biçimleri, dünya halklarının çoğunun hak ve yükümlölükleri hakkındaki tevhide yapılan her şey, "emperyalist müdahale" gibi algılanıyor. Kitlelerin en geniş desteğini kullanan ulusal ve dini tutuculardan çıkan doğal dirence yol açıyorlar.

Bu teoride sözü edilen tutucu, pratikte çok önemli olan bir çelişkidir. Bu yüzden Rus bilim adamı E.A. Sedov tarafından hazırlanan hiyerarşik denge kanunundan çıkan ve Eshbi kuralına getirilen bu ek, prensipte önemlidir.

Bu kanun, evrenselliğe göre Eshbi kuralına ayarlandı (yani aynı şekilde canlı ve cansız tabiattan, toplumdansa çıkan) ve çözülen bu eki onda sunuyor. Bu kural, karmaşık sistemlerin ki çeşitliliğinin sınırlanmasıyla sağlanıyor ve bunun tersine hiyerarşik kuruluşun üst seviyesinin alt seviyedeki çeşitliliğinin gelişimini yok ettiğini söylüyor.

Farklı bir şekilde söyleyecek olursak şu veya bu karmaşık sistemin işlevini gerçekleştirme için hiç kuşkusuz elementlerinden her birinin özgürlüğünün sınırlandırılması gereklidir. Ama bu sınırlandırma güçlü bir mantığın etkisi altına giriyor. Sistem, her şeyden önce "üst katmanlarında" ve en prensipli ve önemli bölümlerine uygun bir özgürlükle ve çeşitlilikle bağlı olan sistemin iç çeşitliliği nitelikli bir karakter taşıdığına genişleyecek, değişmezliğe ve evrensel potansiyele sahip olacak. Tersine baista, suç içeren ya da hatta sosyal aklın "en alt tabakalarında" bulunan anti sosyal denemelerin

eşitliliğinin ykkselen gelişimi, bu sistemi sadece gelişime hiçbir zaman getirmekle kalmayıp tmmyle onun temellerini zayıflatacak ve en iyi rneklerini yok edecek.

Eshbi ve Sedov'un kuralıyla sistemlerin başlıca iki teorisiyle açılan taņıřmamız çoğunlukla o kadarda çok gdrnmeyen kuramları anlamamıza yardım ediyor. Özellikle karşılıklı ilişkilerdeki normların ve yegane değerlerin tm dnya toplumları için yaygınlaşmasının perspektifiyle birlikte çeşitliliğin ilerideki gelişimi nasıl orantılı olabilecektir.

## 5/ Yeni Dünya İnsanı

---

Yeni dünyanın olanaklarından bahsederek yeni sosyal yapının olanakları ve uluslararası kurumların sistemi hakkında düşünmemiz ve konuşmamız gerekir. Buna bağlı olarak dünya insanı hakkında bir soru ortaya çıkıyor.

84

Sınırlılığıyla ve değişmezliğiyle meşgul olduğumuz insanın geliştiğini anlamak önemli midir? Bu insanın göstereceği gelişime yeni insan tipinin yani "aramızdaki yabancı"nın" görünüşüne hazır mıyız ve bizim yerimize Homo post-sapiens mi gelecek?

Böyle bir tahminde bulunabilmek için değişimin tam olarak sağlanmasına yani yeniden düşünme ve algılama yeteneğine, doğadan ayrılışa, kontrolü kaybetmeye ve bütün bu gelişime tanıklık etmemiz gerekir.

Böyle bir soruda aynı zamanda kendi içinde çatışık iki görüş beliriyor. Bir yandan dinin ve yeni ideolojinin ortaya çıkmasıyla kaydedilen ahlaki gelişim, diğer yandan insanı ardından izleyen ve onu hayatın yeni biçimine veya üst insanın oluşumuna götürebilecek olan teknolojik gelişim.

## 5.1 HOMO POST-SAPIENS YAVAŞ MI GELİYOR?

Ortaçağ Avrupası'nda doğan on bebekten yalnızca ikisi veya üçü yeni geleceğe aktarılabilirdi yani neredeyse %80 kadarı (!) "biyolojik materyal" olarak defolanıyordu. S.P. Kapiytza'nın hesaplarına göre tarih boyunca insanların yaşamı yaklaşık olarak yirmi yaş geçmiyordu. Son yüzyıl içinde yaşam süresi iki kat arttı, nüfus artışı istisnasız olarak tüm dünya ülkelerini kapsadı. (Örneğin XIX. yüzyılın sonuna doğru Rusya'da ortalama yaşam süresi otuz yaşını geçmiyor).

Konumuz yaşam kalitesinin ve tıbbın, farmakolojinin vs. gelişiminde değildir. Değerlerin değişimi de önemli bir rol oynuyor: Tarihin hiçbir döneminde birey XX. yüzyıldaki kadar yüksek bir değer taşıymıyordu. İlerlemiş ülkelerde çocuk ölümleri artık yüzdelik değil bindelik oranlara göre hesaplanıyor. İnsanlar, eskiden hayatlarının sürebileceğine bile inanmadıkları ağır genetik hastalıklarla artık büyüyor, ihtiyarlıyorlar. Hümanist kültürün önemli hedeflerinden biri olan doğal seçimin en kaba biçimi, nüfusu bloke etme imkanını sağladı, fakat global harcamalar topluma geri dönemedi.

İnsanlık özellikle genetik konuda mutasyona uğrayan doğal metabolizmaların büyük ölçüde düzene soktu. Sonuçta bir sonraki neslin biyolojik yaşam imkanları önceki nesilden daha azdır. İnsanların hayatı suni çevreye daha bağlı olmaktadır. Tüm bunlar, bazı bilim adamlarınca hesaplanan sonuçlara göre XXI. yüzyılın ortalarına doğru gelişmiş ülkelerin nüfusunun her şeyden önce beyni hasara uğratan biyolojik bir duraklamaya doğru götürebildiğini gösteriyor ve elbette bu son, önemli bir takım çözümler faaliyete geçirilmezse kaçınılmaz olacaktır.

Peki bu çözümler nasıl olabilir? İnsanların refah seviyesinin yükseltilmesi, şehirlerin ağaçlandırılması, sağlık ve spor tesisleri ağının genişletilmesi, beslenme ve sosyal faaliyet olanaklarının artırılması

gerekir. Safça beklersek tüm bu geleneksel etkiler genetik olarak taşıdığımız birikimi dengeler. Problemin asıl çözümü genetik mühendisliğe bağlıdır.

Ama her zamanki gibi burada bu problemlerin çözümü kendi içinde bulunan daha zor problemlerin birbirlerine girmesini ve büyümesini ortaya çıkarıyor. İnsan yaşamının en özel ilişkilerinin temellerine suni işgallerle girilmesi muhtemel hataların ve suistimallerin ortaya çıkmasına yol açar. Yine de sorun (ahlaki ve hukuki yaptırımlar düzeyinde) istenmeyen sonuçlardan oluşmadığı için yeterli derecede etkili olan yönelim mekanizmalarını oluşturabilecek şekilde duruyor.

XXI. yüzyılda "gelişim" senaryosuna göre bu tehdit insanlığın beklendiği en korkunç tehditlerden biri değildir.

Eninde sonunda insan beyninin işlem gücü, otomatikleşmiş bilgi işlemlerinin altı sayısına ve suni sistemlerin büyük karmaşıklığına erişecektir. Hala insan gücünün pasif silahı olan bu "makinenin" bilgisayar olarak kalacağına bu şartlarda güvenmek mümkün olacak mı? Ünlü matematikçi Jhon Fonn Newman, henüz şafağında bulunan yüksek teknolojinin kaçınılmazlığına bağlı olarak er ya da geç merkezi ana bilgisayarın nicelik olarak gelişiminin nitelikli etkiler yaratacağı konusunda uyarılarda bulundu. Zaten seksenli yıllarda bilim adamları, yükselen elektronik sistem seviyesine işaret ediyordu.

Günümüzde genel hatlarıyla bu yolda ortaya çıkması kaçınılmaz sonuçları betimlemek mümkündür. Nano ve bio teknolojik gelişim (yani bilgisayar ağına girmesi için ayrılan albümin moleküller -bioçipler- özel laboratuvarlarda üretiliyorlar), kendi kendisini üreten ve eğiten bilincin hassas kontrolünün ve hedeflenen alanının talep edilen değişim programını mutlaka bir sonuca ulaştıracaktır.

Uzmanlar, bu nedenle bir rekabeti değil, insan ve elektronik sistem arasında bulunan bağdaki etkide, mağlup olan insanı belirtip alarm

veriyorlar. Bazıları bu perspektifi korkuyla, bazıları ise mazoistlikle anlatıyorlar. Her durumda suni seviyenin kendi yzylinda yaşamını tamamlayan bir varlık olan insana mutlaka dushmanca yaklaşıacağını ve bu şekilde gelecekte insanın ilgilerine karşı duyarsız olacağını belirtiyorlar. Ahlakı yasalara ilişkin bir uyarının suni iradeyle benimsetilmesi (bilim kurgu yazarı A. Azimov tarafından öne sürülen "robot teknolojinin üç kuralı") ve insanlara zarar vermeyecek diğer olumlu gelişmeler ise birer ütopya olarak kabul edilir.

Uzmanlar, bilgi sistemlerinin ilerleyişiyle kaydedilecek olan nitelikli etkilerin bağımsızlığını mutlaka sağlayıp "atalarının" bilinç formunun taşıyıcısı olan insana dushmanca yaklaşan bir elektronik sistem şeklinde belirmeyeceğini öngörüyorlar. İnsancıl duyguların aktarıldığı robot veya nanorobotların Darwin'in doğal seçim kuralına göre kendilerine özgü bir egoizm ve acımasızlıkla davranacak kadar bilinçli olabilecekleri Azimov tarafından savunuluyor.

Ama suni olarak bilginin temelinde oluşan bilinç, tüm yeni niteliklerinde Homo sapiensin tarihi boyunca gelişen bilincin devamı oluyor. Ağır krizlere derin bir şekilde bağlı olan bu dramatik tarih, sürekli bir işlem olmaktadır. Albümin olmayan taşıyıcı maddeye aktarılan bu irade, tarihini unutacak ve düşünceği bir sebep olmayacaktır.

Entelektüel gelişimin iç mantığına göre teknolojinin korkunç olanaklarına sahip elektronik sistemin seviyesi, ahlağın kendini yönlendiren tarihsel mekanizmalarını geliştirmede sorumluluk taşıyor. Buna karşın kültürel sınırlarının üstünlüğüyle kaçınılmaz olan teknolojik gelişim dengeli olmazsa bu oluşum kendisini yok eder.

Özellikle taş devrinin en başından beri kendine yabancılaşmış ve korkunun albümin molekülü duygusunu kendinde taşıyan nefret dolu insanın tehlike içinde olduğunu söyleyen psikologlarla aynı fikirde olmak mümkündür. Elektronik sistemlerin ve programların üretici-



lerinde görülen duygulanım ve saldırganlıklarda yansiyabilir. Bunun sonuçlarını tahmin etmek zordur: yinede bir örnek olarak direncin yok olmasından dolayı bilgi sistemlerine sosyal organizmanın bağımlılığı o kadar artacak ki birkaç on yıldan sonra bu durumdan belli bir süre için sıyrılmaya toplumsal yaşamda ölümcül bir felce neden olacak.

İyimser bir senaryoda olaylar, bireysel yönelimlere göre değil, derin ortak yaşama göre konuşlanan ve karşı karşıya gelen iki düşünceyle gelişebilir. Bir taraftan elektronik sistemin iradesi, birbirine yansıyan "benzer yaşamların", "psikolojik benzerliklerin" özelliklerini taşıyacak, diğer yandan biyolojik yaşama tabii olarak önceden tayin edilen insan organizması ikincil suni hatlarıyla zenginleşerek daha çok yaşayacak. İnsan düşüncesi ise elektronik partneriyle bir ortaklık oluşturacak. Makineleşmiş insanların birbirini takip eden entegrasyona ve ortak yaşama yönelmesi tabiki mümkündür.

İnsan düşüncesinin bilgisayarla bütünleşmesi, büsbütün "makineleşmesi" anlamını taşımadığından ilginçtir. Tam tersine "kitap" çağıyla oluşan bu düşünce, değişik hatları daha net bir şekilde oluşturarak farklı bir çizgi takip ediyor. İnsan böyle bir düşünceyle Kutsal kitaptan daha az etkilenip birbirini tamamlayan düşüncelere karşı entelektüel olarak daha esnek, daha çok adapte olmuş, sabırlı ve hassas oluyor. Özellikle burada bütünleşmiş yaşama geçişin gizlenen kaynağı, yeni dönemin ve ahlaki evrimin yeni boyutu için bir istisna değildir.

Sonuçta uygarlığın kaliteli gelişimi subjektif olarak oluşuyor: Gezegenlerin tarihi ise bir sonraki "insanlık sonrası" döneme sınırlı olarak geçiyor.

XXI. yüzyılın anahtar problemi olan sunilik - doğallık bütünleşmesi tüm açılımlarıyla birlikte büyük bir ihtimalle gerçekleşecektir. Tarihte her zaman bu böyle olmuştur. Krizlerin kökten çözümüne, genellikle

sosyal-tabi sistemin doğal (vahŖi) durumdan uzaklaŖmasıyla ulaŖılıyordu. Gelecek yzyılın, gezegenin uygarlığını koruması için daha önce verilmemiŖ "doğallıktan uzaklaŖan" bir örnek gerekiyor.

Bilgi ağlarının, nano teknolojinin, genetik mühendisliğin ve robot teknolojisinin geliŖimi olmadan geliŖmiŖ bir gezegen uygarlığı XXI. yzyıldan sonra yaŖanamaz. Onların geliŖimi enerjik, ekolojik, demografik ve hatta askeri, siyasi problemleri kökten zebilir.

Askeri anlaŖmazlıkların, "küresel yapılanmanın" veya "robotlaŖmanın" perspektifi etkileŖimsiz-insan robotların katılımıyla veya global olarak bilgisayar ortamında tek baŖına bulunduğunda tam anlamıyla açık olmasa da insanlık için yeterince hoŖ olabilir.

Evlerindeki bilgisayarlarının baŖında milyonlarca insanın Ŗlimanfon (bilgisayar oyun gözlüğü) takıp siyasi tartıŖmaların zmleri için savaŖmaya baŖlayacađı fantazisini kurarsak global savaŖları sunabiliriz.

Bu sırada komutanın emri altına girerken acı, korku, akıl ve adale gerginliği, yorulma ve gten dŖme durumları yaŖayacak. Zeka ve cesaret kullanarak dŖmanın tepki gösterdiğini hissederek silahlı, tehlikeli atıŖmalara katılacaklar. atıŖmanın sonucunda bunun sadece bir oyun olmadığı bilinirken her iki taraftan birinin bilgi odağındaki problem zlebilecek mi? Bu arpıŖmalara eski savaŖlardaki sıradan kayıplara ilaveten, var olan objelerin yok edilmesi (kültür ve doğa), atmosferin zehirlenmesi vs. eklenmektedir.

Elbette bunların tümü bugün bir fantazidir. Sadece "maddi" savaŖların yerini tutan benzeri Ŗeyler gerekleŖemezse uygarlığın yok olacağını belirtmek gerekir. Doğru, eğer gerekleŖirse o zaman... Ulusal devlet ve tarihsel birikime sahip sosyal organizasyonun belirlenmiŖ biçimi - vatandaŖları ve toprakları askerlerin korunması fonksiyonu- ve tüm bu bütünleyici fonksiyona sahip olmayan devlet tam anlamıyla yok olacak demektir. O zaman ya gemiŖte kalacak ya da o kadar deđiŖecek

ki devlet hakkında bize o ana dek bildirilmiş olanların tekrar sunulması uygun olmayacak. Genellikle teknolojik gelişim bu yeni problemleri beraberinde getiriyor. Ortaya çıkan büyük sorun, insanlığın optimal çözümünü bulup bulmayacağı, çok önemli olan bu çözümlerin gerekliliğini psikolojik olarak kabul edip etmeyeceğidir. Devletin "globalleşme" problemi sadece bir örnektir.

"Teknolojik ilerleme" oldukça yüksek riskler taşır. Bugün artık göz önüne getirdiğimiz demografik, ekolojik ve sosyal problemlerin çözümü olarak "geleceğin teknolojisini" gözden geçirebilirler. Hayatın ufuklarını genişletebildikleri gibi aktüelliğin, insanlığın yok edilmesi hakkında bir soruyu da ortaya koyabilirler.

Örneğin bugün varlığımızı, davranışlarımızı, tıbbın ve bilimin gelişim mantığını belirleyen bu paradigmanın çerçevelerinde bugün tedavisi çok uzak görülen hastalıklara karşı insanın kesin zaferinin neredeyse imkansız olduğunu düşünmek zor değil. Kanser veya AIDS gibi bu veya şu hastalığa karşı insan doğasının savunma sisteminin bulunmasını hedefliyoruz. Fakat bu çerçeve içinde zafer kazanamayacak düşünceleri tahmin edemiyoruz. Bu hastalıkların aşılabılme imkanlarıyla sözünü ettiğimiz diğer şeyler yok edilemeyecek ama insanın kendi değişimi gerçekleşecek; insan organizmasının tabiatını değiştirmek ve verilen hastalıkların bu şekilde sonuçlanmasının önüne geçmek mümkündür.

"Geleceğin teknolojileri", yeni, felsefi-siyasi problemlerin çoğunluğunu oluşturuyorlar. Örneğin artık ekolojinin kötüye giden şartlarında hayatın niteliğinin ve sağlığın korunması problemi, mevcut seviyesinde sadece tıp veya spiral bilgi teknolojilerinin gelecekteki gelişiminin yollarında çözülebilir görünüyordu. Bunun sonucunda bireylerin ölümsüzlüğünün olgusallığı çok kısa bir sürede tüm gerçekliğiyle sorunsallaşacaktır. Buna göre insanlığın ırklara ve sosyal sınıflara ayrılmasının yeni bir faktörü olacak olan belli bir grup insan için ölümsüzlüğü veya sonsuz yaşam ihtimalini tahmin etmek için

peygamber olmak gerekmiyor.

Kendi hedefindeki yeni dünyaya yönelen Batı, teknolojik üstünlüğünü kullanmayı ve suni insanların üretimi üzerinden yeni ve demografik üst projesini gerçekleştirmek için ölümsüzlüğün teknolojisini deneyebilir.

Batı'nın çağdaş stratejisi: Gezegendeki egemenliği ve üstünlüğü sağlamaya değil, gerekli durumlarda onu bırakmaya aynı şekilde statüsünün ve nüfusunun yeniden üretilen kaynağına ve azınlığın statüsüne verilen eşit bir yanıt gibidir. Katılımcılarına kişisel ve kolektif ölümsüzlüğü sağlamaya izin veren bu strateji, teknolojiye ve emsalsiz kaynağa sahip olması gereken kendine yeten ve egemen olan azınlıkmiş gibi bilinçli bir stratejidir.

Bu şekilde özel olan bilinç sistemlerinin bilgi biçimlerinden bu hayata başlarken ve yeryüzünden insanlığın ya da onun daha gelişmiş bölümünün ayrılışıyla tamamlarken yaşamın post dünya biçiminin organizasyonlarının ve insanların gelişimi hala bir problem olarak karşımızda duruyor. Bu fantastik tasavvurların ilk bakıştaki görüntüsü böyledir. Tarihte her zaman kendi gelişiminden ileriye giden insanlık tabiatı değiştiriyor ve "terk ediyordu". Bugün gelişim yeryüzünü ileriye götürmeye hazırdır.

Gerçekte bu konu, uygarlık niteliğinin prensipteki değişimleri hakkında hala devam ediyor. Kendi özdeşliğinden çıkan reddedişle kıyaslamaya göre alışılmış, etnik ve diğer özdeşliklerden çıkan insanların ayırımına bağlı psikolojik güçlükler sönmüşleşiyor. Tüm bunlar mutlaka büyüklüğün ve yeğinliğin ölçüsüne göre psikolojik stresleri doğuracaktır. İnsanların kitlesel paniğe ve saldırgan patlamalara uğramadan önce (ilk önce kendi üzerinde) bunlarla başedebilmesi için bilim adamlarının, siyasetçilerin, pedagogların ve toplumun elit tabakası olarak adlandırılanların tümüne büyük bir görev düşmektedir.

## 5.2 AHLAKİ PROBLEMLERİN GELİŞİMİ

Akıllica verilmiş bir demece göre "insanlık tarihi", ahlaki problemlerin gelişim tarihidir. Özellikle oluşumlarına göre insanlık düşüncesinin bu yeni sınırlarında tabiatın ve toplumumuzun gerçek evrimi hakkında hüküm verebiliriz. Bugün uygarlığımız, yeni yüce "devrim bilincinin" eşliğinde duruyor. Devrim bilinci olmadan kendi varlığına yapılan çağrıya cevap veremeyecek olan insanlık, hızlı gelişimin imkanlarının görünen sınırını aşmadan sistemin ve sosyo-ekonomik, demografik, ekolojik ve siyasi problemlerin kompleksiyle birlikte gelişim düşüncelerinin var olan çerçevelerinde bunu başaramaz.

Özellikle politikanın ve hukukun temelinde bulunan ahlak, hak ve ideoloji toplumun kendi bilincinin en önemli mekanizmalarıymış gibi gelişim üzerinde bir kontrol aracı olarak duruyor. Bugün biz bütünüyle gelişimin kontrolüyle ve temel problem olarak yöneliminin anlamıyla çarpışıyoruz.

Yönetim temellerine kendi gelişiminin düşüncelerini, yeni oluşumun temellerine ise sosyal mühendisliğin ve uygarlığın yeniden inşasının prensiplerini koymak insanlık için ilk etapta gereklidir. Bunun gerçekleşmesi için özellikle anlamların, değerlerin, ahlakın dilinde gelişimin stratejisini oluşturmamız gerekir. İnsanlığın ahlaki gelişimi, tarihin temel sorularından birine ve önemli bir talebine dönüşüyor.

İnsanlığın kendini korumasının ve canlanmasının etkileri öncelikle global, giderek uygar, ulusal ve federe sınırlar üzerinde oluşturulabileceği prensiplerin ve değerlerin ahlaki sağlamlığının arayışlarını talep ediyor.

Sonuçta liberal yapılanma, çağdaş dünyanın, çıkarıcı yönelimlerin, bireysel refahın yüksek mevkine çıkarılan bireyin anlamının ve yine bireysel ilgilerin ahlaki yıkımının çerçevelerinde kendisini temellendiriyor. O zaman insanın faaliyetlerinin, toplumsal bağlarının izole

edilmeyen bilinci, temel ahlaki problemi oluşturuyor.

Liberal ekonomi ve ona bağlı bilimsel rasyonalizmin belirlenmiş prensipleri, bizi toplumsal gelişimin erişimine ve bunun maksimum faydasına yönlendirilen bir takım uygulama noktalarına götürüyor. Minimum değerleri maksimum çıkarlar düzeyinde düşünme şekli, rasyonel davranış temelleri açısından ahlak alanına girmeyen bir tezdir. Bu durumda bu veya bir başka insan için asıl çıkar, özellikle vicdan rahatlağı olabilen etik değerlerdir.

Çağdaş batı toplumları için pazarın değerli bir merkez olarak anlamı, belli bir çerçevede karşılıklı ekonomik ilişkilerin mantığına tüm insanları, ülkeleri, halkları, zenginliğe, gelişime, karşılıklı anlaşmaya götüren objektif "görünmeyen yardım eli" şeklindeki görüş ortaya çıktığında beliriyor. Mutluluk ve refah, uyum ve düzen, özel ilgilerin karşılıklı etkileşiminin belirlenmiş gibi duran sonucu bu mantıkta ortaya çıkıyor.

Bu açıdan önemli olan paradoks, sosyal hayatın en dürüst ve zgr çevresini oluşturuyormuş gibi özel ilgilerin güdülenmesine göre bir ahlaki veya diğer kontrol mekanizmaları olmayan bir bütünü kapsiyor. Sadece Pazar toplumunun kendini düzenlemesinin faydacı mantığının değil, liberaller için her zaman temel oluşturan toplumsal anlaşmanında sahip olduğu bu çağrıları garanti etmek gerekiyor. Sonuçta dürüstlüğün şartları gibi herkes için hayatta kalan yeni, eşit, "başlangıç imkanlarının" sağlanması hakkındaki tez ortaya çıkıyor.

Bireysel çıkarların, belirlenmiş toplumsal anlaşmanın ve sosyal sözleşmenin temelinde bulunan insanların maksimum refahının niteliğinin genel refah anlayışıyla özdeşleşmesi, kendisini tam anlamıyla açığa vurmasıyla gerçekleşiyor. Özetlersek; çıkar - fayda zeminindeki bireysel mutluluğun elde edilmesi için varılmak istenen hedeflerin doğrultusunda bulunan felaketin kaçınılmaz sonuçları, "gezeganimiz" ve bu iki görüşün ispatlanamazlığı çerçevesinde duruyor.

Daha iyi yaşamak ve aynı şekilde herkes için olmazsa bile hiç olmazsa kendimiz için bir gün mükemmel bir dünya armonisini ve rahatlığını yaratabilmemizi sağlayacak imkanlarımızla, sahip olduğumuz inancımız konusundaki tutumumuz bu iknanın biricik temelini oluşturuyor. Bu bağlamda dünyaya liberal bakışın “yeryüzünde tanrının hükmü” altında bulunan ütopyik tablolardan çok az farkı vardır.

Ama dünyanın bugünkü durumu, benzeri, iyimser bir dünya görüşüne sahip olmak için fırsat tanıyor. Başlangıçta bu uyum olduysa bile bugün dünyamızdaki uygarlığın yıkılmış olan doğal uyumundan kurtulmak zorunda kalıyoruz. Gelecekte felaket olacağını ya da bu düşünceyi yasaklanmasıyla bugün yaptığımız her şeyi bütünüyle veya kısmen kabul etmek insan için zordur.

Gündelik ve diğer tüm çıkarlar hakkındaki görüşü ters çevirebilen dünyanın Apokalipsi, o denli imkansız veya uzakta değildir. Aynı şekilde günlük hayattaki gibi ölümlü olduğumuzdan yola çıkarak, davranışlarımız üzerinde düşünmemeyi tercih ediyoruz; bu şekilde insanlık, benzeri durumlarda hem kendisi hakkında düşünmüyor hemde kendisini yok edecek olması fikrine katılmıyor.

Ne yazık ki çağdaş dünyanın düşüncesi böyledir. Kainatın yok oluşundan önceki birkaç dakika içinde ya da global felaket anında çağdaş toplumun davranış prensiplerini tam anlamıyla gerçekleştirecek ve “maksimum kar” için bu durumu kullanacak olan biri her zaman çıkacaktır.

Ama kendini sınırlayan gelişimin geleneksel rövanşın, “kökleşmiş ırkçılığın”, halkçılığın ve din bilincinin düşüncelerinde temel olan geleneksel, tutucu dünya görüşünü bekleyebileceğiz. Böylelikle global problemlerin çözümünde bulunanlar verimli olabilir.

Küreselleşme çağrılarının ve kendi probleminin reddetme düşüncesi, tutucu düşünceye özgüdür. Bu gelişim problemlerinin algılanmasının kendine benzeyen seviyesini reddeden deneyimi, toprağa geri dönüş



talebi, yerli komünlerin en son durumda ayrı devletlerin ve halkların lokal topluluklarında var oluşun mantığından çıkan gelişimler oluyor.

Özellikle geleneğin ve ayniyetlik duygularının temelinde kültürel anlamda aynı soydan gelen, entegre edilmiş yerli toplulukların bu "küçük tarihi" tutucu ideolojileriyle "izole edilmiştir". Bu anlamda benzer kategorilerde düşünülmesi mümkün olmayan global gelişimin problemi ve onun çözümü, gelişimi, toplum hayatı ve onun hedefleri kendi anlamını kaybediyor.

Bu şekilde "eski düzenin" temel kuruluşu olarak ulusal devletin sağlamaştırılması için yapılan çağrılar ve "din rönesansının" talebinde tutucu düşünce özellikleri çağdaş dünya hakkındaki konu devam ederken çok tehlikeli oluyor.

Tutucular, geleneğin ve ahlakın artık yaratılmış ve zamanla denenmiş olan ya da onun için dönüşümün gerekli olduğu en kötü durumdaki varoluşun izlediği basit anlamdaki problemi, dünyayı ve onun gelişimini düşünüyorlar.

Ama romantik teklif, başlangıçtaki tabiata benziyor. Ve örnek olarak gelişimi sınırlayan, "yeni arkaizmi oluşturan" aynı şekildeki ütopya olarak görünüyor. İnsanlığın üzerinde dünya egemenliğini ve üstünlüğünü sağlama uğruna kendini sınırlamayı reddeden bu veya diğer grupların dayanılmaz isteklerini kontrol altına alması kesinlikle zor olacaktır. Gelişim içindeki insanlığın kendini gönüllü bir şekilde sınırlaması, tamamıyla bilincin diğer bir seviyesini talep eder.

Özel bir kuruluş biçiminin ve hayırseverlerin takip ettiği üstünlük düşüncesinin temelinde insanlığın yaşamaya devam eden sebebi bir daha gerçekleşmeyen geleneksel ahlakın ve dinin temel problemlerinden biri oluyor. Erdem ve hayatta kalma taleplerinden çıkan bir hedef gibi tüm insanlığın düşünsel hareketi ve davranışı bugün geleceği sağlayabilir.

Ama zamanımızın önemli entelektüel ve değerli problemlerinden biri



gizlice durmaktadır. Bu problem, insanın kendi yerini algıladığı bu çelişkide bulunuyor. Büyük bir zaman ve alan boyutundaki algılayış gibi kendi özelliklerine ve ayrılmış insanların özel yaşamlarına göre onların ortaya çıkan biçimsel zayıflığına gizliliğine sahip olan global problemlerin kendi yaşamı ve faaliyetleri içinde bulunan kategorilerdeki olayları gerçekçi olarak algılayan insandan bunu talep etmek kesinlikle zordur.

Günlük yaşamın kendi anlamında dünyanın globalleştirilmesi talepleriyle belirlenmiş çelişki temel olmaktadır. İnsanın bulunduğu geleneksel çevre ve maksimum olarak yaklaştırılmış lokal bir karakter taşır. Gündelik uğraşları içinde ve yaşam pratiğinde bulunan insan global düzen hakkında sorular sormuyor. Kural gereği yaşam süresini hissetme ise gerçek niteliğinde ve herkesin bildiği problemleri düşünmeye izin vermez. Bu problemler, on yıllık tarihi ve gelecekteki gelişim dönemini kapsar.

"Minimumlaştırılan ödemelerin" ve maksimum çıkarların idrakında bulunan gerçekliğin insanlığı algılayışı eğer gündelik müdehale çözümleriyle ortaya çıkıyorsa, o zaman bu en iyi durumda 30-50 yıllık bir süre olarak yani kendimizin ve çocuklarımızın ortalama hayat ufuğu olarak ölçülür.

Kural gereği bundan çıkan insanlığın etiğinde ve günlük yaşam pratiğinde çağdaşlık problemleri ya kısaltılmış biçimde sunulmuştur ya da zaten yoktur.

Gerçektende toplum ve her ayrı insan için nükleer savaşın tehlikeleri ve insanlığın yok olması konusundaki net görüşün oldukça sağlam olduğu söylenebilir. Bu teori, matematiksel ya da ideolojik olarak herkese bir gerçek olarak ispat edildi. Birkaç saat veya dakika içinde insanlığı yok etmek mümkündür.

Bu birliği, toplumsal görüşün hedefine daha sonra günlük yaşam

kültürünün ve etiğin elementine dönüştürmek için farklı devletlerin ısrarlı, gergin, kültürel, ideolojik işlerin, birbirleriyle yaptıkları mücadelelerin üzerinden onlarca yıl geçti.

Göz önünde bulundurulması gereken "soğuk savaş" biterken bile bu karşıtlıklar zayıfladıkça sağlamlaşan klişelerin ve etik postulatların çağdaş toplumlarında yok olması çok hızlı bir şekilde gerçekleşti. Direktif ve bilgi olarak doğuştan gelen ama sonradan kazanılamayan refleksler, nesilden nesile taşınmıyor. Bugün toplumların çoğunluğu için onların sağlamlığı, güncelliği çok daha fazla şüphe taşıyor.

Aynı zamanda insanlığın haykırın problemleri, şu anda patlama aşamasında değil çünkü bu tehditler zaman içinde yol alıyor. Ve kitlesel bilinç onları bu şekilde algılamıyor. Burada ekolojik felaketleri, demografik ve diğer problemleri göstermek yeterlidir. O zaman global problemlerin Rusya'nın güneyinde ve Avrupa'da ortaya çıkmaları gibi çağdaş toplumların yapılarına girmeleri kitlesel bilinçle algılanmaya başlıyor. Bu sadece nehirlerin ve hayatın alışılmış çağlayışına belirsiz görünüşünde yeniden giremeyeceği andan önce oluşuyor.

Bunun dışında nükleer savaş problemine sahip olan düşünsel, entelektüel ve propagandacı desteğin söylenen iznine sahip olmayan insanların global problemlerinden ve "soğuk savaş" döneminde insanlığın yok edilmesinden çıkan şeylerden birinin bugün olmasından dolayı oluşuyor.

Dünya ülkelerinin çoğunluğunun yoksulluk problemleri, kıtaların ve belli ülkelerin hastalıktan dolayı yok oluşu, tüm halkların ve ülkelerin ölümle yaşam sınırında bulunuşu bunlara örnektir.

Değişik vakıflar ve uluslararası kuruluşları kendi etik değerlerine göre acıma hisleri sonucu ihtiyacı olanlara yardım edebiliyor. Hatta bu sistem problemlerin algılanışından dolayı insanların belli bir hoşnutluğu edinmesine olanak sağlıyor. Vakıflara bağış yapmak ve

Afrika'daki etnik gruplar arasında çatışmalar ve sıradaki epidemi kurbanlarına eski eşyalar vermek, geleneksel ahlaki memnun etmek, yapılabilecek her şeyi yapmanın yeterli olduğunu anlamak... ve sonuçta bu problemlerin var oluşuyla onu yaratan sebeplerin aslını rahatça unutmak sizin için yeterli oluyor.

Çağdaş dünya düşüncesini kökleştirmek için geleneksel emir-komuta zincirinin yeni ahlaki değerine uyum sağlamasına izin verir.

Nicelik anlamda birikimin değil yeni, sosyal ve siyasi çevrenin nitelikli bir şekilde yaratılmasının talebi, gelişimin talebi olarak değil, adaptasyon talebi olarak incelenmesini takip eden yeni şartlardaki insanlığın gelişiminin ve hayatını sürdürmesinin düşüncesi gelişimin tek şartı olabilir. Eğer insanında dahil olduğu tüm canlıların, davranışlarının temel motifi gibi çağdaş bilimle yaşamak ve kendini korumak için var olan bu fikir kabul edilmişse o zaman tüm insanlığın yaşama mekanizması olarak bu "içgüdüyü" bulmak ve kaydetmek önemli olur.

Dünyadaki ahlaki, etnik, sosyal gelişimin, sosyal ve siyasi kuruluşların yakınlaşması gereklidir. İnsanlığın ulaştığı bilimsel teknik alanda sınırlara uygun seviyeye ulaşan bu kuruluşların niteliğinin, bilimsel teknolojik gelişimin değişimine gelmesi gerekiyor. Dünya kültürü sözü, sık sık bilimsel ve toplumsal işlerde, yayınlarda, hatta posta kartlarında ve sokak afişlerinde görülmektedir. Rus dilinin özelliğinde ilk kez görülen bu söz, dünya kültürü olarak algılanmaktadır. Bu doğru değildir. Rus dilinde "dünya" kelimesinin üç anlam taşımasından dolayı bu hata şu şekilde ortaya çıkıyor: Savaşın yok olması, her şeyin insanın dışında var olması ve özellikle kendi üyeleri için karar almaya hakları olan köy camiasının olması, bu üç anlam için diğer dillerde üç ayrı kelime kullanılır.

Aslına bakılırsa refah kaynaklarının insanlığa uygun durumlarından

ıkan en güçlü kaynağını sonunda faaliyete geçirmek için var olan bu bahis devam etmektedir. Yeryüzündeki tüm insanlarla, tüm organizasyonları bu arada bunların uzun süreli çıkarlarının toplamının, karşılıklı faydacılığının, saygının prensiplerinde bulunan devletler arasındaki ilişkilerin organizasyonu bu kaynaklarla oluyor.

### **III. Rusya'nın Yolu**

DEĞİŞEN DÜNYADA RUSYA'NIN ROLÜ,  
YERİ VE DEVLET İNŞAASINDAKİ YENİ TASARILARI

"Rusya'nın yolu", bu konu, belki de toplumsal, siyasi düşüncemizin tarihinde bulunan ülkemizin tüm tarihindeki keskin ve en eski olgudur. Son iki yüzyılın tüm Rus felsefesi, tarih bilimi, siyasi ve sosyoloji bilimi, sonuçta bizim kim olduğumuz, nereden ve ne için geldiğimiz hakkındaki soruya bir cevap arayışıdır.

Ülkenin gelecekteki biçiminin, gelişim düşüncesinin kökeni, diğer bir halkın ve devletin tarihinde kaderinin yankısıydı.

P.Y. Çaadayev, Rus ruhunun ve aklının uzlaştırılan bu özücü arayışında "...sosyal düzen problemlerinin büyük bir kısmını çözümllemeliyiz. Eski toplumlarda ortaya çıkan düşüncelerin çoğunu sonuçlandırmalıyız, insanlığı uğraştıran sorulara cevap vermeliyiz" diyerek bunu belirtti.

Rus düşüncesinde "felsefe taşı" arayışı bazen aydınların düşünce arayışlarının tek bir düşüncesinde değil, yaşamaya ve çalışmaya daha az yer bırakan devlet politikasına dönüyordu.

Rusya'nın böyle tesadüfî olmayan bir durumda yeni dünyanın eşiğinde kaderinin gücüyle birlikte kendini yeniden araması ve devlet yapısını oluşturması gerekiyor. Bu yeni dünyaya eski ağırlıklarla ve her şeyi attıktan, dağıttıktan sonraki hafiflikle aynı zamanda giriyoruz. Son yüzyılda Rusya iki kez çok derin değişim yaşadı. Tüm oluşumların yaşam şartları, halkların öğrendikleri ve geleneklerin hepsi acımasızca bozuldu, parçalandı ve kökten çıkarıldı.

Bugün Rusya, geçmişteki modellerle değil, perspektife yönelen yeni global düşüncelere uygun olan devlet yapısını oluşturma yollarını arıyor. Büyük bir hızla oluşmasıyla birlikte bu arayış devam ediyor. Bu arayışın belirlenmiş "üçüncü yolla" veya Rusya'nın belirlenmiş her-

hangi bir yapıyla ilgisi yoktur. Bu arayış, eski mekanizmalara bağlı olmayan yeni sistemin mantığıyla ortaya çıkıyor.

Globalleşmenin konusu, avunmanın mümkün olmadığı globalleşme konusundan çıkan her şeyi tam anlamıyla etkiliyor. Olaya nereden bakarsak bakalım ekolojik, demografik, siyasi-coğrafi soruların, bu konu dışında çözülmesi mümkün değildir. Hedefimiz küreselleşmenin gelişimlerini dondurma veya tam anlamıyla değiştirme değildir. Eğer globalizm konusundaki gelişimi, daha dürüst, mantıklı bir hale getirmek istiyorsanız onları bu duruma getirmeniz gerekiyor ve bu mümkündür.

Bugün değişimimizi nasıl söyleyeceğimizi bilmemiz önemlidir. Sorun burada tam olarak ortaya çıkıyor. Eğer en temel olanlardan biri değilse bile en önemli sorun, bugün önemsiz şeylerin dışında dünya liderliği kriziyle uğraşmamızdır.

Sadece biz değil, dünyada buna tümüyle hazır değildi. Kriz, artık yaşanılıyor; gelecekte globalizme uygun bir model, toplumsal bir yapı yok. Tüm toplumsal kuruluşlar, siyasi, ideolojik, ahlaki, etnik normlar geçmişten geliyor.

Dünyaya global, siyasi düşüncede inisiyatif sahibi olan yeni liderler gerekiyor. Yeni dünya liderliği, sonuçta bugün biçim olarak böyle kalabilen, güçlü ve teknik olmayan bir liderliktir. Ama stratejik planda bu liderlik, entelektüel ve güçlü bir liderlik olmalıdır. Bu imkanı oluşturmak için güçlerimizi nereye ve nasıl yönlendirmemiz, bilgi ve becerimizi nasıl kullanmamız gerekiyor. Dünya uygarlığının çağrılarına cevap vermeye izin veren bu sosyal - teknolojiyi bulmak gerekiyor. Ve bu cevabın evrensel bir karakter taşımasının tüm insanlık için, herkes için anlaşılır ve uygulanır olması gerekiyor. Sadece o zaman dünyanın kurtuluşunun mümkün olduğunu söyleyebiliriz.

Burada özellikle globalizmin tarihsel akışında belirlenmemiş güç-

lerin yeni dünya sisteminde, yeniden doğuş ideolojisinde, Rusya'nın yeni yerini aramak gerekir. Biz, Rusya'nın özel rolünden ve yolundan bahsettik. Bugün Rus toplumunun birleşmesi gerektiğinde gelecek ve umut hakkındaki bir düşünceyi dünyaya sunacağı an gelebilir.

“Ulusal, özel düşüncelerin, amaçların vs.. her şikayeti, var oluşuna, kendi özelliğine göre doğrudan veya dolaylı olan karşıtlıklarına hedeflenmişlerdir. Konu, Rusya gibi bir ülke hakkında devam ettiğinde daha tehlikeli olan globalizm konusundaki çağa aykırılığını kendileriyle betimliyorlar.

Bugün kendisini yok etmeye hazır olduğunu gösteren yetersizliğinin eski kompleksinden çıkan kültürümüzü tedavi etmek için siyasi ve aydın elit tabakanın oluşturduğu asıl problem ortaya çıkabilir.

Günümüz Rusyası'nın problemi, sadece ideolojik ve düşünsel lider olmayışı aynı zamanda bunu talep etmeyi reddetmeyi kapsıyor. Biz, bugün tam anlamıyla tepki gösteren ama sadece hassasiyetin dışına tepki veren bir toplumuz.

Toplumumuzun ve politik elit tabakamızın önünde ulusal ve global çağrılara cevap veren çok önemli bir hedef var. Hakkında konuştukları dünya devletinin kendi statüsünü böylelikle tasdik ediyoruz. Yalnızca bu, bir gelecek yaratmamıza izin verecektir.



## 6/ Rusya ve Post Çağdaşlık: Yeniden Modernleştirme Problemi

---

### 6.1 RUSYA NE DEMEK? GELECEĞİMİZ İÇİN ORTAYA KONAN ÖNEMLİ SORU

Değişen ve değiştirilen dünyada Rusya kendini nasıl tasvir ediyor ve bizde her zaman çok fazla olan ama imkanları giderek azalan bu iddiaların üzerinde neyi hak olarak iddia edebiliriz?

A.B.D. ve uluslararası holdinglerle oluşan dünyanın global düzenine yerleşmesi mi ya da küreselleşmeyle savaşması mı bizim seçimimizdir?

Yakın gelecekte dünya ekonomisinde Rusya'nın nasıl bir yeri olacak ve şu andaki yeri nedir? Post-endüstriyel dünyanın sadece hammadde si olan bir ülkesi mi ya da dünyanın temelini oluşturan önde giden endüstriyel ülkelerinin grubunda mı olacağız yoksa burada kendi yerimizin ayrılmasını mı talep edeceğiz? Devlet gelişimine ve toplum kuruluşlarına, bize hangi talepler geleceği ve çağdaşlığı sunuyor?

Geniş bir şekilde tartışılan bu ve benzeri soruların konusu bugün çok fazladır. Ve bizde hiçbirinin yanıtı yok. Global işlemlerin gelişim perspektiflerini tahmin etmeye ve değerlendirmeye muktedir değiliz. Bize yapılan önemli çağrı ve asıl problem, Yeni Dünya'da bulunurken

Rusya'nın ne olduğu hakkındaki soruya verilen cevabı biliyor muyuz?

Sahip olduklarımızı yeniden hesaplamamız ve anlamamız için "karmaşa döneminin" son on yılından sonra hangi kaynakların ve imkanların kaldığı konusunda verilen soru sadece bu hesaplamada ve anlamda değildir. Soru, daha da zordur. Sadece toprağının zengin ve geniş olduğunu mu yoksa bu anlamda farklı, daha derin bir düşünceyi kattığımızı mı görüyoruz? Rusya'yı tam anlamıyla nasıl algıladığımızı anlamak gerekiyor. Asıl Rus mu yoksa Rus ulusunun toplumu mu sorusunu şu ana kadar yanıtlayamadık. Rus milletinin sureti bizde bulunsa bile biricik Rus toplumunun gerçek temelini bulabilir miyiz? "Acaba yaşadığımız ülkeyi hissetmiyor muyuz?"

Rus ulusunun ve devletinin özdeşleşmesinin imkanları çok az verimli olan dış ve iç politikanın içeriği, hedefleri ve nihayet "Rus düşüncesi" hakkında aynı şekilde de ülkemizin dünya üzerinde kapladığı ana hakkında 90'lı yıllardaki vatanseverlik tartışmalarını düşünen kişilerle aynı fikirde olmak mümkündür. "Rusya, akılla anlaşılmaz..." F.I. Tutçev'in bu sözü, çok geniş bir şekilde ulusal ben merkezilikten ulusal sado mazoşizme kadar dünyada değerlerin korunduğu yerden aptalların ülkesine kadar her şeyi kapsıyor.

Bugün herkes "devletin pozisyonunu" ve ulusal ilgilerini konuşuyor. Bu ne anlama gelmektedir? Bugün sık sık Rusya'nın bir gelişme dönemine girdiğinden bahsediyorlar. Bu politik cümlelerin ardında gerçekte ne bulunuyor? Yine pek çokları, hızlı, acımasız ve tüm problemleri tamamıyla çözümlenebilen yardımlar sayesinde basit ve evrensel reçeteleri ülke için yazdırıyorlar. Ama Rusya'nın senelerce hatta yüzyıllarca süren problemlerinin "zorla" çözümlenmesi mümkün müdür?

Elbette dayandığımız ve çözmemiz gereken problemler çok fazladır. Ama eğer bu duruma gerçekçi olarak bakarsak o zaman Rusya'nın önünde bugün bir tane olsa bile çok korkunç bir çağrının olduğunu

görürüz. Bu ise ülkenin düşüşü, kendini yok etmesi anlamına geliyor. Bugün gelecekte düşün bu tehdit Rusya'nın tehdidi oluyor.

Biz, anavatan olarak düşündüğümüz, kendimizi tanıdığımız o sınırlarda ve biçimlerde son yüzyıllar boyunca tamamıyla kendi varlığımızı sonlandırabiliriz. Bugünkü Rus devletinin ve toplum yapısının çimentosu, tarihsel ve kültürel varisliğinin kaybı, gerçek imkanları dahilinde esas çağrışı kapsıyor.

Hepimizde bulunan ortak bir kaderin ve geleceğin olup olmadığı sorusunu kendimize cevaplamalıyız ya da en iyi ihtimalle ülkemizi, evimizi kaybettiğimiz, şuraya buraya dağılıp giderek birbirimizi kaybettığımız "bir anda" tarihsel ölçüye göre birkaç on yıl içinde aydınlık geleceğimiz gibi pek çok şeyi hayal eden daimi gezginlerin gezegeninde dağıtılan biçimsiz ve soyut "Rus dünyasına" dönüşeceğiz.

Rusya'nın geleceği hakkındaki soru, her şeyden önce amaçların ve değerlerin bilinci hakkındaki sorudur. Dünya uygarlığına ve varlığımıza yapılan çağrıları yanıtlamaya izin verecek olan yeni sosyal ve siyasi teknolojileri, devlet inşasına yeni girişleri bulmamızın, bilgileri ve öğrenilenleri kullanmamızın ve güçlerimizi yönlendirmemizin gerekliliğinin ne için ve nereye doğru olduğunu kısa ve açık olarak belirtmek gerekiyor.

Son on yıl içinde siyasi anekdota dönüşmüş olan gelecekteki yerimizi anlamamızın ve gelişimin ulusal düşüncesi hakkındaki soru, bugün daha ciddi biçimde ön plana çıkıyor. Rusya'yı ve kendimizi korumak için ciddi bir seçim yapmamız gerekiyor. Bugünkü yegane ulusal fikir, Rusya'yı korumak için prensipte kendi kendimize yaptığımız bir çağrıdır.

Ülkeye, kendine güvenme imkanını vermek bugünkü asıl hedeftir. Eğer Rusya'nın seçimi çocuklarının geleceği için insanlara güven vermezse seçimimiz, ülkenin gerilemesi olacaktır. Rusya'nın kendini onaylamasının ilk ve en önemli basamağı, yaşamak için değil, çocuk-

larının yarınının güvencesi olan gelecek için özel bir toplumsal insiyatif için aktif iş yaşamı içerisinde kendi vatandaşlarının uyanışıdır.

Gelişim, sadece güçlerin ve hedeflerin bağlarının bir sonucu, Rus halklarının büyük bölümünün hedeflerinin birleşimi olarak mümkün olur. Ama şimdi toplumdaki bu ayrım sadece egemenlik ve halk arasında değil, toplumsal grupların ve tabakaların arasındadır. Sadece onların yaşam standartları değil, hedefleri ve amaçları da farklıdır.

Bu problem, aktüel olabilir ve sadece belirlenmiş sosyal gruplar, tabakalar için yaşam stratejisini oluşturabilir. Kendini koruma, toparlama, geçiş, kendini sınırlama ve tüm problemler uğruna harcanan emek ulusal hedef olabilir.

Tarihimizde her şeyi hemen istemiştik ama sonuçta pekçoklarına ulaşamadı ve kaynakları boşuna harcadık. Bize yeni devrimler değil, geleceğin adı altındaki imkanların sınırında evrensel, en ileri derecedeki uğraşlar, gündelik iş gereklidir. Burada genel programlar ve pankartlar bize hiç yardım etmeyecek. Toplumun "parçalanmışlığının" zaferi için sadece siyasi güç ve iyi niyet yeterli değildir. Ortak hedefimiz ve ortak işimizin bilincine doğru gitmeliyiz. Kalbimizle birlikte yeniden çarpmaya izin verecek olan birlik için gerekli olan bu temel nerede bulunuyor? Eğer egemenliğin ahlaki temizliği ve değerli seçimi "sosyal temasın" temelinde bulunmuyorsa hiçbir şey bize yardım etmez. Bugün ülkenin tüm vatandaşları için "ortak emeğin felsefesi" bize gerekiyor. Sadece bu temel üzerinde geçiş tasarısının başarısı olabilir.

## 6.2 ULAŞILAN GELİŞİMİN ÇIKMAZI VE GELİŞİME BAĞLI OLAN SORUN

Son on sene içinde Rusya'nın yeri hakkında çok sayıdaki tartışmalar da birkaç görüş ortaya çıktı. Rusya'nın en gelişmiş, "uygar", eşit devletlerin toplumuna yakın gelecekte girmesi gerekliliğinden çıkan asıl yaklaşım bu değildir. Bu mutlaka arzulanan ve hoş bir hedeftir. Eşit olarak girmek ne demektir? Bu devletlerin arasına kabul edilmiş olmak ne demektir? Ama Rusya, VTO<sup>7</sup>'ya giriş hakkında anlaşıyor, NATO ile Avrupa Birliği'nin dialogunu sürdüren büyük "sekiz ülke arasına" katılıyor, uzun süredir ortak ilişkileri onlarla birlikte destekliyor.

Sosyo-ekonomik gelişimin bu düzeyde artması nasıl mümkün olabilir? Rusya, çağdaş dünyada kiminle birlikte olabilir? Post endüstriyel gelişimin yakalanan stratejisini kabul mü etmeliyiz ya da üretim mekanizmasının ve kaynağının temeli olan post endüstriyel dünya ile ortak stratejiyi kabul ederek endüstriyel bir ülke mi olmalıyız? Veya gelişimin ilk tasarısındaki ekonomiyi, üretim teknolojisini değil, bize gelecekte en etkili fonksiyonu sağlayan gelişimi belirtecek diğer farklı sebepleri, şemaları ön plana çıkararak kabul mü etmeliyiz? Ama bu teknolojiler nasıl olmalıdır?

Tüm bu sorulara er ya da geç cevap vermek gerekiyor. Sorun, sadece henüz uğraşmadığımız yerdedir. Biz, her şeyden önce batı ekonomisinin, siyasi yapının, siyasi modelin ve yaşam seviyesinin belirtilen durumlarında ve dış belirtilerin sadece mekanik algısında yoğunlaştık.

7 VTO: Dünya Ticaret Organizasyonu

O zaman asıl soruyu yanıtlamalıyız. Batı gibi yani refah ve gönenc içinde iyi yaşamak mı istiyoruz; ya da aşağı yukarı böyle düşünerek onlar gibi mi olmalıyız, ortak değerleri ve idealleri mi paylaşmalıyız, bu amaçlara mı ilgi duymalıyız?

Fark çok büyüktür. Farklı kaynakların sayesinde iyi yani "zengin" yaşamak mümkündür. Zenginliğe emekle ulaşılabilir ama belkide kara para aklamakla. Diğer taraftan var olan şartlarda yaşayarak ortak değerleri ve idealleri ayırmak prensip olarak mümkündür.

Batı, çağdaş dünya içinde sadece tarihsel şartların gücüyle değil, kendi mentalitesinin özel etkisi altında yer aldı. Sebep sonuç ilişkilerinin farklılığı yüzyıllarla oluşuyordu ve özelliklerini daha fazla "taşıyordu". Batı ülkeleriyle kıyasladığımız yaşam seviyesini talep ederken zaman içinde oluşan bu seviyeyi belli kültürel ideolojik gelişimin ayrıca belli ülkelerin sömürgeleri üzerinde kurulan bu gerçeği dikkate almıyoruz.

Çağdaş Rusya'nın çektiği pek çok zorluğun en derin kaynağı, Batı Avrupa'ya göre son iki yüzyıl içinde kültürümüzde oluşan konformist (ve her zaman onun yanında olan anti konformist) hedefte gizlidir. "Avrupa'ya" sürekli göz atmamız, kendimizi onlara benzetmek, onları "yakalamak veya geçmek" istememiz evrensel varlığımızın ikinci plandaki daimi kompleksini oluşturuyor.

Tekrar boşluğa düşme korkusu yüzünden Rusya'nın gelişiminin özel yolu hakkında popöler tezimizi yeniden ilan etmek çok caziptir. XIX. yüzyılın ikinci yarısında Rusya'nın toplumsal politik düşüncesinin özelliklerini taşıyan çağdaşlaşma işlemlerine bugün düştük. Gelişim için Rus toplumun değerlerine dayanarak kapitalizmin gelişim seviyelerini atlayıp çekici ve mucizevi olmasıyla Rusya'nın geçiş düşünceleri anlaşılabilir. Bugünkü gelişimin bu veya şu seviyesine geçmeye ve gelecekte özel bir yol bulmaya muktedir olan Rusya'nın gelişiminin benzeri mantığı hakkında aynı

şekilde fikir yürütmemiz gerekiyor. Rusya'nın "Güney" ve Batı arasında "köprü" olması ve ülkemizde hala var olan marjinal durum hakkında konuşmak imkansızdır. Rusya'nın gelişiminin uygar paradigması, "Güneyin değerleriyle birlikte Batı'ya" geçiştir. "Asya-Avrupa'nın" bağımsızlaşarak Avrupa-islam uygarlığının sentezini yaratması için Rusya'yı "Güneydeki" islam toplumlarına açılmaya çağırıyor<sup>8</sup>. Özel yaşamımız bizim için anahtar sorundur. Siyasi demokrasi, Pazar, otomobil, televizyon, füze üretimi, bunların hepsi teknolojidir.

Eğer çevremizde insanımızın ekonomiyle, toplumla, devletle olan ilişkilerini Batı'daki gibi yaratabilme isteklerini değiştirmek istiyorsak çevremize ve insana birbirine paralel bir ilişkiyle yaklaşmalıyız.

Sadece gündelik yaşamda değil tarihsel olarak bile kaderimizi belirlemek için kendi aklımızla yaşama imkanını ve arzusunu Batı'da almamız gerekiyor.

Ulusumuzun ve devletimizin bilincinde bulunan özel yer, imparatorluk olarak adlandırılmıştır. Büyük Rus tarihçisi Vasiliy Osipoviç Klyuçevskiy, toprak sömürsünü Rus devletinin oluşumunun temel faktörü olarak belirtiyordu. Böylece Rus halkı liderdi ama yegane güç yaratılan imparatorluk değildi.

Eğer Britanya devleti için Hindistan'da yerli halkın ve kolonistlerin yaşam biçimlerinin mutlak farklılığı, yönetim kuruluşlarının hiçbir

8 İslam Dünyası uygarlıktan geri kalmıştır. Dünya İslam Konseyi Başkanı Abdül Aziz At-Tuyeyeri'nin verdiği bilgilere göre Belçika gibi diğer Avrupa ülkelerinden küçük olan tüm İslam ülkelerini birlikte alan çağdaş dünya bilimine getiren kazanım daha azdır. At-Tuyeyeri, Endonezya'dan Fas'a kadar 1 milyar insan yaşıyor ve 55 İslam ülkesi bulunuyor ve son on yılda eğitim ihtiyacına yöneltilen araştırmalardan hissedilen herhangi bir gelişim ve çevrenin korunması aynı şekilde de bilim adamları kadrolarının hazırlıklarına başlamadılar. Müslüman ülkelerdeki bilim adamı sayısı dünya genelinin %4'ünden daha az ve kendini bilime adanmış uzmanlar ise %1'den biraz fazladır. Sanayileşmiş, gelişmiş ülkelere nazaran İslam dünyasının tüm devletleri, bir milyondan fazla nüfusa göre her yıl 3.000'den daha az bilim adamı hazırlıyor. "İslam dünyasının" %60-70'i nüfusu cahildir.



şekilde birleşmeyen karakteristiği olsaydı o zaman Rusya'da durum tamamıyla farklı olurdu. Ünlü Markiz de Kyustin, yaşadığı bir olayın onu şaşırttığını söyledi: O, Petersburg'un Rus elit tabakasının huzuruna çıkmak istediğinde aslen Rus olan çok az kişiye rastladı. Daha sonra 1897 yılının sayım evraklarına göre yalnızca %53 Rus soylusunun ana dilinin Rusça olduğu belirtilmiştir. Aşağı yukarı soyluların yarısı Polonyalı, Ukraynalı'ydı. Soylular Astek şövalyelerinin, Gürcü prenslerin, müslüman hanların ve sultanların sonraki neslinden oluşuyordu. Aynı şekildeki ticari oluşumun sınıflarında ve alt tabakalarda yüzdelik kıyaslamaları vardı. Yeni Rusya'da, Rus ve Ukraynalı köylüler, yan yana toprağı sürüyorlardı, Sibiry'a'nın vahşi ormanında birlikte yaşayan Ruslar'ı, Altaylılar'ı, Yakutlar'ı ve diğer yerlileri avlıyorlardı.

Rus toprağının bütünlüğünün temelinde etnik kökenle ilgili düşünceler değil, devlet düşüncesi bulunuyordu. İmparatorluk döneminde çarın tüm vatandaşlarının koruyuculuğunu garanti eden monarşi düşüncesiydi. S.S.C.B.'de birleşen monarşinin yerine toplumun yeni biçiminin inşasında tüm bölgelerin katılımıyla birleşen komünizm düşüncesi geldi. Rusya'da devlet inşası, ortak yaşamın kültürel ve iktisadi değişiminin problemleri akışında bulunuyordu. Sosyo-ekonomik faaliyetleriyle ülkelerin halklarında yavaş yavaş oluşan tarihsel kaderlerinin ortaklığı hakkındaki görüşü gerçekleştiriyordu.

Rusya'nın tabiat şartlarını görmemezlikten gelmek mümkün değildir. Örneğin ülkemizin iklim şartlarını göz önünde bulundurarak yapılan hesaplara göre merkez Avrupa'daki gibi bir yaşamın orta düzeydeki standardına ulaşmamız için Almanya'nın harcadığı enerjiden üç kat daha fazlasını harcamamız gerekiyor. Teknolojik durumun farklılıklarının nitelikli bir şekilde oluşturulmasıyla radikal değişim mümkündür. Rusya'nın kuzeyinin tam keşfedilmemiş tabiatı ise gezegenin değerli bir kaynağı olacak. Ama bugünkü gerçeklerden yola



çıkarken ve iktisadi seviyenin maksimum yükselişinin ve Rus halkının yaşam kalitesinin imkanına ulaşırken Rusya'da yaşamın iktisadi açıdan orta seviyesi en önde giden ülkelerin seviyesine ulaşamayacak ve bizimde bununla uzlaşmamız gerekiyor.

Fakat çok daha zor ve önemli bir soru var. Batı'nın metodlarının mekanik algılanışı iyi bilinen, yakalanan gelişim gibi farklı bir şey değildir. Elbetteki bu işlem ileriye doğrudur. Ama Batı bulunduğu yerde kalmayacak.

Dünya mü, bugünkü mü yoksa yarınki mi, biz hangi Batı'yı yakalama çalışıyoruz, işte sorun budur? Kendi gelişiminin çıkmazına uğrayan ve ağır bir şekilde ondan çıkmaya çalışan bizlerin Batıyı yakalamamız Rusya için en büyük problem oluyor. Prensipte çıkmazdan nasıl çıkacağını bilmeyen bu problem düşünüldüğünde bu takip düşüncesinin kendisinde pek açık olmadığını görürüz.

Dünyada bugün bağımlı gelişimin yeni biçiminin oluşumunun kaydedilmesi gerekiyor. Batı, bir kaynağa bağlı olmadığı için acı çekebiliyordu, dış borç veya Rusya için olduğu gibi dış yatırımın yeterli olmayışı problemin bulunduğu seviyede bir finansal bağımlılık gerçekleştirebiliyordu. Bu iki faktörde de gelişim belirtilmektedir. Gelişimin yeni niteliğinin oluşumuna bağlı teknolojik ve düşünsel bağımlılık, bağımlılığın en önemli biçimi oluyor. Bu bağımlılık, devlet politikasının projesi gibi post endüstriyel ekonominin, post endüstriyel toplumun oluşumunun tasarlanamadığı ve gerçekleştirilemediği olaylarla ekleniyor. Bu toplumun belirlenmiş bir seviyedeki oluşumu toplumun kendi gelişiminin ve evrimsel işlemiyle gerçekleşiyor.

Gelişimin bağımlılığı, post endüstriyel dünyayla etkileşime ve kendisine yetişen bu ve diğer ülkelere izin vermeyen veya gerçekçi bir şekilde izin vermeyen kaynaklara sadece Batı'nın sahip olmasıyla ortaya çıkıyor. Bu, teknolojinin ithalinden ve yatırımlardan ibarettir.

Kontrolenden daha önemli olan diğer şeylerin gelişimindeki etkinin denetlenen bir paketidir.

Durum, "dağda taşı ne kadar yuvarladıysanız, tepesine o kadar yaklaştığını" şeklindeki Sizif'in mitoloji çalışmasını hatırlatmaya başlarsa benzeri şartlarda ulaşılan gelişimin stratejisi anlamsız olur. Dünyanın önde giden ülkelerinin karar verme imkanı, her zaman bu imkanın kendisiyle var oluyor, biz değerliyiz ya da tepede değiliz ve bizi aşağıya ittiler.

### 6.3 STRATEJİ SEÇİMİ: "BYURGER DEVLETİ Mİ?" YOKSA "MODERNLEŞTİRİLMİŞ GEÇİŞ Mİ?"

Problemin bir bakış açısı daha var. Kısa bir süre önce Rusya'nın elit tabakasında gelişimin ideali ve örneği olarak görülen orta seviyedeki ülkelere bir yönelim başladı. Bu şekilde düşünüyorlar. Bugünkü Rusya, maddi ve diğer pratik imkanlar konusunda çok daha sınırlı bir ülkedir. Bu yüzden Rusya için en yararlı ve değerli, zor ulaşılan hedeflerle birlikte yaşam süresinin ve niteliğinin oranlamalarına göre yakın geleceğe girmek gerekiyor.

Geriye kalan her şey, dış politika, savunma harcamaları, uluslararası sistemde, vs.'de devletin rolü, Rus devletinin ve ekonomisinin gerçek imkanlarından ve stratejik amacından çıkmalıdır. Gelişimin sosyo-ekonomik teslimiyetinin maksimumlaştırılmasında tüm ve değişik risklerin minimumlaştırılması bu yaklaşımın esasıdır.

"Byurger gelişiminin" ideolojisinde gerçek bir tohum var. Elbette ki bugünkü gerçek durumu göz önünde bulundurmazsak büyüklüğü ve özelliği için ortaya çıkan taleplerle birlikte çağdaş Rusya'nın dünyadaki sosyo-ekonomik yerini sağlamak çok zor olur. Bu şekilde enerjik olarak

sosyo-ekonomik basamakta yukarıya doğru çıkmak sadece halka, her Rus vatandaşına ödenmeyen ve ödenilmemiş bir borç değildir.

Kelimelerde değil de büyük devlet statüsünün gerçeğinde Rusya'nın perspektifte korunan bu şartları önemlidir.

Batıya ulaşmanın gerekliliğini söylerken gelişmiş ülkelerden daha az gelişmiş diğer ülkelerin ve Portekiz'in gelişim seviyesine ulaşan pragmatik ve teknolojik noktaların anladığı sorunun çözümüne bu şekilde yöneliyoruz.

Gelişimin amacı Rusya için ne kadar gerekli olursa dünyanın global değişimi çağında Rusya'nın problemlerinin çözümüne o kadar cevap verir. Gelişimin yeterli hedefleri olmalı, sahip olduğumuz ve istediğimiz şeyleri açıkça belirtmeliyiz.

114

Ekonomik büyümenin sağlanması hiçbir zaman dünyanın önde giden gelişmiş ülkelerinin hedefi olmadı. Böyle bir işaret, hedefleri değilde eylemlerin net şartlarını her zaman belirtebilirdi. Kapitalizmin ekonomik sistem olarak değil, etnik ve çileci emeğin doğmasıyla birlikte dini bir sistem olarak ortaya çıktığını unutmak imkansızdır.

Bilinen "Amerika hayali", etkili, çok gelişmiş, post endüstriyel ekonominin hayali değildir. İnsanın özgür doğduğu, eşit ve mutluluğu hak ettiği sözlerinden çıkan Amerikan hayali, A.B.D.'nin bağımsızlığının deklarasyonunda yansıdı. Son ifade, sık sık karşımıza çıkan farklı bir varoluş hakkı, ideallerin ve anlamların dilinde daha değişik bir eşitlik probleminde yansıyor.

Bugün çağdaşlaşmış gecikmenin gelişimi, post endüstriyelliğe hızlı geçiş denemesi Rusya'nın objektif probleminin gelişimi oluyor.

Bu problem son yirmi yıldır ülkenin önünde duruyor. S.S.C.B., modernleşme çağrısına yaşadığı dönemde eşit bir şekilde cevap veremedi. Bu, siyasi sistemin özellikleriyle birlikte değişimin biçimine uygun

olmayan elit tabakanın niteliğine bağlıydı. Ülkenin özelliklerine göre gelişim şartlarındaki farklı seviyeler kültür alanında aynı olmasada toprak dağılımındaki eşitsizliğe rağmen sistematik problemler çözümlenmeye çalışılıyordu.

Sonuçta ülkenin parçalanması çözüm imkanını yansıtıyordu. Bu, kendi stratejisine sistemlerin geçişini gösteriyordu.

Bu durum, eski S.S.C.B.'nin farklı bölgelerindeki çağdaşlaşma problemini üzerinden hiç atmıyor. Aynı zamanda değişik bölümleriyle yani bugünkü B.B.D.<sup>9</sup>lerle modernleştirilmiş programların sonucundan sonra gerçekleşmesi mümkün olayların gelişimine rağmen yegane devletin çerçevelerinde post Sovyet topraklarının birbirlerini kısmen izleyen farklılıklarını oluşturuyor.

Şimdi Rusya, bir yandan Orta Asya veya Kafkasya topraklarında gelişim problemleri düşünülmezken Baltık ülkelerinin veya Ukrayna'nın kültürel ve ekonomik potansiyelini kaybettiği modernleşme geçişine ulaşabilir. Değer yandan devlet, S.S.C.B.'nin şartlarında bu veya farklı toprakların gelişimi için talep edilenden daha az olan bu kaynakların miktarına rağmen post Sovyet topraklarındaki durumundan desteklenmesi için kaynaklarının büyük bir kısmını eskisi gibi harcamak zorundadır.

Bunun dışında Rusya, bugünkü durumunda modernleştirilmiş post-endüstriyel geçiş problemlerinin görünen çözümünden çıkan farklı sistemiyle hala karmaşık olmaya devam ediyor. Belirlenmiş bu anlamda Rusya, minyatür durumdaki S.S.C.B.'nin hatlarını koruyor. Aynı zamanda topraklarını post-endüstriyel modernleşmenin problemleriyle belli bir seviyeye çıkarması için, askeri, stratejik üsleri, Kuzeyi vs.'leri elinde tutması için problemlerini çözmelidir.

Biz, tüm dünya için ilk olarak büyük metropollerde tüketici toplumun post endüstriyel, post ekonomik sistemin gelişim problemlerini, ikinci olarak ihrac yönü belirlenmiş kaynaklı ekonominin korunması sırasında endüstriyel stratejinin sınırlılığını üçüncü olarakta suç içeren ekonomik ve sosyal örneklerin üzerine çıkan toplumun yeni arkaikliği, hızlı endüstrileşmesi modelinin yıkımı sonucunda çağdaş dünyanın dibe yığıldığı potansiyeli birleştirerek paradoksal bir şekilde garip bir örnek oluyoruz.

Buna göre bu perspektifte korunuyor ve hatta sistemle farklı yönlü karakter taşıyan dış etki güçleniyor. Dış subjelerin stratejisi, Rusya'nın farklı bölgelerinin kısmi bütünlüğüne kendi gelişiminin yörüngesine yönlendirilse bile bu gelişimin faktörleri bazen ters etki göstermektedir.

Bugün bu deneyimin "Byurger devletini" inşa etmesi veya büyük loncaların bu hedeflerinde bulunan ulusal kaynakların toplanmasıyla post endüstriyel gelişiminin sınırlarına çıkmaya izin veren endüstrileşmenin ikinci dalgasına geçerek Doğu Asya "aslanlarının" yolunu tekrarlaması başarıyı getirmez.

Çünkü her şeyden önce modernleşme problemi bu oyunun sosyal ve ekonomik kurallarının oluştuğu çerçevelerde çözülemez. Bugün Rusya'da sadece gelişen değil, basit bir yeniden üretimin ayakta durmasının imkansız ekonomisinin "kendini yok eden" biçimi oluştu.

Ulusal, siyasi-politikanın temel sorunu, bir yılda %43'lük büyüme yerine %8'lik olan hedefini ortaya koymaya hazır olamayan devlette ortaya çıkan, hakkında en yüksek derecede konuşulan hedeflerin olmasıdır. Kısaca söylersek gelişim probleminin stratejik uygulamasının dışında %3 veya %8'lik büyüme seviyeleri arasındaki herhangi bir fark ortadan kalkmıyor.

Eğer ulusal kaynaklar, elit tabakanın kullanması için gelişim hedeflerini amaçlamadan harcanıyorsa o zaman büyüme anlamsızdır.

Eğer petrol fiyatlarının uygun konjonktürünün şartlarında ve kapitalin sürekli olarak sınır dışına çıkışında, ülke içinde devlet bütçesine dahil olan insanlara bağış şeklinde verilen maaşı eskisi gibi ödemezlerse o zaman Rusya'nın büyüklüğü hakkında yapılan görüşmeler herhangi bir anlam taşımaz aynı zamanda kendi halkına karşı alçakça bir davranış gösterdiği için ahlaki anlamda temize çıkamaz.

Rusya, gelişmiş endüstriyel sanayisiyle en zengin kaynak gücüyle post-endüstriyel uygarlığının sınırları ardında dünyanın başlıca ekonomik güçlerinden biri oluyor. Bugün bizim için temel kazançları sağlayan gelişim kaynaklarının sınırlanması ve yok olması imkansızdır. Ama ihracata yönelen ekonomik model de hammaddenin dondurulması, son yıllardaki ekonomimizin hammadde artışı, geri kalma nedenlerimizden bir kısmını oluşturuyor.

Bu, "rekabetteki avantajlarımızın" niteliğinde bulunan ucuz kaynaklardan vazgeçmeyi sağlayabilen ekonominin büyük etkisini ve global, açık kapasitesini anlayacağımız ana kadar böyle devam edecek. Gerçek rekabet avantajlarını geliştirmemiz ve yaratmamız gerekiyor çünkü dünyanın ilgisini çeken ürünlerde oluşturulan ve yegane teknolojik ürünler yaratan bu imkan, post endüstriyel dünya için giriş belgesi oluyor. Bu yüzden gelecekte zayıf düşmemek için geleceğe entegre olmak istersek ulusal özelliklerin niteliğinde teknolojik geçişin her tarafına bakmak ve birkaç yönünü belirtmek gerekiyor. Yakın on sene için teknolojik gelişimin iki-üç anahtar bölgede bulunması sayesinde uygarlığın (nano teknoloji, bio teknoloji, termo nükleer teknoloji) gelişmesi gerçekleşecektir. Rusya, ciddi bir potansiyele sahiptir. Rusya'yı post endüstriyel sektörlerin gelişimiyle ilerletecek yeni sosyal grupların "oluşumuna" yatırım yapmalıyız.

Gelişimin mantığına, yeni teknolojilere ve öğretim metotlarına geçiş olmadan post-endüstriyel ekonomilerin işleyen mantığı anlamsız

olduğunda hiçbir yere ulaşamayız. Bunun için ortada duran önemli engel, devlet yönetiminin ve ekonomik olarak elit tabakanın niteliği oluyor. Ekonomiyi ellerinde tutanların yaklaşık olarak bugünkü refah seviyesi, onlara bağlı devlet kuruluşları, tekellerin kontrolü altında bulunan ekonominin üzerinde ve etkisinin yaygınlaşması sayesinde, ekonominin diğer dallarının denetlenmesi, ekonomik gelişimin uygun bir modelinin yeniden üretimine temel oluyor. Ama bu şemanın dışında gelişimin eski teknolojilerinin sömürgesinde oluşturulan bir kontroldür. Ülkenin ekonomik gelişiminin ortak paradigmasının değişimi ve ulusal ekonominin farklılaştırılmış yeni sektörlerinin sağlanması ya da birbirlerinden ayrılmış branşların çok daha gelişmiş teknolojilere ve işin metotlarına geçişi, kendi özel durumlarını tehdit eden ve topluma kendi gücünün imkanlarını gösteren elit tabakalar için tehdit oluşturuyor.

Sosyal grupların kitlelerinin oluşturulması amacıyla toplumun derin değişiminin, geniş toplumsal modernizasyonun politikasına ilgi gösteren elit tabakalar çoğunlukla problem oluyor. Batıya hammadde sağlama ve nakliye için gerekli olan ülke nüfusunun belli bir kısmıyla birlikte post-endüstriyel dünyaya kendilerini özel girişlerini bazen Rusya'sız kabul ediyorlar. Ama XXI. yüzyıl artık bizim yüzyılımız değildir ve hatalarımızın olduğu gibi başarılarımızında deneyimiyle ve meyvesiyle yeni kuşak, çocuklarımız, torunlarımız ve yeni Rusya için her şeyi yapmalıyız. Bu yüzden gerçek bir programın temelindeki ahla-ki seçim şöyle olmalıdır: Kendimizi ve çocuklarımızı soyarak ülkenin geleceğini yok ederiz ya da onbeş-yirmi sene içinde ülkeyi yeni niteliğine bürüyerek felsefemizde bulunan gelişime geçeriz.

Sonuçta bu konu, gelecekte izin belgesi alacak olan tüm Rus vatandaşları veya sadece küçük bir kısmı için geçerlidir.



## 7/ Rusya İçin Devlet İnşaasının Yeni Hedefleri ve Çağruları

---

### 7.1 BENİMSENMEYEN RUSYA - ULUSAL GÜVENLİĞİN ASIL TEHDİTİ

Genelde geo politik olarak adlandırılan Rusya'nın gelişim stratejisinin değerinde bulunan yeni yaklaşımın taraftarları, önemli dış çıkarların çevresinde Rusya'nın özerkliğini sağlar. Bağımsızlığın hayata geçirilmesi yeteneği, uluslararası pozisyonların canlandırma gerekliliğinden ortaya çıkıyor.

Tartışma yok, devletin kuvveti ve gücü her zaman vardı. Galiba geriye kalan tüm imkanlarının ve potansiyel başarılarının sebebi ve temeli var olacak. Geleneksel biçimlerin tehditlerinden çıkan tehlikesiz bir dayanağı, ülkenin bağımsızlığı, bu gücün rekabet yeteneğinin garantisini gibi gereklidir. Ama kendi hedefi olarak güç ve kuvvet, Batı'yla birlikte yeni problem için var olan güçten daha kötüdür. Bunun Rusya'nın Batı'dan kurtuluşunu onun islamaştırılmasında görerek bu tehdidi iyilik olarak incelemeye birileri ikna edilsede Rusya'nın tehdidi Batı'dan değil, Güney'den geliyor.

İnsanın ve toplumun gelişimi, diğer kriterlerle ve hedeflerle burada değişiyor ve değiştiriliyor: Onların bakımı, üretimi ve işletilmesi için



gerekli olan her şeyin yeni biçimlerinin ve araçlarının yaratılmasıyla ve "yeni yaratılacaklarla" birlikte ucuz bir materyal oluyor.

Elbette kendine göre ülkeyi, değişen-değiştiren ve hatta ileriye götüren bu durumda bir gelişimdir. Belirlenmiş koşullarda ve sebeplerde bulunan bu gelişim, uluslararası yaşamın objektif şartlarıyla dışarıdan müdehale edilebilir. Kadim zamanlarda "diz çöküp yalvarmaktansa ayakta ölmek daha iyidir<sup>10</sup>". Eğer dünyanın felaketlerinin geo-politik kehanetlerinin senaryolarıyla yaşanılmaz ve düşünülmezse Rusya'nın sosyo-ekonomik gelişiminin problemleriyle ve hedefleriyle bağdaşmayan imparatorluk düzenini diriltme stratejisi, yeni yoksullar ve deneyimler dışında hiçbir şeyi sağlayamaz.

Devlet hakkındaki bu konu sadece burada devam ediyor. Geo politikacılar, konuşmayı sadece devlet hakkında sürdürüyorlar ve toplum ile insanı sadece benzeri bir tasdığın aracı olarak görüyorlar.

Rusya tarihine ve geleceğine bu "geo-politik bakışın" asıl sorunu, stokta bulunan üç hayatıyla, oklarıyla, farklı renklerdeki notlarıyla birlikte proje sahibinin bilgisayar oyununun kategorilerindeki gelişimimizi düşünmeye başlamamızdan ibarettir.

Bu yaklaşım daha az zararlıdır. Bizde bu şekilde yapılmış bir hayat stoğu yok ayrıca diğer bir geo politikanın gerçek temeli anlaşılmıyor ya da görmemezlikten geliniyor. Eğer biz, devlet politikası hakkında ve bu politik boyutta konuşursak her şeyden önce bu politik alanın korunması olasıdır. Kelimenin geniş anlamında bu onun kolonileşmesi, kültürel isimilasyonu ve gelişimi için bir imkandır. Eğer bunu siz yapmazsanız başkaları yapar. Çağdaş dünyada ülkenin bütünlüğünün korunması, ülkesini benimseyen toplumun imkanını zenginlikleriyle birlikte etkili bir şekilde yönetmesi ve yönetebilmesi anlamına geliyor.

Daha önce V.O. Klyuçevskiy, Rus Devlet'i hakkında sömürge devletiymiş gibi bahsediyordu. Bunda temel prensibin ve gelişiminin temel stratejisini görüyordu.

Sonuçta var olandan daha fazlasını almak için zorunlulukların arasında insanların sımsıkı yaşadığı ilişkileri, sosyal kuruluşları ve ekonomiyi geliştirmeye zorlayan Avrupa topraklarının sınırlılığı olan Avrupa'nın gelişimindeki etkin yaklaşımıyla uygunluk içinde bulunan tarih bilimindeki yaklaşım geliştirildi ve bu düşünce ortadan kaldırılmadı.

Rus Federasyon'u çağdaş dünyanın büyük ve sağlam olmayan devletlerinden biri olarak kendini tasavvur ediyor. Onun dayanıksızlığı, coğrafi sınırlarıyla, yer şekilleriyle, iklimiyle, bazı ücra köşelerinde ise kültürel anlamda değişik milletlerle beliriyor. Emsalsiz ve kendi değerine sahip bir uygarlık olan Rusya'da Batı ve Doğu, Kuzey ve Güney birbirlerine karışıyor.

Biz, çok faktörlü dış uygarlıklarla ve geo-politik baskıyla karşılaşıyoruz. Güneyde, Uzak Doğu'da ve örnek olarak ülkenin kuzey batısında bulunan bölgelerindeki gelişimin dış, geo-politik faktörleri, birbirlerine eşit değildir. Eğer Rusya'nın Uzak Doğu Bölgesi'nde, Çin'in güçlenen global etkisi ardında bulunan çok gelişmiş Asya-Pasifik Okyanus'u bölgesiyle ilişkilerinin korunması problemlerini her şeyden önce çözmek gerekiyorsa o zaman Güney, "İslam dünyası" olarak adlandırdığımız bölgeyle birlikte bir karşılaşma alanı olur. Batı sınırlarında ise Avrupa Birliği'yle kurulan ilişkilerin ve bütünleşmenin gelişim problemlerini ilk önce görüyoruz. Aynı zamanda devletin benzer seviyelerinde ve ulusunda görülen farklı biçimlerin dış etkileriyle birlikte karşılaştırılması bölgesel düzeyde tektir. Bu, Çeçenistan ya da Kaleningrad bölgesi gibi bu toprakların yönetimi herkesçe bilinen özgünlüğü hakkındadır. Rusya'da yaşayan halkların farklı özelliklere bağlı çok sayıda olan problemlerini yeni bir biçimde

çözmeliyiz. Yeni problemlerin kaynaklarına devletlerin reformlarının başarısına anahtar olabilen yeteneklerimize ve davranışlarımıza bağımlı Rus Federasyonu'nun gelişimine yeni düşünce ve yeni yaklaşımların katılması gerekiyor. Rusya için gerekli olan şey federasyondur. Sovyetler Birliği, teori ve uygulama imkanları olmayan sekiz ayrı enleme yayılan sosyo-ekonomik yönetim biçimi ve diğer bazı nedenlerden dolayı yıkıldı. Merkez, üzerine aldığı problemlerin ve sorunların ağırlığının üstesinden geldiği bir durumdaydı. XX. yüzyılın başlangıcındaki Rus İmparatorluğu ise daha endüstrileşmenin çelişkilerini cevaplayamadan onlarla çatıştığı için yönetim problemlerinin üstesinden gelemedi.

Hiçbir devletin olmadığı gibi Rusya'nın güçlü bir merkez olması gerekiyordu. Başka türlü olursa ülkenin yayılışının ve dağılmasının riski çok fazla artacaktı. Artık merkezin rolünün ve gücünün kriterinin yeniden algılanmasına ihtiyaç duyuluyor. Bu şekildeki kriterlerden biri, pratikteki imkanların ve güç federasyonlarının subjelerinin gelişimi için var olmaktadır. Merkezle federasyon subjeleri arasındaki ilişkiler, Rus Federasyonu'nun ekonomik potansiyelinin artması için problemi doğru bir şekilde yönlendirerek tüm Rusya'dan federasyon bütçesini temin ederek federasyonda kalması yönünde inşa edilmelidir. Tüm dünyanın demografik patlamasının fonunda her yönünde popüleritesini kaybeden bir problem ortaya çıktı. Bu problem, Rusya'nın en yakın on yılının perspektifinde "boşluğa" dönüşme riskini taşıyor. Ve diğer ülkelerden çıkan yayılışın objesi olabilen en büyük "demografik baskıyla" karşılaşacaktır. Yeni şartlarda devlet bütünlüğünü sağlayan problemi, bizim uygun bir şekilde çözmemiz gerekiyor. Büyük bir ihtimalle ülke içi göçlerin büyük bir bölümü gerçekleşecektir. Beklenmedik bir şekilde buradan çıkan tüm sonuçlarla birlikte etnik dengesi ve siyasi dengesi zaman içinde değişebilecek olan bu göç Rusya için gereklidir. Ülkenin gelişimi için gerekli olan onlarca milyon emekçiyi

sadece bu şekilde sağlayabiliriz. Ülke içi göç politikası, Uzak Doğu'da, Rusya'nın güneyinde ve Moskova'da "üç büyük problem" olarak adlandırılır. Sibirya'yla merkez Rusya'nın ilişkisinde devlet ekonomisi politikasının hedefleri, objektif bir şekilde tam anlamıyla farklılaşıyor. Ekonomi anlamında tüm ülkenin gelişiminin merkezleri olması gereken güçlü bölgeler var. Lider bölgelerin potansiyeli her şeyden önce çalışmalı, tümüyle faydalı olmalı ve devlet politikasında ön planda tutulmalıdır. Rusya'nın merkez bölgesinde - Riazan bölgesinde-tarım topraklarının dönüşümü, devlet toprak politikasının problemi ve şehirlerdeki toprak politikasının önemli sorunu hiçbir zaman birbirine eşit olamaz ve olmamalıdır. Devletin sosyal politikasının hedefleri, örneğin emekliliğin oluşum sistemi, emekçilerin ülke içi göçlerinin kontrolü, demografik politikanın sorunları, Güneyde, Kuzeyde, ülkenin merkezindeki "eski" bölgelerde de bir şekilde farklı olmalıdır. Ülkenin değişik bölgelerindeki asgari ücret, on kat ve bazen daha fazla fark ediyor. Ve tüm bu problemleri bugünden çözmek gerekiyor. Eğer Rusya, toprağının etkili bütünlüğünü koruyamazsa, bu sadece vatandaşları için olabilecek en ağır dramadır. Sovyetler Birliği'nin dağılışı, nükleer ve kimyasal silahlarla birlikte toprağının olağan dağıtımıyla tamamlanmış gücü ve Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla kışkırtılan gücü ve yine bu güçle geride bırakılan yakın ve uzak kıtalardaki geo-politik sınırının yeni bir zincirleme reaksiyonunu davet edecektir.

Kararın sekizde biri hakkında çok sık ve anlamsız bir gururla konuşmayı seviyoruz ama ülkemizin büyük toprağının tanınmasını, gelişimini bugün her şeyden daha az düşünüyoruz ve uğraşıyoruz. Eğer biz, cimri şövalye gibi onun hakkında sadece konuşuyor ve üzerine titriyorsak ama gelişimi için ve insanların normal ve iyi bir şekilde orada yaşamaları için hiçbir şey yapmıyorsak böyle bir zenginliğe sahip olmanın anlamı nedir? Şu ana kadar Rus topraklarının bir bölümü,

sürekli ve düzenli bir yaşamın olmadığı, insanların sadece ayrılmayı hedefledikleri ücra köşelerdeki bölgelerden ibarettir. Rusya'nın nüfusu çoğunlukla bir yerde toplanıyor, üretimin olmadığı topraklara farklı ülkelerin, uygarlıkların ve halkların girmesi sonucu biz tanınmayan azınlık olabiliriz. Toprağın üzerindeki kontrolün en etkili aracının ve en iyisini herhangi bir politikacının bilmesi, çok fazla olan nüfusu için zenginliği ve refahı yaratır.

Hatta belirsiz olmasından çok bizim için garanti edilmeyen geleceği kabul etmeye hazır değiliz. Gelişimimizin yolları hakkındaki soruların tatmin etmeyen cevaplarını kabul etmiyoruz. Büyüklük illüzyonu yüzünden eski gücün yeniden doğuşu o kadar canlı ki sadece bizim ileriye gitmemize bakıyor.

## 7.2 DEVLETİN GELECEĞİ VAR MI?

Çağdaşlık ve gelecek, bugün bize devlet gelişiminde ve toplum kuruluşlarında hangi talepleri gösteriyor? Yirmi birinci yüzyılda böyle bir devletin köreldiği ve yozlaştığı düşünülen senaryosuyla birlikte güçlendirilmesi arzusu içindeyken karşılaştığımız net paradoksla beraber kendine özgü bir zorluk ortaya çıkıyor.

Eğer bugün belirtilen düşüncelere göre dünya politikası gelecekte gelişmeye başlarsa o zaman yirmiikinci yüzyılın başlangıcına doğru Rus Federasyon'u, Amerika Birleşik Devletler'i, Britanya Krallığı ve Kuzey İrlanda, Çin Halk Cumhuriyet'i, Zimbambe Devlet'i, Libya Sosyalist Halk Arap Cemahiriyesi gibi diğer ülkeler bugünkü görünüşleriyle ileride tarih olacaklar.

Tabiatın ve diğer şartların değişikliğiyle büyük topraklarıyla ve toprağına eşitsiz bir biçimde dağılan etnik anlamdaki farklı nüfusuyla,

dünyanın sosyo-ekonomik "basamağı" üzerinde "yapısal devlet krizi" olarak adlandırılmaya karşı Rusya'nın çok dikkatli olması gerekiyor.

Genellikle devlet krizi görüldüğü andan itibaren konuşmaya başlıyorlardı. Globalleşmelerin yeni çelişkisi, verilen topraklarına ve halkına koşulsuz bağlı devletin geleneksel yapısıyla ve tüm sınırlarını aşan faaliyetleri içindeki uluslararası ticaretiyle çok daha keskin bir dış çelişki olmaktadır.

Ticaret açısından dış özellikler: Ulusal dev holdingler, uzun zamandır orta düzeyde yaşayan devletlerin gayri safi ürününün büyük boyutlardaki ölçülerine dönüşüyorlar. İlk sıradaki otuz holdingten her birinin ticareti yaklaşık olarak yüzlerce orta ve küçük düzeydeki (ama ekonomik olarak sonuncu olmayan) devletin V.V.P<sup>11</sup>'lerini geride bırakıyor.

1970'lerin başlangıcında bu incelemeden "mekanik" bir çıkış elde edildi: Devlet, TNK ile dünya politikasının diğer yeni subjeleriyle sonuçta yıkılacaktır. Fakat devlet krizi denilen şey işte budur. Sonuç bellidir. Bu sadece zamanın bir fonksiyonudur. Pek çok kişi tarafından otuz yıl önce bu şekilde düşünülüyordu. Gerçek, her zamanki gibi çok daha kötü bir sonuca ulaştı.

Devletin yapısı hiçbir yere kaybolmuyor. Dünyada siyasi sorumluluğu üzerine alan ve siyasi hedefleri gerçekleştiren bir devlette eşit yapılar şu anda yok. Uluslararası ilişkilerin devleti ve ulusal devlet sistemi, mutlaka dünyanın temel siyasi yapısı olarak kalır. Devlet, tekelleştiğinde vatandaşlarının "yaşamının" güvenliğini sağlar. Eğer ekonomik yaşam, devletlerin üzerinde ve dışında kurulursa, siyasi yaşam uluslararası ve devletlerarası oluşumlarındaki tezi tamamlamak için bilhassa ulusal devletin çevresinde kalırsa o zaman özellikle sosyal yaşam toplumsal ve ayrı tutulan insanın yaşamı bölgesel olarak biçim-

11 V.V.P.: Gayri safi milli hasılat

lendirilmiş, lokal, ulusal bir devlet prensibinde kalmaya devam eder. Batı ülkelerinde ve diğer devletlerde olduğu gibi sadece nüfusun küçük bir kısmı değişikliğe uğrar.

Devlet krizinin iç yüzü, kendi arzusunun dışında politik, ekonomik ve sosyal ilişkilerle değişen devlet içindeki krizdir.

Son on sene içinde ulusal holdinglerin ve bankaların ekonomideki değeri birkaç kez arttı. Hiçbir büyük devlet bu sebepten dolayı kendi varlığını kaybetmedi ve hiçbir şekilde zayıflamadı.

Aynı zamanda "talihatsız devletlerin" fenomeninin çağdaş dünyadaki gelişimini görüyoruz. Ama ortaya çıkışlarının sebepleri çok daha karmaşıktır. Bunu dünyanın ulusal devlet sisteminin yıkılış düşüncesinden daha çok, yeni, global politik gerçekliğe giderek daha fazla eklenen ve değişen önemli dünya devletlerinin düzeyindeki bu sistem bir olgu olarak gösteriyor. Global holdinglere daha fazla benzeyen devletlerin faaliyet biçimleri ve seviyeleri değişiyor. Yeni global mantığa göre devlet kuruluşlarının başkalaşmasında geride kalan "dışlanmış devletler" olarak adlandırılan ülkeler zamanımızın fenomeni oluyor.

Bu anlamda geri kalmışlık problemi, gelişimin ve "globalizme girişin" bu ya da başka işlemleri için kültürel ve sosyal hazırlığın dolambaçlı ve çok önemli özel bir durumudur.

Bu yüzden geleceğin devletinin yapısal krizi, ilk önce ulusal gelişimin ihtiyaçları için var olan geleneksel, klasik devletlerin fonksiyonlarının ve uyumsuz yapılarının yaşadığı krizdir.

Problemler, ulusun ilerlemesinden ve gelişimin sağladığı mekanizmadan çıkan bir devlet olduğunda ortaya çıkıyor.

Zamanın, devlet inşası biçimindeki çağrısını şöyle oluşturabiliriz: Rusya, Devlet yapısının sadece iç tehdidinden kendisini mantıklı bir



zamanda etkili bir şekilde koruma durumunda olmasada, toprak bütünlüğünü ve güvenliğini sağlamak için bu şekilde değişmelidir. Ama aynı zamanda global ekonominin çerçevelerinde etkili bir şekilde rekabet etmesi gerekiyor. Böylece ülke içinde iktisadi ve toplumsal teşebbüsü teşvik eden ekonomik ve siyasi manevra için gerekli özgürlüğü kendi içinde korumalıdır.

Rusya'da tüm bunlar için çok az zaman ve kaynak var. Bu, ise demek ki Rusya'nın önündeki problemlerin çözümünü büyük bir ihtimalle karmaşık bir hale getiren, zaman içinde hafiflemeyecek olan kaynak hacmiyle ve onların tecridiyle birlikte ortaya çıkan devlet inşasının yollarıdır. Bir yerde yenilikçi ve tartışmacı olan gelenek dışı çözümlere ve yaklaşımlara yönelmesi gerekiyor.

Çağdaş dünyada her devlet, yavaş ve objektif bir şekilde global bağların ve ilişkilerin sahip olduğu devlet yöneticilerinin ve kanunlarının daha karmaşık bir sistemine "yerleşmeye çalışıyor". Tek bir çıkış yolu var: Devletin kendisinin, benzeri uluslararası imkanlara sahip olan holding kuruluşlarına dönüşmesi gerekiyor. Serbest pazarın diğer katılımcılarıyla birlikte devletin ekonomik özgürlüğünü eşit şartlarda kullanan devlet hukukunun dünyadaki saygınlığı için uzun süreli kararlı bir mücadeleye hazırlanmak gerekiyor.

Eğer sıradan hissedarların milyonlarcasıyla limited şirketlerin (bu şekildeki şirketler uzun zamandır vardı), holdinglerin ellerinde imkan varsa o zaman neden hissedarlar onlarca milyon olamıyor?

Ekonominin birkaç hatta pek çok branşında aynı zamanda etken olan holdingler tüm hukuki kanunlardan faydalanarak çalışıyorsa ve var oluyorsa o zaman devlet neden "toprağın-nüfusun" yegane sisteminin yönetimindeki holding gibi olamaz.

Bu konu, devletin anlamına ve aktivitesinin felsefesine önemli düzenlemelerin eklenmesi hakkındadır. Bölgenin ve yegane etnikliğin



dış, daha sonra iç tehditten korunması için yaratılan güçlü asker-polis mekanizması tarihte devletin gücü olarak bulunuyordu. Devlet, vergi ve diğer maddi kaynakları halktan topladığında ilk olarak güçlü teşkilatını kuruyordu. Bu şekildeki faaliyetler ve fonksiyonlar, objektif olarak kaçınılmaz ve gereklidir. Ama bu hesaplamaları uzun yüzyıllar içinde gerekli şekilde öğrenmeden para kazanma ve sosyal ve stratejik etkilerin kullanımı konusunda uğraşıp devleti suistimal ettiler. Bu arada global dünyada her şeyden önce en keskin ekonomik rekabetlerde devletin bu nitelikleri oluşmaktadır.

Ama çağdaş dünyada yeni devletin rolü hakkındaki bu görüşlerle iş bitmiyor. Elbette devlet bir taraftan iktisadi globalizmin ilk sırasındaki gibi globalleşme mantığının uygunluğuna ulaşırken, diğer yandan global ekonomideki vatandaşların hissedarı oluyor ve TNK ile rekabet eden devlet holdingine dönüşen ekonomik "profili" çok daha fazla elde ediyor.

Ama aynı zamanda devlet siyasetinde bu ölçü içinde doğal şekliyle toplumsal hizmetlerin sektörü olarak adlandırılan, sosyal devlet idrakını veya devletin tüm toplumsal refahını oluşturan, anlamını artıran yeni çağ şeklindeki post endüstriyel biçim, ekonomi bilgisi adıyla iktisadi olarak insan kapitali oluyor.

Bilim, eğitim, ekonomi alanlarına çok daha fazla hazırlanmış olanlar global dünyada ön plana çıkıyor. Sosyal olarak toplumsal değişmezliğin, zayıfların desteğinin ve güçlülerin motivasyon sistemlerinin gelişimine bağlı olan en istikrarlılar burada duruyorlar. Özellikle bu yolda güçlü, toplumsal devlet prensibin temel niteliğinde gözlenen devlet politikasının üstünlüklerini oluşturmak gerekiyor. Bu anlam, sadece düşük gelirlilere sağlanan para yardımı politikasını, asgari ücreti, devlet garantisini kapsamaz. Sosyal devlet, tüm toplumsal refahın devlettir. Ve özellikle hayatın tüm değerlerini ve refahını sağlayan potansiyelini gerçekleştiren her olanak ve her insan için oluşturur.

Sonuçta devletimiz vatandaşlarının çıkarlarını korumayı, açıkça ve zalimce kışkırtılan her özel durumda vatandaşlarını korumayı öğrenmeliydi. Post endüstriyel çağın asıl kapitali olarak vatandaşların ve insanın korunması işlemleri devletin temel fonksiyonuna dönüşmez.

Ama devletin evriminin bu mantığı, ticari subjesine kıyasla devletin iktisadi etkililiğinin artması ve sosyal şartların, vergi külfetlerinin, devlet masraflarının azaltılması direktifini veren liberal olmayan iktisadi doktrininin yargılanması düşüncesindeki ekonomi oluşumuna aykırıdır.

Elit tabakanın, devlet egemenliğinin kapasitesi, etkisinin asıl kriterine bu şekilde dönüşen devletin gelişiminde var olan düşüncelerin ve taleplerin uygun dengesini bulmalıdır. Farklı bir şekilde söylersek devletin geleceğinin olup olmadığı konusundaki bu soruya asıl cevabı veriyoruz.

Eğer devlet bunların hiçbirini yapamıyorsa veya bundanda kötüsü bunu tamamlayamıyor ve arzulamıyorsa kendi toplumundan çıkacak tehlikenin büyük tehdidiyle karşılaşır.

Her vatandaşının çıkarları korunduğunda ve toplumunun büyük yaşam standartlarına ulaştığında sosyo-ekonomik gelişim sağlanacak ve toplumsal refah herkes için gerçekleşecektir.

### 7.3 YENİ DÜNYADAKİ HÜKÜMDAR

Geleceğin dünyasında başarının en önemli şartlarından biri kendi aklınla yaşama yeteneğidir. Bu, devlete göre aydın hükümdarın bir problemidir.

Aslında prensip olarak hiçbir yenilik burada bulunmaz. Devlete göre ortaya çıkan "kendi aklınla" yaşama sorunu tarihteki ilk yeniliktir. Eğer en geniş anlamda ve bilimin vardığı sonuçlarda yorumlanan, mümkün

olan tüm haberler üzerinde etraflıca düşünmezsek rekabet mücadelesinde kazanmak ve ciddi sonuçlara ulaşmak imkansız olur.

Bu yenilik, ayrı tutulan şahısların değil, zamanın gelecekteki düzeninde her günkü rutinliğinde çalışan kuruluşların devlet stratejisini belirleyen şahısların imkanları dahilindeki devletin düşünsel egemenliğinin talebine dönüşen problemin niteliğinde bulunuyor. Eğer ferdin zekası, kişisel imkanlarına bağlı olursa bilgilerin korunması ve tasfiye edilmesine bağlı çağdaş sistemlerin varlığı, tüm seviyelerdeki bilimsel çalışmalar, aralıksız sürdürülen eğitim, bu tedbirlerin en karmaşık kompleksiyle birlikte zamanın uzayan ufuklarındaki devlet egemenliğinde bulunur.

XX. yüzyılda yaşanan yoksullukta, son birkaç yüzyıl içinde devlet gibi şartlarını değiştirmeyen ideolojik sınırlamalarda ve farklı sebeplerde Rusya'nın felaketi bulunmaktadır. Rusya'da her zaman ışık saçan zekalar vardı, bugünde var ve Tanrı izin verirse yarında olacak. Fakat devlet, onları bazen göçe, durağanlığa ve suskunluğa zorlayarak hiçbir şekilde kullanmadı.

Ama insanlık düşüncesinin başarıları her şeyden önce sanayi, bilimsel, teknolojik ve düşünce devrimlerinin temelinde bulunan olgu oluyor. Eğer çağdaş dünyada devletin potansiyeli ve rolü, kendi ekonomisinin, bilimin ve teknolojinin, finansın, eğitimin ve kültürün, savunma gücünün ve yaşam niteliğinin gücündeki karmaşık karışımla belirleniyorsa ülkenin potansiyelinin, yerinin ve rolünün temelinde kendi çıkarlarının ve hedeflerinin hizmetine toplumun ve devletin koyabildiği düşüncenin niteliği bulunur.

Vernandsiy tarafından bir zamanlar hayran olunan Noosfer, fark edilmeden gerçekleşti. Az veya çok bir hınçla direnebilen, ilerideki gelişime katılabilen noosferin evrimi takip edilebilir. Sadece son durumda, düşünsel egemenliğin varlığını ve karşılaştırmalı ölçüsünü

kanuna uygun olarak konuşmak gerekiyor.

En gelişmiş ülkeler, tarihsel anlamda oldukları gibi kaldılar. Bugün tarihin akışına dayanmamız imkansızdır ve bizi gerekli yere ulaştırmaz. Ama pratik çözümlerin, arzuların ve ütopyaların bulunduğu yerde daha derin bir kavramla algılanması gerekir.

Asıl metinde, stratejik planlamanın subjesinde bulunan kuruluşların birleşme problemi duruyor. Çağdaş topluma ülkenin geleceği hakkında 20-50 yıl öncesi için "uzun uzun düşünülen" kuruluşlar gerekiyor.

Organizasyon biçimleri, toplumun karmaşıklığına uygun olmalıdır. Başbakanla ve hükümetle ilişkilerine göre Rus Bankası'nın çağdaş durumunun benzeri özerkliğinin hukuki kanunlarında faaliyet gösteren, "stratejik perspektifte bulunan devlet merkezi", bu kuruluşların arasında olmalıdır. Merkezle işbirliği içinde olan ama benzeri bir merkezden bağımsız olarak üniversitelerde ve RAN<sup>12</sup>'de çalışan bilim adamlarının müşterek çabasının sonucunda akademik topluluk içinde olabilirdi. Ülkenin imkanları ve problemleri için uzmanların ve kamuoyunun tartışmasına bırakılan gelişimin ve halkın arzuladığı önceliklerin belirlenen hedefiyle birlikte bu makul yaklaşım onların "ürünleri" olabilirdi.

Benzeri devlet kuruluşları, kullanıcıları için sağlanmış, korunmuş sistemlerin güvenilir ve işleyen kaynaklarında, "devletin tepkisini çeken" sistemin varlığındaki etkin organize tekliflerde değil, burada, kendi düşüncesindeki içerikte bulunur.

Bugünkü bilgilerin sağlam olmayışı, sadece uzmanlara değil devlet kuruluşlarında ulaşılmazlık olur; bu sırada ülkenin düşünsel egemenliğinin sağlanmasıyla bağdaşmayan buhranlara sahip bilgilerin onaylanmamış kullanımının sonucunda farklı "kayıpların" yüksek riski bulunmaktadır. Rusya'da bu buhranların tedavi edileceğini umut edeceğiz.

12 RAN: Rusya Akademi Bilim Merkezi

Karmaşık olmayan bu problem, vatanseverlik düşüncesinin etkili bir şekilde kullanılmasını isteyen devlet ve toplum sistemlerinden uzaklaşmayı sağlamak demektir. Bir düşünce içermeyen politika, ahlaksızlık ve tehlikeli bir maceradır.

Siyasi egemenliğin hüküm sürdüğü dönemdeki mücadelelerden çok daha az acımasız olan uzun süreli mücadele, düşünsel egemenlik için gözler önüne serildi. Bu egemenlik, herhangi bir rekabet imkanının ilkesidir. Zorla kabul ettirilen patent haklarının korunması sadece kendi icatları için maksimum derecede mümkün olan mükafatı alan mucitlerin ve üreticilerin arzusuyla gerçekleşmiyor. Hakların korunması bu şekilde elde edilseydi en gelişmiş ülkelerin devlet mekanizması, buna şiddetle karşı çıkmazdı. Aslına bakılırsa patent haklarının korunması, dünya biliminin, teknolojisinin, sosyo-politik düşüncelerin yeni merkezlerinden çıkan manevi "ürünlerin" pazarlarına çıkış için aşılabilir engelleri güçlkle oluşturacaktır.

Düşünsel egemenlik, kim olduğumuz ve ne istediğimiz sorusuna açık ve dürüstçe cevap verme imkanıdır. Bu egemenlik, her değişik rekabet imkanının başlangıcıdır. Batı, eğitim standartlarını kendi dünya görüşünü, ders kitaplarını zorla kabul ettiriyor ve kendi düşüncesi çerçevesinde aynı şekilde devam edeceğini anlıyor. Düşünsel, bununla birlikte ekonomik ve politik bağımlılık, kendini ebedi geri kalmışlığa mahkum edecektir. "Kendi aklınla yaşama" düşüncesi yakında "sadece yaşama" anlayışına özdeş olacaktır.

#### 7.4 GELİŞİM SUBJELERİNİN ARAYIŞLARINDA

Çağdaş Rusya'nın gelişim problemlerinin büyük bir bölümünün çözümü, kimin bu ağırlığı kendi üzerine alacağına bağlıdır. Bugün Rusya'da yeni dünyaya giren post endüstri için bir potansiyel yaratmaya,

onu yeni çağın eşiğine getirmeye, ülkenin endüstriyel gelişimini sonuçlandırmaya çağıran çağdaşlaşmanın subjesini görmek mümkün müdür?

Rusya, endüstrileşme dönemini geçti ama bu otoriter devletin içtepisinde gerçekleştirilmişti ve bu düşünce içerisinde yeni çağdaşlaşma problemlerinin dünyasında bir çıkmaz olarak ortaya çıktı. Bugün bu durum sadece bir devletin değil, gelişimin yeni sınırlarına ulaşmak için bütübütün yetersiz kalacak ve devlet gücüyle politikasının bir çabası olacaktır. Sadece yeni emeğin etğinde ve kültüründe kurulan geniş toplumsal çağdaşlaşmanın başarı şansı vardır.

Bugün belirli bir düşüncede sadece iktisadi bilimlerdeki gibi değil, yaratıcı ve entelektüel üretimdeki gibi post endüstriyel ekonominin gizli fakat aykırı bir şekilde gerçekleştirilen imkanlarını ve ekonominin öneme bağlı çağdaş dünyanın gelişim çıkmazlarını göz önünde bulunduran post ekonomik gelişime geçişin eşiğinde duruyoruz.

Eğer çağdaş dünyada bilim, bilinç düzeyi ve onlarla oluşan yeni imkanlar gelişimin temelini sağlarsa, Rusya'nın insan potansiyelinin gelişimine ve insana yapılan yatırımların en çıkarıcı yatırımlar olması anlamına gelen gelişimin temelini açıkça görürüz.

Gelişimin kapitali ve temel kaynağı, yaratıcı insanın ve yeni dünya insanının "üretimidir". Büyük ihtimalle yaratıcı insan kapitalinin üstünlüğünü anlayacak ve post ekonomik geleceğe uzanan bu yola yalnızca her şeylerini koyabilecek olanlar başarı kazanacaktır.

Eğer geleceğin temel potansiyeliymiş gibi insan kapitali ve gelişimi hakkında konuşursak bugün bütübütün demode olmuş yaklaşımların uygulanmasıyla Rusya'nın oldukça hareketsiz ve biçimsel olarak görüülen problemlerine ve perspektiflerine göre sorunların ve problemlerin tüm safhasına farklı bir şekilde bakmaya mecbur ediliz.

Eğer biz, geleceğin görünüşüne dayanarak gelecekteki durumuna bakmaya, gelişimini yönlendirmeye çalışırsak, tam anlamıyla farklı bir

anlam taşıyan ve uygulama biçimini sürdüren sağlık sisteminde demografi, eğitim, bilim ve göç politikalarını görürüz.

Hatta politikanın beyan ettiği değil, geleceğin dünyasındaki insan kapitali öneminin anlaşılabilirliği tehlike oluşturuyor. Sosyal politika, toplumun rekabet imkanının anlamı ve teminatıdır. Çağdaş toplum, kendini ekonomik çerçevede geliştiremez. Sosyal donanım var oluşun şartı ve imkanı olmaktadır.

Çağdaş toplumda sağlığın korunması, eğitim, bilim ve ekonomik gelişim problemlerine zorla taşınan bir ek ve toplumun cebinden zorla alınan para değildir. Bu, XXI. yüzyılın dünyasında hak ettiği yere ulaşacak olan Rusya'nın etkili davranışının ileriye yönelik şartı, değişim motoru, sağlık sisteminin garantisi ve umududur.

Doğal kaynakların maksimum bir şekilde tüketilmesi için endüstrileşmiş uygarlığın kendine has yönelimiyle gerçekleştirdiği bu hamle, toplum ve doğa arasında tehlikeli bir boşluk yarattı. Endüstrileşmiş uygarlığın gücü gibi "doğanın üretim imkânında" esnekliğini giderek kaybetmeye başladı. Hatta üretimin kaynak hacmi bilimsel, teknolojik devrim sürecinde sürekli olarak azalıyor. Gezegenin doğal kaynaklarının sınırlılığı, "tüketicilerin uygarlığı" açısından zayıflatmaya izin veren yeni ahlaki, manevi örneğe, yaşam biçimlerine, iktisadi modellere geçiş hakkındaki soruyu kaçınılmaz bir şekilde ortaya koyuyor.

En keskin diğer problemlerin baskısı altına konabilen ikinci plandaki şeyler hakkındaymış gibi kültür, bilim, eğitim, öğretim, basın, toplum sağlığı düşünceleri egemen kuruluşlarda yok edilirse, yeni dönemin taleplerine ülkemiz nasıl ulaşabilir. Onlar, yabancı bir evde himaye edilmedi ve bu perspektifte sadece kararlılığı sağlayan gelişimin motoru olabilirler.

Dünya pazarlarında rekabetin keskinliği ve bilimin yarattığı ürünlerin pazarlarında teknolojinin sürekli değişimi, çok ya da az gelişmiş



Ülkelerin siyasetteki ve ekonomideki elit tabakaları, bilimsel araştırmalara ve çalışmalara yapılan harcamaları aralıksız olarak artırmaya zorluyorlar. Bilim için yapılan yatırımlar, kapitalin en çıkarıcı yatırımlarından biri oluyor. Gelişmiş ülkelerin çoğunluğunun ulusal perspektif tasarıları, pratik araştırmalar için deneği artıran ve bilimin temelindeki gerekli harcamaları destekleyen en önemli önceliklerde son birkaç on yıldır birbirlerini takip ediyorlar.

Dünya pazarında rekabete katılan devlet olarak Rusya'nın kaderi, tamamıyla bilimin potansiyel perspektifine bağlıdır. Bugünkü ticari, tefeci ve durağan taşra ekonomisinin politikası, yaklaşık elli sene daha bilime yapılan yatırımların eşit şekilde gerçekleştirilmesi için "kaynaklarını toplamaya" alışacaktır. Ama yurt dışına yapılan "beyin göçü" problemi, bugün artık ulusal güvenliğimize kadar girdi. Pek çok kadronun emeklilik yaşı hızla yükseliyor.

Bilim alanlarındaki durum ve problemler, eğitim sistemindeki siyasetten ayrılmaz. Avrupa'da yaklaşık otuz yıl önce Batı Almanya'nın savaştan sonra yeniden kurulmasının sonuçlarıyla oluşturulan "insan kapitali" teorisi ortaya ıktı. Alman bilim adamları, şaşırtıcı tahminlerde bulundular: lke, retim potansiyelinin tam anlamıyla yok oluşu sırasında ve okullarla üniversitelerin eğitimli kadrolarında eğitimi koruyan sistem içinde yıkıma karşın dört kat daha fazla yenileyebilme şansına sahip olmuştur. Özellikle bu yüzden Almanya'da etkili bir eğitim politikası yardımıyla iş gücünün niteliğinin arttırılması hedeflenmişti.

Bu yüzden eğer gelecek, her şeyden önce Yeni İnsan toplumu ve bilginin toplumuysa o zaman bilimin, eğitimin, sosyal durumun, yeni Aydınlanma ağı'nın yeniden doğuşunun bu toplumda korunması bizim için gerçektende gerekli olur.

Bu konu, Rusya'nın modernleşmesi hakkında devam ederken sosyal



yapıya eşit problemi çözmeden bu veya başka bir ekonomik modelin ve parametrelerin yeni problemini çözemediğimizi hatırlamak gerekiyor. Modernleşme, ya batının ilerici yeni sosyal yapısını ya da farklı ama post endüstrileşmenin taleplerine uygun olan yapısını talep ediyor. Sorun, sosyal yapının bizde var olduğu, bu yapının toplumsal organizasyonunun her açısına, toplumun her tabakasına değindiği ya da uyumlu denilen dar bir kesime ve tüketici kültürün gelişigüzel bir seviyesine sadece bizim sahip olduğumuz yerdedir.

Gelişimin olduğu her yerde orta ve üst sınıflar, bu gelişimi harekete geçiriyorlardı. Tüm imkanlara sahip yaratıcı düşünceyi, emeğin tüm biçimlerini ve genellikle genişleyen tüketici pazarı, özellikle gelişim için veriyorlardı. Rusya'da böyle bir sınıf olmayacak ya da bu sırada tek taraflı oldukça sınırlandırılmış karakterine bu gelişim sahip olacaktır.

Bizim zararımız, yeni oluşan kültürümüzün çoğu zaman büyük kapitalin emeği olmayan, kendi emeğiyle para kazanan batılılaşmış "orta sınıfın" ve azınlıkların kültürü olmasında ortaya çıkıyor. Aynı zamanda satın alma gücünün az olmasından dolayı "elit tabakanın" ve "nüfusun" sosyo-ekonomik tabakalara ayrılan çerçevesindeki vatandaşların çoğunluğu olan yarı yoksul kesimin ve toplumun yüzde dördünün yoksulluk şartlarında yeni çağ toplumunun ve ekonomisinin oluşum problemlerini çözmek imkansızdır. Yüzyıl önce çağdaştırılan Rus İmparatorluğu'nun yok edilmesiyle kıyaslanabilen şiddet sonucu hayatta kalma problemlerini çözmeye mecbur edilen nüfusun post endüstriyel gruplarıyla temel kitlesi arasında bulunan sosyal ve diğer çelişkilerden dolayı Rus toplumunda gelişimin benzeri mantığını canlandırarak tehlikeli bir şiddet yaratacağız.

Bugün asıl reformu insanlara ve onların çıkarlarına göre gerçekleştirmek gerekiyor. Bugün bizim için kazanılan ücretin ve kazançlar politikasının "reformu" gerekiyor. Emeğin değerini önemsememe, ülkenin gelişimindeki temel engellerden biridir. Sonuçta

bu konu, insan hayatının gerçekliğiyle yere sağlam basmak için makro ekonomik biçimlerden sosyo-ekonomik politikaya dönüşen gelişimimizin farklı felsefesi olmaya devam ediyor.

Bugün toplumumuzun değişen stratejisi, toplumsal desteği sağlamak zorunda olan belirli sosyal grupları reformlarına ekleyen, bütünleştiren ve elit tabakanın dar bir kesiminin egemenliğine dayanılarak üst düzeydeki reformların hayata geçirilmesiyle kurulmuştur. Bugünün problemleri, halka ve elit tabakaya güçlü bir şekilde dayanan bu sorunların çözümünden ibarettir. Toplumun büyük kesiminin yönetimden uzaklaştırılması yüzünden asgari ücretin sağlanabilmesi ve sosyal açıdan garanti edilebilmesi için ortaya koydukları talebi, devlet egemenliğinin temeline kadar yönlendirip gündelik yaşam alanında organize olarak hayatta kalma problemlerini çözmeye çalışırken tehlike sınırına ulaşmışlardır.

Bu şartlarda devlet, eğer güçlü mekanizmalarını göz önünde bulundurmazsa ülke gelişimindeki stratejik problemlerin çözümünde kitlesel seferberlik potansiyeline sahip olmaz (endüstriyel problemlerden farklı olduğu için post endüstriyel modernleşmenin çağrısına yapılan cevap tam anlamıyla etkisizdir). Aynı zamanda yönetilen elit tabakanın toplumdan kopuşu, çözüm faaliyetlerini gerçekleştiren bu program için gerekli hedeflerin ve problemlerin anlamını değiştirmeye izin vermeyen niteliğinde görülür.

Dünyanın bu durumu dayanıksız ekonomiyle beraber giderek daha tehlikeli bir hal alıyor. Böylelikle elit tabaka, sınıfsal çıkarlarının gerçekleştirilmesi üzerinde çalışmaya devam ediyor. Devlet kuruluşları, belirli siyasi ve oligarşik grupların çıkarları dahilinde kullanılmaya devam ediyor. Devletin güçlendirilen politikası, uygunsuz işlerin rahatlıkla ve etkili bir şekilde gizlenmesiyle oluşan bu şartlarda kendi karşıtlığına dönüşüyor.

Bürokratik "siyasi işlem", toplumsal gelişimin hedeflerine ulaşmak için ulusal kaynakların yeniden dağıtım sorunlarının çözümü

etrafında, gelişimin belli başlı noktalarının hazırlığındaki siyasi mücadeleyi Rusya'nın asıl politikasındaki yerine koydu. Geleceğe bakma arzusu, siyasi, ekonomik elit tabakamızın özgün düşüncesidir. Gelecekle ilgili her tasarı, 3-4 yıllık bir süreyle sınırlandırılıyor. Bu, Rus elit tabakasını, dünyanın önde giden diğer ülkelerinin çevresinde belirlenmiş sınıflardan farklı gösteriyor.

Sağcı elit tabakamız şu ana kadar global ölçüde rekabet imkanları olmamasından dolayı değil, uluslararası alanda prestiji olmadığı için büyük problemlere sahip olması yüzünden geleceğe güvenle bakamıyor.

Mülkiyet ve kapital statüsünün legalleştirilmiş iç prestijinin fonunda anahtar problem oluyor. Yumuşak bir şekilde söylemek gerekirse benzeri uluslararası kuruluşlar net bir durumda değildir. Rusya'nın statüsü ve prestiji, diğer devletlerin resmi kuruluşlarının şikayetlerine ve dünya toplumlarının baskısına uğradığında Rus elit tabakasının varlığı garanti edilmez. Bu problemler, ilk olarak suç organizasyonlarına, elit tabakanın buna bağlılığına, Rus devlet sistemindeki mafyalaşmanın ve mülkiyetin ile egemenliğin kaynaştırılan yüksek düzeyine bağlıdır.

Bu şartlarda modernleşme, tarihsel ölçüye göre çok yakın bir gelecekte sadece sistemin gerileyişinin perspektifiyle istikrara dönüşme riskini taşıyor. Bu tehlike, devlet için elit tabakanın kolektif çıkarlarının birliğinin tipik ve tarihsel açıdan çok daha tehlikeli durumu olarak oluşan hızlandırılmış tempolarından dolayı giderek daha net bir biçimde hissediliyor.

Dünya elit tabakasına imkan dahilinde inşa edilen, kapalı egemen sınıfa dönüşen egemenliğin ve mülkiyetin tesbit edilmesine bağlı tabakanın ve bürokratinin çoğu kesiminin kolektif çıkarlarındaki siyasi oluşum, bu durumun mantıksal gelişimi oluyor.

Özellikle bu yüzden devlet yapısındaki özel anlam, elit tabakanın

rejime görünüşteki bağlılığının problemi oluyor. Bu, sağcı ve solcu radikallerin elit tabakasının memleketi "satıp satmadığı" konusundaki tartışmaları, siyasi teknokratların, belirlenmiş oligarşinin başbakanı desteklemesi ya da desteklememesi konusundaki kaygılar hakkındaki basit anlamda değildir.

Devletin egemenliği sorunu, ilerideki on sene içinde oluşacak olan dünyanın gerçek şartlarında, ülkenin gelişimi için belirlenmiş etaplarında bulunan egemenliğin her temsilcisinin Rusya'nın ticaretini anlamasını sağlamasındadır.

Kısa zaman önce "Toplumsal Görüş" vakfı, Ruslar arasında devletin ne anlam taşıdığı konusunda bir anket yaptı. Sonuç şöyledir: Ankete tabi tutulanların %40'ı için devlet - halk demektir, %30'u için devlet ülkeyle beraber algılanıyor ve sadece %20'si için devlet, egemenliğe eşdeğerdir. Bu hesaba göre siyasette kullanılan en alışılmış sözcükler, "Devlet güçlü olmalı" şeklinde farklı bir anlam taşımaktadır.

## 8/ Yeni Dünya İçin Rusya'nın Stratejisi

---

Dikkatimizi modernleşme ve iç gelişim hedeflerimizde topladıktan sonra dış problemlerden elbetteki uzaklaşamayız ve vazgeçemeyiz. Gelişimin dış politikası ve iç problemleri arasındaki yavaş yavaş silinen sınır, küreselleşmenin çağdaş işleyişinin asıl sonuçlarından biri oldu. Siyasi globalizmin akışına girerken aktivitelerin gelişimini net bir şekilde belirtme imkanlarına, dünyada oluşan bu işleyişten bağımsız ve ayrı olarak onu gerçekleştiren, dış dünyadan kendini soyutlayan, kendimiz için yaratılmış bir stratejiyi seçme imkanına bugün sahip değiliz. Eskiden böyle bir yaklaşım olasıydı ve belli bir ölçüde Rusya ve diğer ülkelerde defalarca kullanıldı.

Fakat bugün durum farklıdır. Sosyal devlet sistemi, eğer bugün yıkılmıyorsa diğer devletlerin, uluslararası kuruluşların, uluslararası holdinglerin ve global politikanın diğer yeni subjelerinin dış etkileri için daha geçirgen herhangi bir ülkenin iç politikasının, çağdaş dünyanın, ulusal devlet sisteminin ciddi bir şekilde değişmesi söylenildiği gibi bu verilerle sınırlı değildir. Bu sadece işin bir parçasıdır. Diğer önemli husus, dünya gelişiminin genel akışından çıkan ve tarih sürecinden kendini tehlikeli bir şekilde ayırmaya çalışan halklar ve devletlerden ibarettir. Umutsuzca geri kalma ihtimali çok yüksektir.

İç problemlerimizin 10-15 yılda çözümünü için bazı alelade imkanları tamamladıktan sonra Rusya'nın etrafında "sera" şartları yaratan benzeri demir perdeyi oluşturabilirdik. Ama benzer politikanın sonuçları galiba hüzünlü olacak. Hatta iç problemlerimizin herhangi bir bölümünü bu şartlarda, bu süre içinde çözümledikten sonra tanımadığımız yeni dünyaya birkaç on yıl sonra "geri döneceğiz". Uzun yıllar boyunca izole edilmiş sıcak bir akvaryumda oturduktan sonra dünyanın şiddetli fırtınalarında yaşamaya hiçbir şekilde hazır olmayacağız. Eğer en iyi durumda yirmi sene önceki duruma eşitlenirlerse devletin, toplumun ve ekonominin çağdaşlaşmasındaki başarılarımız ne anlam taşıyacak?

Eğer bu böyleyse bugün devletin inşası için yeni çağrılar ve problemler hakkında düşünürken böyle hızlı değişen dünyadaki dış politikanın, stratejilerimizin ve bir yer edinme arayışlarının problemlerini önümüze koymalıyız. Değişen kurallara göre oynamak gerektiğinde globalizm şartlarında Rusya'nın rekabet imkanı, devlet politikasındaki etkisinin ve değerinin anahtar kriteri oluyor. Eninde sonunda imkanı "genişletmek" veya hiç olmazsa kendi çıkarları dahilinde küreselleşme politikasının işlemlerini kullanmak, bizi saçlarımızdan tutup iç problemlerin bataklığından çıkarmaya izin veren önemli bir kaynak olabilir.

### 8.1 DEĞİŞEN GLOBAL DÜNYADA RUSYA'NIN KAYNAKLARI

Ve burada Rusya'nın uluslararası özdeşliğinin anlamına dahil olmaya izin veren dış siyasi kaynaklarına detaylı bir şekilde bakmak gerekebilir.

Rusya'nın dış politikasının kaynakları, dış politikasının hedeflenen tedbirlerinin biçiminde dış arenaya taşınabilen ülkenin müşterek potansiyelini kendisiyle birlikte tasvir ediyor. Dış politik kaynakları,

(toprakları, ekonomisi, askeri gücü) maddi ve (ahlaki, psikolojik, ideolojik ve basın) maddi olmayan karakteri gibi ayrıştırılabilir. Onlar ülkenin dış politikasının oluşumuna ve gerçekleştirilmesine doğrudan etki gösteren devlet yapısının siyasi rejimi, egemenliğin toprak bütünlüğü elementlerini kendilerinde taşımaktadırlar.

Kendi dış siyasetinin kaynaklarına bakarken etkili uygulamaları için bu şartları, dış çevreyi bizim karşılaştırabildiğimizi göz önünde bulundurmak gerekiyor.

Ülkemizin arazi-coğrafi kaynakları, S.S.C.B'nin sahip olduklarıyla kıyaslandığında görüldüğü gibi büyük bir kayba uğradı. Yeni devletlerin oluşumları sonucunda Rusya, Avrupa'nın Batısı'ndan, Orta Doğu'nun ve Asya'nın Güney bölgelerinden uzaklaştı. Karadeniz, Akdeniz ve Baltık denizlerine çıkış imkanları daraldı. Bununla birlikte eskisi gibi Asya ve Avrupa topraklarında, her iki kıtada bulunan bir ülke olarak kalıyoruz.

Prensip olarak Rusya'nın çıkarları dahilinde yeni bağımsız devletlerin görünüşünde Rusya ile dış ülkeler arasında bulunan "tabakanın" varoluşundan faydalanılabiliyordu. Ülkenin iç zayıflığı durumunda bu topraklar üzerindeki doğrudan denetim ciddi bir problem olabilirdi. Herkesçe bilinen Rusya'nın çıkarlarına uygun ve uluslararası rekabet adına bugünkü toprak varlığı, dış politikanın ek manevrası imkanı tanıyor.

Rusya'nın dış politikasının coğrafi, politik kaynakları için asıl tehlike, ülke içi gelişimin karakterinden geliyor. Rus toprakları üzerinde ulusal ekonomi kompleksinin ve nüfusun var olan eşitsizliği, Rusya'nın toprak kaynaklarını ve uzun vadeli potansiyelini zayıflatıyor.

Rusya'nın, yabancı devletlerin geo-politik ve ekonomik hedeflerinin alanında olmasına bağlı olarak tehditler ve özel bir grubunun gelişimi de gözle görülmektedir. Çin'in geo-ekonomik çıkar alanı, Rusya'nın, Primorya ve Priamurya bölgelerini, Volga boylarındaki Cumhuriyet'leri



ve Kuzey Kafkasya'yı, Arap Dünyası'nı, Kafkasya'yı, Doğu Karadeniz Boyları'nı, Türkiye'yi uzun zaman önce kendisine kattı. Bu bölgelerde yabancılar artış gösterdi ve gösteriyor, yerel işlemler ve durumlar için belirlenmiş devletlerin kültürel, demografik ve siyasi etkisi için temel oluşuyor. Etnik derneklerin, dini tarikatların ve sivil kuruluşların farklı subjeleri büyük düzeyde bu etkinin acenteleri oluyor.

Demografik kaynaklar, en fazla zarar görenlere aittirler. Geçen bölümde iç politikada ki bu problemin bize hangi tehditleri yarattığı belirtmiştik. Dış politika planlamasında dünya nüfusunun yoğunluğuna göre (Çin'den, Hindistan'dan, A.B.D.'den, Endonezya'dan ve Brezilya'dan sonra) üçüncü değil altıncı sırada bulunduğumuz olgusunu psikolojik ve gerçekçi planda henüz idrak etmedik ve betimlemedik.

Bu arada askeri ve ekonomik tasarıda, göç politikasında demografik kaynakların değerlerini yeniden gözden geçirmemiz gerekiyor. Ülkelerin nüfus yoğunluğuna göre bize yakın ülkelerin dinamiğiyle nüfus gelişiminin bugünkü dinamiğinin kıyaslanmasında Rusya'nın 2015 yılına doğru dünyanın on büyük ülkesi arasında yer almasıyla ve de pek çok Rus'un yalnızca anektotlarda duydukları "Pakistan, Bangladeş, Nijerya, Etiyopya, Zaire" isimlerindeki ülkelerin Rusya'ya geride bırakmasıyla sonuçlanabilir.

Orta ve kısa vadede demografik potansiyelini kaybetmesinin dış politikaya doğrudan etkisi o kadar büyük olmayacaktır. Ülkenin nüfusu, büyük miktardaki toprağını kontrol eden birliği gibi ittifakların desteği ve muhafazası için eskisi kadar yeterince güçlüdür. Belirtildiği gibi bu endişe, Çin'in haddinden fazla doldurulan "demografik rezervuarıyla" dolaysız bir yakınlıkta bulunan bölgeleri gözler önüne sermektedir.

Eğer elli sene ileriye bakarsak Rusya'nın bugünkü sınırları çerçevesinde varlığını sona erdirecek ya da devlet yapısının farklı temellerini, farklı niteliklerini tam olarak kazanacak olan tehlikeyi görmemek



imkansızdır. Benzeri bir tehlikenin bloke ediliş araçlarına bugün sahip değiliz. Farklı toplumlar tarafından işgal edileceği zaman kendi toprağına karşı nükleer silah kullanılabilmesi, bu jeo-politik silahın uygulanabileceğini ciddi bir şekilde düşünmek mümkün değildir.

Rusya, dış politikası için 1990 yıllarında daha aktif görünse de karmaşık olan etnik bir dinamiğin faktörüyle daha fazla etki yapmaya başlamıştır.

Her şeyden önce Hristiyan veya İslam gelenekleriyle dış politika faaliyetlerinin özdeşliğinin temel konusu olan politik, ideolojik bir platformda demografik potansiyelin özel görüşleri 1990 yıllarında ortaya çıktı. Buna rağmen eğer federal düzeyde ilkiyle birlikte birbirini takip ediyorsa (doğruyu söylemek gerekirse iç politikaya nazaran daha az), dünyanın "müslüman tablosunun" ayrılmış elementlerinin (daha nadir olarak kendi kendine oluşan), elit tabakanın bir kısmının benimsemesi, belirlenmiş cumhuriyetlerin politikaları ışığında oluştu. Bu iki tezin göze çarpan bir yakınlığının olmayışı ise ciddi sonuçlara neden olabilir.

Etkili dış politikanın sürmesi için ekonomik kaynaklar bugün ön plana çıkmaktadır. Pesimist bir ölçüyle, ülkenin ekonomik durumunu eskisi gibi değerlendirmek gerekir. Kaynakların harcanması ve ilkel bir şekilde kullanılmasıyla ekonomik gelişim önemli derecede zarar görmüştür. Her durumda temel kuruluşların ve teknolojinin muhafaza edildiği son 10-12 yıl içinde, 1990 yıllarının başlangıcında Rusya ekonomik-teknolojik devrinin sınırına yaklaşmıştır. Güç kaybı, bu sınırın aşılması sırasında dış ekonomi ve finans çevrelerinde uygun şartların korunan kesiminde fazlasıyla azalma göstermiş olabilir. Bu durum gerçekleştiğinde, Rus ekonomisi ve onun çok hassas dış politikası, enerji kaynağının tek ihraç unsuru olması ile sonuçlanabilir.

Rusya, dünya ekonomi sistemi için bütünleşmenin pozitif getirisinin henüz çok azına sahiptir. Uluslararası finansal-ekonomik yapılarla karşılıklı etkileşim, alacaklı ilişkileri doğurmaktadır. Dünya

ekonomisindeki Rusya'nın sahip olduğu bu yüzde ikilik pay, (çağdaş dünyada en önemli ve etkili ekonomik faktör olmasına rağmen) uluslararası ilişkilerde Rusya'nın bu ekonomik faktör etkisini kullanmasına izin verilmemektedir.

Rus ekonomisi dış siyasetteki çıkarlarının gerçekleşmesinde, eskisi gibi S.S.C.B.'nin topraklarındaki ile Avrupa'ya ve Uzak Doğu komşularıyla bölgesel problemler yaşamadığı için olumsuz etkilenmiyor. Bu Rus Federasyonu'nu en önemli değer haline getiriyor ve bazı problemleri çözmeye izin veriyor.

Ticaretin ve dış politikanın ortaklığı yine ciddi bir problem oluyor. Ne yazık ki sadece Rus ekonomisinin enerji ve hammadde sektörleri, haklı olarak dünya çapında ön planda olmayı talep edebiliyor. Ticari işlemler, dış siyasi sorunlarda açık ve detaysız görünmüyor. Ekonomi subjelerinin güçlendirilmesinde ve sağlamaştırılmasında dışarıdan yapılandırılan ekonomimizin karışıklığı ve gelecekte ki düzensizliği göz önüne alınırsa, dış siyasi sorunlarına göre Rus ticaretinin şartları şöyle düşünülebilir: -İlk önce Avrupa Birliği olmak üzere dünya ekonomisinin büyük oyuncularıyla kuruluşlarının ilişkilerinin oluşturulmasında, dar alan sektörlerinin özel pazarlarına açılımın sorunları...

Son dönemdeki S.S.C.B.'den gelen "dış politikanın iktisadi yapılandırılmasının" parolası, bugünkü durumda boş bir ses olmaktadır. İktisadi yapılaşma, sadece objektif bir düzeyde oluşabilecekse, Rus ticareti ilk etapta bununla uğraşmalıdır. Rus ticaretinin kendi ilgileri olduğu zaman MİD<sup>13</sup> bunların gerçekleştirilmesine yardım edecektir.

Çağdaş Rusya'nın askeri kaynakları, dış politika alanı için ikili bir şekilde değerlendirilebilir. Rusya'nın eskisi gibi sadece kendi gücüyle

13. MİD: Dışişleri Bakanlığı

A.B.D ile kıyaslanan başlıca nükleer bir güç oluşu. Modernizasyonunun ve potansiyel gücünün yükselişinden ve desteğinden dolayı Rusya ile kıyaslanması bile mümkün olmayan A.B.D.'nin ekonomik imkanlarında bir şekilde göz önünde bulundurulması gerekiyor. Böylelikle A.B.D'nin gücü Rusya'nın sahip olduğundan 10-12 kat daha fazladır. "Eski nükleer güce sahip devletlerin üçünden her birinin, İngiltere, Fransa ve Çin askeri gücü ve hava kuvvetlerinin miktarı aynı şekilde Rusya'dan daha fazladır. Sonuçta bugünkü tezlerin aynı sanılmasından dolayı birkaç on yıl sonra A.B.D'ye karşı askeri gücümüzü kaybedeceğiz.

Bunun dışında, nükleer faktörün pasif rolünü göz önünde bulundurarak, nükleer güç, günlük dış politika uygulamasında gelişmiş güzel kullanılamaz, bu hususu sadece ülkemize büyük devlet isminin koruması için olanak sağlayan bir statüye ulaşan bir kaynak olarak değerlendirmek gerekmektedir.

Bununla birlikte, öyle görünüyor ki nükleer silahların rolünün ve yerinin değerlendirilmesi yapılırken bizde hala "merkezi nükleer denge" anlayışı ağırlıktadır. Başka bir deyişle Amerika ile Rusya'nın rekabet içerisinde karşılıklı olarak birbirlerini yok etme imkanları vardır. Aynı zamanda, dünyadaki nükleer tablonun diğer tüm bilgilerine cevap olan dış politika, sadece bir beyan değil, kesin anlamda karşıt tepki senaryosudur. Bu durumda, nükleer denemelere Hindistan'ın ve Pakistan'ın yeni üyeler olarak katılımlarına Rusya'nın açık bir tepkisinin olmaması tipik bir örnek olmuştur.

Askeri-politik planda uluslararası olaylara etki edebilecek yeterli araç ve kaynakların olmadığını bir yanda NATO'nun genişlemesi, bir de Yugoslavya'daki savaş gözler önüne sermiştir.

Silahlanma gücü, çağdaş tehlikeye karşı reformların getirdiği sorunların yanı sıra ilk olarak ordunun gerçek savaş düşüncesi, sonra ise

Çeçenlerin bu fırsatları kullanmaları gibi birçok soruyu son yıllarda ortaya koymuştur. Bunlara verilen cevaplar, Rusya'nın Silahlanma Gücü'nün çağdaş tehlikelere karşı yeterli donanıma sahip olmadığını gösteriyor.

Bu sorumluluk içerisinde Çeçenistan'ı da kapsayan Kuzey Kafkas askeri bölgelerinde bulunanların, görevleri gereği güneyden gelen NATO gruplarını içlerine aldıklarını hatırlayalım. Bu grubun diğer parçası, askeri gücü 650 bin kişiden oluşan Türkiye'dir. Çeçenistan'daki savaş, 15 - 20 bin kişilik gruplarıyla bile Rusya'nın savaşlara karşı etkili ve yeterli imkanlarının olmadığını göstermiştir.

Dolayısıyla, silahlı kuvvetlerin savaşları önleme aracı olduğu sonucundan yola çıkarak, gerçeğe dönüşen devlet gücünün bir imajı olduğunu düşünürsek, bu imajın bir hayli sarsıldığını tespit etmemiz gerekiyor. Buradaki inanışlara aykırı düşünce, sıradan askeri güçlerin gerekli imajları yokken bu rolü oynayamadıklarından kaynaklanmaktadır. Bu mantığı sonuçlandırmak istersek, bu imajın tam anlamıyla yeniden kazanılması sadece askeri savaş operasyonu ile mümkündür. Ancak, prensip olarak Silahlı Kuvvetlerin reformu yapılmadan da böyle bir savaş operasyonu gerçekleştirmesi mümkün değildir. Bir bütün olarak baktığımızda Rusya'nın dış politikasında askeri faktörün rolü gereğinden fazladır. Askeri kaynaklar diğer kaynaklara kıyasla, ülkenin kısa sürede korunması için gerekli olan kaynaklar çürümeye başladığında, dış politikasında daha ağırlıklı olmaya başlamıştır. Paradoks değil ama, global askeri tehlikenin azalması ile askeri sorunlar yine de Rusya'nın dış politikasında birinci derecede sorun olmaya devam edecektir.

Bugün ülkenin enformasyon-propagandası ve sosyal kültürel kaynakları aynı şekilde etkisizdir.

Rusya Federasyonu'nun enformasyon güvenliğini sağlaması için politik, ekonomik, savunma ve milli güvenliğini sağlayan diğer

kurumların, "Bilgi Çağı" şartlarında milletin entelektüel gelişiminin, politik görüşü olan kesimlerin doğru bir şekilde yönlendirilmesi, hoş görülme ve değerli bir vatandaş yaratmak koşulu ile mümkündür. Bunun dışında çağdaş şartlarda ileriye yönelik devletçilik kavramı, devletin doğrudan, milli değerler sistemini destekleme ve koruma yeteneğine bağlıdır. Ve uzun vadede, Rusya devletçiliğinin strateji parametrelerinin işlenmesi ve gelişmesi açısından baktığımız zaman, devletin bütünlüğü görevini, hukukun üstünlüğünü, bağımsızlığını ve Rusya'nın bölgesel bütünlüğünü, politik, sosyal ve uluslararası stabiliteyi tanımlayan Rusya'nın güvenliğindeki tehlikeler, özellikle bu alanlarda azami prensipli karakter taşımaktadır.

Esas tehlike, ülkenin politik kültür dağılımının en belirgin göstergesi, şu veya bu milletin (etnik grupların), dini grupların, belirli yerel toplumların (Rusya Federasyonu bölgeleri, unsurları) sosyal grupların, gerçekleşen olaylara veya konulara farklı bakıp, farklı algılamalarıdır. Bu durumda belirlenen oluşumlar, ekonominin bir bütün olarak etkili şekilde gelişmesini zora sokmakta ve sadece sosyal kültür birliğinin bozulma tehlikesini işaret etmekte kalmayıp, Rusya Federasyonu'nun hukuki alanını da tehdit etmektedir.

Hatta bugün, yani başımızdaki ülkelerde de bilgi savaşı kavramlarının yaratıldığını ve uygulandığını görmekteyiz. Bunların amacı, dünyadaki diğer ülkelerin bilgi alanlarına tehlikeli şekilde etki etmek, enformasyon ve telekomünikasyon sistemlerinin normal çalışmalarını engellemek, bilgi kaynaklarını muhafaza altına almak ve onlara engelsiz ulaşabilmektir.

Din alanına gelince, değerlere yönelik (diğer bir deyişle, milli, politik, kültür ve sosyal alanda değer olgularını, stereotip, efsane ve diğer algılama unsurlarını yıkmaya yönelik çalışmalar) uluslararası terörist faaliyetler ve uluslararası terörizme "şemsiye" görevi yapan aşırı dinci grupları destekleyen taraflar, prensipte en büyük önemi taşımaktadır.

Rusya'nın toplum yaşamında, manevi ve sosyal çevrenin güçlendirilmesi ile birlikte gittikçe gelişen global sosyo-ekonomik infrastrüktürel dış enformasyon yapısına, uluslararası kitle kültürüne ve bunlar tarafından yaratılan değerler sistemine daha fazla bağımlı hale gelmektedir.

Rusya'nın milli kimliğinin sağlamlaştırılması olayı uzun zamandan beri dış politika, ekonomik ve diğer taraflar ile belirli bir savaşa dönüşmüştür, bu öyle bir savaştır ki şimdilik çoğunlukla kaybeden taraf bizim taraftır.

Rusya, bugün yoğun bilgi akışının etkisiyle dünyanın kültürel düzeninin öznesi olmaktan ziyade objesi olarak ortaya çıkmaktadır. Enformasyon sistemi, yayılışa yönelmenin dışında Sovyetler'in bilgi düzeyinde kalmıştır. Rusya'nın SMİ<sup>14</sup>'nin kabul edilemeyen yoğunluk derecesi, loncalara yönelmeleri, dar grup çıkarları, bu hizmetlerin dış politik amaçla kullanılmasını oldukça azaltmaktadır.

Burada önem taşıyan diğer bir tehlike de, milli eğitim sisteminde temel ve pratik bilimlerin kısmen bozulmasıdır. Milli eğitim sisteminin ve bilim organizasyonunun modernizasyonu ve gelişme sürecinde dış etkilerin potansiyeli artmaktadır. Rusya'dan "beyin göçü" nün giderek artması bu kriteri doğrulamaktadır. Aynı zamanda, devlet politikası seviyesinde çoğu kez Rusya geleneklerine aykırı olan, yabancı eğitim ve bilim sistemi modellerinin dışarıdan alınma stratejisinin uygulanmaya çalışılmasıdır. Rusya'nın, eğitim ve biliminin dünya sistemine entegre olma ihtiyacı ve bu husustaki rolü, Rusya sosyo-ekonomik gelişiminin rekabet edebilecek potansiyele çıkarılması için, eğitim ve bilimin, sosyal kültürel enformasyon değerlerinin yayılmasına ve hatta agresif bir davranışa yönelmesine odaklanmak olmalıdır.

14 SMİ: Uluslararası bilgi bağları.

Rusya'nın kurumsal-diplomatik kaynakları, diğerlerinin yanında üst seviyede değerlendirilebilir. Rusya'nın güçlü ve profesyonel dış politik kurumları vardır.

1990'lı yıllarda, Dış İşleri Bakanlığı kendi potansiyelini korumuş ve hatta belli bir ölçüde bu potansiyeli katlamıştır. Kapalı karakter taşıyan dış bilgiyi toplama ve analiz edebilme olanaklarına sahip olan Dış İstihbarat Bölümü, Milli Güvenlik Organları'nın sistem olarak çöküşünü oldukça başarılı şekilde atlatmış ve bilinen Rusya istihbarat faaliyetlerine yenilerini eklemiştir.

Yeniden yapılanma dönemindeki tüm zorluklara rağmen, Savunma Bakanlığı ve Merkez Yürütme Komitesi faaliyetlerindeki dış siyasetin sağlamlaştırılması unsuru, Rusya'nın dış ülkelerle ve bilhassa SNG<sup>15</sup> ülkeleri ile olan şu anki askeri-siyasi ilişkilerinin de ciddi bir şekilde temeli olmuştur. 90'lı yıllarda, FGK<sup>16</sup>, FPS<sup>17</sup>, FMS<sup>18</sup>, MCS<sup>19</sup> gibi birçok kuruluşun dış ilişkiler açısından önemli sorunu, en yakınındaki ülkelerle mevcut ilişkileri olmuştur. Bu durum, eskiden olmayan belirli tecrübe ve mekanizmanın gelişmesini sağlamıştır.

Daha sonraki on yıl içerisinde Rusya, tüm dünya ülkelerinde dış birimler oluşturarak Rus Dış Ağı'nın kurulmasını sağlamıştır. Bu dönemden sonra Rusya, dünyada ve bölgesel olarak önde gelen birçok organizasyon, forum, çok yönlü enstitülerin eşit haklara sahip yetkili üyesi olmuştur. Belirtmek gerekir ki, Rusya Dış İşleri Bakanlığı (MİD) 1990 yılları başlangıcında alt bölgesel işbirliği organizasyonların yönünü kavramış ve ülkemiz, sınırı bulunan tüm ciddi alt bölge insiyatiflerine katılımcı üye olmuştur.

15 SNG: Sovyetler Birliği sonrası oluşan Bağımsız Devletler Topluluğu

16 FGK: Federe Güvenlik Kurumu

17 FPS: Emeklilik Sigortası Fonu

18 FMS: Sağlık Sigortası Fonu

19 MCS: Olgunlaşmış Haller Bakanlığı



Aynı zamanda Rusya, kendi objektif özelliklerinden dolayı, finansal-ekonomik çıkarlar izleyen, çok yönlü elit 'kulüp'lere eşit haklara sahip bir üye olma iddiasında bulunamaz, örneğin 'Büyük Sekiz' olarak adlandırdığımız organizasyonda tam üye olarak görünmesine rağmen bu sadece kendi kendini kandırmaktır.

Rusya için şimdilik, 'sindirilmiş' veya 'yaşanmış' olarak kabul ettiği kuruluşlar eski Sovyetler Birliği zamanında yaratılmış olan klasik Birleşmiş Milletler ve OBCE<sup>20</sup> gibi kuruluşlardır. Yapı veya Kurum 'icadi' açısından başarılı bir buluş olan SNG mekanizmasının meydana getirilmesinde - Rusya ağırlıklı bölgesel organizasyon ve aynı zamanda Sovyetler Birliği sonrası döneminin diğer Rusya yanlı taraflarının kurum olarak işbirliği oluşturması formatında bir buluştur.

Yukarıdaki analizleri devam ettirmek mümkündür ve belki de uluslararası uzmanlarımız tarafından yapılması gerekir. Çünkü dış politika planlanmasının bütünü, kendi kaynaklarımızın değerlendirmesinden başlayarak yapılması gerekmektedir. Doğrusunda bu olduğuna inanıyoruz, yoksa kendi kendimize muhtelif iyi dileklerde bulunmakla veya iyi kılıf bulmuş ifadelerle politika planlaması yapmış oluruz. Maalesef, ülkemizdeki dış politika evrakları eksik bir şemaya göre inşa edilmekte, kendi kaynaklarımız hakkında söz söylenmemektedir. Kaldı ki, bu tip planlama ile dış politika çıkarlarının belirlenmesi, amaç ve görevlerin karakteri, tamamen dövize yönelik, objektif olmayan, çıkarıcı, bunun da ötesinde amaç ve görevleri birbiri ile uyumsuz, sonuçta da gerçekleştirilemeyen amaç ve görevler haline gelmektedir.

Evet, şu ana değin söylediklerimizden yola çıkarak şimdi en azından çağdaş dünyadaki Rusya'nın yeri nedir sorusunu, yeni bir şekilde cevaplandırmaya çalışalım.

20 OBCE: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Organizasyonu



Eğer birileri, günümüzün uluslararası ilişkiler ve iç politikası hakkında konsept olarak analiz yapacak olsa, etraftakilerin belirli şüphesi ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu gibi kişiler 10-11 yıllık süreyi, ileriye yönelik ve uzun süreli fikirlerin oluşması için çok kısa bir süre olduğunu düşünmektedir. Hatta onlar için kısa sürede üretilen fikirlerin herhangi olumlu neticesi olamaz. (Aynı zamanda hatırlatalım: Bu dönem Yalta-Postdam sisteminin uluslararası ilişkilerde kaybolması dönemine denk gelmektedir. Söz konusu sistem, iki kutuplu dünya döneminde S.S.C.B. ve Amerika ağırlıklı dünyada varılmaktaydı.)

Ancak bu tam olarak böyle algılanamaz. Bundan önceki uluslararası ilişkiler sistemlerinin gelişme deneyimini gözetererek, fikir şeklindeki bir modelin gerçeğe dönüşmesi ve temellerinin tamamlanması başlangıçtan sonra (adeta genel bir kural gibi) bir 10 yıl sürecini kapsar. Tabii ki bu söz konusu dönem, "kurucu babalar" için, çoğu zaman, hayal kırıklığı ve hüsranı yaşamak demektir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra da ve Yalta-Potsdam sisteminde de aynı şekilde uluslararası ilişkiler yaşanmıştır.

Öyle görünüyor ki, geçen 10 yıl içinde çağdaş uluslararası ilişkiler, öncülük modelinden yeni çizgilere geçiş dönemini tamamlamış, eski iki kutuplu dünya yapısı ise ortadan kalkmıştır.

Bunlarla birlikte mevcut dünya düzeni, Yalta-Potsdam sisteminden birçok uluslararası ilişkiler mekanizmaları almış, özellikle çok işlevli Birleşmiş Milletler sistemi ve birçok uluslararası hukuk normları, anlaşma yükümlülükleri gibi unsurları ekleyerek, eskisine benzerlerini kurmuştur. Günümüzün çağdaş uluslararası ilişkileri de bu ikisinin, diğer bir deyişle geleneksel ve yeninin bir arada mevcut olması ile belirlenmektedir. Paradoks da zaten buradadır: Yalta -Potsdam politik temellerinin yıkılması, eski sistemin kurum-hukuk temelini etkilememiştir, hatta sözde yeni olarak nitelendirilen düzen ile kıyasla eskinin daha istikrarlı olduğu ortaya çıkmıştır. İşte bu da geçiş döneminin bir öncekilerden farkı olarak

barışçıl yoldan gerçekleştirilmesini sağlamıştır.

Asrın değişimi, yeni dünya düzenini pekiştiren büyük çaptaki "barış" ve "kongre" kavramları ile çok hummalı bir çatışma yaşanmadan gerçekleştirilmiştir. Bu olağanüstü bir olaydır. Üstelik, bu konuda daha önceki sistemlerde olduğu gibi, geliştirilebilen veya değişiklikler yapılabilecek mevcut bir "standart" yoktur.

Diğer taraftan, değişimin bu tip karaktere sahip olması, dünyanın başka bir gelişim paradigmasına geçmekte olduğunu gösterir. Artık eskiden olduğu gibi, sistem içindeki zıt görüşlülüğü yok etmek için geniş çaplı çatışma yaşanmasına gerek kalmamaktadır. İki kutuplu dünyanın kaderi, sadece tek tarafın çöküşü ile değil, yeni merkezi güçlerin oluşması, uluslararası ilişkiler sisteminin daha karmaşık hale gelmesi ile belirlenmiştir. Kaldı ki uluslararası ilişkiler, Yalta-Potsdam düzeni çerçevesinde dahi günden güne birçok "tarafın" ağır bastığı, yani çoklu güçler haline geldiğinin göstergesiydi.

Henüz 1970 yıllarında, tüm alanlarda ayrı ayrı belirli ağırlık taşıyan taraflar meydana çıkmış, aslında büyük ülkeler için bu durum sorun haline gelmeye başlamıştı. Mantiken, şu an tek bir "güç" olan taraftan bahsetmek, objektif olarak mümkün değildir. (Bu tanımın "Galip" süper güç olan Amerika için dahi geçerlidir) Çünkü, günümüz dünyasında yeteri kadar karmaşık ve sayısız miktarda birbirine bağlı (birbirini belirleyen) güçler söz konusudur. Hakikaten şu anki dünya sistemini, bir piramit şeklinde hayal edebiliriz. Birçok tabaka veya katmanlardan oluşan ve iç içe geçmiş sektörleri göz önünde bulundurabiliriz.

Bu sektörlerin her birinde, ekonomi, finans, teknoloji, askeri v.s. kendi liderleri mevcuttur. Belirli alanlarda ise belirli ülkelerin liderliği söz konusudur.

Rusya şu an ekonomi sektöründe neredeyse yok gibidir ancak, dünya sisteminin kurum-hukuk alanında "kutup" olarak Birleşmiş Milletler

Güvenlik Kurulu'nun "daimi üye" statüsüne sahiptir.

Rusya'nın "kutup" rolü, askeri-stratejik sektörde de mevcuttur. Ülkeleri, Bölgesel olarak liderlik anlamında ağırlıklarını ele alacak olursak, görürüz ki 'kutup' olarak yer edinmek isteyen ülkelerin sayısı hiç de az değildir. Sevindirici olan husus, Rusya'nın bu adaylar arasında olması ve başarılı bir şekilde Sovyetler Birliği dağılımından sonra bile yine bu cumhuriyetlerin lideri olarak yoluna devam etmesidir. Aynı zamanda da Avrupa'nın yönünün belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır. ATP<sup>21</sup> Bölgesi'nde de günden güne daha aktif olarak kendini göstermektedir.

Dolayısıyla, çağdaş dünya objektif olarak çok kutupludur. Aynı zamanda bu, birbirine düşmanca bir kutuplaşma veya nükleer gücüne göre bir kutuplaşma değildir. Daha karmaşık bir şeydir. Dahası, böyle bir olanak çağdaş dünyada birçok ülkeye, belirli sektörlere genişleme ve gelişme imkanları sağlamaktadır ki, belirli bir süre sonra kendi sektöründe 'kutup' olarak yer edinebilme olasılığı bulabilsin. Tabii ki, bizim ülkemiz de böyle bir perspektife sahiptir.

Mevcut kaynak ve uluslararası çağdaş ilişkileri göz önünde bulundurarak Rusya'nın dış politikadaki kimliğini aşağıdaki gibi sunabiliriz:

Rusya-Avrasya Bölgesi'nde önde gelen bir ülkedir.

Avrasya Bölgesi için Rusya öncü bir ülkedir. Öncelikle nükleer ve kurumsal faktörleri ele aldığımızda dünya sisteminde global etki yaratabilecek kapasiteye sahip olduğunu görebiliriz.

Dış politika aktivitelerinin şu andaki durumu, Rusya'ya yaşam çıkarlarının sağlanmasına olanak vermektedir ve diğer taraftan strateji karakteri taşıyan bazı dünya olaylarına etkilemektedir. Ülkenin iç potansiyeli

prensip olarak dünya ekonomisindeki kutuplardan biri olma imkanı vermekte, dolayısıyla bir bütün olarak kendi uluslararası durumunu sağlamlaştırmaktadır.

Bizler yine de devlet olarak, gerçek konumumuzun çok üstünde olan süper güç deyimini kullanmaktan kaçınmalıyız. Aksi takdirde, gerçekçi olmayan optimizm, narsizm, uyumsuz dış politikalar bizi güç ve kaynakların israfına sürükler. Beklentilerimizin ve amaçlarımızın gerçekleşmesine engel olur.

## 8.2 RUSYA'NIN DIŞ POLİTİKA İDEOLOJİSİ VE DIŞ POLİTİKADA OLASI YÖNLERİ

Yeni dünyada Rusya'nın işleyiş stratejisi arayışı, ideoloji ile başlamalıdır. Bu da tabii birilerini şaşırtmak veya nostalji duygularını canlandırmak amacı ile yapılmamalıdır. Aslında, dış politika ile devlet faaliyetleri birbirinden kopuk olarak düşünülmemekte ve bu da kendi başına yeterli olmamaktadır. Ülkenin iç gelişiminin farklı yönleri de göz önünde bulundurarak gerçekleştirilmesi gerekir.

1990'lı yılların başlangıcından itibaren, Rusya toplumunun dış politika olayları hakkında not verebilecek sağlamlaştırılmış kriterleri yoktu. Çağdaş dünya değerlendirmesinde eklektik (seçgenlik) görüş ağırlıktadır.

Bütün olarak yerleşen zıt görüşler sadece toplumlar arasında değil, bireyler arasında da yaşanmaktadır. Bir dünyadan söz ederken ülkeleri bütün olarak değerlendirmede eklektik ağırlık taşımaktadır. Devlet içinde yerleşmiş olan bu düşünceler, imparatorluk döneminden başlayarak sistem kendi kendini yok edene kadar uzanan süreç içerisinde aynı şekilde kalmaya devam etmiştir.

Rusya toplumu ve elit kesim, çağdaş uluslararası ilişkiler açısından

birçok konuyu kavramamıştır. Bu, toplumumuzun uzun süre kapalı kalmasından kaynaklanmaktadır. Bilhassa 1990'lı yıllarda bu durum iç sorunlar olarak yoğunluk kazanmıştır. Eski ideolojiyi kaybettikten sonra, Rusya'da dünyaya yeni ve uzun vadeli bir bakış için gereksinilen gerekli temel yoktur ve genel insan değerlerinin yanı sıra yeni herhangi bir fikir sunulmamıştır. Aynı zamanda dış politika alanında fikir yani ideoloji en geçerli kaynak olabilir ve milletin birliği, kendi yerini anlayabilmesi ve değerlendirebilmesi ülkesinin gelişimi için gereklidir. Bunun dışında, bu süreden sonra herhangi bir gelişim fikri bayrağını taşımayan hiçbir ülke global politik süreçte, rakiplerini yene-meyecektir ve önceliğini koruyamayacaktır.

Bunun yanı sıra enternasyonel sınırlarını aşan unsurlar taşımayan hiçbir düşüncenin, hele birde kapalı bir ülke olduğu düşünülürse global dünyada yer edinmeyi başaramayacağını belirtmek gerekir. Böyle ideoloji türleri liberalizm ve dini ideolojilerdir. Hristiyanlık ve İslami Komünizm ideolojisi de bu tip ideolojilerdendir.

Milli ideolojimizi kaybederek, biz bugün çok güçlü kaynaklardan mahrum kalmış durumdayız. Örnek vermek gerekirse, dünyadaki istihbarat prensibinin temelini hatırlayalım: 'mice' sistemi olarak bilinen bir sistem var. Bu sisteme göre:

M - para

İ - ideoloji

C - kompromat

E - ego (şahsi anlarla ilgili motivasyon)

Bence, Rusya CBP<sup>22</sup>, şu anki İ faktörüne güvenmemektedir, o aslında hiç yoktur.

Çağdaş Rusya'nın siyaset sahnesinde ise bir paradoks söz konusudur. Elit tabaka, diğer kesimlerden hiç bahsetmezken eski ideoloji kavramı ağırlıktadır ve onlar komünizm ideolojisinin çöküşünden sonra yüzüp üstte kalmayı başaranlardır.

İşte buradan yola çıkarak "Doğu'yla mı yoksa Batı'yla mı, kiminle dostluk ediyorsun" şeklinde uydurulmuş bir ikilem olan bu soru gündeme gelmektedir. Bunlar çoğu zaman uzlaşmaz kişilikli insanlar tarafından uydurulmuştur ve netice alınamayan boş tartışmalar söz konusu olmuştur. Tarih "çöplüğüne" yayılmış, "gelişmiş" ve "kırsal" kesimlerin çatışmalı fikirlerini kapsayan bu düşünceler, değişik jeopolitik kavramların oluşumu ile biçimlenmiş bir bakış açısının olmasından kaynaklanmaktadır.

Aslında toplum ile elit kesim, ne batı liberalizmiyle, ne de batının sosyal demokratları ile baş edebilmişlerdir. Büyük ülke mantığı ile kavramları aşanlar yani 'üzerek üstte çıkarlar', günümüzün dış politika anlayışına herhangi 'faydalı' taraftarlar olamamışlardır. Komünizm veya liberalizm ideolojisinde uluslararası bir unsur yoktur. Bu unsur, sağcı elit tabaka için pek çok politik-psikolojik amaçları yok eden, dış politikanın yeteri kadar esnek olmasını engelleyen ve sonuçta çağdaş dünya ile uyumsuz hale getiren bir aşığıdır.

Diğer taraftan dış siyasi ideoloji, kendisinin dış siyasi görüşünün yerine konmasını beklememelidir.

Dış politika ideolojisinin rolü, uzun vadeli yönlerin belirlenmesi ve aynılarının gerçekleştirilmesi doğrultusunda genel senaryolar kurmaktadır. Bu durumda geleceğe yönelik düşünceler günümüzün anlayışı ile aynı şekilde olmalıdır. Dış politika ideolojisi, kaba geleceğe veya "ulusal düşünceye" kaymamalıdır.

Hedefimiz uluslararası ilişkiler tablosunu göz önünde bulundurarak ve Rusya'nın burada ki yerini doğru saptayarak herhangi bir şeyi bizim

dünya görüşümüzde yer alan bir ideal olarak hayal etmek değil, mümkün olduğunca amacımızı gerçekçi bir şekilde iyimserliğe ulaştırma yönünde olmalıdır.

Eğer bu çerçeve içerisinde Rusya'nın dünyadaki yeni yerini görmeye çalışırsak ilk önce şöyle bir düşünceden sıyrılmamız gerekir: Rusya'yı globalizm kurbanı olarak nitelendirmek bana aldatıcı gelmektedir.

Son 10 yıl içinde Rusya, dünya politikası ve mikro-ekonomi sisteminde aktif rol alarak kendisine has o özel (bazen aşırı özel) karakterini korumuş ve aynı zamanda globalizm içerisinde kendi iştirakını bilinçli olarak kontrol edebildiğini göstermiştir.

Sorun, her şeyden önce strateji planlamasının ve dış faaliyetlerin tahmini olayı ile ülkenin iç sosyo-ekonomik gelişmesinin dayanıklılığıdır. Genel olarak Rusya açısından olay, çağdaş dünya düzeninde ekonomi, finans ve dünya ticareti alanlarında, uluslararası ilişkilere katılmaktır.

Bizde prensip olarak, kültür farklılıklarından kaynaklanan problem yok gibidir: Zaten aslında diğer büyük veya gelişmiş ülkelerden farklı olan tarafı da budur. Mesela, istediğiniz kadar Rus Ortodoks kültür ve geleneklerinden söz edin, bir Dante, Shakespeare, Rōmark ile Fitzgerald'ın romanını veya eserini ele aldığınız zaman herhangi psikolojik zorlama olmadan, bu kitaplardaki kahramanların değerlerini, 'batılı' yaşam şekline göre ortaya çıkmış bu sistem değerlerini algılıyorsunuz. Bu, hayal gücünüzün çok esnek veya aşırı bir hayal gücü kabiliyeti olduğundan dolayı değildir. Hayır. Biz hepimiz aslında esas olarak sistemimizde mevcut olan değerlerle yaşamaktayız, fakat ya bunları çoğu zaman göremiyoruz ya da sadece reddediyoruz.

Rusya'nın, "globalleşmeye iştirak eden" üçüncü dünya ülkelerinden prensip olarak farkı, söz konusu ülkeler gibi 10 yıl içerisinde tecrübeler ve çatışmalara karşı bağımsızlık kazanmaya çalışması değil, bu



tecrübe ve bağımsızlığa çok daha önceden sahip olmasıdır. Hakikaten, Rusya dışında bağımsızlığını ilan eden Cumhuriyetler, geçen on yıl içerisinde, ne çatışma ve zıtlıklara karşı bağımsızlık edinebilmiş, ne de sosyal yapısını sağlamlaştırabilmiştir. Kaldı ki, globalleşme etkisi altında kalan bu ülkeler, dünya sistemindeki diğer aktörler için tehlikeli olabilmektedirler.

Şu an biz, globalizmin daha zor (az) yönlendirilebilir olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Çünkü, gelişmiş ülkeler, güneyde gelişmekte olan ülkelerde gelişen dünya (Güney) ile düşünsel ve fiziksel iletişim kanalları yaratırken bu kanallara yine güneyden gelen çağrılar için "siper" (tutucu) yerleştirmeyi başaramamışlardır.

Büyük hesaplara göre, globalleşmede ki inisiyatif sahiplerinin, gelişmiş Kuzey ülkelerinin, bu çağrılarının oluşum sebebinin inceleyerek engellemek için tedbir almaları veya oluşum ocaklarını kökünden kurutmaları gerekiyordu. Ancak, "bilgelik tecrübeyle kazanılır". Zamanında hiç kimse "yobaz" çevreleri ve "Talibanları" büyütüp yetiştirirken çekinmemiştir. Şüpheli rejimlerin yöneticileri, nükleer-roket denemeleri yapılırken gözlerini kapatıp, uyuşturucu kralları ve sıkıcı canavarlar ile işbirliği yapmışlardır.

Böylece, bağlılık (sadece Güney-Kuzey bağlılığı değil) teorisi 60-70'li yıllarda o kadar yaygınlaştı ki, şu an tam anlamıyla yaşanmaktadır. Bunun belirtilerini saymak gerekirse, kriminal göçten başlayarak uyuşturucu trafiğine kadar ve en çıplak haliyle siyasi İslamın yaygınlaşmasından en çarpıcı örneği olan korkunç 11 Eylül 2002 tarihinde yaşananlar hepsini hesaba katmalıyız.

Ben burada kaba ifadeler kullanmaktan kaçınarak sadece şunu söylemek istiyorum: Globalizmin "sopası" ilk önce ve ciddi manada sahibi Amerika'yı vurmuştur. Yani, dikkatsizlik ve ileriye görememe bizim ülkemiz de dahil olmak üzere tüm Kuzey ülkelerinde sergilenmiştir.



Dostluk kurduğumuz tüm rejimleri ve detaylarını iyice hatırlayalım ve günümüze kadar nasıl bir gelişim gösterdiklerine bakalım: Bu durum karşısında "yabancı gözlerde çöp arama arzusu hemen kaybolacaktır".

Globalizme bakış açısından bir bütün olarak Rusya, kendi parametrelerine göre şüphesiz Kuzey ülkelerine çok daha yakın durmaktadır, hatta belki de onların seviyesinde yer almaktadır. Buna göre söz konusu durum kendine uygun bir dış politika dikte etmektedir ve bunun temelinde objektif dayanışma yatmaktadır. Aynı zamanda, bu objektif dayanışma çerçevesinde çatışmalar taktik biçiminde ortaya çıkabilmektedir. Tabii ki sancılı bir sorun olması sebebiyle, dayanışmanın diğer Kuzey ülkeleri tarafından da hissedilip paylaşılabilmesidir.

Kuzey-Güney ve Rusya-Kuzey ilişkiler sistemindeki Rusya'nın emsalsiz yeri kısmen, elektrik enerjisi potansiyeli dahil mevcut kaynaklardan ileri gelmektedir. Genelde bu, Güney ülkelerinin özelliği olmasına rağmen diğer taraftan sanayi, askeri-stratejik kaynaklarıyla birlikte bunu oluşturmaktadır ve en önemlisi Kuzey ülkelerine özgü tarihsel tecrübe bu durumu yaratmaktadır.

Uluslararası ilişkilerdeki iki kutuplu çatışma sisteminin çöküşünden sonra geçen on yıla aşkın sürede Rus toplumu ve kısmen dünya toplumu, bir şekilde ılımlı, rahatlama durumunu yaşamıştır. Bu lokomotifte "dünyanın kötü geçmişi" geride kaldı, belirli sorunlar ise sunuş ölçülerine göre çözülebilir bir hale geldi şeklindeki düşünce doğmuştur.

Ancak bunun böyle olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu da belirli sorunların başarılı çözümünü genel bir ritme bağlı olduğundan, bu ritme göre yapılandırılmaması veya herhangi bir çözüm sisteminin hukuku olması ve buna göre çözüm üretilmediğinden değil, sadece böyle bir formül zaten olamayacağı için gerekmektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi Yalta-Potsdam sistemi, bizlere hukuk ve çözüm mekanizmalarını zaten bırakmıştı. Şayet tüm bunlar kullanılmak istenseydi BM'in kendisi

dahil çözüm olabilirdi.

Geçen yüzyılın kırklı yıllarında doğan mekanizmalar oldukça tehlikeliydi ve çatışmaların hemen bitiminden sonra bu alanda herhangi bir şeyi değiştirmeyi hiç kimse denemedi. Dünyanın siyasi düzeni yıkılırken en azından kurumsal iskeletin korunması gerekirdi. Elbette yeni hukukun yapının yönlerini, çizgilerini gösterebilmesi, sonsuza kadar üzerinde yeni bir siyasi yapı taşınması mümkün olmaması da ayrı bir meseledir. Bu düzenin parametreleri şimdi de pek açık değildir.

Ne yazık ki 90'lı yıllarda, dünya dengelenmesinde yeni araçlar arayışı sahte yollardan başlamıştır.

Objektif olarak şekillenen merkezi politikalaşma olayı, dünya sahnesine çıkan birçok etkin grubun ferdi olma amaçlarını yıkamamıştır. "Gezegende ki tek" süper güç olarak kalan Amerika, dünyanın "jandarması" rolü olmasa dahi tek başına liderliğe yönelip en azından dünyanın kusursuz hakemi olarak ipleri elinde tutan taraf olmaya yönelmiştir. Bu durum, Amerika'yı uluslararası ilişkilerde kabul edilemeyen metotları, baskı, güç ve nitekim savaş yolunu kullanmaya sürüklemektedir.

Dünya siyasetini kendi kontrolü altına alma çabası, dünyanın denge sistemlerinin gelişip yerleşmesi sürecini frenlemektedir. Uluslararası ilişkileri tek taraflı olarak dengelemeye çalışması her ne kadar başarısız olduysa da, Amerika bunu zorlamaktadır. Uluslararası sistemdeki diğer oyuncuların davranışlarına göre tek taraflılık ve anti-Amerikan tepkisi olarak karşıt bir tepki doğabilmektedir. En önemlisi de yeni aktörlerin, herhangi bir devlete ait olmayan aktörlerin sahneye çıkmasıdır.

Bunun sonucunda tüm sistemlerin ciddi şekilde dağılması söz konusudur. Elbette bu durum, kesinlikle kullanılmaması gereken metotların hayata geçirilmesini kendiliğinden sağlamaktadır. Böylelikle güçle korkutma ve hemen akabinde de bu gücü kullanma şeklinde kendisini gösterecektir. Ne yazık ki Rusya'nın belli bir kesiminde buna

benzer düşünceler mevcuttur. Bunlarla birlikte dış politika camiasında profesyonel açıdan marjinal seviyenin üstüne çıkmamaları sevindiricidir.

Bütün olarak dünya siyaset arenasını kontrol altına alma çabasında olan ülke veya ülkeler grubu veya grupları, sonuçta günümüzün karmaşık dünyası için tek ve optimum çözüm sağlayabilecek "ortaklaşa dünya dengeleme sistemi" olarak adlandırdığımız olayın gelişim ve yerleşim sürecini frenlemektedir. Bu olayın veya görevin buyruk olarak sunulduğu tek bir anlamı temsil etmektedir. Global olarak uluslararası çatışmayı düşürmek, dünya sisteminde "dengelerin bozulması" demektir. Bu durum, günümüzde tanık olduğumuz birçok zıtlıkların, tekrar aktif hale gelmesini kendiliğinden sağlamıştır. Aslında söz konusu zıtlıklar, daha önceleri de hissediliyor ancak süper güçteki ülkeler tarafından kontrol altında tutuluyor ve alevlenmelerine izin verilmiyordu.

Günümüz dünyasında, zıtlıklar içeren ocaklar, dünya gelişim merkezine her ne kadar mesafeli görünüyor ve doğrudan zıtlıklar içerisinde yer almamış görünseler de, ülkelerin politik, ekonomik, sosyal yaşamını etkilemektedir. Bu olayın çok açık örneği Yugoslavya'da yaşanan etkin çatışmalardır. Kendi buhranı esnasında tüm Avrupa kıtası ve Rus-Amerikan ilişkilerinin güvenliği zedelenmiş, Rusya'nın siyasi durumunun gelişiminde yepyeni tarzlar yaratılmıştır. Lokal çatışmaların kısa sürede uluslararası karaktere dönüşmesi, uluslararası ilişkilerin en tehlikeli yönüdür. Kaba- jandarman rolünde dışarıdan yapılacak bir müdahale, çatışmaların sadece şiddetlenmesine yol açacaktır.

Bunun tek alternatifi - dünyadaki birleşmiş toplumların hareketlerini kontrol edici temellere dayanan, uluslararası hukuk yükümlülüklerini kapsayan hangi argüman olursa olsun bu kuralların çiğnenmesine izin vermeyen, çatışmaları önleyen ve yok eden uluslararası rejimler yaratmaktır.

Tüm bunların yanı sıra şu an için doğrudan BM'in yerini alacak bir organizasyonun olmadığı "düşünülmektedir". Aslında BM'in ken-

disi de savaş öncesi Milletler Ligi'nin gelişmiş versiyonlarından biri olmaktan başka bir şey değildir. Öyle görünüyor ki, genel hükümetler arası organizasyon, daha uzun bir süre global dünya dengelenmesinde temel senaryo olarak kalacaktır. "Klüpler diplomasisi", dünya politikası ve ekonominin belirli sektörlerinde yararlı olsa da, bu rol için iddialı olamamaktadır. "Büyük yedi/sekiz" dediğimiz organizasyonun da kendine güvenmesine rağmen henüz BM'in yerine geçebilme iddiasında bulunmadığı görülmektedir.

Bu gibi durumlarda, BM'in kökten değiştirilmesi görevi ortaya çıkmaktadır. Bu mekanizma ile ilgili olarak, dünya toplumlarında yeni bir oluşum doğması gerekmektedir. (Örnek olarak en azından "eski" devletlerin daha önce üstlendikleri sorumlulukların yeniden yetki dağılımı.) Belirli bir ölçüde - BM Güvenlik Konseyi'nin organlarındaki karar alma işlevi bir nevi kalite ve miktar içeriği sorunu olarak belirebilir.

Ancak en az bunun kadar önemli olan başka bir husus daha vardır: BM, dünyadaki ekonomik gelişimde, çağdaş dünya boyutundaki önemli rolü de üstlenmiştir. Yalnız daha yararlı ve etkili bir BM (özellikle Güvenlik Kurulu seviyesinde) sayesinde dünya ekonomisi ve finans sistemlerinin gerçek kontrolünün yapılabilmesi fikrinin yeniden oluşturulabilmesini belirtmek gerekir. Formalite icabı "BM ailesi" çerçevesinde faaliyet gösteren, Dünya Bankası ve IMF grubu, gerçekte kendi kendine çalışmaktadır. Sadece aşırı liberal ekonomi fikirlerine ve çıkarlarına yönelik grupların güdümündedir.

BM Güvenlik Kurulu, aynı zamanda dünyanın büyük ekonomilerini oluşturan Hindistan, Japonya gibi muhtemel yeni daimi üyeleriyle veya üçüncü dünya ülkelerinden başka ülkeler veya tek temsilci olarak AB katılımı ile belki BM'in ekonomik ve politik araçlarını uyumlu hale getirerek ortak sorunların çözümü için gerçekten de kullanılacaktır.

BM'deki reformlardan söz ederken bilhassa Güvenlik Kurulu söz

konusu ise, tüm bunların sonucunda, Rusya nasıl etkilenir ve Rusya için neler değişir konuları dikkate ele alınmalıdır. Aynı zamanda prensip çerçevesi içinde diğer bir noktayı da unutmamak gerekir. Dünya sistemindeki BM ve GK rolünün çöküşü ve dejenerasyonu, Rusya'nın önemli kurumsal kaynaklarının kaybolması demektir. Bu kaybı, değişik klüpler aracılığı ile henüz telafi edemeyiz. Gelişmiş ülkeler mekanizmasına gerçekten iştirak etmemiz tam anlamıyla yararlı değildir. Üstelik bu klüplere tamamen alınmamızı sağlayan diğer üyelerin isteğiyle belirlenir.

Böyle bir durumda herhalde Rusya için en iyi seçim, Güvenlik Konseyi'nin rolünün bitimi ile birlikte kendi hak ve önceliklerinin değer derecesinin kaybolmasını beklemektense, Güvenlik Konseyi seviyesinde özel bazı hakları paylaşarak bu hak ve önceliklerden bazılarının tamamını gerçekten vermektir.

164

Çağdaş dünyada ve global politikada, ekonomi faktörleri de çok büyük önem arz etmeye başlamıştır. Dünya ekonomi sistemi, dengeleme açısından daha esnek olabilir veya olmak zorundadır. Dünya ekonomisinin karmaşıklığı ve büyümekte olan hacimler, doların dünyadaki tek döviz rezervi olarak görülmesine izin vermeyen, kabul edilemeyecek bir lüks olduğunu kanıtlamaktadır. Dünya, çok büyük ve prensipte güçlü bir Amerikan ekonomisi gibi bir taraf dahi olsa, sadece tek tarafın esiri olmayı kabul edemez. Dünya döviz rezervlerinin, kaynak birikimlerinin sigortası, tek döviz türü değil birkaç döviz türü olmalıdır.

Dünyada şu anda birkaç döviz bölgesinin belirlendiğini memnuniyetle belirtmek gerekir. Bunlardan biri "Avrupa Bölgesi" (Eurozone) olarak hayata geçmiş bulunmaktadır. Önemli olan bunun ne kadar çabuk genişleyeceği ve güçleneceğidir. Rusya'nın Avrupa Birliği ile yakın ilişkisini, "Avrupa Bölgesi" açısından değerlendirdiğimizde, bunun "büyük bir güce" ve aynı zamanda doların stabile olmamasına karşı bir nevi sigorta olacağını görürüz. Bunun da ötesinde, Rusya'nın

Avrupa ile özellikle enerji alanında olmak üzere yeterli derecedeki ekonomik ilişkileri, Rusya'yı "sigortacı" tarafa karşı etkin kılacak önemli araçlara sahiptir. Dolar açısından ise Amerika'ya karşı böyle bir imkanımız yoktur.

Öyle görünüyor ki, ATP adı altında başka bir döviz bölgesi olgunlaşmaktadır. Ancak bunun merkezinin yen mi yoksa yuan mı olacağı henüz belli değildir. Belki de bu bölgede bir döviz ikilisini uygulamak uygun olacaktır. Bununla birlikte objektif olarak yuan "sahibi" olan Çin, Japonya'ya nazaran büyük bir ekonomik potansiyele sahiptir. Bunun sonucunda kendi dövizinin öncelikleri söz konusudur. Son Asya krizinde ve geçen on yıl içinde güçlü olan yen, son zamanlardaki ekonomik dalgalanmalarda ki gücünü muhafaza edemediğini göstermiştir. Bu süreçte en az kayba uğrayan para birimi, Çin devletinin gücüne bağlı yuan olmuştur. Yuan bölgesinin oluşumu, hatta yuan-yen oluşumu, Asya ekonomik düzenine, yeni sınırlar çizmektedir, bu da dünya ekonomi düzenin değişmesine kendiliğinden sebep olacaktır.

Yuan bölgesinin yaratılması veya yuan-yen, Asya ekonomi düzeninin yeniden şekillenmesini gerektirecektir ve buradan da dünyanın ekonomi düzeninde değişikliğe gitmesi sağlanacaktır.

Dünya ekonomi düzeni hakkındaki düşünceleri, Rusya'ya yansıtarak baktığımızda şüphesiz ülkemizin BTO<sup>23</sup>'ya üye olup olmadığı sorunlarını görürüz.

Şüphesiz, tüm dünya düzenini kapsayacak "serbest ticaret" ağına almakta olan durumun dışında kalmak saflık olur. Serbest ticaret ifadesini, tırnak içine alma nedenim, BTO dışında regüle edebilen bir başka mekanizmanın bulunmasının her halde çok zor olacağındandır.

Bizim, yine AB'nin, kendi çıkarlarını nasıl izlediğini, sadece basit

ticari savaşları değil (gerçi onlardan da ders almak gerekir), uzun vadeli çıkarların hesaplarını ve pazarlamasını çok dikkatli bir örnek olarak görmemiz gerekir. Eskiden kolonisi olan ülkeler ile ticari ilişkileri gözlemlememiz yeterlidir.

En azından BDT<sup>24</sup> çerçevesinde meydana gelen bütünleşme fikrini, düşüncesini unutmamalı ve olası BTO üyesi olduğumuzda prensip olarak yukarıda yazılanların gerçekleşmesine dikkat etmeliyiz. Bunu için ise yine yukarıda bahsedilen çıkarları formüle edip, gerçekleşmesi için ısrarcı olmak gerekmektedir.

Globalizm, uluslararası politik, ekonomik global sistemler ve bu sistemlerin hukuk düzeninden söz ederken bir diğer konuyu göz ardı edemeyiz. Bölgeselleşme, bölge seviyesinde yakınlaşma, dünya sistemindeki modüllerin kendi içlerinde ne kadar yakından bağlı olduklarını görmek demektir. Bu konuda en açık örnek Avrupa'dır. Burada AB çekirdeği etrafında siyasi ekonomik bağlara dayanan kendine has bir çember oluştuğunu ve aynı şekilde kuruluşların hukuki boyutunun genişleyen, hatta şu anda Avrupa sınırlarını da aşarak Avrupa-Asya bölgesini kapsayan hatların varlığını şu an görebilmekteyiz. Bu çerçevede Rusya belki Amerika'ya kıyasla bölgesel yönde birçok tartışılmaz önceliklerinin bulunmasından dolayı bu süreçlerde çok daha dikkatli olmalıdır.

Bölgesel, yani bölgesel olayları kendi şemsiyesi altına yerleştirmeyi başarılı bir şekilde gerçekleştirebildiği takdirde Rusya global ilişkiler sistemine de başarılı şekilde katılmış olacaktır.

Sovyetler Birliği'nin dağılımı, kendisinden ayrılan cumhuriyetleri önemli bir seçim ile karşı karşıya bırakmıştır: Yeni bir uluslararası siyasi bölgeyi yaratmaya başlamak mı veya mevcut bölgesel herhangi bir organizasyona dahil olmak mı gerekir? İkinci seçenek Baltık ülkeleri



tarafından hemen değerlendirildi ve şu an tam üyelik için Avrupa Birliği'nin kapısında... Gerçi bu kapıya da sorunları ile geldiler, aslında biraz da kendileri tarafından yaratılan sorunlar için açıklama yapmaya-  
cağız. Bu sorunların temeli herkes tarafından bilinmektedir. Diğer devletler için böyle bir imkanın yakın gelecekte ortaya çıkması çok düşük bir olasılıktır. SNG ile sınırı bulunan hiçbir bölge, objektif sebeplerden dolayı (çoğu zaman subjektif isteklere bakmaksızın) şu an eski S.S.C.B. Cumhuriyetleri'nden herhangi birini, marjinal katılım dışında (şartlar dahilinde) absorbe edememektedir.

Burada bir cumhuriyetin dış sınırlarını göz önünde bulundurarak 90'lı yıllarda, dış politikalarında temizlenmiş ülkeler bulunduğu ve şimdikilerle birlikte "absorbe" özelliklerini kaybettikleri için iç süreçler faktörünün rol aldığını belirtmek gerekir.

Yukarıdaki yazılanların sonucunda söz konusu bölgelerde uluslararası yapı değişikliklerini tahmin etmek çok zordur ve gerçekçi değildir. Düşündüğümüzde acaba bu dönem yeni boyutlara geçiş dönemi mi sorusu akla geliyor.

Prensip olarak, görüyoruz ki, böyle olaylar olabilmektedir. M.G.A<sup>25</sup>, bölgesi, uluslararası siyaset alanı, M.G.A.'nın sosyalist veya demir perde ülkelerinin dağılımından sonra kendi kendini yok etme rüzgarına kaptıran, sonuçta AB ülkelerinden kendilerini uzaklaştıran taraflar olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Sovyetler Birliği sonrası meydana gelen yeni "alan", uluslararası siyaset bölgesi olarak nitelendirdiğimiz oluşum, objektif olarak öngörülmüştü. Dünyanın deneyimlerinde de benzeri hukuk mekanizmalarının da var olacağı öngörülmüştü. Bunu da şöyle izah edebiliriz: Oluşuma üye olan ülkeler - konvansiyonel politik davranış gösteren ülkelerden oluşmuştur.



Bu ülkelerin elit kesimi, aslında Sovyetler Birliği'nin elit tabakasını oluşturmaktaydı. O zamanlar için çağdaş uluslararası ilişkilerdeki normları, kurallarını, geleneklerini, bu elit kesim yarım yüzyıl boyunca aktif olarak belirlemişti veya diğer uluslararası birleşmiş toplumların temsilcileri tarafından belirlenmiş kuralları, yine aynı elit kesimin iki kutuplu dünya lideri rolünde "onaylaması" gerekiyordu.

Şu an dayanışma olgusu Avrasya politik sisteminin ayrılmaz parçası olmuştur. Kendisine karşı herhangi subjektif bir davranışa bağlı olmaması bir gerçektir. M.G.A.'nın kurumsal-hukuk organizasyonu, Sovyetler Birliği sonrası bölgede devletin norm-hukuk kitlesini belirli bir derecede sağlamaktadır. Öyle görünüyor ki, eski S.S.C.B. bölgesinin basit yapılaşma fonksiyonunu gerçekleştiren "BDT" Dayanışma, "Şemsiye Organizasyonu"dur. OBCE veya Birleşmiş Milletler'e artık gerekmeyen görüşler, M.G.A. organizasyonuna gerekmeyen düşünceler de bu temele dayanmaktadır. Bunlar profesyonel olmayan ve sonuçta uluslararası ilişkilerde yanlış yaklaşımlara yol açan düşüncelerdir.

Eğer BDT'nin, dayanışma anlamındaki beklentilere cevap veremediği düşünülüyorsa, bu sadece abartılı olanlar için geçerlidir diyebiliriz.

M.G.A., herhangi başka bir bölgesel organizasyondan kötü değildir, gerçi düşünsel olarak birleşmekten de uzaktadır.

BDT Dayanışma olgusunun gelişimdeki optimist strateji çizgisi, çalışır durumdadır ve "çok formatlı ve farklı hızları içeren entegrasyon" gelişimi içerisinde "büyük" M.G.A.'yı desteklemekten ibarettir.

BDT Dayanışma çerçevesi içerisinde, "formatlar" söz olduğunda ve potansiyel bir bütün olarak M.G.A. açısından stabilize etmeyen rolünden şüphe duyulduğunda çoğu zaman "megaformatlar" sorunu gözden kaçmaktadır. M.G.A.'da, mevcut Asya bloğunun daha sert iç birliği ortamında, (Rusya'nın hem M.G.A. hem de dış politikası açısından) Asya ve Avrupa kanadının otonomlaştırma sorunu çıkmıştır.

"Karşılıklı olarak iyi ve sorunsuz ilişki" doğrultusunda bir birliklilik değil, Güney megaformat içerisinde tüm devletler için aynı şekilde öncelik taşıyan çok sayıdaki çağrı ve birlikte hareket etme yönünde bir birlik söz konusudur. Bu birliği belirleyen önemli faktör Hazar'dır.

Bu iki tarafın ileriye yönelik bir şekilde otonomlaştırılması, birlikçi uluslararası siyasi bölge çerçevesinde ne denli mümkün olur sorusunu yaratmaktadır. Uluslararası ilişkiler dinamiği, Avrupa cephesine nazaran Orta Asya-Kafkas cephesinde daha fazladır. Bunu da şöyle izah edebiliriz: Daha önce de belirttiğimiz gibi, objektif olarak birbirine bağlı olan jeopolitik "alanların" Orta Asya, Kafkasya, Yakın ve Uzak Doğu, Güney Asya gibi birliklerin yeniden bir araya gelmesidir.

Prensip olarak, SVE (Merkez Güney Avrupa) bölgesi ile subjektif birleşme şeması olan Avrupa cephesi - uygun bir gelişme gösterdiğinde, aynı zamanda bağımsız uluslararası bölge olarak, ileriye yönelik SVE'nin korunması şu an için genişleyen Avrupa Birliği sınırları boyunca sınırlandırılmış kuşağa dönüşmektedir.

Gariptir ama bilhassa şu "ayrı olma" niteliği, ileriye yönelik topluluk için tehlikeli olabilmektedir. Böyle bir durumda konsensüs arayışı, "Rusya -M.G.A. devleti" sorunundan ziyade yaşanan şu anki "Avrupalı M.G.A. devleti - Asyalı M.G.A. devleti" sorununu ortaya çıkarmaktadır. M.G.A. dahil, herhangi bir bölgesel alanın normal hareket edebilmesi için, tehlikelere ve askeri güç niteliği taşıyan çağrılara tepki verebilme mekanizmalarına sahip olması gerekmektedir. Bu tip çağdaş mekanizmalardan biri de kolektif güvenliktir. Aslında bu, dışarıdan gelen herhangi bir birliğe saldırgan tepki göstermesi değil birliğin kendi içinden gelen askeri-güç dengesizliğidir. Bunun kaynağı ise, katılımcı tarafların uluslararası zıtlıklar, aynı zamanda etnik, milli ve dini çatışmalar, büyük çapta terörizm hareketleri, halk savaşları ve insanlık faciaları gibi olayları önlemek içindir. Rusya, kendi mili çıkarlarını maksimum hesaba katarak bu sistemi yaratmak için tüm imkanlara sahip olmasına rağmen,

Sovyetler Birliği sonrası dönemde lokomotif olarak tarafların M.G.A. içindeki kollektif güvenliğinin sağlanması konusunda daha duyarlı kalmıştır. M.G.A.'daki kollektif güvenlik söz ederken sadece anlamada yer alan devletler ile sınırlı kalmamalıyız diye düşünüyorum. Eski S.S.C.B. ülkeleri ile ilişkiler, bizim dış politikamıza da doğru orantılı olarak yansıyamayan Rusya'nın düzen sorununu içermektedir.

Dünyanın geleneksel azınlıklarından farklı olarak, Rusya'nın yeni dış dünya düzeni hala gecikmiş olan yapılanma sürecinde bulunmaktadır. Kaldı ki, eski Sovyetler Birliği döneminde Rusça konuşan vatandaşların özel nitelik taşıdığı konusunda büyük şüpheler vardır. Geçen 11-12 yıl içinde, Sovyet senaryoları, yerel birlikliklere katılmak için doğal olarak silinmiş, bu senaryolar ile hareket edemeyen yeni nesil gelişmiştir. Yeni nesil, anne-babaları gibi çevresindeki etnik-itirafçı ortamla bağlantı kurabilme yeteneğinden yoksundur. Bununla birlikte ağırlığı olan neslin olmayışı düzenin silinmesini sağlamaktadır. Bu objektif ortak hareket, ancak nesil değişimi tamamlandığı zaman gerçekleşebilecektir.

Mevcut dönem, ortak hareket kimliğinin oluşması ve Rusya'ya karşı tavrın belirlenmesi ile karakterize edilebilir. Bu gibi durumlarda gerçekçi politikaya maksimum bir şekilde yaklaşmak ve istikrarlı olmak gerekir. Aksi takdirde bağımsız toplum olarak dağılması mümkündür.

BDT, kendi gelişiminde "bütünleşme yada bütünleşmeme" senaryosunu aşmıştır.

BDT Topluluğu'nda gerçekleşmekte olan süreç, çok daha karmaşık özellikler taşımaktadır. Sovyetler Birliği sonrası dönemde, aynı cumhuriyetlerarası ilişkiler, diğer uluslararası ilişkiler seviyesinde oluşmaktadır. Bu durum da kendiliğinden uluslararası yeni bir bölgenin oluşmakta olduğunu göstermektedir. BDT Topluluğu'nda bu yeni oluşumun yapısı belirlenmiştir ama henüz tamamlanmamıştır.

Bana göre Rusya'nın dış politikası açısından diğer önemli önceliği Avrupa'ya yönelmesidir.

Avrupa'daki uluslararası ilişkiler, genel olarak dünyadaki durumu belirlemektedir. "Avrupa'daki kriz" düşünceleri her şeyden önce Avrupalı aydınlar ve bunu kıskanan Rus aydın kesimidir.

90'lı yıllarda Batı Avrupa, uluslararası ilişkiler arenasına yeni aktörün katılmasını tamamlama sürecini yaşamıştır. Bu da önümüzdeki yıllarda daha da belirgin görebileceğimiz, "sistemli" gerçek bir başarıdır.

Bütün olarak uluslararası ilişkiler, Avrupa'nın alt sistemi - çağdaş uluslararası ilişkiler, alt sisteminde ki kurumsal-hukuk için en iyisidir. Avrupa'da üç ayrı yönün birbirine bağlılık durumunu prensip olarak göstermektedir.

- Trekler: Orta Avrupa-Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Organizasyonu temsil etmektedir.
- Batı Avrupa - Avrupa Birliği (kısmen de Avrupa Komisyonu) ile temsil edilmektedir.
- Evroatlantik - Bunun temsilcisi de NATO'dur.

Avrupa'daki belirli ülkelerin "otonom" olma hususu azalmaktadır. Şimdi Avrupa'nın alt sisteminde herhangi ülkenin politikasının şu veya bu şekilde nasıl bir düzen ile orantılı olduğuna bakarsak, ağırlıkta olan trek dinamiğine uygunluğu ve bunun neticesinde de uluslararası politik duruma uygunluğu veya uyumsuzluğu olarak gözetilmektedir.

Rusya'ya gelince bu konudaki senaryonun ilginçliği Avrupa'nın alt sistem özelliğine dayanmaktadır ki, bu da ABD'yi anımsatmaktadır - model seçimi yapabilmek; sadece onun dinamiğine uyan değil, kendisi için önceliği olan modeli seçebilmek... Diğer bir değişle Rusya'nın Avrupa'daki hareket özgürlüğü, tüm diğer ülkelere göre sorunu, oluşumu nasıl değerlendirebilme veya (nasıl kullanabileceği) sorusudur.

Rusya'nın Avrupa kimliği taşıdığı şüphe götürmez bir gerçektir.

Ülkemiz insanların birçoğu zaten Avrupa bölgesinde oturmaktadır. Rusya'nın çalışan aydın kesimi, en dinamik kesim olan Rus gençliği Avrupa'ya yönelmiştir. Özellikle bu durumda eşit ülke olmamız bize, Rusya'nın top-yekun çıkarlarını gerçek olarak sağlayabilecek olanakları sunmaktadır. Rusya'nın hiçbir Avrupa ülkesi ile çözülemeyecek sorunları veya objektif zıtlıkları bulunmamaktadır. Avrupa ilişkileri ile gerginlik, sadece bizim bölgesel yakınlık çıkarlarının örtüşmesi, güvenlik alanı stratejik birlik sağlanması, konularının çözümü açısından yaşanmaktadır. Avrupa ülkeleri ile eskiye dayanan ilişkilerimiz, günümüzde daha da oturmuştur. Herhangi "Kaliningrad argümanı" bu görüşü değiştiremez.

Asya Pasifik Okyanusu bölgesinin uluslararası ilişkiler açısından önemi ise bugün Avrupa'nın Atlas Okyanusu bölgesi ile kıyaslanmasıdır. Bu bölgenin gelişme sürecindeki dinamiği dünya lideri olma şansını vermektedir. Maalesef, bu bölgedeki Eski Sovyetler Birliği ve Rusya'nın pozisyonu her zaman için farklı olmuştur. Kaldı ki, Asya - Pasifik Okyanusu Bölgesi, ülkelerimize şüphesiz ilgi duymakta ve coğrafi olarak da Rusya'nın bu bölgede yer alması büyük önem taşımaktadır. Aynı zamanda bu bölgede çıkarlarımızın gerçekleşmesi imkanı çok azdır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bölgenin politik haritası Washington'ca yaratılmıştır. Dolayısıyla, ATP ülkeleri önceden Amerika tarafına yönelmiş, bölgedeki Rusya'nın marjinal önemi de sağlanmıştır. Böyle bir durumda Rusya'nın aktif bir şekilde Çin ve Japonya ile ilişkilerinin canlandırılması, Güney Kore ile ilişkilerinin sağlamlaştırılması, ATP (ATEC, AFR) ülkeleri ile kurumsal-hukuk mekanizmalarına iştirak etmelerini sadece kabul etmek gerekmektedir. Diğer taraftan Rusya'nın Uzak Doğu'sundaki ekonomik potansiyelinin çöküşü, bu aktivitenin sonuç olarak ne olacağı sorusunu yaratmaktadır. Kendi bölgemiz yoksulluk içindeyken ve ülkenin sosyo-ekonomik yapılandırılmasından uzaklaşma yaşanırken tüm bu bağlantıların ve ilişkilerin düzenlenmesi ne içindir? Tablonun fonu olarak, dinamik bir

şekilde Çin'in büyümesini ele alırsak, bizler için de sadece üzüntü değil belirli endişeler de yaratmaktadır.

ATP'deki politikamızda beni hayretlere düşüren devlet memurlarının Japonya ile barış anlaşmasına gösterdiği tavırdır. Barış anlaşması, şimdilerde uygulandığı gibi, sadece Rus diplomatlarına ait, onların kararı ile olmamalıdır. Yapılan propagandalarda söz konusu barış anlaşması olmazsa savaş ortamı yaratılmış gibi gösterilmesi esasında uluslararası hukuk açısından hiçbir tutarlılık taşımaz. Bu sebepten "dostluk, barış ve işbirliği" anlaşması yapma gereğinin temelinde gerçekçi olmak ve hakikaten işbirliğinin yaşanmasını sağlayacak şekilde yapılandırılması gerekmektedir.

Yakın ve Uzak Doğu bölgesi, Rusya'nın dış politikası açısından en karmaşık bölgesidir. Bu bölge kalıcı olabilmeye denemelerine rağmen Eski Sovyetler Birliği olsun şu anki çağdaş Rusya olsun, ağırlık olarak Amerika ile ve hatta Avrupa Birliği ülkeleri (veya Avrupa Birliği'nin bütünü) ile kıyaslanamamaktadır. Günümüzde çok hızlı bir şekilde Yakın ve Uzak Doğu bölgesinin, Kafkasya ve Orta Asya jeopolitik birliğinin yenilenmesi gerçekleştirilmektedir. Uluslararası ilişkilerde konfrontasyon modelinin dağılması ile Güneydeki Sovyet Cumhuriyetleri ve Akdeniz çanağı ülkelerini ayıran bariyerler kalkmıştır.

Türkiye ve İran, Akdeniz ve Kafkasya dağılımında eşit şartlara sahip oyuncular pozisyonuna gelmişlerdir. Bu durum en iyi Hazar enerji kaynakları yakınlarında izlenmektedir. Potansiyel olarak Rusya, güney sınırlarından başlayarak Akdeniz ve Basra Körfezi limanlarına kadar uzanan, Kazakistan'dan Novorasiysk'e kadar varan boru hattıyla ilgili işbirliğinin önemini daha da arttıracaktır. Bu ağ içerisine Batı Avrupa ve Amerika gibi üçüncü ülkelerin oldukça çelişkili çıkarları da girecektir.

Jeopolitik birliğin yenilenmesi sadece enerji alanındaki işbirliği ile gerçekleşmektedir. Bugün, Orta Asya ve Kafkas cumhuriyetlerine güçlü

ve hatta bazen baskın çıkan politik-ideolojik etkinin yeri büyüktür, bunun da dışında Rusya'nın Kuzey Kafkas bölgesi, Rusya'nın Avrupa kısmındaki Müslüman Cumhuriyetler ve hatta Ukrayna (Kırım-Tatar) gibi ülkelere etkisi büyüktür.

Böylelikle, Yakın ve Orta Doğu bölgesi, Rusya'ya daha "yakın" olmaktadır ve Sovyetler Birliği sonrası dönemde yeni bambaşka bir rol teşkil etmektedir. Bu yakınlık en aktif ve en tehlikeli şekilde, aşırı dinci akımların yayılması olayları ile kendini göstermektedir. Bu faktör, söz konusu bölgedeki verimli işbirliğinin gerçekleştirilmesi yolunda en ciddi engellerden biridir.

Rusya, bu bölgedeki ülkelerin dış politika odağı olmuştur. Bu durum bizim için çok yeni olduğundan hepsi ilk önce algılanmalı ve daha sonra da amaçlı olarak saf dışı bırakılmalıdır.

Bunlarla birlikte, bugün sonuçta, Rusya'nın çıkarlarını gözetecek, yürütecek verimli kanal olabilecek bir birlik ülkesi kalmamıştır. Rusya'nın Yakın ve Uzak Doğu ile ilgili dış politikasında esas sorun, bölgenin en zengin ülkeleri için enerji üretimi alanında stratejik rakip durumuna gelmemizdir. Aynı kaynaklara sahip olmak Rusya'yı en azından minimum olarak dış ekonomi davranışlarını, OPEK ülkelerine göre, ilk önce de Basra Körfezi ülkeleri, Basra Körfezi Birleşmiş Arap ülkeleri Topluluğu ile ilişkilerin ayarlanması göreviyle karşı karşıya bırakmaktadır.

Bunlarla birlikte, Basra Körfezi'nin, Birleşik Arap Ülkeleri'nin en etkili üyesi Suudi Arabistan ile verimli ilişkiler için bu ülkenin siyasi İslam (ekstremist şekilleri dahil) statüsünden kurtulması gerekiyor. Aksi takdirde verimli ilişkiler kurmak mümkün değildir.

Dünya toplumunun bu bölgede gittikçe artan dikkati, Güney Asya bölgesindedir. Bu bölge bütün olarak kendi bünyesi içinde, tüm dünya toplumunu etkileyebilecek minimum üç grup sorun barındırmaktadır. Birincisi bariz olarak ortada olan Afganistan sorunudur. Taliban rej-



minin güç yolu ile yok edilmesi, hakikaten ülkenin yeniden yapılanmasına olanak sağlamıştır ancak uyumsuz yayılışı, M.G.A. ülkelerine kadar sıçrayabilmektedir. Rabbani ve Talibanlı'lar Afganistan'ın ekonomik geçimini uyuşturucu üretimi ve uyuşturucu ticareti ile sağlamıştır. Bunun devam etmeyeceğinin garantisi var mı? Karzaya hükümetinin, halkın basit yaşamı ile ilgili dahi Birleşmiş Milletler'in kütleli hümaniter yardımın dışında) herhangi çözüm seçeneği yoktur. Kütleli uyuşturucu üretimi - "failed state" götürecektir doğrudan yoldur, yani bir nevi Talibanlı'ların kriminal rejimine benzer bir durumdur.

Bu kadar karanlık bir tablonun oluşmasına olanak vermemek için Afganistan'ın ekonomik durumunun iyileşmesi için uzun vadeli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu durumda bizim ülkemize de ciddi görevler düşebilir. Bu ülkeler ile ilişkilerimiz açısından tecrübeye dayanarak Afgan rejimini ve en önemlisi ülkemizin güney sınırlarındaki stabiliteyi kurmak bizim yararımıza olacaktır. Rusya, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ndeki özel üyelik konumu ile Orta Asya Cumhuriyetleri'nin en büyük partneri olarak Afganistan'ın yeniden yapılaması doğrultusunda, ekonomik ve politik rolünü arttırabilir.

Öyle görünüyor ki, Moskova bu doğrultuda sadece yakın komşularıyla iyi ilişkiler yürütme çerçevesinde kalmayacaktır. Burada Rusya'nın amacı, uyuşturucu trafiğini kesmek, siyasi itibarımızı kanunsuz ve kriminal göç olaylarıyla ilgili olarak Rusya'nın ve M.G.A.'nın güvenlik çağrılarını lokalize ve yerinde imha etmek olmalıdır. Yöntemler çok farklı ve (veya) olağanüstü özel olabilmektedir. Örnek vermek gerekirse, Afganistan'dan Güney Asya'ya geçen enerji nakli hatlarında daha aktif rol oynaması bu ülkedeki stabiliteyi sağlamakla kalmayacak, karşılıklı işbirliği oluşturacak, bölgedeki anlaşmazlıkları azaltacaktır.

Diğer ciddi bir sorun da Güney Asya, Pakistan ve Hindistan gibi ülkelerde din radikalleşmesidir. Bunun yanı sıra, Pakistan, İslam radikalleşmesi için ne kadar çok konuşuyor ve gerçek tehlikeleri

değerlendiriyorsa, Hindistan'ın radikalleşmesi çoğu kez unutuluyor. Halbuki söz konusu olay hız almaktadır. Esasında, Hindistan'a Gandi-Neru'nun barışçıl ve başkaldırmayan ideolojisi prizmasından bakmaya alışık olan dünya toplumu için yukarıda anlatılan gerçekler zor kavranmaktadır. Gerçekte bir müddet sonra çağdaş Hindistan'ı kuran babalarının görüşlerine çok uzakta kalan elit kesim ile karşı karşıya kalabiliriz. İleriye yönelik bu düşüncenin ne kadarı yaşanır, uluslararası ilişkilere potansiyel olarak nasıl etki edebilir, bu konudaki soruların cevabı henüz verilememektedir.

Üçüncü ciddi sorun ise (sevindirici olarak) herkesin sadece çok konuştuğu ancak (üzücü olarak) henüz çözümünü bulunamamış olan İslamabat ve Delhi'nin ellerinde nükleer silahların bulunmasıdır. Burada haklı olarak Rusya'nın dış politikasını eleştirebiliriz çünkü nükleer "kulübün" diğer önde gelen üyesi Amerika'dan daha az cevap verilmektedir. Bu durum, önemli ölçüde henüz 90'lı yıllarda "merkezi nükleer denge" anlayışının hızını durduramadığımızdan dolayı doğal olarak ortaya çıkmıştır. Biz hala eskisi gibi Washinton'da ne kadar ve ne çeşit roket olduğunu düşünüyoruz. Dünya Nükleer tablosu mozaiklerinin kavrayışında henüz eksiklerimiz vardır.

Bir çoğu hayret ediyor. ABD ile ilişkilere ne oldu ve bu neden sadece bölümün son sayfalarında bahsedilmektedir? Bunun birkaç izahı vardır. ABD, uluslararası ilişkilerin birçok sektöründe yer alan taraf olarak gerçekten her paragrafta yer almaktadır. Sam Amca "her yerde" bulunan biridir! Diğer taraftan bölgesel ve ülkeler doğrultusundaki görüşlerimi bilerek ABD'nin bakış açısından gözeterek yapmadım. Bana kalırsa Amerika ile ilişkilerimiz Avrupa ve M.G.A. ülkelerine kıyasla biraz abartılmıştır. Avrupa ve M.G.A. ülkeleri ile olan ilişkiler tam manasıyla gerçekçi ve çok yönlüdür. Bunun da ötesinde geleneksel Sovyet dış politikasıyla ne zaman Amerika ile ilişkilerimizi yoğunlaştırsak, diğer yönlerde politik dikkat için kaynaklarımızın yeter-

siz kaldığı kanıtlanmaktadır. Washington ile dostluk furyası içinde diğer partner uluslarımızı unutmaktayız.

Bizde kötü bir leke gibi en önemlisi de gerçekle ilgisi olmayan mantığı "Biz, süper güçlü bir ülke ve bize laik tek partner başka bir süper güç ülke Amerika" tezine dayanan, anlayış henüz çok güçlüdür. Ama daha önce de belirttiğimiz gibi bugünkü Rusya için "süper güç" deyimini kullanmak doğru değil, demek ki en azından bundan dolayı da gösterilen formül doğru değildir. İlişkilerimizdeki Amerika ile "Süper güç" açısından değerlendirilebilecek tek strateji silahlanma konusudur. Maalesef, ilişkilerimizdeki diğer gelişme elemanların seviyesi örneğin ekonomi, bu tanımlamayı kapsamamaktadır.

Ama biz yine de Amerika'ya dönelim. Dünya ekonomisindeki Amerikan ekonomisinin yerini göz önünde bulundurursak ki rakam olarak %15-20 olağanüstü bir ülkedir. Bu durum eşit şekilde artışı ve eksisi olan durumdur, çünkü dışa bağılılığı artmıştır. Bu bağımlılığı tek taraflı yapma denemeleri de Washington politikasında "jandarma" olma niyetleri yaratmıştır.

Çağdaş Amerika başka yönden de olağanüstüdür - iç kimliğinde köklü değişimler geçiren tek büyük ülkedir. Hipertrof<sup>26</sup>, pollikorektnost<sup>27</sup> ortamında Afro-Amerikalı ve Latin-Amerikalı halkın kitle olarak çoğalımı ve İslam dinin popüleritesinin artması Amerika toplumunun karakterini değiştirmektedir. Bu değişimlerin ne kadar şiddetli daha doğrusu açık, sosyal çatışmalar olmadan ne kadar süreceği şimdilik belli değildir.

Yeni sosyal katmanlara ve gruplara Amerikan elit kesiminin üst zümresine esaslı etki dağılımı henüz 1990'lı yıllarda başlamıştı, Bush kabinesinde devam etmektedir. Amerika elit kesimi, üst tabakanın

26 Hipertrof: Bozulmaya başlanış

27 Pollikorektnost: Belirsiz, ne yapacağını bilmeyen

dayanıksızlık düzeyi (bilhassa 1950-1990 yıllarına kıyasla) Amerika'nın istikrarsız dış politika yürütmesine sebep olmaktadır.

Burada yine de Bush'un şahsına ait bir suçu yoktur. O sadece farklı yönleri olan akımların şiddetli girdabında yüzmeye çalışmaktadır. Sadece Bush'un değil herhangi birinin de bu görevde böyle davranmamacığının garantisi olamaz. Hatta Bush iki dönem kalabilirse daha da iyi şartları yaratmış olacaktır.

Amerika'nın üçüncü olağanüstü belirtisi şudur ki, şu an yaşanan derin iç belirsizliğe ve dayanıksızlığa rağmen Dünya'nın sadece "jandarması" gibi değil, Protestan papazı ve vaiz veren kişisi gibi dünyanın nasıl yaşaması gerektiğini gösteren taraf rolünü üstlenmektedir. Washington'un görüşlerine göre de "öğrencilerin" rolünde sadece çıkarları olan ülkeler değil (onlar için zaten ayrı uygulama metodu vardır) Avrupa, Rusya ve tüm diğer ülkeler yer almaktadır.

Amerika, Sovyetler Birliği'nin o durgun ve kendi içinde gerçekten de ölümcül olan sorunlarına rağmen etraftakilere nasıl yaşanması gerektiğini öğrettiği dönemlere yavaş yavaş yaklaşmaktadır. O yıllarda Reagan, Sovyetler Birliği'ne "normal ülke olun" çağrılarını yapmıştı. Şimdi bu çağrıyı Amerika'ya yapmak gerekmektedir. "Normal ülke" olun.

Yukarıdaki yazılanlar, ışığında bizim anti-Amerikan taraf olmamız mı gerekiyor veya Rusya Amerikan ilişkilerinin gelişmesine karşı mı çıkmalı sorusuna şöyle cevap vermek gerekmektedir: Tabii ki hayır. Bunun da ötesinde Washington, Amerika nasıl olursa olsun, yakın gelecekte Rusya'nın stratejik silahlanma, kitle imha silahlarının dağılmaması konusunda, global güvenlik, uluslararası finans ekoloji vs. alanda partneri kalacaktır.

Biz sadece şu basit yaklaşım yönteminden uzak durmalıyız: Amerika ile dostluk ilişkileri içerisinde olduğumuzda, onun kötü taraflarını görmüyor, bizimle ilişkili herhangi bir sorun olduğunda da sadece kötü

taraflarını görüyoruz. "Normal ülke ol" çağırısını hatırlatırken belirtmek gerekir ki, Sadece Amerika'nın "normal ülke" olması yeterli olmaz, bizim de Amerika ile ilişkilerimizde daha sakin, rasyonel ve normal olmamız gerekmektedir.

Amerika'nın dış politikasını değiştirmek, düzeltmek sadece Washington ile devamlı ilişki içinde olarak değil, deyim her ne kadar hoş değilse bile, onu "terbiye" ederek gerçekleştirilebilir. Bu ülke ile ikili ilişkilerimizin daha sağlam olması için onları çok yönlü, ve hala Moskova ve Washington gündeminde olan askeri stratejinin esaretinden arındırılmış bir ilişki yaratmamız lazımdır.

## SONUÇ

Bu kitaptaki asıl noktayı aslında ben koymadım. Moskova'nın trajik Ekim günlerinde üzerimizde terörün kara bulutları dolaşırken, hepimiz çok olaylar yaşadık ve birçok hususu tekrardan düşündük, tekrar değerlendirdik.

Çoğu zaman, gerçekte takvim başlangıcı değil de, yeni asrın ve yeni bin yılın miladı olarak kabul edilen, Amerika'daki 11 Eylül olayının üzerinden bir yıl geçti. Bu bir yıl içerisinde dünya, ne daha belirgin, ne de daha az tehlikeli olmuştur.

İnsanlık, Irak'ta yeni bir savaşın eşiğinde bulunmakta ve belki de uygarlıklar çatışmasının kıvılcımı olacak bir üçüncü dünya savaşına sebep olma olasılığını ortaya koymaktadır. Moskova'da, Endonezya'da, Finlandiya'da yaşanan son terör olayları, tarihteki sınırların etkin bir şekilde hissedilmesine sebep olmuştur. Dünyanın "sonuna" ne kadar yaklaşıldığını hatırlatmış, günümüzdeki nefretin, şiddetin ve kargaşanın karanlık güçleriyle ne kadar karşı karşıya kaldığımızı göstermiştir.

Ben bu kitapla, bugün dünyanın geldiği noktadan nereye gittiğimizi, bizleri ne tür tehlikelerin beklediğini ve insanlığın elindeki imkanların neler olduğu sorularının cevabını aramak ve değerlendirmesini yapmak zorunluluğunda olduğumu gördüm.

Esas olarak bu değerlendirmelerin, fikirlerin açık olması benim için önemlidir. Ancak bunları geliştirmek, eleştirmek, ilaveler yapmak ve sonuçta da herhangi bir ortak noktayı yakalamak, müşterek görevlerimizin ortak anlayışı olması gerektiğini düşünüyorum.

Moskova'daki Kara Ekim günlerinden sonra birçok ekler yaptım, birçok olayı yeniden yazdım. Özellikle, bu dönemde kitaptaki bazı

fikir ve düşünceler o kara günlerde yaşanan sıkıntılı zamanlarda doğmuştur. Önemli olan uykusuz geçirdiğim gecelerin sonunda nasıl bir neticeye vardığım hususudur. Hepimiz için yeni bir dönem başlamıştır. Zamanın, düşünceler ve neticeler üzerinde fikir yürütme zamanı değil, bunları harekete geçirme dönemi olduğunu görüyorum.

Tabii gönül ister ki bu kitap, en büyük ve en önemli kitap olmasa da, tarihin çok önemli ve çağdaş sorunlarına yönelik cevaba bizleri yaklaştıracak ilk adımı atmış olsun.

Hepimize yöneltmiş olan bu sorunun bugünkü içerttiği, yeni başlayan dönemin ne kadar sürebileceği, yeni bin yılı ne kadar yaşayabileceğimizdir. İnsanlığın iradesi, gücü, sabrı ve mantığı bir asır daha yaşamaya olanak verecek şekilde biçimlenip, torunlarımıza güneşin doğuşunu tanımasını için fırsat verebilecek mi?

Uygarlığın gelişiminde öyle bir döneme geldik ki geleceğimizi kazanmak, hak etmek zorundayız. Hakikaten biz bu seçimi yapabiliriz çünkü tüm dünyanın en önemli umudu buna bağlı.

İnsanlığın gelişimi sürecinde yeni bir seviyeye yükselmesi, var oluşunun anlamını, yeni dünya kültürü, yaşam kültürünün manası yeni boyutlara getirebilmesi gerekmektedir.

İnsanlık olarak bizler ne kadar kalabalığız ve her birimiz ne kadar değişmişiz. Çoğu kez haksız ve acımasız dünyada yaşadığımızı inanıyoruz. Ama evimiz olan dünya ayrıca çok nazik ve kırılgan. Kendimiz tarafından yaratılmayan bir şeyi yok edebilen, veya bizden önceki nesillerin hafızasını, bizden sonra gelecek nesillerin de geleceğini silebilecek bizler sonsuzluk ve Tanrı'nın gözünde çok küçüğüz.

Kitabımda epigraf olarak seçtiğim bir söz var, dünyaca ünlü büyük



Filozof Emmanuel Kant'ın sözü: "Dünyanın yaratılışı anlık bir olay değil, sonsuzluktur".

Pek fazla çözüm seçenekleri olduğunu düşünmüyorum olsam da, bazı şeyleri değiştirmeye, çözümler bulmaya hala zamanımız olduğuna inanıyorum. Her ortamda, dünyanın yeniden yaratılması hususu bizler için, politikacılar, tüm insanlar ve hepimiz için günümüzün en önemli ve en onurlu amacı olmalıdır.



LUZHKOVA YURİ MİKHAYLOVİCH  
MOSKOVA BELEDİYE BAŞKANI

Luzhkov Yuri Mikhailovich 21 Eylül 1936 tarihinde Moskova'da doğdu. 1958 yılında Moskova Gubkin Petrol Enstitüsü'nün Makine Mühendisi unvanıyla mezun oldu. Y. M. Luzhkov, 1987 yılında Mossoviet İcra Kurulu'na Birinci Başkan Yardımcısı unvanıyla seçildi. Ardından, eşzamanlı olarak Mosgoragroprom'un başkanlığına da üstlendi. 1990 yılında ise Mossoviet İcra Kurulu Başkanı oldu.

1991 yılında, seçimle Belediye Başkan Yardımcılığı'na geldi ve Moskova Hükümeti olarak bilinen Moskova Belediyesi'ne Başbakan olarak atandı. 1992 Haziran'ında Rusya Federasyonu Başkanı'nun resmi kararı uyarınca Moskova Belediye Başkanı'nun görev ve sorumlulukları Y. M. Luzhkov'a verildi.

Haziran 1996 ve Aralık 1999'da düzenlenen Moskova Belediye Başkanlığı seçimlerinde halkın önemli bir kesiminin tercihi Y. M. Luzhkov'dan yana oldu.

Kariyeri boyunca farklı tarihlere bölgesel kurullarda halk temsilciliğinin ardından Mossoviet ve RSFSR Üst Sovyet kurullarının bünyesinde çeşitli yönetim kademelerinde yükselen Y. M. Luzhkov, halen evrensel gizli oyla seçildiği Moskova Belediye Başkanı görevini sürdürüyor. Ayrıca, Rusya Federasyonu Federal Meclisi Federasyon Konseyi ve Rusya Federasyonu Devlet Konseyi üyeliği de devam ediyor.

Moskova Lomonosov Devlet Üniversitesi'nde Onursal Bilim Doktorası'na sahip olan Y. M. Luzhkov'un Toplumsal Bilimler Akademisi'nde bilim adamı kimliğiyle çalışmaları bulunuyor. Öncelikli olarak konut, emlak, tamamlanmamış inşaatlar ve taahhüt işleri gibi piyasalardaki düzenlemelerle kent yönetiminin tutarlı ve bağımsız bir mali altyapıya kavuşmasını sağlayan Y. M. Luzhkov yönetimindeki Moskova Hükümeti, kentin sorunlarının çözümünde serbest pazar mekanizmalarından aktif olarak yararlanıyor.

UNESCO'nun aldığı kararla 1998-1999 yıllarında "Barış Şehri" ödülüyle onurlandırılan Moskova, Y. M. Luzhkov'un çindiği vizyonla gelişiyor. Moskova Hükümeti, 1992'den bu yana, kentin sosyoekonomik kalkınması için her yıl Kompleks Programları adı verilen bir dizi çalışma uyguluyor. Bu özel programlarla, her kesimden Moskovalının hayatını ilgilendiren tüm konulardaki eğitimler saptanıyor ve çözümler üretiliyor. Bu kapsamlı programlar sayesinde Moskova Hükümeti, "kente ve insanlarına hizmet etmek ve iyi yaşam koşulları sağlamak" olarak ödedenebilecek ana hedeflerine güçlü bir ivmeyle yaklaşıyor.

"Düşün ve yap!" Y. M. Luzhkov'un hayata bakışını yansıtan bu ölü sözdesi, aynı zamanda Moskova Hükümeti'nin karar alma süreçlerinin ve çalışma anlayışının da temelini oluşturuyor.

Evlü olan Y. M. Luzhkov'un yetmiş iki oğlu bağımsız yapıyor; birlikte oturduğu iki kızı ise halen eğitimlerini sürdürmekte. İstihabate ayrıldığı zamana bile aktif geçirmekten geri durmayan Y. M. Luzhkov, futbol, tenis, kayak ve binicilik gibi sporlarla düzenli olarak ilgileniyor. Diğer merakları arasında arıcılık da yer alıyor.



**LUZHKOY YURI MIKHAILOVICH**  
**MOSKOVA BELEDİYE BAŞKANI**

Luzhkov Yuri Mikhailovich 21 Eylül 1956 tarihinde Moskova'da doğdu. 1958 yılında Moskova Guberni Pırröl Enstitüsü'nden Makine Mühendisi unvanıyla mezun oldu. Y. M. Luzhkov, 1987 yılında Moskovet İora Kurulu'na Birinci Başkan Yardımcısı unvanıyla seçildi. Ardından, eşzamanlı olarak Motgoragnoproim'un başkanlığı da üstlendi. 1990 yılında ise Moskovet İora Kurulu Başkanı oldu.

1991 yılında, seçilmiş Belediye Başkan Yardımcılığı'na girdi ve Moskova Hükümeti olarak bilinen Moskova Belediyesi'ne Başkan olarak atandı. 1992 Haziran'ında Rusya Federasyonu Başkanı'nin izniyle karışık ayarında Moskova Belediye Başkanı'nin görev ve sorumlulukları Y. M. Luzhkov'a verildi.

Haziran 1996 ve Aralık 1999'da düzenlenen Moskova Belediye Başkanlığı seçimlerinde halkın Onursal bir adayın tercihini Y. M. Luzhkov'dan yana oldu.

Kariyeri boyunca farklı tarihlere bölgesel kurullarda halk temsilciliğini arından Moskovet ve RSFİFR Üst Sovyet kurullarının bünyesinde, çeşitli yönetim kademesinde yükselen Y. M. Luzhkov, halen emekli bir kişi olarak seçtiği Moskova Belediye Başkanı görevini sürdürüyor. Ayrıca, Rusya Federasyonu Federal Meclisi Federasyon Konseyi ve Rusya Federasyonu Devlet Konseyi üyeliği de devam ediyor.

Moskova Lomonosov Devlet Üniversitesi nezdinde Onursal Bilim Doktoru'na sahip olan Y. M. Luzhkov'un Topumsal Bilimler Akademisi'nde bilim adamı kimliğiyle çalışmalarını sürdürüyor. Öncelikli olarak konut, imalat, tamamlanmamış inşaatlar ve sağlık için gibi piyasalardaki durumlarının kent yönetimini tutarlı ve bağımsız bir mali altyapıya kavuşmasını sağlayan Y. M. Luzhkov yönetimindeki Moskova Hükümeti, her yıl sorunların çözümünde serbest piyasa mekanizmalarından aktif olarak yararlanıyor.

UNESCO'nun aldığı kararla 1996-1999 yıllarında "Bağış Şehri" ödülüyle şöhretlenen Moskova, Y. M. Luzhkov'un özlediği vizyonla gelişiyor. Moskova Hükümeti, 1997'den bu yana, kentte sosyoekonomik kalkınması için her yıl Kompleks Programlar adı verilen bir dizi çalışma uyguluyor. Bu özel programlarla, her kesimden Moskovalilerin hayatları ile ilgili alanlardaki eğilimler sapmaları ve çözümler üretiliyor. Bu kapsamlı programlar sayesinde Moskova Hükümeti, "kente ve insanlarına hizmet etmek ve iyi yaşam koşulları sağlamak" olarak düzenlenebilirlik ana hedeflerini güçlü bir imleyle yaklaşıyor.

"Doğru ve yapı" Y. M. Luzhkov'un hayata bakışını yansıtan bu dizi ifade, aynı zamanda Moskova Hükümeti'nin karar alma süreçlerinin ve çalışma anlayışının da temelini oluşturuyor.

Evlili olan Y. M. Luzhkov'un yedişim iki oğlu bağımsız yaşıyor. birlikte bulunduğu iki kız ise halen eğitimini sürdürmekte. İş hayatı ayırdığı zaman bile aktif geçirmekten gen dümleyen Y. M. Luzhkov, futbol, tenis, kayak ve binicilik gibi sporlarla düzenli olarak ilgileniyor. Diğer merakları arasında avluluk da yer alıyor.

ISBN 975-92648-1-1



9 799759 264818